

ภาวะผู้นำทหารกับการยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้า

นายพยัญชนะ เอี่ยมศิลป์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

MILITARY LEADERSHIP AND THE END OF THE ROM KLAO BATTLEFIELD

Mr. Payan Eumsin

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โดย

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ภาวะผู้นำทหารกับการยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้า

นายพยัญชนะ เอี่ยมศิลป์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(พลโท ดร.พงศกร รอดชมภู)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

พยัญชนะ เอี่ยมศิลป์ : ภาวะผู้นำทหารกับการยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้า. (MILITARY LEADERSHIP AND THE END OF THE ROM KLAO BATTLEFIELD) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.สุรชาติ บำรุงสุข, 131 หน้า.

การอธิบายปรากฏการณ์ยุคสังครามบ้านร่มเกล้า ด้วยการเจรจาหยุดยิง โดยมี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นตัวแทนที่เหมาะสมในการปิดการเจรจา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ตลอดจนศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงเวลา 31 พฤษภาคม ค.ศ.1987 -19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988

ภาพเหมือนของภูเขาน้ำแข็งด้านล่าง แสดงภาพปรากฏการณ์ผ่านสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแตน เป็นผลสืบเนื่องจากความหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์ช่วงสงครามเย็นที่ยังมีปัจจัยความรำคาญเก่าในคราวสงครามสามหมู่บ้าน นำไปสู่สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแตน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยร่วมอีกเจ็ดประการ ปัจจัยสี่ซึ่งเหล่านี้นำไปสู่สภาพด้านบนของยอดภูเขาน้ำแข็ง เสมือนมีจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างประเทศจากการทำไม้ในพื้นที่สัมปทานเอกชนไทยโดยบริษัทอุตรดิตถ์มอเตอร์เวิร์คและบริษัทรุ่งตระกูลการทำไม้ซึ่งปรากฏเป็นข่าวในช่วงเวลานั้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เน้นอธิบายภาวะผู้นำนายทหารซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับเลือกเป็นผู้ปิดการเจรจาด้วยการหยุดยิง โดยมีสาระสำคัญดังนี้ ประการแรก พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีประสบการณ์ทำงานใกล้ชิดในฐานะนายทหารคนสนิท (ทส.) ของนายกรัฐมนตรีไทยสมัยประชาธิปไตยครั้งที่มีการแย่งชิงอำนาจของนายทหาร จปร. รุ่นต่างๆ เพื่อเป็นทนายทางการเมืองสืบต่อจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ทำหน้าที่หัวหน้ารัฐบาลในช่วงเกิดสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแตน ในช่วงเวลานี้รัฐบาลเผชิญกับทั้งปัญหาภายนอกประเทศและปัญหาภายในประเทศ, ประการที่สอง พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีประสบการณ์ทำงานด้านการทูตและการเจรจามาก่อนจากเหตุการณ์เดินทางไปพบผู้นำจีน ตลอดจนมีประสบการณ์ มีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพทหาร, ประการสาม ลักษณะบุคลิกภาพและประวัติความเป็นมาของตระกูล ยงใจยุทธ ที่ใกล้ชิดกับเชื้อพระวงศ์ไทย และ สายราชวงศ์ลาว, เจ้าสุภานุวงศ์, เจ้าเพชรราช ซึ่งมีชายาชื่อ หม่อม อภิญพร รัตนวงศา-ยงใจยุทธ มีศักดิ์เป็นคุณอาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และ ปัจจัยสุดท้าย เนื่องจากการเจรจาเป็นหนทางยุติการสู้รบที่สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของคู่ขัดแย้ง อีกทั้งฝ่ายลาวเสนอโอกาสในการเจรจาหยุดยิงหลายครั้งแต่เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกระทรวงการต่างประเทศไทยและผู้นำระดับต่างๆ ของฝ่ายลาว ทำให้ฝ่ายลาวแสดงท่าทีต้องการให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนเจรจาฝ่ายไทยเพื่อมาเจรจายุติยิงกับฝ่ายลาว จากปัจจัยสี่ประการข้างต้นส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตัดสินใจมอบหมายให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้แทนฝ่ายไทยดำเนินการสานต่อกระบวนการเจรจาหยุดยิง กระทั่งสัมฤทธิ์ผลในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5480616524 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS: THE END OF THE ROM KLAO BATTLEFIELD / MILITARY LEADERSHIP /
GENERAL CHAVALIT YONGCHAIYNGH / THE ELITES DECISION MAKING POLICY

PAYAN EUMSIN: MILITARY LEADERSHIP AND THE END OF THE ROM KLAO
BATTLEFIELD. ADVISOR: PROF. SURACHART BAMRUNGSUK, Ph.D., 131 pp.

This thesis is to explain the end of the Rom Klao Battlefield, problem solving by the central government of Thai-Laos, cease-fire, the reasons that General Chavalit Yongchaiyudh was the suitable representative to negotiate. The result of this study is the qualitative research and the historical learning between 31 May 1987 and 19 February 1988. Moreover, the visualization of the iceberg below show the phenomenon through the war. A sequel to the ideals of Communism, the Cold War, a factor in old rupture time, they were the three villages war led to the Rom Klao- Bo Tan battlefield, they are another seven participants too. These factors lead to profound visual top of the iceberg, as the beginning of the conflict in logging concessions by Uttaradit Motor works and Rungtrakarn Tammai Company. This thesis focuses on the military leadership, which is the key to General Chavalit has been selected him as the closing negotiated to cease-fire. The importance details are as follows: The first, General Chavalit has worked closely as General Prem Tinasulanonda, semi-democracy period, with the military usurpation of Chulalongkorn Royal Military Academy, versions to the politic-heirs, Political successor to the next government. During this time the Prem-government faced with both external and domestic issues. The second, General Chavalit strategist with experience in diplomacy and negotiations before the war periods, to meet Deng Xiaoping, progresing in the professional military. The third, characteristics and the clan Yongchaiyudh closer to convincing the royal families, Prince Supa Nuwong, Prince Patchalat has a royal wife-consort, Mon Apinaporn Rattanawongsa-Yongchaiyudh. The final factor, the negotiations as a way to end the guns-fighting, that is consistent with the national interest on the war conflicts, the Lao opportunity to negotiate a cease-fire release, and the leaders of Lao stated his wish to General Chavalit for representing the head of negotiations, to cease-fire. All four mainspring factors, General Prem decisions with entrusted to "Chavalit-representaton-negotiator", war-end on 19 February 1988.

Department: International Relations Student's Signature

Field of Study: International Relations Advisor's Signature

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

ขอพระคุณพระเจ้าสำหรับสติปัญญาในการเขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง ภาวะผู้นำทหารกับการยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้า. (MILITARY LEADERSHIP AND THE END OF THE ROM KLAO BATTLEFIELD) ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก "คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้รับทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช รุ่นที่ 22 ครั้งที่ 3/2556" (ศธ 0512.25/1994 วันที่ 4 ตุลาคม 2556) การได้รับทุนวิจัยดังกล่าวเกิดประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างยิ่ง สามารถนำทุนวิจัยไปใช้เป็นทรัพยากรเพื่อแสวงหาคำตอบต่างๆ ในการวิจัย สามารถค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยผ่านความร่วมมือของหลายภาคส่วน ผู้มีคุณูปการท่านต่างๆ ปรากฏทั้งในรูปแบบองค์การและผู้ให้ความอนุเคราะห์รายบุคคล ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนนายร้อย จปร., กองบัญชาการกองทัพไทย, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, โครงการผู้นำแห่งอนาคต (YLD program 1), TIC, ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์, พ.อ. นพดล มังคะละทน, พ.อ. ไชยมงคล ประโลมรัมย์, คุณกิงฟ้า นิรภัยวงศ์, คุณธนาพร เลิศสกุลบันลือ, ศาสตราจารย์ ชาติชาย จารูวาที, คุณกุลนันท์ คันธิก, หัวหน้าสำนักงานภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, คณะเจ้าหน้าที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์, รองศาสตราจารย์ ดร. พวงทอง ภาวีครพันธ์, อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์, พลโท ดร. พงศกร รอดชมภู และ ศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข

ประการสำคัญที่สุด ขอสดุดีเหล่าทหารกล้าในสมรภูมิตบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น, รวมถึงประชาชนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ขอระลึกถึงมิตรภาพระหว่างประเทศที่ก่อกำเนิดและดำรงอยู่ในฐานะบ้านเรือนที่มีอาณาเขตติดต่อกันนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีขึ้นๆ และในกาลทั้งปวงนี้ ขอขอบคุณคริสตจักร-พี่น้องคริสเตียนที่อธิษฐานเพื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์อย่างสม่ำเสมอ สำหรับประโยชน์อันนั้นขอกล่าวไว้ว่า แต่การรำลึก "ร่มเกล้า"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 สภาพปัญหา.....	1
ปัญหาโครงสร้างความขัดแย้ง.....	3
ปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้ามาจากปัญหาภายในสองประเทศหรือประเด็นอื่นๆ.....	6
actors หรือตัวแสดงที่ปรากฏซ้ำในความขัดแย้งระหว่างประเทศข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า.....	7
การตัดสินใจของผู้นำรัฐบาลไทยและการปรากฏภาวะผู้นำ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ.....	8
ความเจริญเติบโตในหน้าที่การงานของพลเอก ชวลิต มีคุณสมบัติและยึดหลักการอะไรจึงทำให้ได้รับความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนเจรจาที่ผู้มีอำนาจฝ่ายลาวยอมรับ.....	10
สรุปสภาพปัญหาของปรากฏการณ์สงครามบ้านร่มเกล้า.....	12
1.2 คำถามการวิจัย.....	15
1.3 ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิจัย.....	15
1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	16
1.5 สมมติฐานการวิจัย.....	18
1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	18
1.7 ขอบเขตของการวิจัย.....	19
1.8 วิธีดำเนินการวิจัย.....	19
1.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	19
1.10 การนำเสนอข้อมูล.....	20
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	21
ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเกิดได้อย่างไร.....	21
ภูมิหลังและความสำคัญของปรากฏการณ์บ้านร่มเกล้าต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	22

2.1 บริบทเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพความขัดแย้งในสงครามบ้านร่มเกล้าระหว่าง พ.ศ. 2530-2531.....	24
บริบททางสังคมและวัฒนธรรม.....	24
การค้าชายแดน	25
2.2 พัฒนาการความขัดแย้งและนโยบายการทำสงครามช่วงก่อนเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531	28
ปัญหาบริเวณต้นน้ำเหือง (บ้านร่มเกล้า) อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก-เมืองบ่อแตน แขวงไซยะบุรี.....	28
2.3 ภาวะผู้นำ: บทบาทของผู้นำรัฐบาลและเหล่าทัพ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531.....	30
2.3.1 บทบาทภาวะผู้นำของผู้นำทางทหารไทยในการแก้ไขปัญหาสงคราม	30
2.3.2 ในอดีตวิกฤตบ้านร่มเกล้ามีการแก้ข้อพิพาทด้านพรมแดนอย่างสันติวิธีโดยวิธีลับ.....	34
2.4 การประสานความสัมพันธ์ทางการทูต เจริญโดยใช้ความสัมพันธ์ระดับบุคคลโดย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่าง 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531	35
2.4.1 สภาพปรากฏการณ์ก่อนการทูตที่ดำเนินโดย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ	37
2.4.2 ข้อสังเกตบทบาท พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในฐานะตัวแทนกระทรวงต่างประเทศ.....	39
2.5 สรุป.....	40
ข้อสรุปของผู้เขียนวิทยานิพนธ์	40
บทที่ 3 ภาวะผู้นำทางทหาร และภาวะผู้นำตามสถานการณ์	44
3.1 ภาวะผู้นำ (leadership) คุณลักษณะส่วนบุคคลที่โดดเด่นของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ.....	45
3.2 ผู้นำของผู้นำท่านอื่นๆ-ผู้มีอิทธิพลส่วนภูมิภาค-ผู้นำท้องถิ่นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531	48
3.3 ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำไทยและลาว ...	49
เงื่อนไขสภาพความเป็นจริงของการยุติสงครามและความร่วมมือหลังสงคราม	49
บทที่ 4 วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะบุคคล ความก้าวหน้าอาชีพทหาร พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต่อ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างไทยและลาว.....	51
ก.วิเคราะห์โครงสร้างความขัดแย้ง จุดเริ่มต้นข้อพิพาทแย่งสิทธิ์พื้นที่ 70 ตารางกิโลเมตร	52
ประเด็นสัมปทานป่าไม้.....	52
การไม่สามารถแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่น กลายเป็นชนวนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	53
วงความขัดแย้งขยายตัวไปสู่ความรับผิดชอบของหน่วยราชการและเพิ่มตัวแสดง (actors) ระหว่างประเทศ	54

การเจรจาวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 ห้องประชุมกองบัญชาการทหารอากาศดอนเมือง.....	55
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เยือนลาวต่างตอบแทนในวันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988	55
การทูตที่แหลมคมของไทย-ลาว และมีการเตรียมกระบวนการปูทางเจรจาสันติภาพ	56
ผลลัพธ์ของแถลงการณ์ร่วมและรายละเอียดข้อตกลงเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988	57
ผู้ทรงคุณวุฒิ-นักวิชาการไทย ยืนยันว่าพื้นที่พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของไทย.....	58
ข.วิเคราะห์สาเหตุของข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น	59
บทที่ 5 บทสรุป.....	75
1.สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น เกิดขึ้นได้อย่างไร	77
ก.ปัญหาการปะทะ ยิงใส่กันจากเหตุข้ามเขตแดนที่ไม่ชัดเจนไปตัดไม้ ปรากฏให้เห็นเหมือนภาพยอดภูเขาน้ำแข็ง.....	77
ข.ปัญหาสภาพการเมือง-เศรษฐกิจ-สังคม-การค้าชายแดน และข้อตกลง-สนธิสัญญาด้านเขตแดนไทย-ลาว เหมือนภาพด้านล่างของภูเขาน้ำแข็งที่มองไม่เห็น.....	78
2.ความน่าเชื่อถือของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เกิดจากการได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีไทยให้เจรจาหยุดยิง วันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531	79
3.เงื่อนไขความสำเร็จของการเจรจาหยุดยิง ยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น	81
ก.เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิง	81
ข.เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายลาวในการเจรจาหยุดยิง	82
4.สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ให้บทเรียนอะไรต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	83
ก.บทเรียนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อแนวคิดบ้านพี่เมืองน้อง-ผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนบุคคล	83
ข.บทเรียนในอดีตช่วงที่ขมขื่นจากการตกอยู่ภายใต้เหล็กเหลี่ยมของเจ้าอาณานิคม	83
ค.บทเรียนจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเมืองระหว่างค่ายประชาธิปไตย-ค่ายคอมมิวนิสต์ และความเสื่อมของอิทธิพลจากสงครามเย็น	84
5. บทเรียนจากความขัดแย้งสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น	84
รายการอ้างอิง	85
รายการอ้างอิง	92
ภาคผนวก.....	93
ภาคผนวก ก.....	94

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลาว-ไทย	94
ภาคผนวก ข.....	99
การข่าว ประเด็นความมั่นคง เศรษฐกิจ บริบทความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ช่วงก่อน/หลัง จบลีสันสงครามบ้านร่มเกล้าในฐานะมิตรประเทศที่ดีต่อกัน	99
ภาคผนวก ค.....	104
อาหารประสารมิตรภาพไทย-ลาว	104
ภาคผนวก ง	106
บริบททางเศรษฐกิจ.....	106
ภาคผนวก จ.....	107
พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ช่วงพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการ	107
ภาคผนวก ฉ.....	109
ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญของสงครามบ้านร่มเกล้า	109
ภาคผนวก ช.....	112
คำแถลงการณ์ร่วมของคณะผู้แทนทางการไทย-ลาว วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2531	112
ภาคผนวก ซ.....	113
ทฤษฎีและแนวคิดด้านเขตแดน: ปัญหาข้อพิพาทเขตแดน	113
เขตแดนไทย-ลาว.....	116
ปัญหาเขตแดนไทย-ลาว	118
สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว	119
โครงสร้างต้นไม้แห่งตระกูลของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ.....	121
ภาคผนวก ญ.....	126
สรุปแนวคิดและคำพูดของพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ	126
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	130

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและความสัมพันธ์ไทย-ลาว พ.ศ.2518 -พ.ศ.2535 และไทย-ลาว เกิดกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530-พ.ศ.2531.....	27
ตารางที่ 2 คุณลักษณะแห่งชาติไทยและลาวประยุกต์จากแนวคิดของ Valerie M. Hudson (the mind of the foreign policy decision-maker).....	73
ตารางที่ 3 สรุปคำตอบในการวิจัย.....	74
ตารางที่ 4 วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบาย-ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ-ความมั่นคง ไทยและลาว.....	98
ตารางที่ 5 อาหารและการทูต.....	105
ตารางที่ 6 เพอร์เซ็นต์การค้ามวลรวมของไทยที่รวมสินค้าเข้าจากลาวและสินค้าส่งออกไปยังลาว ระหว่างปี ค.ศ.1988-1991.....	106
ตารางที่ 7 ตัวเลขการค้าไทย-ลาว ค.ศ.1988-1991.....	106
ตารางที่ 8 สรุปเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า.....	111
ตารางที่ 9 รูปแบบและลักษณะพื้นฐานปัญหาที่คล้ายคลึงกัน 4 ด้านในการจัดทำเขตแดน.....	116
ตารางที่ 10 สรุปสาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว.....	121
ตารางที่ 11 การแถลงนโยบายเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2539 ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ชวลิต ยง ใจยุทธ และการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ พ.ศ.2530-2531.....	125
ตารางที่ 12 สรุปแนวคิดและคำพูดของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ.....	129

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 โครงสร้างความขัดแย้งจากปัจจัยภายในประเทศไทย ส่งผลให้มีการใช้ภาวะผู้นำของ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นทางเลือกในการเป็น “ผู้แทนการเจรจาที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองลาว” . 4	4
ภาพที่ 2 โครงสร้างความขัดแย้งจากพื้นที่ท้องถิ่นนำไปสู่โครงสร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศจากนโยบายด้านเขตแดนไทย-ลาว..... 5	5
ภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงของปัญหาเก่าและปัญหาใหม่ด้านเขตแดนระหว่างปัญหาสามหมู่บ้านและข้อพิพาทบ้านร่มเกล้ามีลักษณะหลายๆ ประการใกล้เคียงกัน..... 12	12
ภาพที่ 4 ภาพแผนที่พิพาทบริเวณแม่น้ำเหือง และแผนที่บริเวณพิพาทบ้านร่มเกล้า..... 30	30
ภาพที่ 5 บันได 7 ชั้นในการเกิดข้อพิพาทปัญหาบ้านร่มเกล้า..... 41	41
ภาพที่ 6 ภาพแผนที่ความคิดแสดงเส้นเขตแดนร่วมกับปัจจัยอื่นๆ นำไปสู่ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าโดยไม่ตอบสนองสองยุทธศาสตร์หลักการใช้แม่น้ำโขงที่ถูกวางไว้นานแล้วในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร 42	42
ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์เชิงปัจเจกบุคคลฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจวิกฤติบ้านร่มเกล้าผ่านการเชื่อมโยงแนวคิด the mind of the foreign policy decision-maker ของ Valerie M. Hudson76	76
ภาพที่ 8 ภาพศึกพิพาทเขตแดนไทย-ลาว จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.2531 พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (11 พ.ย. 2520-3 มี.ค.2523) 107	107
ภาพที่ 9 ภาพ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในช่วงพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการเพื่อเจรจาปัญหาพิพาทเขตแดนระหว่างวันที่ 29-30 ตุลาคม พ.ศ.2531..... 108	108
ภาพที่ 10 ประยุกต์ “แผนภูมิตระกูล” ยงใจยุทธ” กับพระญาติสาย ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา และความเกี่ยวดองสาย เจ้าเพชรราช รัตนวงศา 122	122

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหา

ปัญหาเขตแดนส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รากที่แท้จริงของปัญหา “ข้อพิพาทดินแดน” มาจากทั้งผลพวงของปัญหาสนธิสัญญาด้านเขตแดนที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศเจ้าอาณานิคมซึ่งครอบครองและใช้อิทธิพลกับประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้ตกลงยินยอมลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยเขตแดน ปัญหาการสืบสิทธิ์เขตแดนที่วุ่นวายทั้งด้าน ไทย-ลาว และ ไทย-กัมพูชา ทุกปัญหาล้วนมาจากสาเหตุ “...สัญญาที่ไม่เป็นธรรมไทย-ฝรั่งเศส...”¹ ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาเขตแดนไทย-ลาว ปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-ลาว การระแวงซึ่งกันและกันระหว่างไทยและลาว² ปรากฏงานเขียนอย่างน้อยย้อนไปได้ถึง พ.ศ.2518³ และประเด็นปัญหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เริ่มจากในเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ.2530 “...ลาวอ้างว่าทหารไทยรุกล้ำเข้าไปในดินแดนลาวโดยไปคุ้มกันให้เอกชนไทยที่เข้าไปตัดไม้ในดินแดนลาวในเขตภูสอยดาว...และขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหา...”⁴ ในที่สุดเกิดเป็นความขัดแย้งนำไปสู่การปะทะและสู้รบ เรียกว่า “...สงครามบ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก (31 พฤษภาคม พ.ศ.2530-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531)...”⁵ จุดเริ่มต้นของสงครามครั้งนั้น อ้างอิงข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ Raschada Jiwalai จุดกำเนิดของเรื่องมาจาก ความขัดแย้งผลประโยชน์การตัดไม้ในพื้นที่ โดยบริษัททำไม้ของไทยที่ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากทหาร⁶ ความขัดแย้งในช่วงแรกๆ กรมการ

¹ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มติชน, 2552), หน้า 142.

² ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว, การอภิปรายเรื่อง ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว ณ ห้องประชุมมาลัย หุวะนันทน์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 มี.ค. 2531 / จัดโดย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2531), หน้า 1-6.

³ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนา, ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า บทคัดย่อ, 30, 83-84, 100, 119.

⁴ ขวัญนิตย์ กาญจนเตชะ, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทยกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541) (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2541), หน้า 45.

⁵ สุวิทย์ ธีรศาสตร์, จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 160.

⁶ Raschada Jiwalai, Thai foreign policy toward Laos, 1975-1990 (Hawaii: Ph.D. Dissertation, University of Hawaii, 1994), p. 147.

เมืองบ่อแตนของลาวและนายอำเภอของไทยพยายามประสานงานระดับท้องถิ่นแล้วแต่ไม่เกิดผล⁷ ความขัดแย้งเกิดขึ้นและกลายเป็นการปะทะกันที่ เมื่อเหตุการณ์ขยายวงความขัดแย้งโครงสร้างความขัดแย้งเริ่มซับซ้อนมากขึ้น กลายเป็นข้อพิพาท ในที่สุดปรากฏการณ์ในครั้งนั้น พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำทางทหารที่หยุดยั้งข้อพิพาทด้วยการ “หยุดยิง” และใช้ความสัมพันธ์ทางการทูตเข้าช่วยโดยเดินทางไปเยือนลาว ทำการเจรจาปัญหาอธิปไตยที่เกิดขึ้น⁸ “ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำทหาร” แม้ก่อนเกิดสงครามบ้านร่มเกล้า ลาวก็ยังให้ความสำคัญและพูดคุยโดยตรงกับผู้นำทหารไทยเป็นหลัก⁹ ปรากฏข้อมูลอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของชินวัฒน์ แม้นเดช พบว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง เกิดขึ้นในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 (ค.ศ. 1987) ถึง 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (ค.ศ.1988)¹⁰ รวมระยะเวลาทำสงคราม 264 วัน

และโครงสร้างของปัญหาความขัดแย้งมาจากปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ มาจากสภาพการเมืองภายในประเทศนั้นๆ เอง ทั้งจากความด้อยพัฒนาซึ่งส่งผลต่อการเมืองการปกครองตามแบบประชาธิปไตยอย่างประเทศไทย หรือ ตามแบบการปกครองคณาธิปไตย¹¹ อย่างประเทศลาว

“...the dispute was definite related to logging business interest along the borders. It appeared that a Thai logging company had stopped paying a protection fee to local authorities and instead was using Thai soldiers or paramilitary for protection...”

⁷ จันทรอร พงศ์พันธุ์ภูักดี, การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 39.

⁸ Raschada Jiwalai, Thai foreign policy toward Laos, 1975-1990 p. 157.

“...Chovalit, as the military leader who stopped the fighting and made diplomatic trips to Laos, became a dominant figure in Thai-Lao relations while the MFA was preoccupied with negotiations over the question of sovereignty...”

⁹ Ibid, p. 154.

“...In fact, even before the Rom Klao dispute, Lao had attempted to talk directly to the military leaders, bypassing the MFA. ...”

¹⁰ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พินเอก), ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 134-144.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

นอกจากปัญหาต่อเนื่องเรื่องสิทธิทางการเมืองจากต่างประเทศที่คุกคามอินโดจีนและไทยแล้ว ประเด็นภาวะผู้นำลาวและตัวแสดงต่างๆ ก็ส่งผลต่อข้อพิพาท ประกอบกับผู้นำลาวมีการตัดสินใจ “...ที่มีโครงสร้างทางการเมืองในระบอบคณาธิปไตย โดยใช้ระบอบคอมมิวนิสต์อันมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นผู้คุมอำนาจทางการเมืองโดยเบ็ดเสร็จ ดังนั้น กระบวนการตัดสินใจในนโยบายต่างประเทศจึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้นำเป็น

ในที่นี้แม้ว่าประเทศไทยยุค พ.ศ.2530-2531 ในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข แต่ก็จัดเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ นอกจากนี้ในช่วงเวลานั้นทหารทำหน้าที่หลักในการปกครองประเทศรวมถึงมีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บริหารประเทศนั้น ปรากฏการณ์การแย่งชิง-แข่งขันเพื่อให้ได้อำนาจในหมู่ทหารเป็นปัญหาต่อการบริหารงานของรัฐบาลอย่างมาก ยากนักที่จะหาผู้ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถไว้วางใจได้ถ้าไม่ใช่อดีตนายทหารคนสนิท ผู้ทำงานใกล้ชิดอย่างเต็มกำลังความสามารถซึ่งหมายถึง พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ผู้ถูกวางตัวให้เป็นตัวแทนและได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรียุคไทยในช่วงเวลาเกิดวิกฤติต่างๆ นั้นเอง สำหรับกรณี ส่วนลวายังคงปกครองต่อเนื่องโดยกลุ่มผู้นำในระบบคอมมิวนิสต์ภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์หลังเปลี่ยนการปกครองจากระบกกษัตริย์เจ้ามหาชีวิตกลายเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

ปัญหาโครงสร้างความขัดแย้ง

ในช่วงรอยต่อจากห้วงเวลาจากสงครามสามหมูบ้าน¹² อีกไม่กี่ปีถัดมา ความสัมพันธ์ไทย-ลาวก็ประสบกับความขัดแย้งอีกครั้ง จากข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าในช่วง พ.ศ.2530-2531 โครงสร้างของความขัดแย้งที่นำไปสู่การสู้รบ เกิดจากปัจจัยหลักๆ สองสาเหตุ ได้แก่

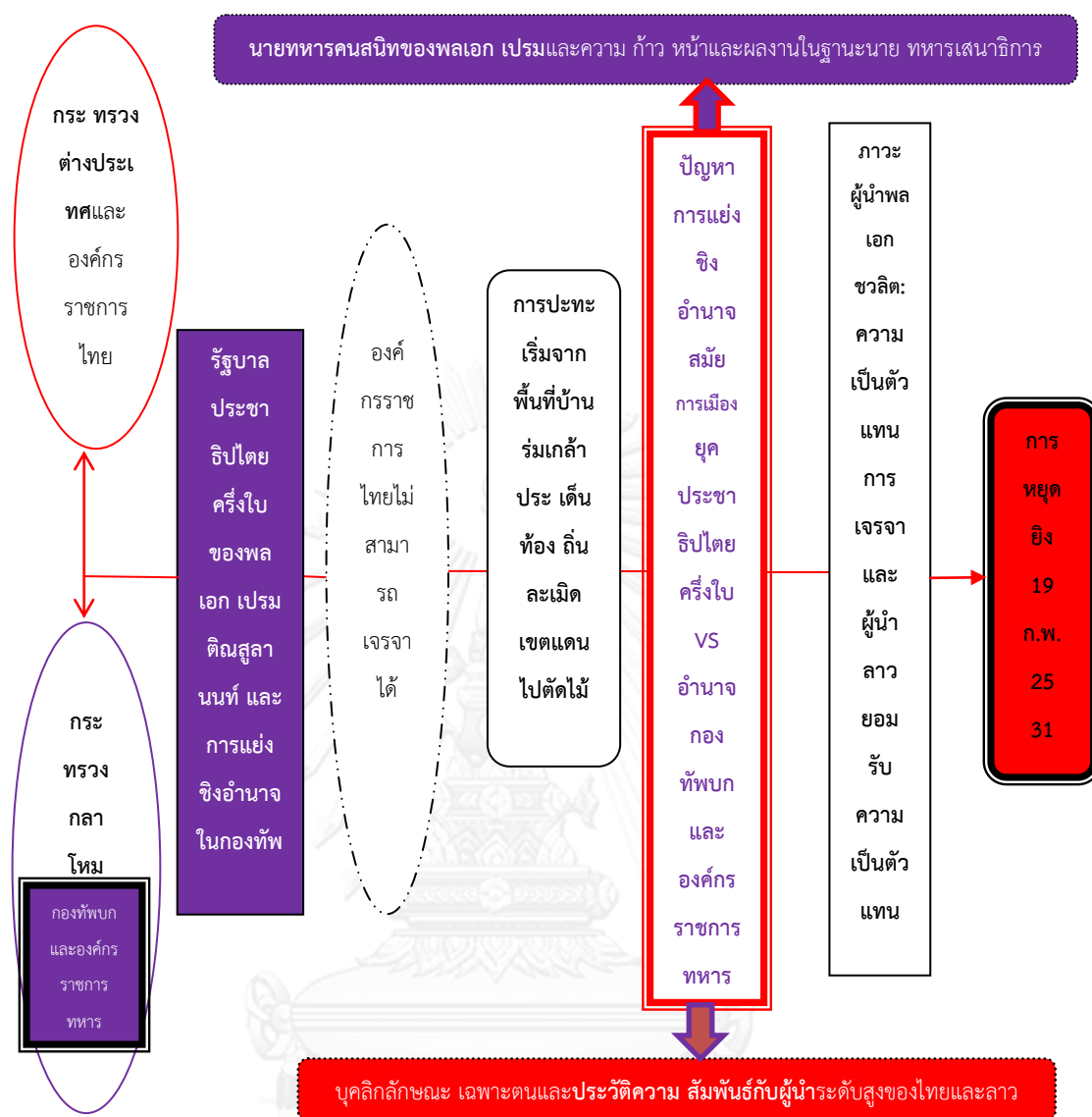
โครงสร้างความขัดแย้งปัจจัยแรก เกิดจากปัญหาโครงสร้างและอำนาจการเมืองไทยสมัยรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบช่วงที่ปกครองโดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับมรดกต่อเนื่องด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคความหวาดระแวงภัยคอมมิวนิสต์ที่ครอบงำและมีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะการรุกคืบของแนวทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แถบอินโดจีนของฝรั่งเศส ส่งผลให้ทฤษฎีโดมิโนเกือบเป็นจริงในภูมิภาคแถบนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำคัญ...” ในขณะที่ลาวผู้นำตัดสินใจแบบคอมมิวนิสต์โดยใช้ระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ไทยตัดสินใจโดยผู้ปกครองที่เป็นทหารในระบอบประชาธิปไตยร่วมกับองค์การระบบราชการ

¹² อภิวัฒน์ วรรณกร, เดินทัพทางไกลหมื่นไมล์แห่งชีวิต พล.อ.ขวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มติชน, 2540), หน้า 128.

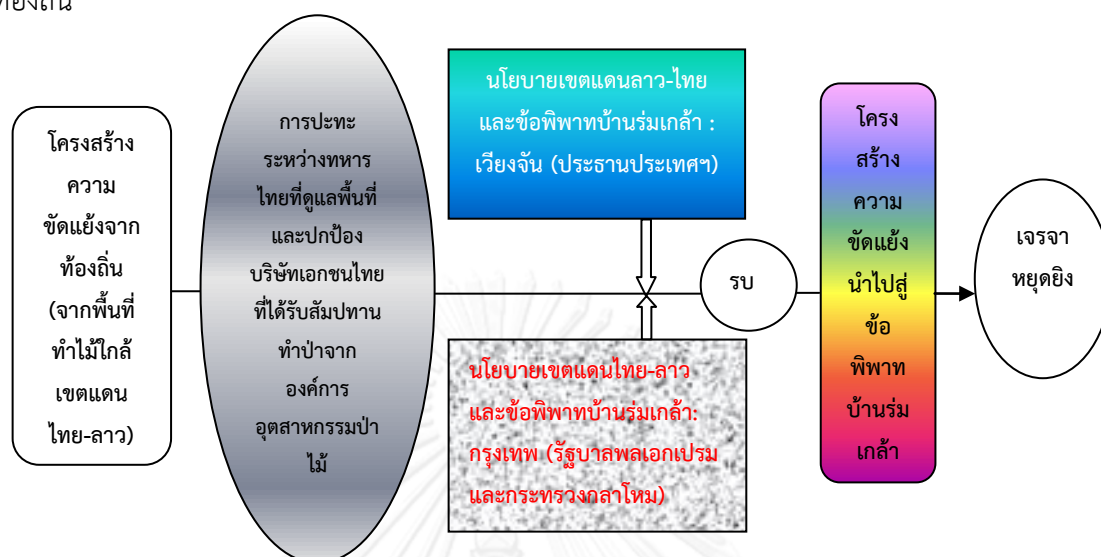
การทำไม่เป็นอย่างมากมายทั้งด้านเขตแดนเขมร ลาว และพม่า เช่น “...การที่รัฐบาลเกรียงศักดิ์ดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับกัมพูชาเฮง สัมรินและกัมพูชาพอลต (เขมรแดง) นั้น เป็นเหตุให้กลุ่มขวาจัดต้องสูญเสียผลประโยชน์ไปนับร้อยล้านบาทจากการค้าไม้เถื่อนชายแดนกัมพูชา...” จะเห็นได้ว่าการลักลอบตัดไม้เถื่อนระหว่างรอยต่อชายแดนลาว-ไทย-กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมาก และ บางท่านเชื่อว่า อุทกภัยบ้านวังซัน จังหวัดอุดรดิษฐ์ เกิดจากการตัดไม้ในเขตไทย-ลาวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น พื้นที่สองจังหวัดนี้ที่ใกล้ชายแดนไทยและลาวไม่ถูกตัดทั้งในอดีต พ.ศ.2530-2531 และยังคงลักลอบตัดในปัจจุบัน จนเป็นสาเหตุนำมาสู่หน้าดินพัง น้ำหลากและพบไม้ซุงจำนวนมากไหลมาทำลายบ้านเรือน

ภาพที่ 1 โครงสร้างความขัดแย้งจากปัจจัยภายในประเทศไทย ส่งผลให้มีการใช้ภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิท ยงใจยุทธ เป็นทางเลือกในการเป็น “ผู้แทนการเจรจาที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองลาว” (ผู้เขียนวิทยานิพนธ์สรุป)

โครงสร้างความขัดแย้งเริ่มต้นมาจาก นายสุนันท์ สีหาลักษณ์หรือเสี่ยวิชัยเจ้าของบริษัท อุตสาหกรรมมอเตอร์เวิร์คและบริษัทห่อกระดาษทำไม้ เอกชนได้สัมปทานตัดไม้จากไทย และ หมู่บ้าน จัดตั้ง สองบริษัทนี้เริ่มตัดไม้ในเขตสัมปทานที่ได้รับมาตั้งแต่ ค.ศ.1985 โดยมีทหารพรานคอยคุ้มกัน ข้อกล่าวอ้างที่ว่าไทยรุกล้ำดินแดนลาวจากการทำไม้ในพื้นที่บ้านร่มเกล้า แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจและการค้าไม้นำไปสู่ความขัดแย้งในข้อพิพาทนี้ โดยขณะที่ฝ่ายลาดตระเวนของลาวพบว่าบริษัททำไม้ของไทยลุกล้ำเขตแดน ก็เกิดการปะทะกับฝ่ายทหารไทยที่ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยในบริเวณนั้น เป็น

การตอบสนองการโจมตีของอีกฝ่ายในทันทีทันใด การปะทะในระยะแรกๆ เป็นการปะทะระดับท้องถิ่น

ภาพที่ 2 โครงสร้างความขัดแย้งจากพื้นที่ท้องถิ่นนำไปสู่โครงสร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศจากนโยบายด้านเขตแดนไทย-ลาว

(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์สรุป)

และ โครงสร้างความขัดแย้งปัจจัยที่สอง มาจากปัญหาโครงสร้างอำนาจการตัดสินใจในระบอบราชาธิปไตยไทยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้มีหน้าที่หลักหรือเป็นเจ้าของภาพหลัก คือ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นองค์กรราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง กระทรวงการต่างประเทศควรมีหน้าที่หลักด้านการบริหารจัดการข้อพิพาทไทย-ลาว แต่กลับไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพเนื่องจากในช่วงเหตุการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า กระทรวงการต่างประเทศไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวแทนที่แท้จริงในการเจรจาข้อพิพาท ต่อมาบทบาทในการแก้ไขข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าเปลี่ยนมือไปสู่องค์กรราชการโดยกระทรวงกลาโหม ผู้ได้รับบทบาทหลักในการเป็นตัวแทนในการแก้ไขกระบวนการยุติการหยุดยิง ในที่สุดกระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่หลักในการเจรจาและทำหน้าที่รักษาเขตแดน โดยมีปัจเจกบุคคลหรือผู้นำทหารระดับสูงทำหน้าที่เป็นตัวแสดงหลักในฐานะตัวแทนของรัฐบาลไทยที่มีอำนาจในการต่อรองอย่างแท้จริงและผู้ปกครองประเทศลาวยอมรับบทบาทความเป็นผู้แทนของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ในฐานะตัวแทนรัฐบาลไทยที่ทางการลาวยอมรับให้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า จนสามารถนำไปสู่การหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 อย่างไรก็ตามก็กระบวนการเจรจาในส่วนของขั้นตอนทางราชการไทยได้ผู้นำทหารไทยระดับต่างๆ มีบทบาทปูทางในการเจรจาเพื่อช่วยลดบรรยากาศความตึงเครียดในช่วงเวลาเกิดข้อพิพาทบ้านร่ม

ผู้มีบทบาทสำคัญๆ ฝ่ายไทย ระดับปัจเจกบุคคลในโครงสร้างความขัดแย้ง ได้แก่ พลอากาศเอก พระเนียง กานตรัตน์, พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และผู้ทำหน้าที่หลักสำคัญคือ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ จากบันทึกในประวัติศาสตร์ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะทีมเจรจา

ทางการทูตเป็นครั้งแรก โดยในอดีตครั้งหนึ่ง พลโท ผิน เกษร ในฐานะหัวหน้าคณะทูตพิเศษ, พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ และ พลเอก พัฒน์ อัคนิบุตร เป็นทูตลับพิเศษ ทำภารกิจเจรจาทันทีกับจีนโดยพบ ตั้ง เสี่ยว ผิง รวมถึง พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ แสดงบทบาทตัวแทนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศกับเหล่าประเทศอินโดจีนและพม่าหลายครั้งหลายครา

ตัวอย่างปัจจัยต่อมาคือ มูลเหตุจากที่บ้านร่มเกล้าเป็นพื้นที่หมู่บ้านเนรมิตจัดตั้งโดยฝ่ายไทย หลักฐานคือชาวบ้านยึดถือแนวทางต่อสู้แบบคอมมิวนิสต์มาก่อน จากนั้นฝ่ายทหารไทยโน้มน้ำหนักใจ ให้กลับแนวคิดร่วมเป็นผู้พัฒนาชาติไทย พร้อมมอบสัญชาติไทยให้เช่นกัน¹³ แต่กรณีของชาวจีน ชาวหม้ง ในหมู่บ้านร่มเกล้ามีความซับซ้อนมากกว่า คือ “ชนกลุ่มนี้” ถูกทางการลาวกล่าวหาว่า เป็น ตัวแทนของไทยเข้าไปต่อต้านรัฐบาลลาว กล่าวคือ ไทยถูกกล่าวหาว่าให้พื้นที่ชาวลาวไปต่อต้าน รัฐบาลลาวในเขตแดนลาว ช่วงเวลานี้ความหวาดกลัวการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์แผ่ขยายไปทั่ว เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ไม่เชื่อว่าไทยจะถูกทำลายล้างโดยทฤษฎีโดมิโน ท่านอธิบายว่าเป็นการหลอกให้ชาติแถบนี้กลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ แล้วในที่สุดก็ถอนตัวและทิ้งพวกเขา ไป ประกอบกับเมื่อ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2527¹⁴ พลโท ขวลิตได้แสดงความเห็นไว้ว่าแนวคิด คอมมิวนิสต์เป็นอันตรายกับประเทศไทย

ปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้ามาจากปัญหาภายในสองประเทศหรือประเด็นอื่นๆ

ปัญหากรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ทั้งสองประเทศต่างโจมตีกล่าวหาซึ่งกันและกัน เนื่องจาก ประการแรก สองฝ่ายอ้างความถูกต้องตามสนธิสัญญาและหลักฐานที่ตนถือ ฝ่ายลาวอ้าง สนธิสัญญา ฝรั่งเศส-สยาม ปี ค.ศ. 1907 ยึดแนวแม่น้ำโขงติดกับภูสอยดาวเป็นเส้นเขตแดน ฝ่ายไทยอ้างว่าให้ ยึดถือตอนกลางของลำน้ำโขงถึงต้นน้ำโขงที่เรียกว่าภูเมียงเป็นเขตแดน, ประการที่สอง ทั้งสอง ประเทศดำเนินวิธีการทูตอย่างแข็งกร้าว ฝ่ายไทยต้องการให้ลาวเปลี่ยนตัวแทนเจรจาและกำหนดกรอบ เจรจาใหม่ ฝ่ายลาวทำผิดมารยาททางการทูตและใช้เล่ห์กลต่างๆ บวกความแข็งกร้าว ไม่จริงใจ แก้ปัญหาโดยสันติวิธี เชื่อว่าเวียดนามหนูนหลัง¹⁵ หลังเกิดปัญหาทั้งสองชาติได้ร่วมกันตั้ง คณะกรรมการ 6 องค์การเพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดน

¹³ หลักการนี้ถูกใช้ “คล้าย” กับการเปลี่ยน แนวร่วมคอมมิวนิสต์ในหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาให้กลับใจวางอาวุธโดย ราชการให้สัญชาติไทย กลายเป็นหมู่บ้านจัดตั้งโดยราชการไทยในพื้นที่ภาคใต้เช่นกัน

¹⁴ อภิวัฒน์ วรรณกร, เดินทัพทางไกลหมิ่นไมล์แห่งชีวิต พล.อ.ขวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 148, 153-154, 191.

ในช่วงเวลานั้นคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 110/2512 ร่วมกับแนวทางคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ถือเป็น แนวทางการเอาชนะแบบ “...ใช้มาตรการทางการเมืองเป็นหลัก...” ในการต่อสู้กับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ โดยทาง เทคนิคแล้วลัทธินี้เริ่มไม่ได้ผลในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2525 เป็นต้น

¹⁵ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจาก ปี ค.ศ.1975-2001 หน้า 6.

actors หรือตัวแสดงที่ปรากฏซ้ำในความขัดแย้งระหว่างประเทศข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า

เมื่อเกิดข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ปัจจัยแรกๆ ที่ถูกโยงพุดถึง คือ บริษัทตัดไม้มีชื่อสองบริษัท บริษัทอุตรดิตถ์มอเตอร์เวิร์คและบริษัทรุ่งตระกูลการทำให้ เป็นชนวนให้เกิดข้อพิพาทกับลาว และนำไปสู่การรบกัน อย่างไรก็ตามก็ตีต้องไม่ลืมว่า ก่อนหน้านี้นี้ ลาวเคยเสียหายจากการนำคดีสามหมู่บ้านสู่เวทีโลก และนำไปสู่เรื่องราวความสัมพันธ์ไทย-ลาวในระดับโลก¹⁶ กลายเป็นเรื่องใหญ่โต

ขณะเกิดข้อพิพาท มีกระบวนการแก้ไขความขัดแย้งโดยเจ้าภาพหลัก คือ กระทรวงการต่างประเทศทั้งสองประเทศ แต่ปรากฏว่ากระทรวงการต่างประเทศไทยมักจะเล่นบทขัดแย้งกับหน่วยงานด้านความมั่นคง เสมือนทำงานให้เจ้านายคนละคน นำไปสู่การเสียเวลาและการเจรจาหยุดยิงไม่คืบหน้า ผู้ที่หนักใจและได้รับความสูญเสียลำดับต้นๆ คือ หน่วยงานทหารที่ออกไปแก้ไขความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า ในที่สุด เมื่อความขัดแย้งทวีรุนแรงมากขึ้นๆ เสมือนข้าราชการทำงานขัดขากันเองตามโครงสร้างระบบราชการแบบไทย “ไม่มีภาวะผู้นำ ผู้ใหญ่ไม่เป็นผู้ใหญ่ ฟังใครในบ้านเมืองได้ลำบาก ขาดการบูรณาการในระบบราชการด้วยกันเอง ต่างคนต่างแย้งเป็นเจ้าภาพของงาน ขัดแย้งขัดขากันเอง นับวันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยิ่งร้ายฉาน ส่งผลต่อพื้นที่ข้อพิพาทอย่างมาก แต่หน่วยราชการไทยก็ยังไม่สามารถประสานงานกันในการยุติปัญหาบ้านร่มเกล้า กลับขัดแย้งแย้งบทบาทในการทำงานกันเองด้วยซ้ำ ส่งผลให้ผู้นำทหารระดับสูงในสมัยนั้น พยายามเจรจากับลาวเพื่อยุติการหยุดยิงซึ่งได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง ประเทศชาติถูกสื่อมวลชนเล่นข่าวเพื่อความสนุกสนานในการขายข่าวและไม่นับรวมเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจบริเวณชายแดน” ตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญในการเมืองไทยจากปัญหาข่าวการเมือง ข่าวปัญหาเศรษฐกิจ รวมถึงการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ เช่น ข่าว “กุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พันเอก ชินวัฒน์ แม้นเดช อ่างงานเขียนวิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531:136) ของ วิรัช ร่วมพงษ์วัฒน์ เรื่อง ปัญหาข้อขัดแย้งไทย-ลาว ช่วงปี พ.ศ.2518 ถึงปัจจุบัน

¹⁶ หมายถึง การเกี่ยวพันกับการช่วงชิงคะแนนเสียง (มองโกเลีย) ในสหประชาชาติอีกด้วย (จะเห็นได้ว่ากรณีสามหมู่บ้านถูกนำไปโฆษณาชวนเชื่อต่อชาวโลกและหวังผลลัพธ์เป็นที่นั่งในสหประชาชาติ) ช่วงเวลานั้นไทยได้เปรียบและตัวแสดงในเหตุการณ์สงครามสามหมู่บ้าน อุตรดิตถ์ ก็กลายเป็นละคร (โลก) ฉากใหม่ โดยผู้นำลาวหลายๆ ท่านก็กลับมาเป็นตัวแสดงหลักและสำคัญ (actors) อีกครั้งในข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า พิษณุโลก-บ่อแต่น การพิพาทครั้งนี้หากไม่ได้สายสัมพันธ์อันดีของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ที่มีมิตรไมตรีกับผู้นำในเอเชีย ประกอบกับใช้ความเป็นญาติใกล้ชิดกับผู้นำลาวให้เกิดประโยชน์ต่อสันติภาพระหว่างมิตรประเทศ ไทย-ลาว ถ้าไม่อย่างนั้นข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าอาจใช้เวลายาวนานกว่านี้

ไม่กลัวมีง¹⁷” ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, กรณีคณะทูตลับไปเจรจากับจีน¹⁸, 66/2523 เสมือนนโยบาย ‘politics before military’ strategy¹⁹, สื่อมวลชนไทยเชื่อว่าข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าเกี่ยวข้องกับอินโดจีน²⁰, บางสำนักข่าวต้องการให้แก้ไขปัญหาการทูตและการทหารของไทย²¹, รวมถึงข่าวคณะทูต 34 ประเทศเดินทางไปตรวจพิสูจน์สถานการณ์เมื่อ 28 มกราคม พ.ศ.2531²² เป็นต้น

การตัดสินใจของผู้นำรัฐบาลไทยและการปรากฏภาวะผู้นำ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ

ในที่สุด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ร่วมกับกระบวนการ “การปูทางการเจรจา” ซึ่งทำไว้แล้วบ้างโดยนายทหารระดับสูงอื่น ๆ เช่น พลอากาศเอก พระเนียง กานตรัตน์ ตัดสินใจ “เสี่ยงแสวงหาโอกาสหยุดยิงมากขึ้น” โดยให้ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เข้าปิดฉากการเจรจา ทั้งๆ ที่จากข่าวสื่อมวลชนในเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ไม่มั่นใจว่าการเจรจายกจะสืบหน้าไปด้วยดี ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้น แต่ด้วยความเชื่อมั่นใน พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ “ทส.”- “ขุนพลคู่ใจ” ในฐานะที่ทำงานต่อต้านคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ภาคใต้ได้อย่างได้ผล รวมถึงสามารถจัดการปัญหาด้านความมั่นคงได้อย่างชาญฉลาด อีกทั้ง พลเอก

¹⁷ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ.ขวลิขิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบแตกหัก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันชนะ, 2539), หน้า 7.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-50, 54, 86.

¹⁹ Suchit Bunbongkarn, ‘The Military and Development for National Security in Thailand’, in Djwandono, J. Soedjati and Cheong, Young Mun (Edited), Issues in Southeast Asian Security: Soldiers and Stability in Southeast Asia. (Heen Mui Terrace, Pasir Panjang, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1990), p. 148.

²⁰ บทวิเคราะห์, ‘บ้านร่มเกล้า: จุดเริ่มต้นที่ควรระวัง’, ใน เคน นาคี, สยามรัฐ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (กรุงเทพฯ: สยามรัฐ, 2531), หน้า 3.

“...กลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งมีเวียดนามเป็นผู้นำอยู่ อยากจะได้อะไรสักอย่างในประเทศเรา...บ้านร่มเกล้าเราไม่ได้ต่อสู้กับลาว แต่ต่อสู้กับประเทศอินโดจีน จึงดูว่าไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย...”

²¹ ไม่ปรากฏผู้แต่ง, ปัญหาการทูตและการทหารของไทย, มติชน 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2531), หน้า 9.

“...แนวรบทางวัฒนธรรมน่าจะเป็นข้อพิจารณาที่น่าสนใจ...แนวรบทางเศรษฐกิจเป็นอีกแนวหนึ่งที่น่าจะต้องให้ความสนใจมากขึ้น...”

²² ศิริ ทิวะพันธุ์ (พันโท), จากความรู้สู่ศึกนิกคิด: กรณียุทธการบ้านร่มเกล้า จ.พิษณุโลก (กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์, 2531), หน้า 159, 216, 218-219, 221-224, 226-227, 232.

ในการต่อสู้ ประชาชนไทยหลายภาคส่วนสนับสนุนเงินบริจาค ตั้งแต่ องค์การด้านค้าไม้ นายกรัฐมนตรี โรงเรียน ผู้ว่าหลายจังหวัดรวมถึงภาคใต้ เด็ก องค์การศาสนา ประชาชนในพื้นที่รอบๆ เขตพิพาท และภาคส่วนต่างๆ ร่วมลงขันบริจาคเงินช่วยในการต่อสู้

เปรม ติณสูลานนท์ วางใจว่า พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นนายทหารดีมีฝีมือ เป็นนักเจรจาชั้นเยี่ยม และเป็นผู้มีคุณสมบัติโดดเด่น เคยได้รับการเล็งดูและอบรมช่วงเด็กๆ ในวังบูรพาฯ และในวังเจ้าเพชรราช ที่เมืองหลวงพระบาง ประกอบกับมีพระญาติและสายโลหิตใกล้ชิดกับผู้นำลาวและสามารถนับญาติกับราชวงศ์ไทยสายวังบูรพาภิรมย์ กล่าวคือ ทั้งสติปัญญา ผลงานในอดีต ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ส่งขงบังแห่งกองทัพไทยและผู้เคยเป็นนายทหารคนสนิท ดำเนินการ “ปิดการเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าอย่างเด็ดขาด” นับเป็นการปะทะที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไทย-ลาว นับตั้งแต่สมัยเจ้าอนุวงศ์เป็นต้นมา

เป็นการดีที่ผู้นำทางทหารไทยมีภาวะผู้นำ และ leadership ก็เสมือนศิลปะ (leadership as an art เช่น ทำงานหนัก หรือมีองค์ประกอบ 3C's เช่น character, courage และ competence มีจริยธรรม ได้รับการศึกษาที่ดี เป็นต้น²³) ทำอย่างไรจะมีกระบวนการทำงานมีทั้งการประนีประนอม ข้อขัดแย้งระหว่างกระทรวงการต่างประเทศไทยกับหน่วยราชการไทยเอง²⁴ หรือ มอบหมายให้นายทหารชั้นสูงอื่นๆ พูทาง ขั้นตอน (process) การเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า หรือ เตรียมการให้ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เสร็จจากการทูตนอกประเทศทั้งที่ไซเวียต จีน และในไทยที่งานศพอาม่อมอภินทร รัตนวงศ์ศา-ยงใจยุทธ ที่กรุงเทพฯ รวมถึงเตรียมพร้อมเดินทางไปลาวเพื่อดำเนินความสัมพันธ์ให้แนบแน่นใกล้ชิดกันให้มากขึ้น และ รวมถึงอาศัยพระบารมีควมมีมิตรไมตรีของ

²³ Stokesbury, James L. , 'Leadership as an Art', in Taylor, Robert L. and Rosenbach, William E. (Edited), Military Leadership: In pursuit of excellence (Colorado: Westview Press, 1984), p. 5, 32, 49, 65.

²⁴ Suchit Bunbongkarn, 'The Military and Development for National Security in Thailand', in Issues Djwandono, J. Soedjati and Cheong, Young Mun (Edited), Issues in Southeast Asian Security: Soldiers and Stability in Southeast Asia p. 133.

อนึ่งนับตั้งแต่ทศวรรษ 1970s ระบอบทหารของไทยแยกไม่ออกจากการเมือง และ กฎเกณฑ์ของกองทัพไม่ได้รับประกันว่าการพัฒนาชาติโดยรัฐบาลจะมีประสิทธิภาพและความสามารถ นี่เป็นลักษณะเฉพาะประเทศไทย (“...Military rule does not guarantee an effective and capable government to enhance national development...”) ในขณะที่ประเทศตะวันตกการพัฒนา Socio-economic ไม่มีความสัมพันธ์กับทางกองทัพแต่อย่างใด

ดังนั้น หน่วยราชการไทยอาจมีปัญหาในการบริหารงานโดยผู้เขียนวิทยานิพนธ์เห็นว่า ช่วงปี 1987-1988 การทำงานของกระทรวงต่างๆ ในการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า ขาดการประสานงานกัน เสมือนภาคราชการแยกแยกออกไปจากกองทัพ เช่น หน่วยงานราชการต่อว่า พลเอก ขวลิขิต พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ทำผิดขั้นตอนธรรมเนียมทางการทูตจากกรณีงานศพ อาม่อมอภินทร ที่กรุงเทพฯ เป็นต้น นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่ได้ชื่อว่าประชาธิปไตยครึ่งใบที่มีนัยยะว่า ทหารมีบทบาทหลักในการปกครองประเทศนี้ และยังปรากฏเหตุการณ์ความขัดแย้ง การแย่งชิงอำนาจภายในกองทัพอีกด้วย ตลอดทั้ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จำเป็นต้องแสวงหาทายาททางการเมืองและบุคคลที่คุ้นเคยและประจักษ์ในฝีมือการทำงานมาก่อน ความเหมาะสมตกไปที่อดีตนายทหารคนสนิทที่ชื่อ พลเอก ขวลิขิต พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ (ทส.) ผู้ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไว้วางใจให้เป็นตัวแทนทางการเมือง และที่สำคัญที่สุด คือ ไว้วางใจให้เป็นตัวแทนฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิงฯ

ราชวงศ์ไทยซึ่งมีต่อประชาชนชาวลาว ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นและส่งผลดีต่อการเจรจาในเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531

พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ร่วมกับ พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ และคณะทีมเจรจาทั้งชุดที่ลาวและชุดที่สนามบินดอนเมือง ดำเนินงานการทูตที่ไม่ได้ทำโดยกระทรวงการต่างประเทศ แต่ทำโดยคณะนายทหารโดยมี พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีบทบาทโดดเด่นนั้น มีกระบวนการทำงานที่ปรากฏเป็นประวัติศาสตร์โดดเด่นและน่าศึกษาหลายๆ กรณี ตั้งแต่การประชุมคณะทำงานย่อย การพบปะสนทนาบนโต๊ะอาหาร นำไปสู่คำเรียกการทูตแกงเขียวหวานตามภาคผนวก ค ประเด็นประเด็นประนีประนอมการถอย 3 กิโลเมตรจากจุดปะทะเพื่อไม่ให้ลูกมากเกินไปจนเข้าไปในพื้นที่ลาว ตามที่คณะทำงานของประเทศไทยอยากได้ถอยจากแนวรบ 5 กิโลเมตร แต่ลาวเสนอที่ 3 กิโลเมตร และอีกหลากหลายกระบวนการทำงานที่นำไปสู่การหยุดยิงได้สำเร็จ

ความเจริญเติบโตในหน้าที่การงานของพลเอก ขวลิต มีคุณสมบัติและยึดหลักการอะไร²⁵ จึงทำให้ได้รับความไว้วางใจในการเป็นตัวแทนเจรจาที่ผู้มีอำนาจฝ่ายลาวยอมรับ

พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เคยกล่าวว่า กองทัพไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์ไม่ใช่กลุ่มกดดัน²⁶ จากข่าวต่างๆ ปรากฏว่าประชาชนเข้าใจทหารเบี่ยงเบนผิดประเด็นไปหลายประการ อย่างไรก็ตาม พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีบทบาทช่วยเหลือไทยในเหตุการณ์นี้เป็นอย่างมาก เพราะคุณสมบัติส่วนบุคคลของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ไม่ใช่เรื่องบังเอิญที่ไปเกี่ยวสัมพันธ์กับผู้นำประเทศลาว ประกอบกับ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีภาวะผู้นำสูง เป็นนักเจรจาที่ดี เห็นได้จากการทำงานทั้งในการแก้ไขปัญหาพื้นที่

²⁵ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ. ขวลิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบ แดกหัก หน้า 93-94.

ยึดหลักปัจจัยแห่งชัยชนะ 10 ประการ ได้แก่ “...1.ท่านไม่ถือตัว พึงเหตุผลของผู้น้อย, 2.น้ำใจท่านโอบอ้อมอารีต่อคนทั้งปวง แม้กระทำการสิ่งใด ก็ถือเอารับสั่งเป็นประมาณ คนทั้งปวงก็ยินดีด้วย, 3.ท่านจะว่ากล่าวสิ่งใด ก็เด็ดขาด เข้มงวดเป็นที่ยำเกรง, 4.ท่านเลี้ยงทหารโดยยุติธรรม ถึงเป็นญาติก็ว่ากล่าวไม่เข้าข้างผู้ผิด, 5.ท่านจะทำสิ่งใด ถ้าเห็นเป็นชอบก็ตั้งใจทำไปจนสำเร็จ, 6.ท่านจะรักผู้ใด ก็รักโดยยุติธรรมไม่ล่อลวง, 7.ท่านเลี้ยงคนซึ่งอยู่ใกล้และไกล ถ้าเป็นคนดีก็เลี้ยงเสมอกัน, 8.ท่านคิดการหนักหน่วง ใคร่ครวญทบทวนให้แน่นอนแล้วจึงทำการ, 9.ท่านจะทำการสิ่งใดก็ทำตามขนบธรรมเนียม, 10.ท่านชำนาญการศึก รู้เล่ห์เหลี่ยมในการสงคราม...”

²⁶ บุญกลม ดงบังสถาน และ ตัก ฐิติบรรณ, ชายคนนั้นชื่อ "ขวลิต" : แนวความคิดที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2529), หน้า 46.

“...แยกกองทัพกับทหารให้ดี กองทัพไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์ ไม่ใช่กลุ่มกดดัน แต่ทหารบางส่วนของกองทัพ อาจจะเป็น... ยังมีความสัมพันธ์กับนักธุรกิจอยู่ ยังค้าขายอยู่...เป็นต้น...”

ภาคใต้ เช่น ผลงานในอนาคตต่อๆ มาเปิดการเจรจากับ จีน เบ็ง หรือ เฉินผิง²⁷ หัวหน้า จมค. ในปี พ.ศ.2532 ที่ภูเก็ต รวมถึงผลงานโดดเด่นจากการเดินทางไปเจรจาทีลาวกับเจ้าสุภานุวงศ์และผู้นำลาว ท่านอื่นในปีพ.ศ.2531 นอกจากนี้ลักษณะส่วนบุคคลที่พิเศษเป็นนักประสานสิบทิศของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ สามารถเป็นมิตรกับผู้นำในภูมิภาคเอเชีย สนับสนุนกับ ฯพณฯ โง วัน เกี๊ยบ ฯพณฯ เหงียน โคทัก พล.อ.ด่านเค็ม รวมถึง พลเอก อีวานนือฟสกี ผู้บัญชาการกองทัพอากาศพื้นดิน และ พลเอก ตีมีต รียัวซอฟ รัฐมนตรีกลาโหมสหภาพโซเวียตอีกด้วย หากพูดถึงงานสมัยปัจจุบันมากขึ้น อาจจะยกตัวอย่างจากการรู้จักอาศัยคุณลักษณะเฉพาะตนของชาวอิรักที่อาศัยในไทย ชื่อ นายชัยยิต มุฮัมมัด พิลาละห์ ให้ช่วยงานดูแลทหารไทยที่ไปช่วยรบที่อิรัก การรู้จักใช้ นาย ชัยยิต ตรีภูมิก่อแกแค้นอิรัก มีส่วนปกป้องทหารไทยให้ไม่ได้รับอันตรายมากมายในอิรัก

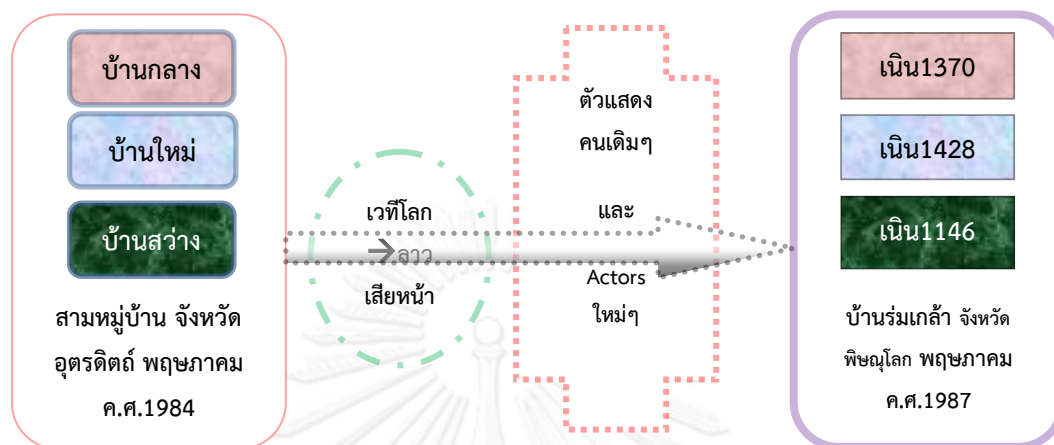
ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นเพียงตัวอย่างความมีภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ซึ่งผู้เขียนวิทยานิพนธ์จะอธิบายต่อไปในการทบทวนวรรณกรรม เช่น ความก้าวหน้าในอาชีพนายทหาร สายเสนาธิการ-ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด นายทหารคนสนิทของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้มีความสามารถเชิงการทูตและนักเจรจา ความจงรักภักดี การถวายงานอย่างใกล้ชิด ความรักชาติ ความรู้สึกซาบซึ้งต่อกระทรวงกลาโหมผ่านการได้รับการดูแลจากเจ้าของวังบูรพาภิรมย์²⁸ ผู้เป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหมพระองค์แรก-สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษี เป็นต้น

ตัวอย่างที่ยกอ้างเหล่านี้ สะท้อนประวัติศาสตร์และบอกเป็นนัยสะท้อนว่า พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีคุณสมบัติที่ตัวอย่างใด มีประวัติความเป็นมา ได้รับการอบรมกล่อมเกล่าอย่างเป็นขั้นเป็นตอนทั้งจากรั้ววังและโรงเรียนทหาร จึงนำไปสู่การมีภาวะผู้นำล้ำเลิศทั้งในช่วงเวลาก่อน พ.ศ.2531 ช่วงหลังจบข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า และช่วงสมัยต่อๆ มาจนถึงปัจจุบัน คุณสมบัติที่โดดเด่นมากที่สุดของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ คือ ความฉลาดรอบรู้เสมือนปราชญ์และมีความสามารถโน้มน้าวจิตใจคนให้สามารถยอมรับแนวคิดต่างๆ ผ่านการเจรจาทั้งส่วนตัวและการทูต คุณสมบัติในฐานะนายทหารระดับสูงที่โดดเด่น นำไปสู่การตำแหน่งสูงสุดคือการเป็นนายกรัฐมนตรีของไทย หากไม่มีบุรุษท่านนี้ เมืองไทยยุค พ.ศ.2530-2531 อาจต้องสูญเสียทรัพยากรอีกมากถ้าความขัดแย้งบ้านร่มเกล้ายืดเยื้อ ดังนั้น นอกจากปัจจัยอื่นๆ ที่นำไปสู่ปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าแล้ว ผู้เขียนวิทยานิพนธ์

²⁷ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ.ขวลิขิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบ แตกหัก หน้า 90.

²⁸ กรณีสิ่งที่โททองเหลืองหน้ากองบัญชาการกองทัพบก สิ่งโบราณที่คงเหลือจากวังบูรพาภิรมย์เป็นการทำงานผ่านกรมอนุรักษ์ฯ โดยคุณแจ่ม พี่สาวคนโตของตรีภูมิก่อแกแค้นในสมัยพระองค์เจ้าหญิงรำไพฯ และพระองค์เจ้านรเศรษฐ์ ส่งต่อการทำงานร่วมกับพลเอก ขวลิขิต ในสมัยปัจจุบันนำของโบราณ-สิ่งโททองเหลืองคู่ กลับมาเป็นความภูมิใจของชาติ โดยนำไปไว้ที่กองบัญชาการกองทัพบกให้เป็นมรดกของชาติ

แสดงความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นปัญหาเก่า (สงครามสามหมู่บ้าน) และปัญหาใหม่ (กรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า) ดังนี้

ภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงของปัญหาเก่าและปัญหาใหม่ด้านเขตแดนระหว่างปัญหาสามหมู่บ้านและข้อพิพาทบ้านร่มเกล้ามีลักษณะหลายๆ ประการใกล้เคียงกัน

(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์สรุป)

สรุปสภาพปัญหาของปรากฏการณ์สงครามบ้านร่มเกล้า

แม้ว่าช่วงเวลา พ.ศ.2530 ประเทศไทยกำลังดำเนินงานเฉลิมพระเกียรติรัฐพิธีเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษาที่จะเวียนมาถึงในปีหน้า²⁹ นอกจากภาวะอากาศที่แห้งแล้งจนกองทัพบกต้องตั้งบพิเศษเพื่อช่วยเหลือประชาชน³⁰ อีกทั้งไทยก็ยังคงเผชิญกับข้อขัดแย้งจากวิกฤติบ้านร่มเกล้าทั้งจากโครงสร้างความขัดแย้งในประเด็นต่างๆ และต้องตั้งงบประมาณจัดซื้ออาวุธเพื่อสู้รบจำนวนมาก³¹ ทั้งยังประสบกับปัญหาวิธีการทางงบประมาณเพื่อซื้ออาวุธ ก่อนนี้ผูกพันจากการจัดซื้อเครื่องบิน F-16A จำนวน 6 เครื่อง มูลค่าวงเงิน

²⁹ มติคณะรัฐมนตรี 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2530

³⁰ มติคณะรัฐมนตรี 4 สิงหาคม พ.ศ.2530

³¹ มติคณะรัฐมนตรี 1 กันยายน พ.ศ.2530 (วาระที่ 7 จัดซื้อปืนกล 40 มิลลิเมตร L/70 , วาระที่ 11 จัดซื้อลูกปืน 155 มิลลิเมตร ERFB โดยวิธีพิเศษ เป็นต้น)

และ มติคณะรัฐมนตรี 22 กันยายน พ.ศ.2530 ขออนุมัติก่อนนี้ผูกพันงบประมาณข้ามปีในปีงบประมาณ 2532-2533 ของกองทัพบก เพื่อจัดซื้อกระสุนปืนใหญ่ขนาด 155 มิลลิเมตร จากบริษัท International Ordnance sales and Service (IOSS) ในวงเงิน 520,125,000 บาทเยียมฝรั่งเศส

และ มติคณะรัฐมนตรี 29 กันยายน พ.ศ.2530 ขออนุมัติผูกพันงบประมาณในการซื้อรถถัง เอ็ม 48 เอ.5 พร้อมอุปกรณ์ประกอบและสิ่งอุปกรณ์ประเภท 5 (ยุทโธปกรณ์)

2,482,350,444 บาท³² , ประเด็นการจัดหางบกลางประจำปี 2531 เพื่อก่อสร้างทางเพื่อความมั่นคงสายบ้านบ่อภาค-บ้านร่มเกล้า ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 3 วงเงินไม่เกิน 27.05 ล้านบาท³³ , ประเด็นกระทรวงกลาโหมขอรับการสนับสนุนงบประมาณกรณีบ้านร่มเกล้าเพิ่มเติม³⁴ รวมถึงกองทัพบกขอรับการสนับสนุนงบประมาณรักษาความมั่นคงชายแดนกรณีบ้านร่มเกล้าตามมติคณะรัฐมนตรี 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 และ กระทรวงกลาโหมรายงานให้คณะรัฐมนตรีรับทราบปัญหาชายแดนไทย-ลาว บริเวณบ้านร่มเกล้า โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเน้นเรื่องการสู้รบให้รอบคอบและให้นาย วัชริน ท. เกตewanต์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข เสนอให้ราชการเร่งรัดจัดตั้งสถานีวิทยุ cFM ที่จังหวัดเลย เพื่อตอบโต้การโฆษณาชวนเชื่อของลาว ตามมติคณะรัฐมนตรี 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 เช่นกัน เหตุการณ์บ้านร่มเกล้าได้สร้างความกลัวโดยทั่วไปต่อประชาชน ถึงขนาดมีญาติติเรื่องขอให้สภาพิจารณาความเหมาะสมหาที่ตั้งเมืองหลวงสำรอง³⁵ ในช่วงเวลานั้นไทยเผชิญกับปัญหาจากทั้งปัจจัยภายในจากการเมืองแบบประชาธิปไตยครึ่งใบของไทย และเผชิญกับปัญหาจากปัจจัยภายนอกทั้งสภาพเศรษฐกิจ รวมถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า

ในความเป็นจริงปัญหาข้อพิพาทกรณีบ้านร่มเกล้า เขตแดนข้อพิพาท “...เป็นพื้นที่เขตชายแดนระหว่างไทยกับลาว บริเวณรอยต่อจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดเลยของไทย กับเขตแขวงไชยบุรีของลาว มีเนื้อที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทิวเขาสลับซับซ้อนและสูงชันห่างไกลและทุรกันดาร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับการปักปันเขตแดนที่แน่นอนในบริเวณแนวเขตแดนดังกล่าวมาก่อน...เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2530 - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531...เพื่อแย่งกันยึดครองพื้นที่พิพาทโดยเฉพาะบริเวณแนวสันเนินที่มีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์ เช่น เนิน 1370, เนิน 1428 รวมถึงเนินอื่นๆ...ในที่สุดเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 การสู้รบได้

³² มติคณะรัฐมนตรี 22 ธันวาคม พ.ศ.2530 (เป็นขบของอนุมัติก่อนนี้ผูกพันงบประมาณข้ามปีจัดซื้อเครื่องบิน F-16A เป็นกรณีพิเศษ ตาม มติคณะรัฐมนตรี 29 กันยายน พ.ศ.2530)

³³ มติคณะรัฐมนตรี 2 มกราคม พ.ศ.2531

³⁴ มติคณะรัฐมนตรี 6 กันยายน พ.ศ.2531

“...คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามความเห็นของสำนักงบประมาณ ให้เงินสนับสนุนแก่กองทัพบก จำนวน 146,846,298 บาท โดยให้กองทัพบกเจียดจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2531 งบปกติจำนวน 82,729,498 บาท ส่วนที่เหลือให้เบิกจ่ายจากงบประมาณปี 2531 งบกลางรายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น โดยเบิกเป็นเงินราชการลับ จำนวน 42,152,674 บาท งบปกติ จำนวน 21,964,126 บาท สำหรับเงินชดเชยที่กระทรวงกลาโหม เสนอ จำนวน 82,729,498 บาท ให้กองทัพบกเสนอขอแปรญัตติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2532 ต่อไป...”

³⁵ มติคณะรัฐมนตรี 20 ตุลาคม พ.ศ.2530

พลโท เอนก บุญยถิ และนายนิยม วรปัญญา เสนอให้ตั้งเมืองหลวงสำรองที่จังหวัดลพบุรี หรือสระบุรี หรือนครนายก และ นาย สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจกับคณะ เสนอให้ตั้งเมืองหลวงสำรองที่จังหวัดระยอง

ยุติลงโดยข้อตกลงหยุดยิง...”³⁶ ดังนั้น กรณีบ้านร่มเกล้า พลตำรวจเอก เกา สารสิน กล่าวว่า พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นนักการทูตที่ดี พยายามติดต่ออย่างดี “...ท่านก็เป็นนักการทูตที่ดีคนหนึ่งเหมือนกัน...การเจรจาที่อยู่บนพื้นฐานความจริงใจในการแก้ปัญหาฉันทันทีนี้เอง ทำให้สามารถยุติการสู้รบระหว่างสองประเทศได้ในเวลาอันรวดเร็ว...”³⁷

จากข้ออ้างต่างๆ ข้างต้น ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยทางทหารด้าน “ภาวะผู้นำ” ของนายทหารท่านนี้เป็นประเด็นหลักของการค้นคว้าร่วมกับองค์ประกอบอื่นๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์หยุดยิงและยุติความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า เช่น คุณลักษณะความเป็นผู้นำทหาร ตลอดจนความเจริญเติบโตในหน้าที่อาชีพนายทหาร อดีต ทส. ของนายกรัฐมนตรีไทยในช่วงเวลานั้นและบุคลิกภาพของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ, การเลี้ยงดูและอบรมกลุ่มเหล่าในวัยเด็กจากความเป็นญาติกับเชื้อพระวงศ์ไทยและเชื้อพระวงศ์ลาว, ความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติกับผู้นำประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งผลต่อทัศนคติของนายทหารระดับสูงของไทยในการแก้ไขปัญหาบ้านร่มเกล้า

จากข้ออ้างต่างๆ ข้างต้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาวะผู้นำทหารกับการยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้า (Military leadership and the end of Rom Klao Battlefield) “สนใจค้นคว้าโครงสร้างความขัดแย้งเหตุการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าโดยเฉพาะประเด็นความเป็นตัวแทนทางการทูตของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นสาเหตุให้ไทย-ลาวเลือกการเจรจาเป็นทางออกออกจากโครงสร้างความขัดแย้งและเลือกวิธีการเจรจาต่อรองที่นำไปสู่ปรากฏการณ์ การมีบทบาทโดดเด่นด้านจากภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ (military leadership) นำไปสู่การหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 และเข้าสู่กระบวนการสนธิสัญญาข้อตกลงฉบับต่างๆ ต่อมา ทั้งนี้ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จะอธิบายรายละเอียดในบทที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนวรรณกรรมต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³⁶ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ‘ข้อพิพาทเขตแดน ไทย-ลาว’, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540), หน้า 50-51.

³⁷ หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์กองทัพ, ความหวังใหม่: ชีวิตและผลงาน พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ (มปท.: หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์กองทัพ, 2534), หน้า 155.

1.2 คำถามการวิจัย

ความพยายามแก้ไขปัญหาคือพิพาทจากหลายฝ่าย เหตุการณ์เริ่มต้นจากระดับพื้นที่ทำไม้และขยายวงความขัดแย้งออกไป³⁸ แต่ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าก็ไม่มีท่าทีจะยุติลง ในที่สุดเมื่อ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ แสดงบทบาทโดดเด่นรับบทบาทเป็น “ตัวแทนการเจรจาฝ่ายไทยที่ผู้ปกครองลาวยอมรับฐานะการเป็นตัวแทนการเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า” นำไปสู่การเจรจาทางการทูต โดยในช่วงแรกเมื่อระดับผู้นำรัฐบาลและข้าราชการที่เกี่ยวข้องทำการเจรจากับลาว แต่ไม่มีผลให้เกิดการหยุดยิง เมื่อสถานการณ์การปะทะเริ่มขยายขอบเขตของปัญหาและเป็นภาระต่อระบบงบประมาณ ระยะเวลาของข้อพิพาทยาวนานขึ้น ดังนั้น พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ จึงอาศัยการมีความสามารถในการเจรจาต่อรองและประกอบกับมีลักษณะเฉพาะตน ลักษณะภาวะผู้นำของท่านสามารถจูงใจและเข้าถึงผู้ปกครองประเทศลาวได้ การเจรจาส่งผลนำไปสู่การหยุดยิงและเกิดสันติภาพในเวลาต่อมา ดังนั้น แนวทางการแสวงหาคำตอบจะทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะภาวะผู้นำ (leadership) ของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (ทั้งในฐานะอดีต ทส. ผู้มีความสามารถทางด้านหน้าที่การงานเป็นนายทหารสายเสนาธิการที่เจริญก้าวหน้าในอาชีพประกอบกับคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านชาติกำเนิดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อผู้ปกครองประเทศลาว) ส่งผลผลลัพธ์ที่ดีต่อเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการเจรจา ไม่ให้โครงสร้างความขัดแย้งขยายวงออกไปและทั้งสองประเทศตกลงเลือกการเจรจา คือ หยุดยิง ถอยร่นจากแนวปะทะฝ่ายละ 3 กิโลเมตร, นำไปสู่ยุติการสู้รบและข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า

(2) คุณสมบัติด้านความเจริญเติบโตในการเป็นทหารมืออาชีพและลักษณะเฉพาะตนของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีประโยชน์ต่อการเจรจาต่อรอง การยอมรับความเป็น “ตัวแทน” ในการเจรจาส่งผลเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.3 ข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิจัย

ผลการยุติข้อพิพาทการสู้รบมาจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ³⁹ ประกอบกับผู้นำลาวยอมรับความเป็นตัวแทนในการเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ดังนั้นผู้เขียนวิทยานิพนธ์จึงกำหนดขอบเขตการวิจัยมุ่งไปที่ปัจจัยผู้นำทหารที่มี “ภาวะผู้นำ” และ

³⁸ การเจรจาทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ เช่น เจรจาในระดับพื้นที่ท้องถิ่น ระดับจังหวัดในพื้นที่เกิดเหตุ หรือระดับภายนอกประเทศพยายามดำเนินกลไกการทูตผ่านทหารสหภาพโซเวียต และด้วยตัวแปรภายนอกอื่นๆ ทั้งตัวแสดงภายในประเทศและนอกประเทศ

³⁹ สงครามนี้ มีประเทศอินโดจีนและโซเวียตเข้ามาเกี่ยวพันด้วย เช่น เมื่อพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กลับจากเยือนโซเวียต (2530) และร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ ของไทย-ลาวเพื่อหาทางเจรจายุติปัญหาการหยุดยิง ร่วมกับเหตุการณ์อื่นๆ ทำให้บทบาท leadership ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดอย่างโดดเด่น

บุคลิกลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่โดดเด่นของผู้นำทหารไทยในเหตุการณ์ข้อพิพาทการสู้รบบ้านร่มเกล้า ตลอดจนปัจจัยประกอบอื่นๆ เช่น (1) การยอมรับบทบาทผู้แทนในการเจรจาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถทางด้านอาชีพทหารประกอบกับมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เป็นญาติกับผู้นำประเทศลาวทำให้สองประเทศเลือกยุติโครงสร้างความขัดแย้งโดยเริ่มต้นจากการเจรจาและส่งผลดีต่อการหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531, (2) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำนายทหารของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการหาทางออก เพื่อออกจากโครงสร้างความขัดแย้งข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ส่งผลบวกต่อการเป็นตัวแทนการเจรจายุติ “การหยุดยิง” และนำไปสู่การไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งโดยองค์การราชการไทยและลาวต่อไป และ (3) บุคลิกลักษณะเฉพาะตนที่โดดเด่นของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำ (leadership) ที่มีแนวความคิดการเจรจาต่อรองเพื่อสันติภาพ และทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ (decision making policy) ที่มีผลต่อ “นโยบายต่างประเทศ” และ “national security”⁴⁰ โดยอธิบายผ่านกรอบการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของนักวิชาการ FPA ชื่อ Valerie M. Hudson ที่พัฒนามาจากสามกลุ่ม⁴¹ นักวิชาการรุ่นแรกๆ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนวิทยานิพนธ์นำมาเชื่อมโยงเพื่ออธิบายการตัดสินใจของ Leader กลุ่ม Elite ของประเทศไทยและประเทศลาวช่วงเกิดปรากฏการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า โดยเลือกเน้นอธิบายภาวะผู้นำผ่านแนวคิด the mind of the foreign policy decision-maker (ข้อสี่) ซึ่งผู้เขียนวิทยานิพนธ์เห็นว่าน่าจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการยุติสงคราม (war end) ทั้งที่เป็นตัวแสดงเดิมๆ และตัวแสดงตัวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในอดีตจนถึงเหตุการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า เป็นแนวทางในการอธิบายบทบาทและการตัดสินใจของผู้นำในช่วงเวลานั้น นำไปสู่ปรากฏการณ์การมีบทบาทโดดเด่นของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (personal characteristics) ผู้นำทางการทหาร ในฐานะผู้เจรจา

⁴⁰ Suchit Bunbongkarn, ‘The Military and Development for National Security in Thailand’, in Djwandono, J. Soedjati and Cheong, Young Mun (Edited), Issues in Southeast Asian Security: Soldiers and Stability in Southeast Asia p. 136.

National security ของไทยประกอบด้วย “...maintaining the nation’s independence, sovereignty, and territorial integrity; maintaining the democratic system of government with the King as the head of states; maintain religions and the Thai culture; promoting the people’s welfare and happiness; developing national power for the security and progress of the nation...”

⁴¹ Hudson, Valerie M., ‘The history and evolution of foreign policy analysis’, in Smith, Steve; Hadfield, Amelia and Dunne, Tim (Edited), Foreign Policy: Theory Actors Cases (First edition) (Great Clarendon, Oxford, United Kingdom: Oxford University Press), p. 14.

นักวิชาการสหรัฐอเมริกา สามกลุ่ม ได้แก่ Richard Snyder; James Rosenau; Harold and Margaret Sprout

หลัก อธิบายผ่านกรอบ “classical foreign policy analysis”⁴² หมายถึง การตัดสินใจวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของ leader ผ่านการวิเคราะห์ท่าที⁴³ ได้แก่

1. อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ ที่ใกล้ชิดผู้นำที่เรียกว่า small group decision-making หมายถึง การอ้างกระบวนการและโครงสร้างของกลุ่มที่มีผลต่อการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ (“...Refer to the process and structure groups making foreign policy decision...”) โดยใช้องค์ความรู้เชิงวิชาการทางสังคมวิทยา (social psychology) ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมตัดสินใจของผู้นำ

2. อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านองค์การระบบราชการ (organization and bureaucracies) ที่แข่งขันกันแสดงบทบาทว่ามีความเชี่ยวชาญชำนาญ (turf) ในศาสตร์สาขานั้นๆ ซึ่งองค์การของตนมีหน้าที่หลัก เช่น นักวิจัยจะศึกษาอิทธิพลของกระบวนการและการเมืองในระบบราชการที่ส่งผลกระทบต่อกรกำหนดนโยบายต่างประเทศ (“...Researches began to study the influence of organization process and bureaucratic politics on foreign...”)

3. อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านพฤติกรรมนโยบายต่างประเทศเปรียบเทียบ (comparative foreign policy) ผ่าน foreign policy behavior หมายถึง (จากแนวคิดและการทำท้ายของ James Rosenau ที่สร้างการอธิบายนโยบายต่างประเทศ cross-national และ multi-level) ผ่านทฤษฎีพฤติกรรมนโยบายต่างประเทศ (foreign policy behavior) โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างประเทศในกรณีแบบเดียวกัน แต่ส่งผลลัพธ์ไม่เหมือนกัน เช่น บ้างนำไปสู่สงคราม (warfare) บ้างนำไปสู่การลงนามสนธิสัญญา (treaty-making or diplomacy) นักวิชาการ FPA นำพฤติกรรม foreign policy behavior มาวิเคราะห์เพื่อสร้างการอธิบายการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยหวังว่าจะสร้าง Grand theory ให้ได้

4. อธิบายสภาพความคิด (จิตใจ) ภายในของผู้ตัดสินใจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีความมุ่งมั่นในการตัดสินใจลงไปในที่นั้น (increasing attention was directed to the mind of the foreign policy decision-maker) ภายใต้สถานการณ์ความกดดันเงื่อนไขความตึงเครียด (under certain stressful conditions) และบุคลิกภาพส่วนตัวหรือปัจเจกบุคคล (individual characteristics) ที่นำไปสู่การอธิบายและการทำความเข้าใจการตัดสินใจที่สำคัญ (crucial in understanding how decisions are made)

⁴² Ibid., p. 16.

⁴³ Ibid., p. 14.

5.คุณลักษณะแห่งชาติมีผลต่อการกำหนดนโยบาย เป็นการอธิบายระดับรัฐกับระดับระหว่างประเทศ (social milieu) ซึ่งมีบทบาทเหมือนกันและมองข้ามไม่ได้ โดยอธิบายผ่านคุณลักษณะแห่งชาติ (national attributes) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ (national attributes determined policy-making) หมายถึง ก.วัฒนธรรม (culture), ข.ประวัติศาสตร์ (history), ค.ภูมิศาสตร์ประชากร (geography), ง.เศรษฐกิจ (economics), จ.สถาบันทางการเมือง (political institutions), ฉ.อำนาจและกำลังทหาร (Military power), ช.อุดมการณ์ที่หล่อหลอมเป็นคุณลักษณะแห่งชาติ (ideology) และ ซ.ภูมิศาสตร์กายภาพ (demographics)

ดังนั้น ลักษณะภาวะผู้นำ (leadership) ของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ทั้งในฐานะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้นำลาวและผู้นำไทยระดับสูง ประกอบกับความสามารถในวิชาชีพทหารเจริญก้าวหน้าจากนายทหารสายเสนาธิการก้าวขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ส่งผลดีต่อ “การเป็นตัวแทนเจรจา (ที่แท้จริงเป็นผู้ได้รับฉันทานุมัติจากฝ่ายการเมืองไทย และ เป็นตัวแทนฝ่ายไทยซึ่งผู้มีอำนาจฝั่งลาวยอมรับสถานะความเป็นตัวแทนที่แท้จริง)” ในการยุติข้อพิพาท ปรากฏการณ์ดังกล่าว สามารถอธิบายผ่าน “กระบวนการตัดสินใจที่มีผลมาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้นำในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ (the mind of the foreign policy decision-maker)” ตามแนวคิดของ Valerie M. Hudson นำไปสู่กระบวนการเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทโดยเริ่มต้นจากการหยุดยิงเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531

1.5 สมมติฐานการวิจัย

การตัดสินใจของผู้นำโดยกลุ่มชนชั้นนำของประเทศไทยและประเทศลาวช่วงเกิดปรากฏการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ส่งผลต่อการเจรจาต่อรอง นำไปสู่สันติภาพ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.โครงสร้างความขัดแย้งที่นำไปสู่สันติภาพ “การหยุดยิง” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเจรจาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 เกิดขึ้นได้อย่างไร

2.ลักษณะเด่นของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ด้านภาวะผู้นำ นำไปสู่การยอมรับความเป็นตัวแทนการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศในการยุติข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2503-2531 ส่งผลเชิงบวกต่อ “การเลือกเจรจาเป็นทางเลือก” อย่างไร

3.เพราะเหตุใด พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ จึงเป็นตัวแทนที่เหมาะสมท่ามกลางบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในช่วงรัฐบาลครึ่งใบสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ช่วงเกิดปรากฏการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า

1.7 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเหตุการณ์การยุติการสู้รบบ้านร่มเกล้าระหว่าง พ.ศ.2530-2531 โดยมีระดับในการวิเคราะห์ (level of analysis) ในระดับบุคคลนำไปสู่ระดับรัฐ คือ มุ่งศึกษาบุคลิกลักษณะเฉพาะและความเจริญเติบโตในด้านอาชีพนายทหารระดับบริหารผู้มี “ภาวะผู้นำทางทหาร” ประกอบด้วยสามปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้นำทหารที่นำไปสู่ความเจริญเติบโตในอาชีพการงานส่งผลต่อการเป็นตัวแทนการเจรจาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายทหารคนสนิทผู้ทำงานใกล้ชิด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายองค์การราชการและรัฐบาลไทย ซึ่งปกครองและบริหารโดยรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (2) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้นำลาว ส่งผลให้เกิดปัจจัยร่วม เสริมสถานะความเป็นตัวแทนในการเจรจายุติการหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และ (3) ปัจจัยด้านบุคลิกลักษณะเฉพาะคนที่โดดเด่นของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทย-ลาว

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสารต่างๆ ร่วมกับ วิธีการศึกษาแบบ historical research เพื่อหาข้อมูลรายละเอียดเหตุการณ์ช่วงการทูตบ้านร่มเกล้า ตลอดจนกระบวนการระบบราชการไทยที่เปลี่ยนบทบาทการทำหน้าที่หลักด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศเป็น พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้ทำหน้าที่หลัก แทนองค์การราชการ ในฐานะที่ได้รับการยอมรับให้เป็นตัวแทนในการเจรจา เป็นนายทหารระดับบริหารที่ทางการลาวยอมรับบทบาทความเป็นตัวแทนการเจรจา และผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในช่วงเวลาดังกล่าวมาประกอบ นำมาเขียนอธิบายเชิงพรรณนา และสรุปเชื่อมโยง leadership ของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ร่วมกับบทบาทความเจริญเติบโตในสายอาชีพนายทหารในช่วงรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

1.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบรายละเอียดและพัฒนาการสถานการณ์การเจรจาผ่านคุณลักษณะเฉพาะด้านภาวะผู้นำ (leadership) ของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ช่วงเกิดกระบวนการเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึกทางการเจรจาในช่วงวันที่ 16 - 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อสันติภาพสมรภูมบ้านร่มเกล้าโดยปรากฏชัดจาก “ปรากฏการณ์การหยุดยิงตั้งแต่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531”

2. ทำให้ทราบเงื่อนไขโครงสร้างความขัดแย้งและปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายสงครามบ้านร่มเกล้า

1.10 การนำเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3 ภาวะผู้นำทางทหาร และภาวะผู้นำตามสถานการณ์

บทที่ 4 บทวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะบุคคล ความก้าวหน้าอาชีพทหาร พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต่อความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างไทย-ลาว

บทที่ 5 บทสรุป

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

“...การเมือง คือ การประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะ เป็นระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระหว่างพรรค ระหว่างสังคมโดยรวม ตลอดจนระหว่างประเทศ...”⁴⁴

ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งเกิดได้อย่างไร⁴⁵

รัฐชาติ-พรมแดน-ความขัดแย้ง-ข้อยุติ-อาเซียน⁴⁶ หาคำนี้จะประสานให้เกิดความร่วมมือได้อย่างไร ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อมั่นว่า สามารถเกิดความร่วมมือได้เนื่องจากประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสายสัมพันธ์ด้านต่างๆ ที่ใกล้ชิดกัน อย่างน้อยที่สุด เรื่อง ความเชื่อศาสนาที่ยึดถือและเผ่าพันธุ์ใกล้ชิดกัน และที่สำคัญ ไทย-ลาว “...สองชาติต่างยอมรับว่าตนเป็นพี่น้องผู้สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน...”⁴⁷ และพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ก็มีส่วนส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบันให้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นๆ

⁴⁴ ขวลิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้ยิ่งง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (กรุงเทพฯ : โลกสีขาว, 2549), หน้า 134.

⁴⁵ เขียน ชีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตากคนลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 99.

หมู่บ้านร่มเกล้ามีพื้นที่ประมาณ 2-3 ตารางกิโลเมตร อยู่ในอาณาเขตกรณีบ้านร่มเกล้า-บ่อแตง ที่ครอบคลุมพื้นที่ราว 70 ตารางกิโลเมตร

⁴⁶ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), รัฐชาติ-พรมแดน: ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มุนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2553), หน้า 45.

⁴⁷ ยุทธศักดิ์ คมบุญ, พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 78, 84, 93, 30-31

พระราชสาสน์โต้ตอบระหว่างพระเจ้าอยู่หัว และพระราชวิจารย์ จากพระราชพงศาวดาร ของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “...ตระกูลของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอยู่หัว) นั้น เป็นเชื้อลาวมาตั้งราชธานีในประเทศสยาม ธรรมเนียมต่างๆ คงเจือลาวอยู่มาก...”

คนไทย-คนลาวล้วนเป็นพี่น้องกันมาอย่างยาวนาน⁴⁸ สองประเทศมีวิวัฒนาการความสัมพันธ์ “...แบ่งแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะมีต้นกำเนิดรากฐานเดียวกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อถือนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและวิวัฒนาการทางสังคม...”⁴⁹ ในประวัติศาสตร์ รัตนโกสินทร์ตอนต้นพบว่าคนลาวย้ายถิ่นมาอยู่หัวเมืองชั้นในของไทยด้วยสาเหตุทางการเมืองและ ยุทธศาสตร์⁵⁰ ปัจจุบันยังมีลูกหลานสืบทอดกันให้เห็น เช่น จังหวัดนครปฐม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัด สุพรรณบุรี เป็นต้น

ภูมิหลังและความสำคัญของปรากฏการณ์บ้านร่มเกล้าต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเด็นการใช้ศัพท์เรียกว่าความขัดแย้งข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าแทนคำว่าสงครามนั้น เนื่องจากคำว่าสงครามจะหมายถึงการรบที่มีการสูญเสียชีวิตของทหารจำนวนมาก⁵¹ แต่กรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าไม่ได้เป็นเช่นนั้น และวรรณกรรมการแบ่งประเภทความขัดแย้งนั้น แยกความขัดแย้ง (สงคราม) ออกจากระดับของความรุนแรง (intensity) อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท⁵² คือ ประการแรก ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงระดับต่ำ (low-intensity conflicts), ประการที่สอง ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงระดับกลาง (mid-intensity conflicts) และประการสุดท้าย ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงระดับสูง (high-intensity conflicts) (สำหรับกรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า น่าจะอยู่ระหว่างประการที่สองและประการที่สาม) แม้จะมีการอ้างถึงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก เช่น 3,000 ล้านบาท⁵³ แต่หลักฐานที่ตีพิมพ์เกี่ยวกับบ้านร่มเกล้า ไม่ได้ระบุตัวเลขการสูญเสีย

⁴⁸ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ (ศรีสะเกษ: สำนักพิมพ์มนตรีศาสตร์, 2532), หน้า 8-13, 13.

⁴⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิริยศิริ, 2527), หน้า 8.

⁵⁰ บังอร ปิยะพันธ์ุ; ชาลววิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541), หน้า 137, 202, 212.

⁵¹ ทศนะผู้เขียนวิทยานิพนธ์ และ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เริ่มต้นจากการสะสมความคิดและเกิดความสงสัยต่อประเทศเจ้าอาณานิคม-มหาอำนาจ-ฝรั่งเศส โดยเฉพาะเหตุการณ์เรือรบฝรั่งเศสในวิกฤติการณ์ ร.ศ.112 (พ.ศ.2436 / ค.ศ. 1893) ตามมาด้วยความตะขิดตะขวงใจ ทำให้เกิดความสงสัยต่อความรู้วิทยาการแผนที่ที่ประเทศอาณานิคมสืบสิทธิ์ต่อๆ มา ส่งผลให้เกิดความแปลกแยกทางความคิดถึงจุดแตกหักเมื่อศึกษาวิชานโยบายต่างประเทศฯ และรับทราบมาว่า เกิดความสับสนและแปลความหมายเรื่องแผนที่เขตแดน “ไม่ตรงกัน” จนนำไปสู่ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ในช่วงเวลานั้นผู้เขียนวิทยานิพนธ์แปลกใจมากเรื่อง “แผนที่” กล่าวคือ ในเมื่อศาสตร์วิทยาการแผนที่มาจากตะวันตก-ผู้เจริญทั้งอารยธรรมและจิตใจอันดีงามก็น่าจะจัดทำหรือถ่ายทอดกิจการแผนที่อย่าง “ตรงไปตรงมา” แต่เมื่อค้นคว้ามากขึ้นๆ กลับพบว่ามหาอำนาจผู้ริเริ่มทำแผนที่เขตแดนไทย-ลาว มีเจตนาแอบแฝงอะไรหรือไม่ ?

⁵² สุรชาติ บำรุงสุข, กองทัพในยามสันติ: ปฏิบัติการนอกเหนือจากการสงคราม และปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: บริษัทสแควร์ปับลิช 93, 2543), หน้า 3.

⁵³ ยอดธง ทับทิวไม้, 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้า: เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2531), หน้า 49.

มากมหาศาลสอดคล้องเหมือนกันทุกงานเขียนฯ เพียงแต่ข้อพิพาทคราวนั้น ควรเป็นบทเรียนที่สำคัญ และคนไทยต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าโดยคำนึงถึงความเป็นมิตรประเทศต่อกัน ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อมั่นว่า ประเทศที่มีเขตแดนติดกันควรเป็นมิตรกันมากกว่าเป็นศัตรูกัน

ประเด็นสำคัญมากประการหนึ่ง คือ ตัวแสดงที่สามเป็นมหาอำนาจจากภายนอกพยายาม “...ผนวกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ฝรั่งเศสได้กระทำการเป็นขั้นตอนอย่างแยบยล มิได้ใช้กำลังเข้าโจมตีทันที ฝ่ายไทยเองก็พยายามรักษาดินแดนนี้อย่างเต็มที่...”⁵⁴ ตัวแสดงระหว่างประเทศที่สำคัญต่อเขตแดนไทย-ลาว คือ ฝรั่งเศส ชาติที่ยากนักจะหาความจริงใจได้ โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในช่วงต่อไป ในประเด็นปัญหาการสืบลีทือเขตแดนที่วุ่นวายทั้งด้าน ไทย-ลาว และ ไทย-กัมพูชา ทุกปัญหาล้วนมาจากสาเหตุ “...สัญญาที่ไม่เป็นธรรมไทย-ฝรั่งเศส...”⁵⁵ ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาเขตแดนไทย-ลาวด้านแม่น้ำโขงช่วง พ.ศ.2518 เป็นต้นมา และในที่สุดเกิด “...สงครามบ้านร่มเกล้า อำเภอลำดวน จังหวัดพิษณุโลก (31 พฤษภาคม พ.ศ.2530-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531)...”⁵⁶ ช่วงเวลานั้นไทยอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หก อย่างน้อยที่สุดมหาอำนาจที่ต้องการให้ลาวเป็นรัฐกันชนก็ล้มเหลวทางนโยบาย ลาวไม่สามารถเป็น “buffer state”⁵⁷ สงครามบ้านร่มเกล้าเป็นสงครามตัวแทนความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตในยุคสงครามเย็นหรือไม่ แต่ก็มีงานเขียนระบุว่า “...สองประเทศนี้ไม่รบกันเองแต่ใช้สงครามตัวแทน...”⁵⁸

⁵⁴ สุวิทย์ ธีรศาศวัต, จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 21, 48, 50, 57, 72.

เช่น ปัญหาจากสนธิสัญญา 3 ตุลาคม พ.ศ.2436 ในส่วนที่เกี่ยวกับแม่น้ำโขงและพื้นที่ฝั่งขวา, ปัญหาการละเมิดอธิปไตยเขต 25 กิโลเมตรในบริเวณฝั่งขวาและแม่น้ำโขงที่เกิดจากฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2437, ปัญหาการข้ามแม่น้ำโขงไปเยี่ยมญาติของหลวงพิทักษ์บ้านอยู่คุ้มวัดหายโศก หนองคาย เมื่อ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2441 (ร.ศ.117), ปัญหาการเจรจาระหว่าง กรมหลวงเทเวศร์วัชรปการ (เจ้าพระยาอภัยราช Rolin-Jacquemyns ผู้ช่วยชาวเบลเยียม และนายริเวตต์ คาแนค ที่ปรึกษาการคลังชาวอังกฤษ) กับนายเดอฟารางซ์ (อุปทูตฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ) จากกรณีที่ฝรั่งเศสต้องการหลวงพระบางฝั่งขวาจากปากแม่น้ำเงินถึงปากแม่น้ำเหือง (ความยาวตามแม่น้ำโขง 525 กิโลเมตร พื้นที่ 13,939 ตารางกิโลเมตร) เมื่อช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2442-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2443 เป็นต้น

⁵⁵ สุวิทย์ ธีรศาศวัต, จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 142.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 160.

⁵⁷ Toye, Hugh. Lao buffer state or battleground. (London: Oxford University Press, 1968), p. 3.

“...The failure of Laos to act as a buffer state arose partly from divisions among its own people...”

⁵⁸ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), รัฐชาติ-พรมแดน: ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 153. และ

มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 98.

2.1 บริบทเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพความขัดแย้งในสงครามบ้านร่มเกล้า ระหว่าง พ.ศ. 2530-2531

บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

ในช่วงเวลาที่เกิดข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า⁵⁹ อิทธิพลของสื่อมวลชนไทย⁶⁰ หนึ่งหนังสือพิมพ์⁶¹ และโทรทัศน์⁶² รวมถึงสื่อต่างประเทศ มีบทบาทโหมกระพือข่าวเป็นอย่างมากทั้งเสริมและทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และหลังเหตุการณ์บ้านร่มเกล้ายุติ ข่าวเกี่ยวกับลาวในสื่อมวลชนไทยก็เต็มไปด้วยเรื่องราวต่างๆ มากมาย⁶³ บ้านร่มเกล้าคืออะไร เหตุการณ์นี้มีความสำคัญอย่างไร บ้านร่มเกล้า สมัย 1968-1982 เป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของ ผ.ก.ค. อย่างมาก ได้รับการสนับสนุนจากลาวแดง กองพลทหารม้าที่ 1 ของไทย เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองที่กองทัพภาคจัดตั้งขึ้นโดยรวมอดีตผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และชาวเขาม้ง รวมกัน 100 ครอบครัว ประมาณ 680 คน ตั้งหมู่บ้านห่างจากชายแดนไทยเข้ามา 10 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอชาติตระการไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 70 กิโลเมตร ปัจจุบันมีถนนหมายเลข 1268 ผ่านหมู่บ้าน บ้านร่มเกล้าอยู่ห่างอำเภอนาแห่งจังหวัดเลย ไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ 25 กิโลเมตร หมู่บ้านห่างจากอำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรดิตถ์ทางทิศตะวันออกเฉียง 25 กิโลเมตร⁶⁴ ที่สำคัญในช่วงเวลาก่อนหน้า พ.ศ.2531 ชาวบ้านบ้านร่มเกล้าถูก

⁵⁹ แม้ว่าผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการสื่อให้เห็น “ความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว” ในการสร้างการยุติข้อพิพาทในช่วงเหตุการณ์บ้านร่มเกล้าได้ พยายามอธิบายปัจจัยผู้นำทหารท่านสำคัญๆ ที่มีส่วนช่วยให้เหตุการณ์นี้ดำเนินไปโดยเกิดผลลัพธ์ในทางที่ดีและตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติแก่ทั้งสองประเทศ แผนที่ในความหมายของผู้เขียนวิทยานิพนธ์ กลับให้ผลตรงข้าม เพราะเมื่อค้นเอกสารมากขึ้นๆ กลับพบว่าตัวแผนที่เขตแดน หรือจุดอีกนัยหนึ่งคือแผนที่ที่จัดทำขึ้นในอดีตๆ ยากที่จะตีความให้ตรงกันได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับสมมติฐานเรื่องการจัดทำแผนที่ที่มาจาก การจัดทำโดยเจ้าอาณานิคม ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ตั้งข้อสังเกตว่า “ไม่จริงใจและนำไปสู่ปัญหาการตีความที่จะนำไปสู่ การทะเลาะเบาะแว้ง” หรือตัวอย่างการนำเสนอที่เรียนที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงก็นำไปสู่การเข้าใจผิด

⁶⁰ เขียน ชีระวิทย์, อติสร เสมอแย้ม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาคณลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 15-16, 95.

(จริงๆ แล้วเราเป็นญาติพี่น้องใกล้ชิดกัน) นาย นิรันดร์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว กล่าวแก่นักข่าวไทยที่นครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2531 “...ในกรณีความขัดแย้งไทย-ลาว นี้ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และเวียดนามถือว่าไทยลาวเป็นบ้านที่เมืองน้อง ควรจะเจรจาตกลงกันให้ได้...”

⁶¹ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 84-99, 106, 113, 114, 118, 122, 130, 132, 134-141, 144, 157-158, 174, 177, 180, 208, 220.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 154.

⁶³ เขียน ชีระวิทย์, กนกพรรณ อยู่ชา, พรรณสิริ พรหมพันธุ์, สายใยไทย-ลาว ข่าวเกี่ยวกับลาวในสื่อมวลชนไทย (กรุงเทพฯ: สมาคมไทย-ลาว, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2538), หน้า 6-7.

⁶⁴ สุวิทย์ ชีระศาสตร์, เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553), หน้า 338-347.

จัดตั้ง⁶⁵ให้มาอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ตามการให้สัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน นายเซียโล่ แซ่หลี⁶⁶ ที่ว่าตนเคยอยู่ในชายแดนจีนตอนใต้และเคยอยู่ในลาว แต่คำสัมภาษณ์ไม่ได้กล่าวถึงการอาศัยอยู่ในไทย อนึ่งในการทบทวนวรรณกรรม ผู้เขียนวิทยานิพนธ์พบว่า หมู่บ้านจัดตั้งจะโดยเจตนาหรือไม่ตั้งใจก็แล้วแต่ฝ่าย (ราชการ) ทหารก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้อดีตผู้นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์กลับใจเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ปรากฏชัดกรณีหมู่บ้านร่มเกล้าและหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา

การค้าชายแดน

หากมองทางด้านบวกการเปิดพรมแดนค้าขายกันเกิดผลดีทางเศรษฐกิจ-สังคมจากการค้าชายแดนทั้งในระบบและนอกระบบระหว่างชายแดนไทย-ลาวซึ่งส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนลดความยากจนได้ การค้าในลักษณะ social community ร่วมกับการผสมผสานความเป็นอยู่-วัฒนธรรม-การค้าบริเวณชายแดน (socio-economic impacts of informal border trade) “...มีส่วนผสมระหว่างของการค้าในระบบและการค้าในระบบในตัวมันเอง...” (formal and informal channel)⁶⁷ แสดงให้เห็นว่าการค้าในระบบมีควบคู่กับการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมายมานานแล้วแล้วการปิดเขตแดนส่งผลอย่างไรในช่วงเวลานั้นๆ บ้าง ประเด็นคือ การค้าและการตัดไม้ในพื้นที่ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าทำโดยถูกต้องตามกฎหมายและมีการลักลอบประเภทผิดกฎหมายด้วย ในที่สุดนำไปสู่จุดแรกๆ ของความขัดแย้งในเวลาต่อมา

การปิดเขตแดนได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจตามจังหวัดชายแดน เช่น หนองคายจะได้รับผลกระทบมากที่สุด⁶⁸ สภาพการค้าชายแดนไทย-ลาว ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และเชื้อชาติทำให้สองประเทศมีความสัมพันธ์ทางการค้ามาอย่างยาวนาน แม้ว่าจะดำเนินนโยบายทางการค้าท่ามกลางการกีดกันทางการค้า (protectionism) ในยุคอาณานิคมบ้างก็ตาม อำนาจของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสต้องการให้ อินโดจีนค้าขายกันเองมากกว่า เป็นที่น่าเสียดายว่าช่วง ค.ศ. 1819-1954 ไม่มีการบันทึกข้อมูลการค้าอันเนื่องมาจากนโยบายกีดกันการค้าดังกล่าว ต่อมาปี ค.ศ. 1954 หลังได้รับเอกราช สถิติที่กระทรวงพาณิชย์บันทึกไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1954-1975 ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบทาง

⁶⁵ ข้อสรุปของผู้เขียนวิทยานิพนธ์

⁶⁶ มิตรสัมพันธ์, พื้นที่ ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 84, 87.

“...เขาเคยอยู่กับ พคท. เคยอยู่ในบริเวณชายแดนจีนตอนใต้ และเคยอยู่ในลาว...จากการได้ยินเรื่องนี้ก็ทำให้เราเกิดสงสัยในฐานะของความเป็นคนไทยของชาวบ้านร่มเกล้า ที่ทางการบอกว่า เป็นหมู่บ้าน ‘คนไทย’ ...” และ “...‘หมู่บ้านร่มเกล้า’ เป็น ‘หมู่บ้านเนรมิต’...”

⁶⁷ เวียงเซย์ ท่ามะหวง, ผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมของการค้าชายแดนนอกระบบลาว-ไทย ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและต่อการลดความยากจน (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า บทคัดย่อ, 66-68, 78.

⁶⁸ บุญญรักษ์ นิงสานนท์, เกษม สนิทวงศ์, สุเมธ ตันติเวชกุล, พายัพ พะยอมยนต์, สันติ บางอ้อ และ กิตติ อิทธิวิทย์, เส้นทางใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ลาว (ม.ป.พ.: ม.ป.ท., 2520), หน้า 21.

การค้า เฉลี่ยปีละ 132 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1973 ได้เปรียบทางการค้าถึง 506.56 ล้านบาท⁶⁹ โดยมากไทยนำเข้าไม้และไม้ซุง ส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นหลัก⁷⁰ พื้นที่การค้าดังกล่าวได้แก่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม มุกดาหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ตีผลจากความตกลงทางการค้าระหว่างไทย-ลาว ลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2521 (ค.ศ.1978) และแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ.2534 (ค.ศ.1991) ไทย-ลาวก็ยังมีสภาพการค้าในระบบ⁷¹ และนอกระบบต่อๆ มา ข้อมูลจากกรมเศรษฐกิจกระทรวงพาณิชย์พบว่าสภาพมูลค่าการค้าชายฝั่งช่วงก่อนเกิดกรณีพิพาทและช่วงระหว่างกรณีบ้านร่มเกล้า ปรากฏมูลค่าตัวเลขดังตารางต่อไปนี้

ปี	สถานการณ์ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจไทย-ลาว	มูลค่าการค้า (ล้านบาท)
1975	ก่อนเปลี่ยนแปลงในลาว	715.58
1974		659.6
1975	เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในลาว มีการปะทะกันระหว่างขบวนการประเทศลาว ทหารและ นปช. (ไทยประกาศปิดพรมแดน)	356.6
1976	ความสัมพันธ์ไทย-ลาวดีขึ้น พิชัย รัตตกุล (รมต.ต่างประเทศ) และคณะเยือนลาว	422.8
1977	รัฐบาลธานินทร์ปกครองผ่านการรัฐประหาร ปะทะกับลาวบ่อย ไทยจึงปิดล้อมทางเศรษฐกิจต่อลาว (เช่น ห้ามส่งสินค้ายุทธปัจจัย หรือตั้งคณะกรรมการควบคุมการส่งสินค้าไปลาว ก่อให้เกิดความไม่สะดวกทางการค้า)	339.5
1978	รัฐบาลเกรียงศักดิ์ปกครองประเทศ ไทย-ลาวความสัมพันธ์ดีขึ้น เปิดจุดผ่านแดนเพิ่ม (เช่น จังหวัดมุกดาหาร-สะหวันนะเขต ลงนามความตกลงทางการค้าไทยให้ความช่วยเหลือลาว)	416.8
1979	ความสัมพันธ์ไทย-ลาวดีขึ้น นายฯ เกรียงศักดิ์เยือนลาว ลงนามปราบปรามการก่อการร้ายร่วมกัน, นายฯ ไกสอนเยือนไทย	702.4

⁶⁹ มานะ มาลาเพชร, 'การค้าชายแดนไทย-ลาว: ปัญหาและทิศทาง' ใน วิทยา สุจริตธนารักษ์ และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้าชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2537), หน้า 37-38.

⁷⁰ นักวิชาการลาว นายสีละเหลียว สะหวงสีกกา และคณะ ศึกษาวิจัยในช่วงก่อนปี ค.ศ.1989 ระบุว่าไทยเป็นฝ่ายได้ประโยชน์จากการค้าเพราะไทยเป็นทางออกเดียวของลาว และแม้ลาวเปลี่ยนเป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975 ก็ยังมีการค้าชายต่อกัน

⁷¹ การค้าที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าของลาวและกระทรวงพาณิชย์ของไทย หรือ การค้าโดยนิติบุคคล-การค้าชายแดน-การค้าผ่านแดน (อนึ่งสมัยนายฯชาติชาย ประเทศไทยมีสภาพเศรษฐกิจเติบโตถึง 2 หลักของ GDP และนำไปสู่จุดเริ่มต้นของฟองสบู่แตกในวิกฤติเศรษฐกิจ 2540)

1980-	สมัยพลเอกเปรมเป็นนายกฯ เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นจากปัญหา เช่น กรณี	877.8
1987	3 หมู่บ้าน ⁷² -เหตุการณ์ก่อนสังคี, กรณีบ้านร่มเกล้า, สลับกับการปิดพรมแดน	(เฉลี่ยต่อปี)
1988 ⁷³	นายกฯ ชชาติชาย ส่งเสริมและประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบอินโดจีนให้เป็น ตลาดการค้า (ความสัมพันธ์ไทย-ลาว เจริญและพัฒนา)	1,868.6
1992 ⁷⁴	ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ดีมาก ไม่มีข่าวปะทะกันตามชายแดน	4,013.2

ตารางที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้าและความสัมพันธ์ไทย-ลาว พ.ศ.2518 -พ.ศ.2535 และไทย-ลาว
เกิดกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า พ.ศ.2530-พ.ศ.2531

(มานะ มาลาเพชร ใน วิทยา สุจริตธนาธิกร และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้าชายแดน
(พิมพ์ครั้งที่ 1), 2537, หน้า 39.)

สรุปปัญหาทิศทางและอนาคตการค้าชายแดนไทย-ลาว ประกอบด้วย ปัญหาประการแรก
เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการค้าชายแดน ลาวไม่สามารถควบคุมหรือจัดเก็บรายได้จาก
การค้านอกระบบและต้องการให้การค้ากับต่างประเทศเข้าสู่ระบบทั้งหมด, ปัญหาประการที่สอง

⁷² สุวิทย์ ธีรศาสตร์, เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน หน้า 335-336.

กรณีพิพาทสามหมู่บ้าน (บ้านใหม่ บ้านกลาง และบ้านสว่าง พื้นที่ 19 ตารางไมล์หรือ 20,400 ไร่) ใน
อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ค.ศ.1884 ลาวอ้างว่าสามหมู่บ้านนี้ขึ้นกับเขตตาแสงใหม่ เมืองปากลาย แขวงไชย
บุรี วันที่ 6 มิถุนายนไทยส่งทหารกองพันทหารม้าที่ 1 กองทัพอากาศที่ 3 และตชด. จำนวน 1,500 นาย ยึดสาม
หมู่บ้านได้ในวันรุ่งขึ้น ต่อมาวันที่ 12 มิถุนายน พลเอกสีละหวาด แก้วบุญพันธ์ รมต.กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้นำการ
ชุมนุมใหญ่ของประชาชนในนครเวียงจันทน์เพื่อคัดค้านการยึดครองสามหมู่บ้านของไทย “...นายพันคำ สิมมาลาวงศ์
เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทยออกตระเวนพบปะกับอัครราชทูตประเทศตะวันตกและยุโรปบาง
ประเทศประจำกรุงเทพฯ โดยชี้แจงว่าสามหมู่บ้านเป็นของลาวตามแผนที่ฝรั่งเศส แผนที่ซึ่งไทยอ้าง ลาวไม่ยอมรับ
เพราะเป็นแผนที่ที่ทหารอเมริกันทำขึ้นภายหลัง...2 ตุลาคม 1984 ไทยตัดสินใจให้ทหารออกจากสามหมู่บ้านแต่ฝ่าย
เดียว เพื่อแสดงให้เห็นว่าไทยรักสันติและต้องการให้แก้ไขปัญหานี้ด้วยสันติวิธี...ผลการลงคะแนนในวันที่ 22
ตุลาคม 1984 ไทยได้รับเลือก 106 เสียง จากสมาชิก 159 ประเทศหรือ 2 ใน 3 ส่วนมองโกเลียประเทศคู่แข่งได้ 49
เสียง...” ไทยจึงได้ที่นั่งสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแทนที่ที่นั่งปากีสถาน แข่งขันชนะมองโกเลีย

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เสนอว่า จากปัญหา ค.ศ.1984 กรณีสามหมู่บ้าน ส่งผลให้ตัวแสดง (actors) ที่เกี่ยวข้อง
ช่วงเวลานั้นกลับไปแสดงบทบาทอีกครั้งในข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า เช่น พลเอกสีละหวาด แก้วบุญพันธ์ (รมต.
กระทรวงมหาดไทย) นายพันคำ สิมมาลาวงศ์ (เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย) เพียงแต่เปลี่ยนตำแหน่งและ
อำนาจ actor มีมากขึ้นแต่ตัวแสดงยังวนเวียนเป็นท่านเดิมๆ

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 338-347.

“...ความขัดแย้งเขตแดนไทย-ลาว ที่บ้านร่มเกล้าได้ขยายตัวกลายเป็นสงครามไทย-ลาว ที่รุนแรงที่สุดใน
รอบ 161 ปี นับจากสงครามเจ้าอนุวงศ์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 ค.ศ.1826 สงครามบ้านร่มเกล้ารบกันถึง 8 เดือน 20 วัน
จาก 31 พฤษภาคม 1987 ถึง 19 กุมภาพันธ์ 1988...”

⁷⁴ ปฐม พาณิชนานุสนธิ์, ประภากร สมิตี, จริยวัตร สันตะบุตร, จรัสศรี คลังสิน และไพรัช บูรพชัยศรี, ‘การค้า
ชายแดน: ศักยภาพกับการกำหนดนโยบาย’ ใน วิทยา สุจริตธนาธิกร และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้า
ชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 61, 65.

เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบต่างๆ ลาวเกรงว่าหากปล่อยให้ไทยนำเงิน (500,000 บาท ต่อคน ต่อวัน) ตามกฎเกณฑ์ที่ไทยอนุญาตเข้ามาในลาวจะทำให้เศรษฐกิจลาวได้รับความกระทบกระเทือนต่อเมืองเล็กๆ ตามชายแดนของลาว⁷⁵

2.2 พัฒนาการความขัดแย้งและนโยบายการทำสงครามช่วงก่อนเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

ปัญหาบริเวณต้นน้ำเหือง (บ้านร่มเกล้า) อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก-เมืองบ่อแตน แขวงไซยะบุรี

“...ปัญหาเขตแดนบริเวณบ้านร่มเกล้าเป็นปัญหาทั้งสองฝ่าย อ่างแนวลำน้ำเหืองต่างสายกัน มีพื้นที่อ่างสิทธิ์ทับซ้อนประมาณ 72 ตารางกิโลเมตร กล่าวคือ...ไทย อ่างเส้นเขตแดนตามลำน้ำเหืองงาที่สอดคล้องกับข้อ 2 ของพิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 ซึ่งกำหนดว่า ‘เขมรแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากเหลือง แล้วต่อไปตามกลางน้ำเหืองนี้จนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกว่า ภูเขาเมียง ต่อนี้เขมรแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับตกแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง จนถึงที่ในลำน้ำโขงที่เรียกว่าแก่งผาไคตามเส้นพรมแดนที่กรรมการปักปันเขตแดนได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม รัตนโกสินทรศก 124 คฤสศักราช 1906’ และแผนที่ที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนฯ มาตราส่วน 1/200,000 ซึ่งระบุเส้นเขตแดนไปตามลำน้ำเหืองงา รวมทั้งเอกสารประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสนธิสัญญา ค.ศ.1907 และการยอมรับเส้นเขตแดนลำน้ำเหืองงาโดยฝ่ายฝรั่งเศส ซึ่งผูกพันลาวต่อมาในฐานะผู้สืบทอดสิทธิ์...ลาว อ่างเส้นเขตแดนไปตามสาขาของลำน้ำเหืองที่ไหลมาทางตะวันตกของน้ำเหืองงา (เหืองป่าหนั้น) โดยตีความว่าลำน้ำเหืองป่าหนั้นสอดคล้องกับสนธิสัญญา โดยมองว่าภูเขาเมียง คือเทือกเขา (massive) ไม่ใช่ยอดเขาตามที่ไทยอ้าง รวมทั้งอาศัยเหตุผล⁷⁶ ...ตามข้อเท็จจริงแล้ว พิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1907 ในข้อ 2 ระบุว่า ‘...เขตแดนเมืองหลวงพระบางนั้น ตั้งแต่ทิศใต้ในแม่น้ำโขงที่ปากน้ำเหืองแล้วต่อไปตามกลางน้ำเหือง (ภาษาฝรั่งเศสใช้ Thalweg⁷⁷) นี้จนถึงที่แรกเกิดน้ำที่เรียกว่า ภูเขาเมียง ต่อนี้เขตแดนไปตามเขาปันน้ำตกแม่น้ำโขงฝ่ายหนึ่ง กับแม่น้ำเจ้าพระยาอีกฝ่ายหนึ่ง...’ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2512: 170) ซึ่งพอสรุปว่า

⁷⁵ มานะ มาลาเพชร, ‘การค้าชายแดนไทย-ลาว: ปัญหาและทิศทาง’ ใน วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์ และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้าชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 44.

⁷⁶ นพตล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติบำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดนไทย (กรุงเทพฯ: สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2555), หน้า 101-107.

⁷⁷ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ‘ข้อพิพาทเขตแดน ไทย-ลาว’, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจน์ ละอองศรี (บรรณาธิการ), ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หน้า 129.

ในสนธิสัญญาภาษาฝรั่งเศส ศัพท์เทคนิคคำว่า thalweg หมายถึง กลางลำน้ำในภาษาไทย

สนธิสัญญาไม่ได้ระบุชื่อชัดเจนว่าใช้ลำน้ำโขงที่มีชื่อว่าอะไรเป็นเส้นเขตแดน ลาวจึงอาศัยการตัดตอนตีความข้อ 2 ซึ่งระบุว่าน้ำโขงเท่านั้นเป็นเส้นพรมแดน (มิใช่ โขงงาตามที่ไทยอ้าง) ทำให้ดังกล่าวนำไปสู่การปฏิเสธคุณค่าของแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนสยาม-ฝรั่งเศส (Commission De De'limitation Entre L' Indo-Chine ET Le Siam) มาตรฐาน 1/200,000 ระบุว่า Pak Lay และ Nam Heung โดยลาวให้เหตุผลว่าแผนที่ดังกล่าวระบุเส้นเขตแดนไปตามน้ำโขง ซึ่งผิดไปจากข้อบพของสนธิสัญญา อย่างไรก็ตาม ไทยมีหลักฐานทางกฎหมายที่สมบูรณ์ และเชื่อมั่นว่าหากมีการนำปัญหานี้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ไทยจะมีน้ำหนักทางกฎหมายที่มีคุณค่าเหนือกว่า สถานะสุดท้าย: (ธันวาคม 2550) เพื่อหาข้อสรุปสำหรับปัญหาเส้นเขตแดนบริเวณนี้ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 ทั้งสองฝ่ายได้แต่งตั้งคณะเจ้าหน้าที่อาวุโสไทย-ลาว และคณะทำงานด้านกฎหมายร่วมไทย-ลาว มาเพื่อศึกษาและตีความหลักฐานในอดีตเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาพิจารณาแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งขณะนี้คณะกรรมการทั้งสองฝ่ายกำลังปรึกษาหารือในเรื่องดังกล่าวอยู่...”⁷⁸

เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ.2539 (ค.ศ.1996) ที่จังหวัดสงขลา มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยและลาวชื่อ “ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เกี่ยวกับการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกัน” กำหนดให้มีกลไกการเจรจา ได้แก่ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธานร่วมในคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (Joint Boundary Commission-JBC) มีคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมไทย-ลาว คณะผู้อำนวยการโครงการร่วมไทย-ลาว และชุดสำรวจร่วมไทย-ลาว ดำเนินการสำรวจ จัดทำเขตแดนภายใต้กรอบคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทยลาว “...การดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าว ได้ทำการสำรวจและจัดทำหลักเขตทางบกไปได้แล้ว 204 หลัก รวมเป็นระยะทาง 676 กม. ซึ่งคิดเป็น 96% ของเขตแดนทางบกตามการคำนวณของฝ่ายไทย ส่วนการคำนวณของฝ่ายลาวนั้นจะได้ 92% (การคำนวณระยะทางและร้อยละของงานแตกต่างกันระหว่างไทยและลาว เพราะแต่ละฝ่ายต่างคำนวณตัวเลขดังกล่าวบนพื้นฐานของเขตแดนที่ตนอ้างสิทธิเป็นสำคัญ ...”⁷⁹ ในการประชุมครั้งล่าสุดของคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว (ครั้งที่ 8 เมืองหลวงพระบาง) เมื่อวันที่ 7-8 มีนาคม พ.ศ. 2550 (ค.ศ.2007) สองฝ่ายร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ปัญหาค้างค้ำ เน้นสำคัญที่ 8 บริเวณ ได้แก่ บริเวณต้นน้ำโขง (บ้านร่มเกล้า) จังหวัดพิษณุโลก บริเวณทุ่งหนองบึง บริเวณด่านช่องเม็ก-วังเต่า และบริเวณห้วยดอน จังหวัดอุบลราชธานี บริเวณผาไต่ และผาหม่น-ภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย บริเวณสามหมูบ้าน จังหวัดอุดรธานี และเห็นชอบร่วมกันหารือกันต่อ แก้ไขปัญหาค้างค้ำจุดอื่นๆ อีก 9 จุด

⁷⁸ นพตล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 101-107.

⁷⁹ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ หน้า 413. ที่มา

<http://www.indochinapublishing.com/research/pdf/rsc13282747310030.pdf> วันค้นข้อมูล ข้อมูล 2 มกราคม 2555.

ได้แก่ บริเวณดอยแก้ว และภูสามเส้า จังหวัดน่าน บริเวณภูป่าไร่-सान ภูจันแดง ภูต่าง ภูเคเตียโน และบริเวณที่วางแผนจะกำหนดก่อสร้างหลักเขตแดนที่ 15-37 (ภูโง๊ะโก๊ะ) และ 15-39 จังหวัด อุบลราชธานี

ภาพที่ 4 ภาพแผนที่พิพาทบริเวณแม่น้ำเหือง และแผนที่บริเวณพิพาทบ้านร่มเกล้า

(สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ปัญหาดินแดน ชายแดนและเขตแดน ไทย-ลาว พ.ศ.2322-ปัจจุบัน, หน้า 37, 42-43)

2.3 ภาวะผู้นำ: บทบาทของผู้นำรัฐบาลและเหล่าทัพ ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

2.3.1 บทบาทภาวะผู้นำของผู้นำทางทหารไทยในการแก้ไขปัญหาสงคราม

พลเอก ขวลิต ชื่อเล่น คือ “ต๋อง” หมายถึง ความสว่าง รุ่งเรือง รุ่งโรจน์ กำเนิดวันอาทิตย์ที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2475 แม้ว่าคุณพ่อของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ หายหน้าไป คงเหลือแต่คุณแม่สุรีย์ศรี อาชะ ชาวสวนผลไม้จังหวัดนนทบุรีผู้มีฐานะซึ่งได้รับมรดกที่ดินและเครื่องเพชรพยายามหลอมหลอมลูกชายจนกลายเป็น ส.ส.นนทบุรี⁸⁰ และกลายเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 22

⁸⁰ อภิวัฒน์ วรรณกร, เดินทัพทางไกลหมื่นไมล์แห่งชีวิต พล.อ.ขวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 31, 71, 383.

ที่สาวพลเอก ขวลิต เล่าว่า “...ถ้าพูดถึงพ่อ ตอนนี้ท่านหายไป ดิฉันไม่ได้ข่าวคราวอะไรเลย...”

และ บุญกรม ดงบังสถาน, โลกสีขาว ของพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 2) (กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ทเพรส จำกัด, 2547), หน้า 25.

สำหรับพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขเจรจาปัญหาข้อพิพาท หากไม่เจรจา ประกอบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรังแต่จะนำมาสู่ความสูญเสีย ด้วยมีความพยายามตัดปัจจัยภายนอกที่ไม่เกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศลาวไม่ให้เข้ามาเกี่ยวข้องยิ่งทำให้เกิดผลดีต่อบรรยากาศการเจรจา แต่นี้หมายถึงพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ต้องเดินทางไปพบผู้นำสำคัญๆ ภายนอกประเทศด้วย

พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เยือนนครเวียงจันทน์ ระหว่าง วันที่ 23 - 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ตามคำเชิญของ พลเอก สีสวาท แก้วขุนพันธ์ หัวหน้าเสนาธิการสูงสุด กองทัพประชาชนลาว โดยมีคณะผู้แทนทางทหาร 10 นาย คณะผู้ติดตาม 10 ท่าน และผู้สื่อข่าว 50 คน สองฝ่ายแสดงความยินดีที่มีคณะเจ้าหน้าที่ประสานงานร่วมทางทหารในพื้นที่บนหลักการมิตรไมตรีจริงใจต่อกัน

ข้อมูลอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ที่น่าสนใจอีกเล่มหนึ่งของจำลอง โปธิทอง กรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลกเมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด กล่าวว่า “...การรบครั้งนี้ มิได้รบกับลาวประเทศเดียว เรารบกับกลุ่มชาติอินโดจีนทั้งหมด...”⁸¹ แสดงให้เห็นว่า ยุทธการบ้านร่มเกล้า เป็นแนวรบที่สอง ซึ่งกำหนดและบงการโดยเวียดนาม และกำหนดให้ยุทธการช่องบก จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแนวรบที่หนึ่ง เพื่อไทยจะได้เผชิญศึกพร้อมๆ กันสองทาง (สงครามมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายนอก) และ มีการปรับความสัมพันธ์ต่อกันในอีกหลายๆ วาระ⁸²

มจ. ชุตินันท์ ยุคล พระโอรสในจอมพล สมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวัชรเดชมหาพรหมราชสมภพว่า “...พลเอก ขวลิขิต ถือกำเนิดในวังบูรพา โดยบิดาท่านเรียนหนังสือคู่...พระองค์เจ้าฟ้าพระ พระองค์เจ้าอภิสิทธิ์ ที่โรงเรียน... ขวลิขิต ในยามเด็ก ก็วิ่งเล่นอยู่กับราชตระกูลภาณุพันธุ์...”

⁸¹ จำลอง โปธิทอง, การพัฒนาความสัมพันธ์ไทยลาว (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2532), หน้า 83.

⁸² เช่น วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2531 มีการเจรจา ครั้งที่สาม ที่กรุงเทพฯ ระหว่างคณะผู้แทนไทย-ลาว ฝ่ายไทยมี ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี ปลัดกระทรวงต่างประเทศ เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลไทย ฝ่ายลาวมีพลจัตวาทองไหล กम्मะสิต รองหัวหน้ากรมใหญ่การเมือง กองทัพประชาชนลาว เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลลาว คณะผู้แทนทั้งสองฝ่าย เห็นชอบเสนอให้รัฐบาลทั้งสอง รื้อฟื้น ปรับปรุงการทำงานของคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวให้เป็นไปตามเป้าหมายต่อไป, วันที่ 29-30 ตุลาคม พ.ศ. 2531 พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด พร้อมคณะและสื่อมวลชน รวมทั้งสิ้น 75 ท่าน เดินทางไปเยือนลาว มีการกล่าวถึงการปฏิบัติของทั้งสองประเทศ ตามแถลงการณ์ร่วมมือปี พ.ศ. 2522 พร้อมเรียกร้องกระตุ้นให้มีการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น

สุรัชย์ ศิริไกร⁸³ สรุปการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทบกระทั่งกัน มาจากสองสาเหตุหลัก คือ (1) ปัญหาความไม่ยุติธรรมของเส้นแบ่งเขตแดนไทย-ลาวในแม่น้ำโขง ต้องทำการแก้ไข เสร็จด้วยวิธีการทูต และ (2) ปัญหาการตีความเหตุการณ์ในลาว มีผลต่อนโยบายผู้นำไทยต่อลาว และปัญหาอื่นๆ เช่น การลักลอบค้าของเถื่อน การดำเนินนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลลัพธ์และความต่อเนื่องของปรากฏการณ์บ้านร่มเกล้า ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ดังต่อไปนี้ เช่น ประการแรก สถานการณ์สมรภูมิต่อบ้านร่มเกล้า เป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับการขยาย-หดตัว ของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สุรัชย์ ศิริไกร, 2527: 13, 16, 41) ทั้งการพยายามเผยแพร่อุดมการณ์ที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย, ประการที่สอง พื้นที่ข้อพิพาท เป็นหมู่บ้านชายแดนที่ไทย จัดให้คนไทยที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยตามนโยบาย 66/23 อาศัยในหมู่บ้านป้องกันตนเอง และทางการลาว ยังกล่าวหาว่าไทยได้อนุญาตให้พวกมันกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาว ใช้พื้นที่ดังกล่าวตั้งถิ่นฐานอยู่ จนเป็นสาเหตุเกิดความขัดแย้ง ใช้กำลังสู้รบกันอย่างรุนแรง ตั้งแต่ปี 1987-1988⁸⁴, ประการที่สาม ปัญหาพรมแดน⁸⁵ ในอดีต และปัญหาความไม่เข้าใจกัน ตั้งแต่ปี 1975-1981 (สุรัชย์ ศิริไกร, 2527: 75) รังแต่จะนำไปสู่ปัญหา⁸⁶ ค่าใช้จ่ายต่างๆ (สุพจน์ ด้านตระกูล, 2531: 90) และการรบครั้งนี้ไทย⁸⁷ ก็สูญเสียเช่นกัน (มิตรสัมพันธ์, 2541: 104), ประการที่สี่ กรณีปัญหาแม่น้ำเหือง, ประการที่ห้า ปัญหาการยุแยะของสื่อมวลชน⁸⁸, ประการที่หก ปัญหานโยบาย

⁸³ สุรัชย์ ศิริไกร, สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว: 1675-1981 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) หน้า 103.

⁸⁴ อติศร เสมอแก้ว, 'ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในจินตภาพของลาว', ใน สัมมนาวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง "ไทยอาเซียน เอเชีย: บนก้าวอย่างสู่ความสัมพันธ์ภาคประชาชน" (กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา วันที่ 1 ธันวาคม 2553 ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี ชั้น 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 5.

⁸⁵ ปัญหาตอนทั้งแปด ได้แก่ ตอนเขียว , ตอนเขี้ยว , ตอนน้อย , ตอนยาด , ตอนบ้านแพง , หาดทรายเพ-เว้งกุ่ม , ตอนแกวทอง-ดินเหนียว และ ตอนสำโรง

สอดคล้องกับข้อมูลของ โสมเพ็ญ ชูทรานนท์, ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย ศึกษาในนโยบายของไทยต่อลาวระหว่างพ.ศ.2518-2523 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 24.

⁸⁶ สุพจน์ ด้านตระกูล, ปัญหาบ้านร่มเกล้าหรือป้อมแดนที่ยังไม่ยุติ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทหนังสือลายน้ำจำกัด, 2531), หน้า 90.

บิกจิว เผยไทยสูญเสียเงินถึง 3,000 บาทจากการสู้รบในยุทธการร่มเกล้า, อย่างน้อยที่สุดไทยสูญเสียค่าใช้จ่ายอย่างน้อยที่สุดถึงเดือนละ 800-900 ล้านบาท

⁸⁷ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 104.

พลเอกชวลิต กล่าวว่า "...การรบครั้งนี้ ถือได้ว่าเราสูญเสียมากที่สุดคือ มีผู้เสียชีวิต 147 คน และบาดเจ็บ 166 ราย โดยมีผู้พลภาพจำนวนหนึ่ง...(ลงในสยามรัฐ 8 มีนาคม 2531)..." สอดคล้องกับเนื้อหาประกอบในยอดธงทับทิวไม้ที่เขียนไว้ว่าการรบครั้งนี้มูลค่าสูง ตามงานเขียนของ ยอดธง ทับทิวไม้, 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้าเบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2531).

⁸⁸ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว หน้า 108, 221.

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบไมโยดีใคร ”...การกำหนดและดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ โดยอาศัยที่ตนมองเห็นเป็นสำคัญบนความสัมพันธ์ที่มักจะสำคัญตนว่าเป็นฝ่ายถูกเสมอ อาจเป็นภาพจริงหรือหลอกได้การไม่สนใจใยดีต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายว่าคิดกับเราอย่างไร ทำให้เพื่อนบ้านไม่เฉพาะกับลาว มีความรู้สึกไม่ค่อยดีต่อไทย...”⁸⁹, ประการที่เจ็ด ปัญหาไทยลาวเกิดจากสาเหตุใหญ่มาจากความไม่เข้าใจกันมากกว่าสาเหตุอื่น (การสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ 6-7 ตุลาคม 2531)⁹⁰, ประการที่แปด ปัญหาการทุจริตและอิทธิพลของนายทุนอิทธิพล พ่อค้าของเถื่อน ข้าราชการคอร์รัปชัน⁹¹ (ยอดธง ทับทิวไม้, 2531: 36), ประการที่เก้า ปัญหาความรู้ด้านกิจการแผนที่และสนธิสัญญาของไทย เห็นได้ว่าไทยมีปัญหาเกี่ยวกับหลายๆ เอกสาร⁹² เช่น หนังสือสัญญากรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส วันที่ 3 ตุลาคม รัตนโกสินทร์ศก 112, หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก 125 (ค.ศ.1907), สัญญาว่าด้วยการปักปันเขตแดนติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก 125, สัญญาว่าด้วยปักปันเขตแดนแนบติดท้ายหนังสือสัญญา ลงวันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก 125, สนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรสยามและประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามและอินโดจีน ลงนามที่บางกอก วันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926, ประการสุดท้าย ปัญหาการยึดแผนที่คนละฉบับ กรณีการขัดแย้งสามหมูบ้านและบ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะคล้ายกันเกี่ยวกับการเป็นพื้นที่สีแดง บริเวณนี้ประเทศลาวเดินถึงกันได้หมด หากมองจากเฮลิคอปเตอร์ก็จะไม่รู้ว่าเป็นเขตแดนอยู่ตรงไหน และกรณีสามหมูบ้าน ไทยใช้แผนที่สหรัฐอเมริกา ลาวอ้างแผนที่ฝรั่งเศส และกรณีบ้านร่มเกล้า ไม่ทราบว่าหน่วยสร้างของไทยใช้แผนที่อะไร⁹³ เป็นต้น

ข้อเขียนของ ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร เรื่อง สองฝั่งโขง ในเดลินิวส์ 12 มีนาคม 2531 “...ศึกครั้งนี้รบกะลาว ถ้าเอาชนะไม่ได้ก็ควรจะยุบเลิกกองทัพ ใช้กองทัพรับจ้างพวกกรูชายังจะดีกว่า!”

“...บ้างเกลียดลาว บ้างเห็นใจลาว บ้างเชียร์บักจิว เชียร์ทหารว่าถูกต้อง บ้างสายหน้าท้อแท้บอกว่าอ่อนเหมือนขนมเปียกปูน อย่างนี้เราจะไปฝากความหวังอะไรไว้ได้...บ้างเชียร์กระทรวงต่างประเทศ บ้างตำหนิกระทรวงต่างประเทศ บ้างตำณิสหิธิ ลมเย็น บ้างปรบมือให้กำลังใจสหิธิ ลมเย็น...ล่าสุด บ้างสวดบักหลุยส์ บ้างเห็นใจบักหลุยส์...” และ โปรดศึกษา วิวัฒนาการ, ความขัดแย้งระหว่าง ลาว-ไทย ที่บ้านร่มเกล้า ในทรศนะหนังสือพิมพ์ลาว ช่วง ค.ศ.1987-1988 อ้างสาเหตุความขัดแย้งบ้านร่มเกล้าส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุปัญหาการตัดไม้⁸⁹ อติศร เสมแย้ม, ‘ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในจินตภาพของลาว’, ใน สัมมนาวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง “ไทยอาเซียน เอเชีย: บนก้าวอย่างสู่ความสัมพันธ์ภาคประชาชน” หน้า 44.

⁹⁰ จำลอง โพธิ์ทอง, การพัฒนาความสัมพันธ์ไทยลาว หน้า 88.

⁹¹ ยอดธง ทับทิวไม้, 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้าเบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว หน้า 36.

⁹² ภาคผนวก และพื้นที่การสำรวจและการจัดทำหลักเขตแดนระหว่างลาว-ไทย ตอนที่ 1 - ตอนที่ 16 จากงานวิทยานิพนธ์ พันทะวง บุคทะสะวง, การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย 1987-1996 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 128, 130, 133, 135, 137, 194-195.

⁹³ จำลอง โพธิ์ทอง, การพัฒนาความสัมพันธ์ไทยลาว หน้า 75.

2.3.2 ในอดีตวิกฤตบ้านร่มเกล้ามีการแก้ไขพิพาทด้านพรมแดนอย่างสันติวิธีโดยวิธีลับ

กรณีทีหนึ่ง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ นายวงศ์ พลนิกร เดินทางไปกรุง เวียงจันทน์ เจรจากับ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพันและท่านโกสอน พรหมวิหาน นายกรัฐมนตรีของ ลาวด้วยตนเอง ผลลัพธ์คือ เกิดการเจรจากับที่กรุงเทพในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) ระหว่าง พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพัน กับ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และออกแถลงการณ์ร่วม วันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) ดังนี้ ข้อ 1 ทั้งสองฝ่าย เริ่มการหยุดยิงทันที ตั้งแต่ 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988, ข้อ 2 ทั้งสองฝ่ายแยกกำลังทหารออกจากแนวปะทะ ปัจจุบัน ถอยร่นฝ่ายละ 2 กิโลเมตร ภายใน 24 ชั่วโมง นับจากเวลาที่เริ่มหยุดยิง, ข้อ 3 ทั้งสองฝ่าย จัดให้มีการตั้งเจ้าหน้าที่ประสานงานร่วมทางการทหาร ดูแล ตรวจตรา ประสานงานให้ ข้อ 1 และข้อ 2 บรรลุผล และ ข้อ 4 ทั้งสองฝ่ายหลีกเลี่ยงการปะทะตามชายแดนด้วยกำลังโดยใช้หลักการ ประสานงานด้วยความเข้าใจ และให้รัฐบาลทั้งสอง เริ่มเปิดเจรจากับทางการเมือง แก้ไขปัญหาโดยสันติ ภายใน 15 วันนับตั้งแต่วันที่หยุดยิง เวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988

กรณีที่สอง ประชุมร่วมสองครั้ง ในระหว่างวันที่ 2-4 มีนาคม และ 17-18 มีนาคม ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับประเทศ คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีไทย เดินทางเยือนเวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) ผลการเยือนครั้งนี้ สองประเทศออกแถลงการณ์ ดังนี้ ข้อ 1 จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับชาติ ส่งเสริมความสัมพันธ์สองชาติ ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ปัญหาพรมแดน และ ปัญหาชาวลาออพยพในประเทศไทย, ข้อ 2 หลังจากยกเลิกการแลกเปลี่ยนการทูตในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) จึงให้มีการแลกเปลี่ยนทูตทหารกันใหม่, ข้อ 3 ให้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง อำนวยความสะดวกการคมนาคมสองประเทศ เชื่อมนครหลวงเวียงจันทน์กับหนองคาย, ข้อ 4 ให้มีการจัดตั้ง สมาคมมิตรภาพไทย-ลาว และ ข้อ 5 ไทยตกลงให้ความช่วยเหลือลาวด้านการพัฒนาการ สื่อสาร พลังงาน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม รวมถึงการส่งออกของลาว

กรณีที่สาม ให้มีการเจรจาปัญหาบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น) ระหว่างวันที่ 28-29 ธันวาคม ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) คณะผู้แทนลาวและไทยได้บรรลุผลสำเร็จ ลงนามข้อตกลงเกี่ยวกับ พรมแดนบ้านร่มเกล้า มีสาระสำคัญ ดังนี้ ข้อ 1 จัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ลาวและไทยฝ่ายละไม่เกิน 15 ท่าน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ทั้งสองประเทศทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะ เว้นแต่รัฐบาลของแต่ละฝ่ายเห็นตกลงเป็นอย่างอื่น, ข้อ 2 คณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ทำหน้าที่แก้ปัญหา สำรอง ตรวจสอบเขตแดนบริเวณอำเภอลาดบัวหลวง จัหวัดพิษณุโลก กับเมืองบ่อแต่น แขวงไซยะบุรี ให้เป็นไปตามสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส วันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) รวมถึงพิธีต่อท้ายและแผนที่แนบที่เกี่ยวข้อง, ข้อ 3

คณะกรรมการเขตแดนร่วมๆ ประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือประชุมร่วมๆเมื่อฝ่ายใดร้องขอในกรณีจำเป็น โดยให้สลับสถานที่ประชุมระหว่าง กรุงเทพฯ และ นครหลวงเวียงจันทน์ เว้นแต่ตกลงเป็นอย่างอื่น, ข้อ 4 คณะกรรมการเขตแดนร่วมๆ แต่ละฝ่ายรายงานผลสำเร็จแต่ละส่วนของการดำเนินงานของตนต่อรัฐบาลแต่ละประเทศ เพื่อขอความเห็นชอบ, ข้อ 5 ตั้งคณะอนุกรรมการด้านเทคนิค มีกรรมการในคณะกรรมการเขตแดนร่วมๆ ของแต่ละฝ่ายเป็นประธาน ประกอบด้วยนักวิชาการที่แต่งตั้งโดยสองฝ่าย ฝ่ายละไม่เกิน 8 ท่าน เพื่อค้นคว้าด้านกฎหมาย สืบสวน ตรวจสอบพื้นที่ที่เป็นจริง ตามข้อ 2 ของบันทึกนี้ และให้เปิดการประชุม ภายใน 60 วัน เพื่อดำเนินการตามภารกิจ รายงานเสนอต่อคณะกรรมการเขตแดนร่วมๆ ประกอบการพิจารณา และอาจประชุมกันเองได้ตามแต่จะตกลงอย่างอื่น และ ข้อ 6 แต่ละฝ่าย รับผิดชอบรายจ่ายของคณะกรรมการเขตแดนร่วมๆ และคณะอนุกรรมการด้านเทคนิค หากมีค่าใช้จ่ายร่วมกันให้แบ่งรับผิดชอบคนละครึ่ง

สรุปแล้ว กรณีบ้านร่มเกล้า การแก้ปัญหาประสบความสำเร็จมากกว่ากรณีปัญหาสามหมูบ้าน สำหรับกรณีบ้านร่มเกล้านำไปสู่การสำรวจเขตแดนร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่ายังไม่สามารถระบุว่าพื้นที่นั้นเป็นของฝ่ายใด ทำให้การเจรจาซับซ้อนไปมาก ทั้งสองชาติประนีประนอมกันมากกว่าครั้งก่อนๆ รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำทางการเมืองไทย ปลายปี พ.ศ. 2531 พลเอกชาติชายเป็นรัฐบาล ผู้นำไทยและรัฐบาลได้กำหนดนโยบายการปฏิบัติต่อลาวต่างจากเดิม ขณะเดียวกันลาวมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 (พ.ศ. 2529) ปรับเปลี่ยนเรียกว่า แผนพัฒนาตามกลไกใหม่ เน้นการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูตกับทุกประเทศ โดยไม่จำเป็นกว่ามีความแตกต่างในระบอบการเมืองอย่างไร

2.4 การประสานความสัมพันธ์ทางการทูต เจรจาโดยใช้ความสัมพันธ์ระดับบุคคลโดย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่าง 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

จุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง สงครามครั้งนี้อ้างอิงข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ Raschada Jiwalai (1994) จุดกำเนิดของปัญหามาจาก ความขัดแย้งผลประโยชน์การตัดไม้ในพื้นที่โดยบริษัททำไม้ของไทยที่ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากทหาร⁹⁴ เหตุความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกินเวลานาน นับว่าเป็นเรื่องที่ดีเมื่อนายทหารท่านหนึ่งในกองทัพมีบุคลิกลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลที่โดดเด่น (charisma) ประกอบกับการมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ใช้บุคลิกลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติของความเป็นนักเจรจาและลักษณะเฉพาะตนที่โดดเด่นไม่เหมือนใครในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง “สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น” หรือโดยทั่วไปเรียกว่า สงครามบ้านร่มเกล้า

⁹⁴ Raschada Jiwalai, *Thai foreign policy toward Laos, 1975-1990* p. 147.

“...the dispute was definite related to logging business interest along the borders. It appeared that a Thai logging company had stopped paying a protection fee to local authorities and instead was using Thai soldiers or paramilitary for protection...”

ปรากฏการณ์ในครั้งนั้น พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำทางทหารที่หยุดยั้งการยิง และใช้ความสัมพันธ์ทางการทูตเข้าช่วยโดยเดินทางไปเยือนลาว ทำการเจรจาปัญหาอธิปไตยที่เกิดขึ้น⁹⁵ “ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะสำคัญยิ่งของผู้นำทหาร” แม้ก่อนเกิดสงครามบ้านร่มเกล้า ลาวก็ยังให้ความสำคัญและพูดคุยโดยตรงกับผู้นำทหารไทยเป็นหลัก⁹⁶ ปรากฏข้อมูลอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของ ชินวัฒน์ แม้นเดช พบว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง เกิดขึ้นในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 (ค.ศ.1987) ถึง 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (ค.ศ.1988)⁹⁷ รวมระยะเวลาทำสงคราม 264 วัน ความเสียหายแรกๆ ของความขัดแย้ง เกิดในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 กองกำลังไม่ทราบฝ่าย 30 คน ใช้อาวุธยิงเข้าไปในหมู่บ้านร่มเกล้า เผาทรัพย์สินรถแทรกเตอร์ของบริษัททำป่าไม้สัมปทานโดยคนขับเสียชีวิต 1 คน ทหารพรานไทยปะทะกับกลุ่มนี้จำนวน 2 ครั้ง ฝ่ายไทยบาดเจ็บ 3 นายชาวบ้านร่มเกล้าเสียชีวิต 1 คนประกอบกับบ้านเรือนทรัพย์สินราษฎรเสียหาย

จากเหตุที่เกิดขึ้นมีความพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาระหว่างกันในหลายๆ ระดับความสัมพันธ์ เช่น นาย หว่าง รัตนวงศ์ อุปทูตลาวประจำประเทศไทย ขอพบรองอธิบดีกรมการเมือง นาย สารสิน วีระผล ต่อมาสถานการณ์ความสัมพันธ์ยังไม่ดีขึ้น⁹⁸ ต่อมาวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2531 นายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตรวจเยี่ยมกองบัญชาการเฉพาะกิจ กองพลทหารม้าที่ 1 ในพื้นที่ภาคสนาม โดยมีผู้บัญชาการทหารบก พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ร่วมตรวจภารกิจ การเดินทางตรวจราชการครั้งนี้ส่งสัญญาณหลายประการซึ่งมีผลต่อสงครามฯ และมีการจัดเตรียมกำลังรุกครั้งใหญ่แสดงเจตจำนงรุกคืบออกโจมตีนอกเขตแดนไทย ในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 เป็นสาเหตุให้ พันเอก จากี ทากอนาฟ ที่ปรึกษาทางทหารโซเวียตเสียชีวิต เป็นการปฏิบัติการกดดันลาว⁹⁹ นำไปสู่การเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้นำลาวในการยุติสงครามบ้านร่มเกล้า

⁹⁵ Ibid., p. 157.

“...Chovalit, as the military leader who stopped the fighting and made diplomatic trips to Laos, became a dominant figure in Thai-Lao relations while the MFA was preoccupied with negotiations over the question of sovereignty...”

⁹⁶ Ibid., p. 154.

“...In fact, even before the Rom Klao dispute, Lao had attempted to talk directly to the military leaders, bypassing the MFA. ...”

⁹⁷ ชินวัฒน์ แม้นเดช, ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 หน้า 134-144.

⁹⁸ เหตุการณ์ขยายวงไปมากขึ้น เช่น นาย อีวิน สุทธิสุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ได้มีคำสั่งปิดพรมแดนด่านอำเภอปากชม เชียงคาน ภูเรือ ด่านซ้าย และนาแห้วเพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายลาวลักลอบซื้อสินค้ายุทธปัจจัย

⁹⁹ วันที่ 28 ธ.ค. พ.ศ. 2530 ถึง 27 ม.ค. พ.ศ. 2531 พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ประชุมคณะกรรมการบริหารงานศูนย์กลางพรรค ครั้งที่ 5 สมัยที่ 4 สาระคือ ปรับ นโยบายมาสู่การใช้กรอบแนวคิด “จินตนาการใหม่” เป็นนโยบายที่ลาวปฏิรูป เปิด-ปรับ ทั้งมิติการเมืองและมิติเศรษฐกิจ อนึ่ง วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531วันเดียว ทหารลาวเสียชีวิต 64 นายจากการบินโจมตีเที่ยวเดียวและบาดเจ็บจำนวนมาก รวมถึงพันเอกจากี ทากอนาฟ ผู้ช่วยที่ปรึกษา

โดยส่งคณะผู้แทนทางทหารของฝ่ายลาว มาเจรจากับผู้แทนทางทหารของฝ่ายไทย การทำสงครามครั้งนี้ มีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับสงคราม ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ทูตโซเวียตประจำกรุงเวียงจันทน์ พบนายโกสอน พรหมวิหาน และมีการตั้ง พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน เป็นหัวหน้าคณะเจรจาหยุดยิงชั่วคราวกับกองทัพไทยและนำไปสู่การเจรจาหยุดยิง วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531¹⁰⁰ และ วันที่ 16 - 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ที่กรุงเทพฯ คณะผู้แทนสองประเทศฯ บรรลุข้อตกลงสำคัญ คือ ทั้งสองฝ่ายหยุดยิงทันที ตั้งแต่ 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 และต้องถอนทหารออกฝ่ายละ 3 กิโลเมตรจากแนวปะทะ ภายใน 24 ชั่วโมง ความขัดแย้งเริ่มลดระดับลงสู่การหยุดรบ สรุปการสูญเสียเสียชีวิต 479 ราย บาดเจ็บ 423 ราย¹⁰¹

2.4.1 สภาพปรากฏการณ์ก่อนการทูตที่ดำเนินโดย พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ

ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ในฐานะพี่-น้องส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุการณ์รบบ้านร่มเกล้า ไม่มีที่ท่าว่าจะจบลงโดยง่าย แต่เป็นเพราะภาวะผู้นำ (leadership) ของไทยทำให้การดำเนินกลยุทธ์ทางการทูตเกิดผล ในที่สุดความขัดแย้งนี้ก็ลดลง “การยิงยุติ” และนำไปสู่การปรับระดับความสัมพันธ์ทางการทูต การทหาร และการเมืองต่อกัน นี้ไม่ใช่เหตุการณ์ที่มีการอ้างอิงความสัมพันธ์ในฐานะความเป็นพี่-น้องครั้งแรก ๆ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่า การมีสายสัมพันธ์โลหิตที่ใกล้ชิดของผู้นำไทยและลาว ปรากฏได้หลายเหตุอ้างอิง เช่น นายพล ภูมิ หน่อสว่น รัฐมนตรีกลาโหม (1960) เป็นญาติกับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์, พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีสายสัมพันธ์กับเชื้อพระวงศ์ลาว เช่น เจ้าสุภานุวงศ์ ประธานสมัชชาฯ, หม่อมอมภิญพรเป็นหม่อมอาของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ผู้เป็นชายาของเจ้าเพ็ชรราช¹⁰² พี่ชายของเจ้าสุภานุวงศ์ และบิดาของพลเอกขวลิขิต เกี่ยวดองกับราชสกุลภานุพันธ์ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีส่วนช่วยเจรจาทำให้เหตุการณ์วิกฤตบ้านร่มเกล้า (บ่อแต่น)

ทางทหารในอินโดจีนของโซเวียตเสียชีวิตรวมอยู่ด้วย และชินวัตน์ แม้นเดช (2544) อ้างใน เอกสารการประชุมครบคณะของคณะกรรมการบริหารงานศูนย์กลางพรรค ครั้งที่ 5 สมัยที่ 4, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 1988), หน้า 398.

¹⁰⁰ ดีเอส 1478, บทความยุทธการบ้านร่มเกล้าเมื่อเมืองพี่เมืองน้องทะเลาะกัน. ที่มา <http://atcloud.com/stories/20162> วันค้นคว้า 15 เมษายน 2012

¹⁰¹ ทหารลาว เสียชีวิต 86 นาย บาดเจ็บ 301 นาย, ทหารเวียดนาม เสียชีวิต 157 นาย บาดเจ็บ 112 นาย, ทหารโซเวียต เสียชีวิต 2 นาย บาดเจ็บ 2 นาย, ทหารคิวบา เสียชีวิต 2 นาย บาดเจ็บ 0 นาย, ราษฎรลาว เสียชีวิต 32 คน บาดเจ็บ 8 นาย รวม เสียชีวิต 479 ราย บาดเจ็บ 423 ราย

¹⁰² กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, สาธารณะรัฐประธาธิปไตยประชาชนลาวและความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ระหว่างไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 36.

ในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามายึดลาว มีเชื้อพระวงศ์ปกครองหลวงพระบางอยู่ 2 องค์ คือ เสด็จเจ้าบุญคง และเสด็จเจ้าอุ่นคำ เสด็จเจ้าบุญคง มีโอรส 3 องค์ คือ เสด็จเจ้าเพชรราช เสด็จเจ้าสุวรรณภูมา และ เสด็จเจ้าสุภานุวงศ์

คลี่คลายไปได้ด้วยดี¹⁰³ จะเห็นได้ว่าผู้นำไทยหลายท่านมีบทบาท มีสายสัมพันธ์โลหิตเกี่ยวข้องกับผู้นำระดับสูงของประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน (ทัศนนะของผู้เขียนวิทยานิพนธ์)¹⁰⁴ กรณีนี้การเจรจาต้องอาศัยความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งในระหว่างผู้นำระดับสูงของทั้งสองชาติและความสัมพันธ์ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่ได้รับสัตยาณบวกลงเพื่อเริ่มต้นสถาปนาสันติภาพ

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ปรากฏทั้งในรูปแบบความร่วมมือ¹⁰⁵ และความขัดแย้ง (“...การกำหนดเส้นเขตแดนไทยและลาวตั้งแต่อดีตเป็นผลมาจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในยุคจักรวรรดินิยม ทำให้สนธิสัญญาระหว่างไทยและฝรั่งเศสเป็นไปโดยไทยเสียเปรียบหลายประการ...”)¹⁰⁶ ผู้นำไทยและประชาชนไทย ควรนำบทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตใช้เป็นประโยชน์ในการวางกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศและหาวิธีรับมือ-เตรียมการล่วงหน้าในการป้องกันปัญหาความขัดแย้งทั้งในประเด็นความมั่นคงและปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการแข่งขันทางการค้าในโลกยุคสงครามการค้าที่มีรอบก้ำกั้มากมายหลากหลายเวที

ปัญหาความขัดแย้งเรื่องเขตแดนไทย-ลาว (การระวางซึ่งกันและกันระหว่างไทยและลาว)¹⁰⁷ ปรากฏงานเขียนอย่างน้อยย้อนไปได้ถึง พ.ศ.2518¹⁰⁸ และปัญหาในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2530 “...ลาวอ้างว่าทหารไทยรุกล้ำเข้าไปในดินแดนลาวโดยไปคุ้มกันให้เอกชนไทยที่เข้าไปตัดไม้ใน

¹⁰³ เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950- ค.ศ. 1991 (ชลบุรี: ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546). หน้า 8.

“...การสนับสนุนให้ญาติของตนกุมอำนาจการปกครองในลาว ช่วยให้จอมพล สฤษดิ์ สามารถเคลื่อนไหวกำลังทหารเพื่อคงอิทธิพลของไทยในดินแดนลาวได้อย่างเข้มแข็ง...”

¹⁰⁴ ปรากฏการณ์ข้างต้น ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า นอกจากการลดแรงกดดันจากปัจจัยภายในของรัฐทั้งสอง และปัจจัยจากภายนอกของสงคราม การยุติสงครามบ้านร่มเกล้ามีลักษณะเฉพาะอีกหนึ่งประการสำคัญ คือ ปรากฏลักษณะเด่นด้านภาวะผู้นำของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในการเป็นผู้นำท่านหนึ่งในช่วงเวลานั้น ที่สามารถแก้ไขสงครามบ้านร่มเกล้า “เริ่มจากการหยุดยิง” และ “เกิดสันติภาพ” ในเวลาต่อมา และ ถึงแม้ว่าราชอาณาจักรไทยหรือประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ สปป. ลาว จะมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ ปรากฏทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่างๆ ที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศทั้งสอง

¹⁰⁵ เพาพงา อูยานนท์, ปัญหาและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว (สิงหาคม 2531-กุมภาพันธ์ 2534) (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 1-9.

¹⁰⁶ จันทอร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี, การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว หน้า บทคัดย่อ, 7, 49, 55, 76.

¹⁰⁷ ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว, การอภิปรายเรื่อง ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว ณ ห้องประชุมมาลัย หุพันธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 มี.ค. 2531 / จัดโดย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, บรรณาธิการ หน้า 1-6.

¹⁰⁸ วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนา, ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน หน้า บทคัดย่อ, 30, 83-84, 100, 119.

ดินแดนลาวในเขตภูสอยดาว...และขาดองค์การความร่วมมือในการแก้ปัญหา...”¹⁰⁹, ปัญหาเส้นเขตแดนประเทศไทยและประเทศลาว 1,730 กิโลเมตร เกิดทั้งประเด็นความร่วมมือจากกรณี “...ประชาชนประเทศทั้งสองได้มีความสัมพันธ์ฐานบ้านใกล้เรือนเคียงระหว่างกันอันยาวนาน...” แต่บางปัญหาถึงขั้น UN ต้องเข้ามาแก้ปัญหาพิพาทสามหมู่บ้าน จังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อ 21 กันยายน พ.ศ. 2527 เป็นต้น¹¹⁰ และเกิดประเด็นความขัดแย้งจากจุดเริ่มต้นในปรากฏการณ์ เรื่อง เส้นอาณาเขตและการลากเส้นเขตแดนโดยชาติมหาอำนาจซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างสยามและฝรั่งเศส ตามอนุสัญญา ปี 1925 ฝ่ายไทยเสียเปรียบจากการกำหนดร่องน้ำเป็นแนวเขตแดน, ตลอดจนปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดินที่อกใหม่, รวมถึงปัญหาที่ลาวอ้างไทยสนับสนุนขามั่งต่อต้านรัฐบาลลาว โดยกลุ่มคนดังกล่าวอาศัยการเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ตามนโยบาย 66/23, อีกทั้งปัญหาความไม่ชัดเจนของอาณาเขต กรณีบ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก-เมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรีของลาว ตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำเหืองและแม่น้ำเหืองงา เกิดการใช้กำลังสู้รบกันอย่างรุนแรง ตั้งแต่ปี 1987-1988 และมีการเจรจาหยุดยิง ในเดือนกุมภาพันธ์ 1988¹¹¹ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งเริ่มต้นขึ้นจากปัญหา “เขตแดนที่ไม่ชัดเจน”

2.4.2 ข้อสังเกตบทบาท พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในฐานะตัวแทนกระทรวงต่างประเทศ

“...ธันวาคม 2530 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2531...เห็นภาพที่ขัดกันในตัวเองของพลเอกชวลิตฯ...ภาพหนึ่งเป็นภาพของผู้นำกองทัพที่เข้มแข็งและเกรี้ยวกราดประกาศจะพิชิตศึกลาวอย่างเฉียบขาด แต่อีกภาพหนึ่งเป็นภาพของนักลีนินติภาพผู้ผลักดันให้มีการหยุดรบอย่างฉับพลันและสถาปนาความเป็นพี่น้องไทย-ลาวให้คืนคงดังเนรมิต...”¹¹² และ “...ติดต่อเจรจากับ สปป.ลาว...เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่าตกเป็นภาระของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธคนเดียวเท่านั้น ซึ่งไม่ถูกต้องที่ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศต้องขึ้นกับความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างพลเอก ชวลิตและ สปป.ลาว...ทำให้คาดคิดไปได้ว่าหาก พลเอก ชวลิตฯ พ้นตำแหน่งราชการไปแล้ว ไทยจะยังสามารถรักษาระดับความสัมพันธ์กับ สปป.ลาวต่อไปได้หรือไม่...ปัญหาสำคัญที่นำพากระบวนการสร้างเสริมความสัมพันธ์ไทย-ลาว ผ่านพ้นปัญหาความไม่มั่นคงเกี่ยวกับผู้ที่จะเป็นสื่อกลางในการปรับปรุงความสัมพันธ์และความผันผวนของการเมืองภายใน...การเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ลาวของสถาบันพระมหากษัตริย์ในช่วงก่อนที่พลเอก ชวลิตฯ จะสละตำแหน่งผู้บัญชาการ

¹⁰⁹ ชวนิตย์ กาญจนเดชะ, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทยกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2531-2541) หน้า 45.

¹¹⁰ สำเร็จ ทวีคำ, ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพจนานุกรมบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 47.

¹¹¹ อติสร เสมอแย้ม, ‘ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในจินตภาพของลาว’, ใน สัมมนาวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง “ไทยอาเซียน เอเชีย: บนก้าวอย่างสู่ความสัมพันธ์ภาคประชาชน” หน้า 3, 5.

¹¹² มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สถาปนาความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 164-165.

ทหารบกที่เกิดขึ้นเมื่อการเสด็จพระราชดำเนินเยือน สปป.ลาวของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงของไทย เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2533 ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง...”¹¹³

2.5 สรุป

การปรับเปลี่ยนนโยบายการทำสงครามในวิกฤติการณ์บ้านร่มเกล้ารวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวข้อง ต่อฝ่ายไทย ส่งผลกระทบต่อลาว ในอดีตชาติมหาอำนาจพยายามใช้ลาวเป็นรัฐกันชน (buffer zone¹¹⁴) นโยบายนี้ของมหาอำนาจส่งผลต่อนโยบายด้านเขตแดนของประเทศไทยและประเทศลาว การรบในเขตพื้นที่บ้านร่มเกล้ามีการศึกษาเชิงการทหารเกี่ยวกับรูปแบบการวิเคราะห์การรบหรือไม่ หมู่บ้านร่มเกล้า และหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา มีลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างอย่างไร บ้านร่มเกล้า เกิดจากการจัดตั้งของกองทัพภาคที่ 3 ใช่หรือไม่ แต่บางส่วนของหมู่บ้านจุฬารณพัฒนาเกิดจากการยอมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย จากนโยบายเปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตรของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในสมัยที่รับผิดชอบพื้นที่ภาคใต้ พ.ศ.2532 มีการเซ็นสัญญาที่ภูเก็ตเพื่อปลดอาวุธ จคม. และเป็นพลเมืองไทย อาศัยในหมู่บ้านจุฬารณพัฒนา¹¹⁵

ข้อสรุปของผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ปัญหาบ้านร่มเกล้าเกิดจากแผนภูมิบันไดขั้นที่ 1¹¹⁶, ขั้นที่ 2¹¹⁷, ขั้นที่ 3¹¹⁸, ขั้นที่ 4, ขั้นที่ 5, ขั้นที่ 6¹¹⁹ และ ขั้นที่ 7 ดังต่อไปนี้

¹¹³ ยุทธศักดิ์ คมบุญ, พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในการส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หน้า 83.

¹¹⁴ Toye, Hugh, Lao buffer state or battleground (London: Oxford University Press, 1968), P. 200.

“...Modern Laos was no longer partly depopulated, partly neutral, as the buffer zone had been a hundred years earlier...”

¹¹⁵ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท เพรส, 2548), หน้า 178.

จคม. ยอมปลดอาวุธ ได้รับที่ดินคนละ 15 ไร่ ได้รับโอกาสแปลงเป็นสัญชาติไทย ปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน และยกระดับหมู่บ้านอดีต จคม. ให้เป็นจุฬารณพัฒนา จิน เป็ง อดีตหัวหน้า จคม. กล่าวถึงความรู้สึกต่อ พลเอก ชวลิต “... ‘เราต้องขอขอบคุณพลเอก ชวลิต เป็นอย่างสูง ที่ทำให้การเจรจาสันติภาพที่ภูเก็ตสำเร็จจุลวง แม้ พลเอก ชวลิต จะอยู่ในตำแหน่งหรือเกษียณอายุแล้ว แต่ท่านก็ยังเป็นเพื่อนที่ดี’...ทุกวันนี้ จิน เป็ง ยังไปมาหาสู่กับเพื่อนที่ดี คนนี้เป็นประจำ...”

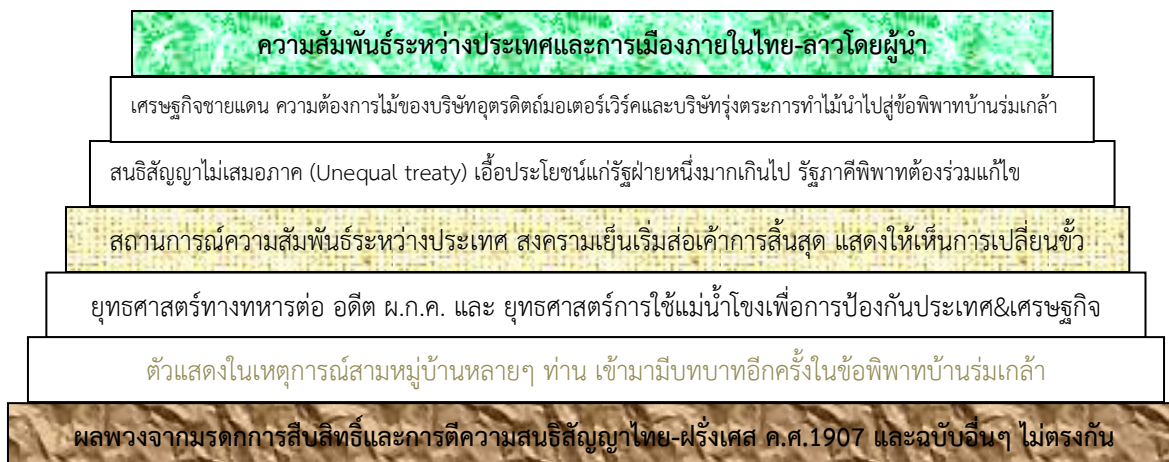
¹¹⁶ อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, สยามประเทศไทยกับ“ดินแดน”ในกัมพูชาและลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มูลนิธิ ไทโยต้าประเทศไทย, 2552), หน้า 120-121, 170, 194-195. และ

ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ‘ข้อพิพาทเขตแดน ไทย-ลาว’, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), โครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หน้า 129.

¹¹⁷ สุวิทย์ อิศราศวัต, เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน หน้า 335-336.

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 338-347.

¹¹⁹ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 88, 90.

ภาพที่ 5 บันได 7 ชั้นในการเกิดข้อพิพาทปัญหาบ้านร่มเกล้า

(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์สรุป)

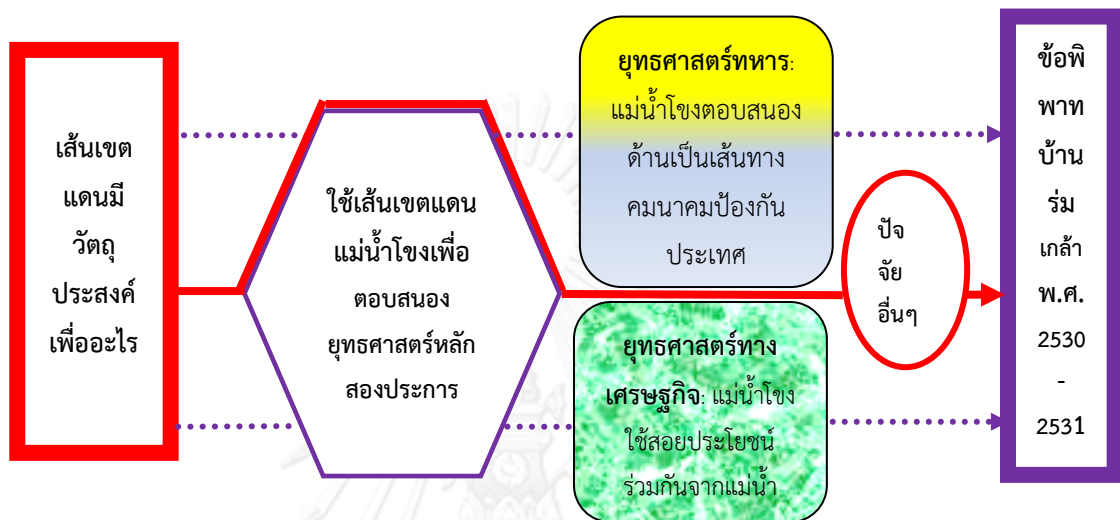
สงครามเกิดจากกระบวนการบันได 7 ชั้น นำไปสู่การเกิดข้อพิพาทเขตแดนสงครามบ้านร่มเกล้า ได้แก่ 1.ผลพวงจากมรดกการสืบสิทธิ์และการตีความสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ค.ศ.1907 ไม่ตรงกัน, 2.ตัวแสดงในเหตุการณ์สามหมูบ้านมีบทบาทอีกครั้งในบ้านร่มเกล้า, 3.ยุทธศาสตร์ทหารต่ออดีต ผ.ก.ค. และ การใช้แม่น้ำโขงเพื่อการป้องกันประเทศและเศรษฐกิจ, 4. สงครามเย็นเริ่มส่อเค้าการสิ้นสุด แสดงให้เห็นการเปลี่ยนขั้ว, 5.สนธิสัญญาไม่เสมอภาค (unequal treaty) เอื้อรัฐฝ่ายหนึ่งมากเกินไป, 6.เศรษฐกิจชายแดนและความต้องการไม้ของบริษัทอุตสาหกรรมดีดมอเตอร์เวิร์คและบริษัททุ่งตระการทำไม้ และ 7.ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองภายในไทย-ลาวโดยผู้นำ (elite)

ก่อนเกิดเหตุการณ์กรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า พ.ศ. 2530-2531 เป็นการตีแล้วที่ชนชั้นนำของสยามพยายามแก้ไขเส้นเขตแดนให้ถูกต้อง¹²⁰ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์พบข้อมูลว่ารัฐบาลคณะราษฎรตั้งแต่ พ.ศ. 2479 พยายามแสดงความปรารถนาในการใช้ "ร่องน้ำลึกและให้แม่น้ำโขงเป็นเส้นพรมแดนธรรมชาติจากเหนือ (เชียงราย) จรดใต้ (อุบลราชธานี) ซึ่งเป็นอาณาบริเวณ "...ระหว่างประเทศไทย

(ป่าไม้ในอีสานช่วงเวลานี้เหลือ 14%) "...ตอนแรกๆ พ่อค้าไม้จากไทยได้จ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ลาวในเขตพื้นที่ แต่ต่อมาก็ 'เบี้ยว' ไม่จ่ายให้เขา แล้วเอาทหารพรานจากกองทัพภาคที่สามเข้าไปคุ้มกัน จึงทำให้มีข่าวต่อมว่า กิจการของพวกอาเลี้ยพ่อค้าไม้เหล่านี้มี 'สี' เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เรื่องนี้โด่งดังไปทั่วโลก แม้แต่หนังสือพิมพ์ในต่างประเทศ เช่น The Observes ของอังกฤษก็เอาไปลงเป็นข่าวใหญ่ ซึ่งวิทยุบีบีซีของอังกฤษได้นำไปออกอากาศในหัวข้อเรื่อง 'แกงเขียวหวานระดับศึกป่าไม้ไทย-ลาว' เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2531 และที่สำคัญที่สุดคือ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวก็ได้ทราบเรื่องราวการตัดไม้นี้โดยตลอด จึงพูดถึงรถที่ชนไม้ผ่านไปมาว่า ไม่ต้องกลัวว่าไม้ของเราจะหมดป่า เพราะไม้เหล่านี้มีไซ้ไม้ที่ตัดจากเขตของเรา ..."

¹²⁰ หากย้อนไปในช่วงสมัยที่ปัจจุบันกว่าในช่วงที่นักวิชาการมีการสนทนาถึงระยะเวลาที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสครอบครองอินโดจีนหรือจากกล่าวไกลเกินจริงไปว่า ชาตินิยมอำนาจยุโรปนี้ พยายามครอบงำแทบทุกชาติในสุวรรณภูมิ

และอินโดจีนฝรั่งเศส...”¹²¹ โดยมีหลักยุทธศาสตร์ให้ทางทหารสามารถใช้แม่น้ำโขงป้องกันการรุกราน “...จากรัฐข้างเคียง...” และใช้หลักเศรษฐกิจ “...ที่สามารถใช้สอยประโยชน์ร่วมกันจากแม่น้ำโขง...” ถ้าเราศึกษา “ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้าจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว”¹²² ผลปรากฏว่า คนไทยในสายตาคนลาวไม่เป็นที่น่าประทับใจมากนัก

ภาพที่ 6 ภาพแผนที่ความคิดแสดงเส้นเขตแดนร่วมกับปัจจัยอื่นๆ นำไปสู่ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าโดยไม่ตอบสนองสองยุทธศาสตร์หลักการใช้แม่น้ำโขงที่ถูกละทิ้งไว้นานแล้วในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร (ผู้เขียนวิทยานิพนธ์สรุป)

กรณีที่เกิดปัญหาเส้นเขตแดนไม่ชัดเจนจากข้ออ้างเรื่องแผนที่ซึ่งเป็นมรดกแผนที่อำนาจซึ่งจัดทำโดยฝรั่งเศสเป็นหลัก สยามและอินโดจีนมีบทบาทน้อยรับโดยดุษฎี ส่งผลให้เกิดเหตุขัดแย้งต่อเนื่องจากวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 วงความขัดแย้งเริ่มจากพื้นที่ท้องถิ่นกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ จากการอ้างการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จะทำการพิสูจน์ว่า พลเอก ขวลิขิต ไขใจยุทธ มีภาวะผู้นำสูง ประวัติดีและคุณสมบัติส่วนบุคคล นำให้ท่านกลายเป็นนักการ

¹²¹ อังรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, สยามประเทศไทยกับ"ดินแดน" ใน กัมพูชาและลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 120-121, 170, 194-195.

Auguste Pavie หรือปาวี ดำรงตำแหน่งกงสุลเยนเนอราลฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2435 (ค.ศ.1893) มิสเตอร์ ปาวี รับคำสั่งจากรัฐสภาฝรั่งเศส “...อนุมัติให้ดำเนินการทันทีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเขตแดนไทย โดยมีเงื่อนไขว่าให้รัฐบาลใช้วิธีการที่ดีที่สุดที่จะกระทำให้สำเร็จโดยเร็ว โดยเสียเงินและเสียเลือดเนื้อน้อยที่สุด...” Pavie ผู้นี้แหละ เป็นผู้มีบทบาทสำรวจอินโดจีนและแม่น้ำโขง ถ้าผู้เขียนวิทยานิพนธ์ย้อนเวลาไปถามได้ อยากถามว่า ท่านสำรวจเขตแดนและแม่น้ำโขงอย่างไร สำรองจะเสียหรือไม่อย่างไร (อาจจะต้องไปอ่านหัวข้อ “ฝรั่งเศสกับความยุติธรรม” เพิ่มเติม)

¹²² ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจนีย์ ละอองศรี (บรรณาธิการ), รัฐชาติ-พรมแดน: ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1), หน้า 146.

ทูตพิเศษ ประกอบด้วยความเฉลียวฉลาด เรียบเก่งเป็นที่ยอมรับทั้งในฐานะทหาร ผู้นำนายทหาร นักการเมืองผู้มีอนาคตไกล “ภาวะผู้นำ” ส่งผลให้ท่านเป็นกำลังสำคัญที่นำคณะเจรจาที่มทำงานยุติข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าทั้งที่ลาวและที่ดอนเมือง “กระบวนการทำงานนี้นำไปสู่การยุติหยุดยิง” โดยนำข้อมูลจากการรวบรวมการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักท่านต่างๆ โดยเน้นไปที่การสัมภาษณ์รายละเอียดเหตุการณ์ทางการทูตจากการพบกับผู้นำประเทศลาว พร้อมกับรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานอื่นๆ เพื่อเขียนเป็นบทสรุปวิทยานิพนธ์ต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 3

ภาวะผู้นำทางทหาร และภาวะผู้นำตามสถานการณ์

นานเท่าใดแล้วที่มีมิตรประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่สามารถก้าวข้ามปัญหาเส้นเขตแดน ปัญหาที่เกิดจากผลพวง “การสืบสิทธิจากสนธิสัญญา” ในอดีต โดยชาติมหาอำนาจฝรั่งเศสผู้มีเจตนาแอบแฝงบางประการ ปัญหาเขตแดนที่เกิดในอดีตและที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) ไม่ว่าจะเป็นเขตแดนไทยด้านใดก็ตาม ควรได้รับการแก้ไขอย่าง “ร่วมมือกัน” ระหว่างประเทศคู่ภาคีประเทศนั้นๆ บริหารจัดการปัญหาต่างๆ โดยก้าวข้ามปัญหาเก่าๆ และเรียนรู้ประสบการณ์ความขัดแย้งในอดีตเพื่อสร้างความร่วมมือ ทั้งในฐานะญาติมิตรที่มีเชื้อชาติเผ่าพันธุ์-ความเชื่อทางศาสนา-ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงการเป็นญาติที่ใกล้ชิดกันทางสายสัมพันธ์ท้องถิ่นหรือเป็นญาติกันจริงๆ แต่งงานและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ-สังคม-วัฒนธรรมอย่างผสมกลมกลืนเนื่องจากภูมิประเทศเอื้อต่อการข้ามแดนติดต่อกันไปมา

ปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากการตีความสนธิสัญญาไม่ตรงกันหรือตีความไม่ตีนั้นเอง ดังนั้น การตีความที่ดีควรทำตามคำอธิบายของคณะกรรมการกฎหมายระหว่างประเทศ (The International Law Commission) เกี่ยวกับร่างอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา แยกวิธีการตีความออกเป็น 3 วิธี¹²³ ได้แก่ วิธีการตีความแรก เป็นวิธีการตีความตามเจตนารมณ์ (the subjective approach) ซึ่งคำนึงถึงความสำคัญของเจตนาที่แท้จริงของภาคีสัญญา, วิธีการตีความที่สอง เป็นวิธีการตีความตามบทบัญญัติ (the textual approach) ให้ความสำคัญและคำนึงถึงถ้อยคำที่ปรากฏในสนธิสัญญา และวิธีการตีความสุดท้าย เป็นวิธีการตีความตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย (the teleological approach) ของสนธิสัญญาโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ (object) และวัตถุประสงค์ (purpose) ในทัศนะของผู้เขียนวิทยานิพนธ์ ไม่เชื่อว่าเจ้าอาณานิคมมีเจตนาบริสุทธิ์ใจอย่างปราศจากข้อกังขาว่าต้องการสร้างอารยธรรมและนำความเจริญรุ่งเรืองเต็มเปี่ยมไปด้วยความสงบสันติในภูมิภาคที่เหล่าเจ้าอาณานิคมพยายามตักตวงทรัพยากร ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจครอบงำ-ทำลายวัฒนธรรมและถอนรากถอนโคนสถาบันทางสังคมของเมืองที่ปกครอง หากนี่เป็นข้อกล่าวหาที่มากเกินไปจริง แต่ข้อสรุปที่มองเห็นจากมรดกการปกครองของเจ้าอาณานิคมที่ทำลายหลากหลายสิ่งในอินโดจีน ข้อกล่าวหาในทัศนะของผู้เขียนวิทยานิพนธ์ก็น่าจะเบาบางไปกว่านี้

¹²³ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ‘ข้อพิพาทเขตแดน ไทย-ลาว’, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หน้า 130.

สรุปคือ เจ้าอาณานิคมผู้ปกครองประเทศลาว มีเจตนาอะไรกันแน่ เหตุใดผลพวงจากความรู้ในยุคนั้นถึงสร้างแผนที่จากวิทยาการสมัยใหม่ในยุคนั้นกลับส่งผลต่อเหตุการณ์ข้อพิพาทไทย-ลาว พ.ศ.2530-2531 แน่นนอนว่าอาจมีเหตุผลอื่นๆ ประกอบกันเป็นข้อขัดแย้ง แต่การสืบสิทธิฯ จาก “แผนที่” ที่เจ้าอาณานิคมสร้างไว้ มีส่วนทำให้ปัญหาน้อยลงหรือกลับยิ่งทวีความเข้มข้นในการแก้ปมให้ยาก¹²⁴ มากขึ้นๆ เป็นต้น

3.1 ภาวะผู้นำ (leadership) คุณลักษณะส่วนบุคคลที่โดดเด่นของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ

ผู้นำที่ดีคืออะไร ภาวะผู้นำทางทหารที่ดีเป็นอย่างไร ทหารที่เป็นผู้นำระดับยุทธศาสตร์เป็นอย่างไร¹²⁵ มีความสำคัญอย่างไร ผู้นำทางทหารไทยเป็นผู้นำระดับยุทธศาสตร์หรือไม่ คำถามสำคัญประการหนึ่งของผู้เขียนวิทยานิพนธ์สงสัย คือ นอกจาก พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูใกล้ชิดจากวังบูรพาแล้ว ท่านเคยได้รับการเลี้ยงดูและอยู่ในวังเจ้าเพชรราช เมืองหลวงพระบางหรือไม่ คำตอบคือ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ในวัย 6-7 ขวบเคยอาศัยอยู่ที่ลาว¹²⁶ ดังนั้น ก่อนการเจรจาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ท่านรู้จักกับพระญาติที่เป็นผู้นำลาวมาก่อน

แนวคิดและปรัชญาสูงสุดที่อยู่ในใจพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ คือ “...มาจนถึงทุกวันนี้ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม...”¹²⁷ แสดงให้เห็นอย่างประจักษ์แก่แน่นอนว่า นักการทหาร-นักการเมืองและปราชญ์สมัยใหม่ท่านนี้ สนองพระเดชพระคุณแผ่นดิน รัชชูปการอย่างเต็มกำลังความสามารถ ไม่ว่าจะได้รับคำสรรเสริญหรือติฉินนินทา และพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีความสามารถเปลี่ยนแปลงและโน้มน้าวศัตรูของชาติให้เป็นมิตรได้ นอกจากนี้ยังเชื่อในแนวทาง “ชนะโดยไม่ต้องรบ”¹²⁸

¹²⁴ ปัญหาเรื่องการจัดทำแผนที่โดยประเทศเจ้าอาณานิคมซึ่งมีศาสตร์ความรู้เทคโนโลยีในการทำแผนที่อย่างประเทศพัฒนาแล้วนั้น ประวัติศาสตร์จากการทำแผนที่กรณีต่างๆ เมื่อจัดทำแผนที่แล้วเสร็จ มีประเทศใดบ้างที่ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ราบรื่น ปราศจากความขัดแย้ง คำตอบคือ “ไม่มี” คำตอบในทางทฤษฎีคือ ผู้จัดทำแผนที่ มีเจตนารมณ์ให้เกิดการตีความขัดกับหลักการสามประการข้างต้น หนทางแก้ไข คือ ปล่อยให้รัฐคู่ภาคีแก้ไขสนธิสัญญาที่พิกลพิการนั้นโดยรัฐคู่ภาคีนั้นเอง อ้างอิงตามศาลสถิตยุติธรรมระหว่างประเทศ (PCIJ) ในคดีชาวอร์ซินา (Question of Jaworzina) ในปี ค.ศ. 1923 (พ.ศ. 2466)

¹²⁵ คณะกรรมการการทหาร วุฒิสภา, รายงานการสัมมนาเรื่องการปฏิรูปกองทัพไทย (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการทหาร วุฒิสภา, 2546), หน้า 3, 114, 116, 126, 137.

¹²⁶ ขวลิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 35.

“...เมื่อตอนผมอายุ 6-7 ขวบ ...ฝรั่งเศสได้ยึดครองลาวอยู่ คุณอาผู้หญิงซึ่งเดิมท่านชื่อ คุณอาเชื้อ ยงใจยุทธ ท่านได้รู้จักกับเสด็จเพชรราช ...ได้แต่งงานกับอาผม ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น หม่อมอมรินทร์ ผมเคยอยู่ที่วังเจ้าเพชรราช เมืองหลวงพระบาง ตรงหัวโค้งริมแม่น้ำโขง เด็กๆ ผมไปวิ่งเล่นอยู่ที่นั่น...”

¹²⁷ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกขวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า รองปก.

¹²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

และ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ กล่าวว่า “...สหรัฐฯ ก็ถอนตัวออกจากประเทศบริเวณนี้กลับบ้านไปแล้ว มีหน้าซำยังสร้างทฤษฎีโดมิโนทิ้งไว้ให้คนไทยออกสันขวัญแหวนอย่างยิ่ง...”¹²⁹ ท่านไม่เชื่อในทฤษฎีโดมิโน¹³⁰

“...พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ทำงานปิดทองหลังพระ ต่อเมื่อท่านไม่มีชีวิตอยู่นั้นแหละ ผู้คนจึงจะเห็นคุณงามความดีของท่าน งานหลายอย่างในอดีต พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ได้ปฏิบัติงานลับมาตลอด หลายสิ่งที่ยังคงถูกปิดลับมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นการถูกส่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลไทยไปเจรจาต่างๆ กับ เต็ง เสี่ยว ผิง ผู้นำสูงสุดของจีนแสดงความกังวลกรณีที่เกี่ยวข้องเข้ามาประจำอยู่ในกัมพูชากดดันไทย การขอให้จีนยุติความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) จนกระทั่งนำไปสู่จีนทำสงครามสังหารเวียดนามและยุติให้ความช่วยเหลือ พคท. อย่างสิ้นเชิง นำสันติสุขมาสู่ประเทศไทย ในยุคสงครามเย็น นอกจากเจรจาทางการทูตอย่างเป็นทางการและเปิดเผยแล้ว การอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำทางทหารของประเทศเพื่อนบ้านและเจรจากันอย่างลับๆ จนคลี่คลายสถานการณ์คับขันสำเร็จมาแล้วหลายเรื่อง การใช้ความสนิทสนมเป็นการส่วนตัว บางครั้งกลับได้ผลมากกว่าการนั่งโต๊ะเจรจาแบบการทูตเสียอีก ทุกวันนี้ พล.อ. ขวลิขิต ยงใจยุทธ ยังคงดำเนินการกระชับความสัมพันธ์กับต่างประเทศในรูปแบบของสมาคม เช่น สมาคมไทย-พม่า สมาคมไทย-จีน สมาคมไทย-อินเดีย สมาคมไทย-อิหร่าน สมาคมไทย-ติมอร์ตะวันออก เป็นต้น...”¹³¹ นอกจากนี้พลเอก ขวลิขิตกล่าวว่า ท่านมีเชื้อสายสุลต่านสุลัยมาน¹³² อีกด้วย การอธิบายบุคลิกภาพและภาวะผู้นำของพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ไม่สามารถมองแค่ช่วงก่อนและหลังข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า แต่วิธีการคิดและบริหารงานของผู้นำท่านนี้มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับกาลสมัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“...คนอย่างพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีนิยามของชัยชนะอยู่ที่การเมือง ไม่ใช่เพียงการทหารและอยู่ที่ชนะโดยไม่ต้องรบ...”

¹²⁹ ขวลิขิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้ยิ่งง (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 15.

¹³⁰ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกขวลิขิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 364.

“...ทฤษฎีโดมิโนเป็นทฤษฎีของคนแพ้ และประเทศไทยจะไม่ยอมแพ้ต่อสิ่งนี้โดยเด็ดขาด...”

¹³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 228.

¹³² ขวลิขิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้ยิ่งง (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 51.

“...ตระกูลผมมีเชื้อสายสุลต่านสุลัยมาน ซึ่งมาอยู่ที่เมืองไทยประมาณ 500-600 ปีแล้ว...”

เสมอ จึงต้องศึกษาภาวะ-แนวคิดตลอดช่วงชีวิตของท่าน โดยเฉพาะสนใจประเด็นที่ท่านเป็นญาติ¹³³ กับผู้นำลาวและยังมีพี่น้องอยู่ในลาวอีกมาก

พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ¹³⁴ เป็นทั้งทหารสุภาพบุรุษ-ปราชญ์ทางการบริหารและผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทั้งทางการเมือง-เศรษฐกิจ-สังคมและวัฒนธรรม ท่านรอบรู้แม้กระทั่งเทคนิควิทยาศาสตร์และด้านช่างในการซ่อมโทรทัศน์¹³⁵ การศึกษาและการอบรมสังคมประภคิตได้หล่อหลอมความมีภาวะผู้นำทั้งด้านยุทธศาสตร์การทหาร-การเจรจาต่อรองทางการทูต-ผู้นำทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ ความสามารถในการปรับตัว-ต่อยอด-เรียนรู้-ปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันโดยเรียนรู้ความเป็นมาจากเรื่องราวในอดีต ทำให้พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีบุคลิกภาพความมีภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้สรุปแนวคิดและคำพูดที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำของมหาบุรุษท่านนี้ ปรากฏดังคำพูดและการแสดงออกในภาคผนวก ญ

¹³³ ขวลิขิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้ยิ่ง (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 22, 25, 28.

“...ในเวียดนาม ผมได้รู้จักค่อนข้างใกล้ชิดกับ ๆ ผนว โง วัน เกียบ ๆ ผนว เหวียนโคทัก พล.อ. ด่านเควี... ในลาวในกัมพูชาผมได้รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในลาว เสด็จเจ้าเพชรราช...ผมได้รับความเมตตาจากท่านตั้งแต่ตัวเล็ก ๆ เพราะท่านหนีฝรั่งเศสเข้ามาสู่ชาติในไทยและได้แต่งงานกับคุณอาผู้หญิงของผมชื่ออาเชื้อ ต่อมาใช้ชื่อว่า หม่อมอภิพร วังของท่านตั้งที่คุ้มแม่ น้ำโขงที่หลวงพระบาง ปัจจุบันได้ทราบว่าเป็นโรงแรมไปแล้ว...ในโซเวียตสมัยนั้นผมรู้จักกับพลเอกอิวาน นีอฟสกี ผู้บัญชาการกองทัพอากาศพื้นดิน พลเอกตีมิตรี ยัวซ็อฟ รัฐมนตรีกลาโหม สหภาพโซเวียตยุคก่อนกลาสนีอหรือยุคเปิดประเทศ...ความเป็นจริงในชีวิตไม่มากนักยี่ได้ถวายงานใกล้ชิดในราชวงศ์มาบ้าง คุณอาเป็นหม่อมในสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษี เจ้าของวังบูรพา ผู้ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหมพระองค์แรก ผมได้พำนักอยู่ในวังบูรพามาตั้งแต่วัยเด็ก...” ข้อความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีลักษณะและบุคลิกภาพรวมถึงมีคุณสมบัติชาติตระกูลที่โดดเด่น ได้รับการเลี้ยงดูอาศัยในวังบูรพา มีพระญาติใกล้ชิดทั้งฝั่งลาวและราชวงศ์ไทย ทั้งยังประกอบด้วยสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด คุณสมบัติเหล่านี้ส่งเสริมภาวะผู้นำของท่าน สอดคล้องกับวิชาการทางโลกและวิชาการทางทหาร ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ประทับใจบทบาทในฐานะผู้นำทหารของพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มากกว่าบทบาทนักการเมือง มักจะใช้คำเรียกแทนท่านว่า พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มากกว่า นายเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ แต่อย่างไรก็ดีการที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ไม่ได้ประกอบอาชีพทหารและไม่ใช่นักคนที่จะได้รับผลประโยชน์จากการกล่าวยกย่องนายทหารท่านนี้ แต่ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะผู้นำทหารในข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าก็เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการมากกว่ามีเจตนาแอบแฝงอื่นใด

¹³⁴ กองบรรณาธิการนิตยสารอรุณสวัสดิ์ (บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด), คัมภีร์แนวคิดพล.อ. ขวลิขิต ยงใจยุทธ (กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์, 2532), หน้า 9, 38.

เดือนตุลาคม 2523 พล.ต. ขวลิขิต ยงใจยุทธ เจ้ากรมยุทธการทหารบก, เดือนตุลาคม 2525 พล.ท. ขวลิขิต ยงใจยุทธ ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายยุทธการ, เดือนตุลาคม 2526 พล.ท. ขวลิขิต ยงใจยุทธ รองเสนาธิการทหารบก, เดือนตุลาคม 2528 พล.อ. ขวลิขิต ยงใจยุทธ เสนาธิการทหารบก, 2529 : ผู้บัญชาการทหารบก, 2530 : รักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด

¹³⁵ ขวลิขิต ยงใจยุทธ, โทรทัศน์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร, นครหลวง: รวมสาส์น, 2515), หน้า 339.

3.2 ผู้นำของผู้นำท่านอื่นๆ-ผู้มีอิทธิพลส่วนภูมิภาค-ผู้นำท้องถิ่นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

กองทัพไทยก่อนหน้านี้เกิดข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าไม่ได้เป็นกองทัพที่ทันสมัยมากนัก แต่ก็ก้าวหน้าและมีการบริหารจัดการที่ดีโดยผู้นำทางทหารหลายๆ ท่าน ความสูญเสียกำลังพลและค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ในการรบ ตลอดจนเงินบริจาครวมถึงทรัพยากรอื่นๆ ที่ประชาชนไทยรักชาติร่วมกันมอบให้ทหารนำไปใช้ในกิจการทหารจากกรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า สองภาคส่วนนี้คงใช้ทรัพยากรไปไม่น้อย จะเป็นการต้ออย่างยิ่งที่ไทยจะหาข้อสรุปข้อพิพาทและนำไปสู่สันติภาพ ความรู้ทางการทหารช่วงนั้น ยังไม่ได้มีใครนึกถึงภารกิจกองทัพในศตวรรษที่ 21 แต่ทำอย่างไรก็ได้ให้เกิดการยุติข้อพิพาทในช่วง พ.ศ.2530-2531 ให้ได้ ดังนั้น ผู้นำไทยและผู้นำการทหารหลายๆ ท่านร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อพิพาทนี้ เช่น พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และคณะ ได้พยายามทำหน้าที่ทั้งผู้นำทางการเมืองและการทหารในการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับลาว ลักษณะโดดเด่นที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ประทับใจคือ การใช้มี้อาหารในการเจรจาต่อรองทางการทูต เช่น การทูตแกงเขียวหวาน¹³⁶ เป็นต้น

ต่อมา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2531 ณ นครเวียงจันทน์ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์, คุณเรืองศักดิ์ (ผู้ติดตาม) และผู้นำทางทหารสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวม 5 ท่าน ได้รับประทานอาหารเข้าพร้อมกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการหยุดยิง ได้ผลทางลือ 5 ข้อ¹³⁷ ดังนี้ ข้อเสนอที่ 1 “...เพื่อให้มีการยุติการหยุดยิงมีผลอย่างจริงจังจะต้องให้การปฏิบัติเป็นไปโดยเด็ดขาดและฉับพลัน โดยฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเห็นว่า เพื่อให้มีการหยุดยิง แยกทหารออกจากกันโดยเด็ดขาดและฉับพลันแล้วให้ตั้งคณะกรรมการทหารขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อดำเนินการในการทำงานกันต่อไปพร้อมกันทันที...” ผลลัพธ์ คือ หยุดยิงเกิดขึ้นจริง, ข้อเสนอที่ 2 ถ้าแยกทหารทั้ง 2 ฝ่ายออกจากกันโดยเด็ดขาดและฉับพลัน ฝ่ายลาวเห็นว่า อาจกระทำได้ 2 วิธี คือ ผ่ากลางพื้นที่กำลังเป็นปัญหา และ แต่ละฝ่ายถอยออกจากเส้นเขตแดนที่กำลังเป็นปัญหาฝ่ายละ 2 กิโลเมตร¹³⁸ ผลลัพธ์ คือ ไม่ได้ใช้วิธีที่ 1 หรือ 2 แต่ผสมกันโดยถอยออกจากกัน 3 กิโลเมตรจากจุด

¹³⁶ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 88, 90.

วิทยุบีบีซีของอังกฤษได้นำไปออกอากาศในหัวข้อเรื่อง ‘แกงเขียวหวานระงับศึกป่าไม้ไทย-ลาว’ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2531

¹³⁷ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดประสารการพิมพ์, 2531), หน้า 39-41.

¹³⁸ “...วิธีที่หนึ่ง ให้ผ่ากลางพื้นที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้ คือ ระหว่างแม่น้ำเหืองกับแม่น้ำเหืองหง่า โดยอาจจะใช้เส้นเอียงในทางขวา ขนานกับเส้นเขตแนวที่กำลังต่อสู้กันอยู่ แล้วให้กองกำลังของแต่ละฝ่ายแยกออกจากเส้นผ่าพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นฝ่ายละ 10 กิโลเมตร หรือระยะตามแต่จะตกลงกัน เพื่อให้พ้นจากระยะการยิงของปืนใหญ่... ส่วนเส้นเขตแดนที่ถูกต้อนั้นมอบให้คณะกรรมการฝ่ายการเมืองทั้ง 2 ฝ่ายร่วมพิจารณากันไป และ วิธีที่สอง ให้แต่ละฝ่ายถอยออกจากเส้นเขตแดนที่กำลังเป็นปัญหาฝ่ายละ 2 กิโลเมตร คือ...ลาวถอยออกจากน้ำเหืองหง่า 2 กิโลเมตร และประเทศไทยถอยออกจากน้ำเหือง 2 กิโลเมตรเช่นกัน จนกว่าคณะกรรมการฝ่ายการเมืองทั้ง 2 ฝ่ายจะ

ปะทะ, ข้อเสนอที่ 3 เลือกบ้านแพ ไกล้มากพอที่คณะกรรมการทหารทั้ง 2 ฝ่ายตรวจตรา¹³⁹ เป็นจุด
 เจรจากกลาง ผลลัพธ์ คือ ก่อนการหยุดยิง มีการใช้สนามหญ้าโรงเรียนในพื้นที่แห่งหนึ่งใกล้จุดปะทะ
 เพื่อให้เฮลิคอปเตอร์บินขึ้นลงอย่างสะดวก, ข้อเสนอที่ 4 ดำเนินการเป็นไปตามหลักการในแถลงการณ์
 ร่วม “...คำแถลงการณ์ร่วมควรกระทำกันอย่างย่อๆ โดยมีข้อความว่า... (1) หยุดยิงทันที (2) แยก
 ทหารทั้ง 2 ฝ่าย ออกจากกันภายใน 24 ชั่วโมง (3) ตั้งคณะกรรมการทหารขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อตรวจ
 ตราการหยุดยิง และแยกกำลังทหารออกจากกัน การหยุดยิง การแยกทหารออกจากกัน และการตั้ง
 คณะกรรมการทหารทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อตรวจตราให้ดำเนินการพร้อมกันทันที...” ข้อตกลงระหว่าง พลเอก
 เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และผู้นำทางทหารลาว บนโต๊ะอาหารเช้า เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2531 ณ
 นครเวียงจันทน์ (วงศ์ พลนิกร, 2531, หน้า 39-41) และเพื่อเป็นการแสดงทางออกถึงสันติภาพ
 ผลลัพธ์คือ การเจรจาสำเร็จตามข้อเสนอทั้งสองฝ่าย และ ข้อเสนอที่ 5 สองฝ่ายเสนอว่าวันเวลาที่ควร
 หยุดยิง ฝ่ายลาว เสนอ 08.00 น. เข้าวันที่ 17 หรือ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ผลลัพธ์คือ การหยุดยิง
 เริ่ม เวลา 08.00 น. 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531

3.3 ปราบปรามความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำไทยและลาว¹⁴⁰

เงื่อนไขสภาพความเป็นจริงของการยุติสงครามและความร่วมมือหลังสงคราม¹⁴¹

บัววร สุกกาแสง วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาว กล่าวถึงความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า
 ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ยังไม่สามารถตกลงกันได้เด็ดขาด ทั้งจากปัญหาเขตแดนและกรณีสามหมูบ้าน
 ด้วย ต่อมาก็เกิดความขัดแย้งลักษณะคล้ายคลึงกันคือในปี ค.ศ. 1987 ลาวและไทยก็ปะทะกันอีกจาก

¹³⁹ ได้ร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับเส้นเขตแดนในพื้นที่นี้เรียบร้อย...” ข้อตกลงระหว่าง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ
 ผู้นำทางทหารลาว บนโต๊ะอาหารเช้า วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2531 ณ เวียงจันทน์ (วงศ์ พลนิกร, 2531, หน้า 39-41)

¹³⁹ “...ที่ทำการของคณะกรรมการทหารทั้ง 2 ฝ่ายที่แยกทหารออกจากกันนั้น ควรจะ...สามารถเดินทางไปตรวจตรา
 ได้อย่างรวดเร็วโดยเฮลิคอปเตอร์ภายในเวลา 15 นาที...” ข้อตกลงระหว่าง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และผู้นำ
 ทางทหารลาว บนโต๊ะอาหารเช้า เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2531 ณ เวียงจันทน์ (วงศ์ พลนิกร, 2531, หน้า 39-41)

¹⁴⁰ ในสมัย นายพล ภูมิ หน่อสวน (1960) รัฐมนตรีกลาโหมก็เป็นญาติกับ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะเห็นได้ว่าผู้นำ
 ไทยหลายท่านมีบทบาท มีสายสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้นำระดับสูงของประเทศเพื่อนบ้าน แล้วอย่างนี้จะไม่ให้ประเทศ
 ไทยเป็นมิตรอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันได้อย่างไร ถือเป็นตัวอย่างตัวอย่างของผู้นำ
 ไทยที่มีญาติใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีสายสัมพันธ์กับเชื้อพระวงศ์ลาวและเกี่ยว
 ดองกับราชสกุลกษัตริย์ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีส่วนช่วยเจรจาทำให้เหตุการณ์วิกฤตบ้านร่มเกล้า คลี่คลายไปได้
 ด้วยดี เป็นเพราะปัจจัยหลายๆ ประการหนึ่งในปัจจัยบวกและสำคัญต่อการลดความขัดแย้งในปี พ.ศ.2530-2531 ก็
 เนื่องมาจากการดำเนินนโยบายทางการทูตทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านสายสัมพันธ์ระดับปัจเจกบุคคล ความเป็น
 ญาติที่ใกล้ชิดกันทั้งที่กรุงเทพฯและเมืองลาว ประกอบกับสภาพการเมืองการปกครองของไทยในช่วงเวลานั้น พลเอก
 ขวลิต ยงใจยุทธ เคยทำหน้าที่นายทหารคนสนิทของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมถึงสภาพปัญหาการช่วงชิง
 อำนาจในกองทัพ ทำให้พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไร้วางใจ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มากกว่าใคร ๆ

¹⁴¹ บัววร สุกกาแสง, 30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965 - 1995 หน้า 88-91.

กรณีบ้านร่มเกล้า ฝ่ายลาวเรียกว่าบ่อแตน อ้างว่าเป็นพื้นที่บ้านนาบ่อน้อย เมืองบ่อแตน แขวงไชยยะบุรีซึ่งติดกับพื้นที่อำเภอชาติตระการ บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก ดังนั้น นโยบายไทยในการแก้ไขปัญหาบ้านร่มเกล้า สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประการ คือ ประการแรก การใช้การเจรจาทางการทูต , ประการที่สอง การใช้กำลัง¹⁴², ประการที่สาม การยื่นประท้วงต่อสหประชาชาติ, ประการที่สี่ การกำหนดสินค้ายุทธปัจจัย และประการสุดท้าย การเปิดจุดผ่านแดนเพียงบางจุด หนึ่งทางด้านรัฐบาลลาว นายกรัฐมนตรีโกสอน พรหมวิหาน มีหนังสือถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีไทย เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 เพื่อจะส่งคณะผู้แทนทหารลาว เจริญยุติปัญหาภัยกับไทย และยินดีต้อนรับคณะผู้แทนฝ่ายไทยไปเวียงจันทน์ เพื่อปรึกษาหารือปัญหา ข้อเสนอต่างๆของฝ่ายลาว แก้อั้วพิพาทด้านพรมแดนอย่างสันติ ผลลัพธ์ คือ ฝ่ายไทยตอบตกลงและเห็นด้วยกับข้อเสนอจากลาวที่ให้มีการพบปะโดยคณะผู้แทนทางทหารระดับสูงของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้โดยฝ่ายลาวยื่นข้อเสนอ 3 ข้อ ดังนี้ ข้อ1 ให้สองฝ่ายหยุดยิง และแยกกำลังทหารออกจากกันทันที ตั้งคณะกรรมการตรวจตราผสมสองฝ่าย ตรวจตราการหยุดยิงและแยกกำลังจากกัน, ข้อ2 ตั้งคณะทางวิชาการสองฝ่ายพิสูจน์ความจริง หาช่องทางแก้ไขปัญหาพิพาทชายแดน เสนอต่อรัฐบาลไทยและรัฐบาลลาว และ ข้อ3 ทั้งสองประเทศเรียกร้องไปยังสหประชาชาติ ผ่านเลขาธิการใหญ่ เพื่อขอสนับสนุนการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ สองฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน

¹⁴² ปัญหาบ้านร่มเกล้าคล้ายกรณีสามหมูบ้านโนนดิด รากฐานของปัญหามาจากเอกชนไทยได้รับสัมปทานตัดป่าไม้ แต่เขตแดนไม่ชัดเจน ภาพนี้เสมือนด้านบนของภูเขาน้ำแข็งซึ่งยังมีปัจจัยปัญหาอีกหลากหลายประการที่เก็บซ่อนไว้ด้านล่างของภูเขาน้ำแข็ง ในที่สุดการรบสิ้นสุดลงอยู่ในช่วงเวลาบริหารประเทศของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากการเจรจาในระดับผู้นำทางทหารของทั้งสองประเทศ ระหว่างวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ผ่านการประชุมระดับผู้นำทางทหาร ระหว่างลาวกับไทยเพื่อยุติปัญหาการหยุดยิงสำเร็จในวันที่ 19 เดือนเดียวกัน

บทที่ 4

วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะบุคคล ความก้าวหน้าอาชีพทหาร พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต่อ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างไทยและลาว

ข้ออ้างที่ว่า เป็นไปได้หรือไม่ว่าข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าระหว่างไทย-ลาว จะขยายโครงสร้าง ความขัดแย้งกลายเป็นสงครามตัวแทน โดยสงครามที่ขยายวงนั้น จะดึงมหาอำนาจภายนอกและ ประเทศภายในอินโดจีนเข้ามาร่วมในโครงสร้างความขัดแย้งได้หรือไม่ คำตอบคือ เป็นไปได้ที่ความ ขัดแย้งบริเวณเขตแดนบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร อาจขยาย วงความขัดแย้งระหว่างประเทศ กลายเป็นสงครามตัวแทนที่ปะทุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สงครามตัวแทนในที่นี้ หมายถึงการเป็นตัวแทนฝ่ายอุดมการณ์ประชาธิปไตย ได้แก่ ฝ่ายประเทศไทย และการเป็นตัวแทนฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ได้แก่ ฝ่ายประเทศลาว

“ใคร” เป็นผู้อยู่เบื้องหลังหรือสนับสนุนการตัดไม้ คำตอบ คือ ภายใต้เขตสัมปทานทำไม้ของ นายสุนันท์ สีหลักษณ์ หรือ เสี่ยวิชัย เจ้าของบริษัทอูตรดิตถ์มอเตอร์เวิร์ค และบริษัทรุ่งตระกูลการทำให้ จากจังหวัดอุตรดิตถ์ นี่เป็นตัวแสดงเบื้องต้นระดับท้องถิ่นที่นำไปสู่ตัวแสดงระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทโดยเริ่มต้นจากการแย่งชิงผลประโยชน์การทำไม้ ลำพังเพียงแค่บริษัทเอกชน สององค์กรนี้จะสามารถขยายวงความขัดแย้งกลายเป็น การพิพาทระหว่างประเทศได้หรือ คำตอบ เริ่มต้นตั้งแต่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 เมื่อมีการปะทะยิงใส่กัน

เพราะเหตุใดความพยายามจัดการระดับท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาการจับตัวราษฎรไทยของ ทหารฝ่ายลาวเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2531 จึงไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าข้าราชการ กระทรวงมหาดไทยในระดับการปกครองส่วนภูมิภาคจะพยายามแก้ไขสถานการณ์โดยเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ. 1987 นายสมยศ ตันติยาภรณ์ นายอำเภอนาแห้ว ได้ทำหนังสือถึงพันตรี ดวงจิต เพ็ถลั้งสี ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแต่น ขอให้ปล่อยตัวราษฎรไทยทั้ง 5 คน แต่การแก้ไขปัญหานี้ ในระดับท้องถิ่นไม่เกิดผล เพราะเหตุใดวงความขัดแย้งจึงขยายตัว คำตอบเนื่องมาจาก การแก้ปัญหา นี้ กระทำผ่านข้าราชการระดับเล็กๆ ที่ทำการติดต่อกับข้าราชการระดับสูง คือ ประธานคณะกรรมการ เมืองบ่อแต่น ขนาดและระดับของการติดต่อ ไม่เท่าเทียมกัน การเจรจาระดับพื้นที่จึงไม่ได้ผล ผู้มี อำนาจในพื้นที่ไม่ได้รับมอบอำนาจอย่างเป็นทางการให้ติดต่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศ

ก.วิเคราะห์โครงสร้างความขัดแย้ง จุดเริ่มต้นข้อพิพาทแย่งสิทธิ์พื้นที่ 70 ตารางกิโลเมตร¹⁴³

ประเด็นสัมปทานป่าไม้

จุดเริ่มต้นความขัดแย้งเกิดจากการให้สัมปทานทำไม้ ครอบคลุมพื้นที่ที่ยังไม่มีการปักปันเขตแดนอย่างชัดเจน ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของชุมชนบ้านร่มเกล้า สมัยปี ค.ศ.1980 มีประมาณ 100 ครอบครัว ประชากรเพียง 680 คน ซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดในเทือกเขาภูเมี่ยง¹⁴⁴ สาเหตุของการพิพาทเส้นเขตแดนระหว่างไทย-ลาว เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของลำน้ำสองสาย คือ เืองงา¹⁴⁵ และลำน้ำอีกเส้นที่อยู่ด้านตะวันตกของเืองงา¹⁴⁶ สองลำน้ำมีชื่อนี้ไหลมารวมกันที่ตะเข็บ “ชุมชนบ้านร่มเกล้า”¹⁴⁷ กาลเวลาในสมัยที่โดยฝรั่งเศสและสยามได้ทำให้รูปร่างและความหมายของเส้นเขตแดนในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่ตรงกับสายน้ำที่พาดผ่านในภูมิภาคนี้ ประเทศจริงสมัย ค.ศ.1980

เมื่อบริษัทรุ่งตระการทำไม้ของเสี่ยยู หรือ เสี่ยวิชัย หรือ นายสุนันท์ สีลักษณ์ และบริษัท อุตริตติธมอเตอร์เวิร์ค เริ่มทำการตัดไม้ตั้งแต่ ค.ศ.1985 โดยได้รับสัมปทานร่วมระหว่าง กองทัพอากาศ ที่ 3 ร่วมกับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ อนุญาตให้ทำการเปิดป่าเพื่อความมั่นคงตามมติคณะรัฐมนตรี ทั้งวัตถุประสงค์เพื่อการจัดสรรพัฒนาที่ดินให้กับผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย รวมถึงการอนุญาตทำไม้ผ่านบริษัทรุ่งตระการทำไม้และบริษัทอุตริตติธมอเตอร์เวิร์ค โดยมีทหารพรานคอยคุ้มกัน “พื้นที่สัมปทานทำไม้”¹⁴⁸ ต่อมาวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ.1987 เกิดการปะทะระหว่างทหารลาว ประมาณ 30 นาย ทำการโจมตีรถแทรกเตอร์ซ้กลากไม้ของบริษัทอุตริตติธมอเตอร์เวิร์ค เสียหาย 3 คัน รถจี๊ปของบริษัทรุ่งตระการทำไม้ เสียหาย 1 คัน พร้อมคนงานม้งเสียชีวิต 1 คน สูญหาย 1 คน นับเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาข้อพิพาทที่เกิดจากท้องถิ่นแล้วลุกลาม ขยายวงความขัดแย้งไปสู่เวียงจันทน์และกรุงเทพฯ

¹⁴³ ในพื้นที่ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ หมู่บ้านร่มเกล้า จังหวัดพิษณุโลก-เมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรี

¹⁴⁴ สูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,823 เมตร ภูเมี่ยงทอดไปตามภูสอยดาวซึ่งอยู่ที่ตะวันตกของชุมชนบ้านร่มเกล้า

¹⁴⁵ เืองง่า หรือ เืองง่า สองคำนี้เป็นภาษาที่ใช้เรียกในปัจจุบัน

¹⁴⁶ เืองง่าพามันในภาษาไทย หรือ เืองง่าพามันในภาษาลาว

¹⁴⁷ เขียน อธิปไตย, อติศร เสมอ และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 97, 113.

“...ไม่มีชุมชนตรงที่น้ำเืองง่าและเืองง่าพามันไหลมาบรรจบกันเลย แต่เป็นรอยต่อระหว่างจังหวัดอุตริตติธและจังหวัดเลย ซึ่งพาดตรงข้ามเป็นนาบ่อน้อย เมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรี จากจุดนั้นล่องตามลำน้ำเืองง่าไปอีกหลายกิโลเมตร จึงถึงบ้านเหมืองแพร่ (ชื่อเรียกทั้งฝ่ายไทยและฝั่งลาว) ฝ่ายไทยสังกัดอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย...” และ “...คนที่รู้เรื่องน้ำเืองง่าไหนเป็นเส้นกั้นเขตแดนไทย-ลาว คงมีอยู่ในจำพวกผู้ทำแผนที่ร่วมกับสหรัฐฯ ในปี 1960 และ 1978 ไม่ก็คน เรื่องเหล่านี้ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชนทราบแต่อย่างใด...”

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

ปลายปี ค.ศ.1987 “...พันตรีดวงจิต เพ็ถลั้งสี ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรี ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านทราบว่ามีคนขุดดิน ถางป่า ตัดไม้ แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบแล้วหลายครั้ง แต่ไม่มีการแก้ไข เมืองบ่อแต่นจึงได้ส่งกำลังรักษาชายแดนไปตามแนวเืองง่าพามัน...การที่ทางการลาวใช้ทหารเข้าทำลายทรัพย์สินของบริษัททำไม้นั้น ลาวต้องการสื่อความหมายให้ไทยทราบ 2 ประการ คือ (1) บริเวณที่บริษัทตัดไม้นั้นเป็นพื้นที่ของลาวและกล่าวหาต่อไปได้ว่าบริษัทได้ขยายการตัดไม้ออกนอกพื้นที่เข้าไปฝั่งลาวด้วย (2) แต่เดิมทหารลาวเคยเรียกค่าคุ้มกัน แต่ภายหลังที่ทหารพรานเข้าไปคุ้มกันแทนในเดือนพฤษภาคม 1987 แล้ว ทหารลาวเพิ่มความไม่พอใจยิ่งขึ้น...”

หนังสือพิมพ์ประชาชน¹⁴⁹ ฉบับวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1987 หน้า 4 กล่าวหาว่า “...‘ทหาร ขวาคัด’ และทหารพรานของไทยสนับสนุนพ่อค้าตัดไม้ทำลายป่าของลาว หนังสือพิมพ์ประชาชนระบุ อย่างเจาะจงว่า ‘ปัญหาเกิดจาก พลโท ศิริ ทิวะพันธุ์ แม่ทัพภาค 3 ของไทย ได้ร่วมหัวกับ ‘อะเสี่ย วิชัย’ จากจังหวัดอุดรธานี และคนไทย 5 คน เข้าไปตัดไม้ในลาว’...”¹⁵⁰ แต่ในความเป็นจริง “...คนไทยไม่มีโอกาสที่จะถามฝ่ายทหารว่า มันเกิดขึ้นได้อย่างไร รัฐบาลเองก็มีที่ท่าว่าตั้งตัวไม่ติด เรื่องมัน เกิดขึ้นที่ชายแดน ขยายตัวที่ชายแดน โดยฝ่ายทหารที่ได้รับมอบอำนาจให้รักษาอธิปไตยและบูรณ ภาพแห่งดินแดน ทหารถือว่าเป็นภาระตามปกติที่จะใช้กำลังรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนโดยไม่ต้องรับ ค่าสั่งหรืออนุมัติจากรัฐบาลที่กรุงเทพฯ...”¹⁵¹

การปะทะแย่งชิงชิงพื้นที่เกิดขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1987 ถึง กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 เหตุการณ์ความขัดแย้งระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ปะทะยิงใส่กันโดยไม่ทันตั้งตัว เป็นการ โต้ตอบทันทีทันใดเพื่อรักษาอธิปไตยของแต่ละฝ่าย อ้างอิงจาก “...‘บันทึกฉากรบยุทธการร่มเกล้า’ ใน ภาคผนวกของบทความของรองศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย ศิริไกร เรื่อง ‘ร่มเกล้า: เสียงปืนยังไม่สิ้น: บทเรียนจากปัญหาเส้นเขตแดน’...สารคดี ฉบับที่ 39 ปีที่ 4 พฤษภาคม 2531 หน้า 50-69...”¹⁵² พื้นที่ที่เกิดการปะทะในพื้นที่ท้องถิ่นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ.1987 ทหารพรานจัดกำลังตอบโต้ ทันที เป็นการตอบโต้โดยอัตโนมัติ ส่งผลให้บาดเจ็บ 3 นาย ต่อมาวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ.1987 ทหาร ลาวจับราษฎรบ้านนาฝักก้ามและบ้านเหล่ากอหก อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย จำนวน 6 คนที่ทำไร่ ข้าวโพดอยู่ด้วยข้อหาถูกล่าเขตแดนลาว โดยมีนายสนธิ ทองใส หนีไปได้ 1 คน ส่วนที่เหลือ 5 คน ถูก ชังนาน 1 เดือนที่คุกทหารที่บ้านนาออก ฐานกองร้อยบ่อแตง, ต่อมาในวันที่ 5 มิถุนายน ค.ศ.1987 กองร้อยทหารลาวโจมตีทหารพรานที่ 3405 ส่งผลให้ทหารลาวเสียชีวิต 3 นาย และในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1987 เวลา 02.30 น. กองร้อยทหารลาว ประมาณ 300 นาย ปะทะกองร้อยทหาร พรานที่ 3405 ส่งผลให้ทหารลาวเสียชีวิต 11 นาย เป็นต้น

การไม่สามารถแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่น กลายเป็นชนวนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

หลังการปะทะที่จุดเกิดเหตุทำสัมปะทานไม้ มีความพยายามแก้ไขข้อพิพาทระดับท้องถิ่นโดย เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ.1987 นายสมยศ ตันติยาภรณ์ นายอำเภอนาแห้ว ทำหนังสือถึง พันตรี ดวงจิต เพ็ถลั้งสี ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแตง ขอให้ปล่อยตัวคนไทย 5 คน แต่ฝ่ายลาวมี เงื่อนไขสองข้อ “...ยอมรับว่าราษฎรไทยเข้าไปตัดไม้ในดินแดนและทางไทยจะเลิกสนับสนุนกองกำลัง ต่อต้านลาว...”¹⁵³ และเกิดการเจรจาในระดับหนึ่งเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1987 ซึ่งตรงกับวันประสูติ สมเด็จพระราชินีของไทย นายสมยศ ตันติยาภรณ์ พร้อมคณะ เดินทางพบคณะปกครองเมืองบ่อแตง

¹⁴⁹ เป็นชื่อหนังสือพิมพ์ลาว

¹⁵⁰ เขียน วีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 116-117.

¹⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 118.

¹⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

¹⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

มีวัตถุประสงค์ขอรับตัวราษฎรไทย 5 คน เมื่อไปถึงพื้นที่ทางการลาวจัดเตรียมสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อเสนอข่าวการปล่อยตัวคนไทย “แต่การเจรจาล้มเหลว”¹⁵⁴

หมายถึง การเจรจาระดับท้องถิ่นโดยระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปกครองแขวงเมืองบ่อแตงซึ่งมีอำนาจมากกว่านายอำเภอณาแห้ว มีระดับชั้นอำนาจการบังคับบัญชาที่น้อยกว่า ดังนั้น การเจรจาเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1987 จึงประสบความสำเร็จล้มเหลว เนื่องจากสาเหตุฐานะและอำนาจของผู้ติดต่อ “ต่างระดับกัน” ต่อมาราษฎรไทย 5 คน ที่ถูกควบคุมในเขตอำนาจลาว ได้รับหน้าที่ให้ทำงานเป็นคนรับใช้ ทำหน้าที่เตรียมทำอาหาร ได้รับการดูแลอย่างดีจากทางการลาว ทำหน้าที่หาหน่อไม้เป็นอาหาร จึงแสวงหาโอกาสหลบหนีได้อย่างสะดวกหลังถูกจับนาน 3 เดือน การหนีจากลาวมาฝั่งไทยกระทำเมื่อวันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1987

วงความขัดแย้งขยายตัวไปสู่ความรับผิดชอบของหน่วยราชการและเพิ่มตัวแสดง (actors) ระหว่างประเทศ

กองทัพภาคที่ 3 ภายใต้การกำกับของ “พลโท ศิริ ทิวะพันธ์” ได้เริ่มแผน “ยุทธการสอยดาว”¹⁵⁵ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1987 สามารถยึดเนินเขาคืนจากลาวได้หลายลูก รวมถึงเมื่อ 12 ธันวาคม ค.ศ.1987 กองทัพอากาศไทยส่งเครื่องบินโจมตีเป้าหมายลงที่เมืองบ่อแตงในเขตประเทศลาว อ้างว่าเป็นจรวดพลัดหลง “...กระทรวงต่างประเทศลาวเรียกเอกอัครราชทูตไทยเข้าพบแล้วเย็นวันที่ช่วยจำในวันเดียวกันไทยตอบในวันที่ 21 ธันวาคมว่า ไทยโจมตีลาวในแดนไทย...”¹⁵⁶

วันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1987 ท่านคำพัน สิมมาลาวง เอกอัครทูตลาว ประจำประเทศไทย เข้าพบเจรจากับ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด แต่ พลเอก สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ตำหนิว่าลาวทำผิดขั้นตอนทางการทูต นำไปสู่เหตุการณ์วันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ.1987 ซึ่งตรงกับวันคริสตมาส ท่าน กิกอง วงไทย เอกอัครราชทูตลาวประจำสหประชาชาติ ยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ นาย ฮาเวียร์ เปเรซ เดอเคอลยาร์¹⁵⁷ กล่าวหาว่าไทยละเมิดกฏบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งที่ฝ่ายลาวกำลังเปิดเจรจายุติข้อพิพาทอย่างสันติ โดยวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1987 เลขาธิการสหประชาชาติ โทรเลขขอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศปฏิบัติต่อกรณีไทย-ลาวด้วยสันติ นำไปสู่การทำหนังสือตอบในวันที่ 15 มกราคม ค.ศ.1988 กรณีดังกล่าว ไทยกระทำไปเพื่อปกป้องอธิปไตย ในที่สุดผู้บัญชาการทหารบก พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ “...อนุมัติให้ทำการรุกออกนอกประเทศได้เพื่อเป็นการ

¹⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

“...ในหนังสือปล่อยตัวที่จะให้นายอำเภอณาแห้วลงนามมีข้อความให้รับสารภาพว่าทั้ง 5 คน ได้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในลาว แต่เพื่อสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างไทยกับลาว ศาลประชาชนลาวให้ลงโทษโดยการเนรเทศ โดยให้นายอำเภอณาแห้วรับตัวไป นายอำเภอณาแห้วเห็นว่า ข้อหาบิดเบือนความจริง จึงไม่ยอมลงนามและเดินทางกลับมือเปล่า...” ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อว่า “การหยุดยิง” น่าจะเกิดขึ้นได้ตั้งแต่วลานี้ หากสองชาติรู้จักใช้วาระนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

¹⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

¹⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

¹⁵⁷ 1 มกราคม พ.ศ.2525 - 31 ธันวาคม พ.ศ.2534

ตัดกำลังรบของข้าศึกถึงบ่อล้าโดยใช้ปืนใหญ่ M 198, 130 และจรวดของเครื่องบิน F-5E...”¹⁵⁸ ส่งผลให้ลาวตอบโต้อย่างหนัก โดยวันที่ 30 มกราคม ค.ศ.1988 ไทยใช้อาวุธชนิดใหม่ในการโต้กลับคือ กระสุนปืนแตกอากาศ ตามมาด้วยวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 กองทัพอากาศไทยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพอากาศส่งเครื่องบินขับไล่ F-5E ร่วมกับการใช้ยุทธการ “แผนสี่หาราชเดโซ” การรบครั้งนี้ทำให้เครื่องบิน F-5E ตก 1 ลำในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988

สถานการณ์ไม่มีทีท่าว่าจะคลี่คลาย ทำให้นายกรัฐมนตรีไทย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางไปให้กำลังใจพร้อมตรวจแนวรบบ้านร่มเกล้าเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 จนกระทั่งวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 นายกรัฐมนตรีลาว ท่านไกสอน พุวิหาน ส่งสาส์นถึงนายกรัฐมนตรีไทย เพื่อขอเจรจาหยุดยิงโดยจะส่งผู้แทนเดินทางมาเจรจาที่กรุงเทพฯ พร้อมทั้งยินดีที่จะต้อนรับคณะผู้แทนไทยหากจะมาเยือนเวียงจันทน์ ดังนั้น นายกรัฐมนตรีไทย ตอบท่านไกสอนกลับในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 ยินดีจะต้อนรับผู้แทนลาวที่จะมาเจรจาที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 นับเป็นสัญญาณของการเจรจาหยุดยิงเพื่อแก้ไขข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น

การเจรจาวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 ห้องประชุมกองบัญชาการทหารอากาศ ดอนเมือง

พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน พร้อมด้วยทีมคณะผู้แทนลาว¹⁵⁹ ทำการเจรจากับ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ พร้อมด้วยทีมคณะผู้แทนไทย¹⁶⁰ ทำการเจรจาที่ดอนเมืองเพื่อแสวงหาข้อตกลงหยุดยิงเพื่อให้เกิดสันติภาพระยะยาวต่อไป ในที่สุดวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 กองกำลังทั้งสองประเทศ ทำการหยุดยิงกันเมื่อเวลา 08.00 น. พร้อมเกิดข้อตกลงถอนกำลังทหาร แลกเปลี่ยนเชลย รวมถึงให้มีผู้แทนทหารสองชาติออกตรวจแนวรบชายแดน

พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เยือนลาวต่างตอบแทนในวันที่ 23-24 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988

พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ อดีต ทส. ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด (พ.ศ. 2530-2531) พร้อมด้วยทีมคณะผู้แทนไทยและสื่อมวลชน 90 ท่าน พร้อมสื่อมวลชนหลายสาขาเดินทางร่วมคณะฯ แต่หนังสือพิมพ์ที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวนั้น โดยปกติมักโจมตีรัฐบาลตนเอง แต่เมื่อเกิดข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ทั้งสองชาติกลับออกข่าวสนับสนุนชาติตนเอง บ้างเข้าข้างบ้านเมืองของตนเอง กรณีลาวได้แก่หนังสือพิมพ์ “ปะชาชน” และ “เวียงจันทน์ใหม่” กรณีไทยได้แก่

¹⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

¹⁵⁹ พลจัตวา ทองไหล กมมะริต รองหัวหน้ากรมใหญ่การเมืองของกองทัพฯ และกรมสารนิเทศ กระทรวงป้องกันประเทศ, พันเอก ทองลุน สีสุลิต เลขานุการหัวหน้าเสนาธิการสูงสุด และ พันเอก สมบุญ สีสะหวัด ผู้ช่วยหัวหน้ากรมใหญ่ การเมืองของกองทัพฯ

¹⁶⁰ พลเอก จรวย วงศ์สายัณห์ เสนาธิการทหารบก, พลโท พัฒน์ อัครนิบุตร รองเสนาธิการทหาร และ พลโท จรัล กุลละวณิช ผู้ประสานงานระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงการต่างประเทศ

หนังสือพิมพ์ “มติชน” และ “ไทยรัฐ” คณะผู้แทนไทยเดินทางเยือนลาวต่างตอบแทน เจรจาเรื่องต่างๆ เช่น ลาวส่งมอบนักบิน 2 นายของไทยที่ถูกจับเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988

การทูตที่แหลมคมของไทย-ลาว และมีการเตรียมกระบวนการปูทางเจรจาสันติภาพ

มีกระบวนการเตรียมปูทางเจรจาสันติภาพโดย พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีต นายกรัฐมนตรี และ อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ นายวงศ์ พลนิกร อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ทั้งสองท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุณพัน และ ท่านไกรสอน พมวิหาร “...เริ่มเดินทางอย่างลับๆ ไปพบ พลเอก สีสะหวาด โดยนายวงศ์ พลนิกร คนเดียวก่อนในวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 ท่านได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าภาพเพราะมีความปรารถนาาร่วมกัน ท่านได้กลับมาแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ว่า นายกรัฐมนตรีไกรสอน พมวิหาร ปรารถนาจะเชิญผู้นำทหารไทยไปเจรจากันที่เวียงจันทน์ นี่เป็นก้าวแรกที่มีความหมายสำคัญต่อสันติภาพของหมู่บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น...”¹⁶¹ เนื้อหาของการปูทางทหารหยุดยิงเกิดจากการแก้ไขปัญหาการแยกทหารภายหลังประกาศหยุดยิงไม่ได้ เนื่องจาก “...ไทยต้องการให้สองฝ่ายถอนออกจากที่ยึดครองในขณะนั้น 3 กิโลเมตร ส่วนลาวขอให้ถอนออกข้างละ 2 กิโลเมตร ในโอกาสเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารกลางวันเป็นการส่วนตัว พลเอก เกรียงศักดิ์ ได้ใช้การทูตส่วนตัวขอร้องให้ฝ่ายลาวยอมตามฝ่ายไทยได้...”¹⁶² อนึ่งหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2531 หน้า 1 และ 18 แสดงทัศนคติวิจารณ์ว่า สมัยกรณีพิพาทสามหมู่บ้าน “...ที่เกิดขึ้น 3 ปี ก่อนหน้านั้น เมื่อไทยถอนทหารแล้ว ลาวยังไม่ยอมลดละหยามไทยในด้านการทูต ในกรณีนี้ก็เช่นกัน ลาวต้องการสร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อประจานไทย คนไทยและกระทรวงการต่างประเทศไทย คิดว่า ลาวต้องการสร้างประเด็นความขัดแย้งกันขึ้นมาเพื่อต้องการทำให้คนไทยเสียชื่อเสียง...”¹⁶³

แม้ว่าบริเวณชายแดนยังมีการสู้รบกันอย่างไม่ลดละ แต่ทำที่สันติภาพและการทูตที่เสียคมของฝ่ายลาวปรากฏในวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ.1987 กรณีที่ ท่านพุมิ วงวิจิต รักษาการประธานประเทศ สปป. ลาว แจ้งความประสงค์ต่อกระทรวงการต่างประเทศของไทยต้องการขอเข้าเฝ้าฯ ในโอกาสเฉลิมฉลองพระชนมายุครบรอบ 60 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันที่ 3-4 ธันวาคม ค.ศ.1987 แต่กระทรวงการต่างประเทศของไทยตอบกลับว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีภารกิจเต็มช่วงวันที่ 1-7 ธันวาคม ค.ศ.1987 และอีกประการหนึ่งงานรัฐพิธีฉลองฯ ไม่มีการเชิญแขกต่างประเทศ จึงขอให้ลาวพิจารณาเปลี่ยนเวลาเข้าเฝ้าฯ เป็นหลังวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1987 “...

¹⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

¹⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

¹⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

ถ้าท่านผู้มี วจีจิต ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าในหลวง การหยุดยั้งก็อาจจะเกิดขึ้นตั้งแต่ตอนนั้น...”¹⁶⁴ ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นสอดคล้องกับ เขียน อธิษฐาน, อติสร เสมอ และ ทานตะวัน มโนรมย์

“...ฉะนั้นการยุติสงครามโดยการตัดสินใจทางการเมืองของกรุงเทพฯ และเวียงจันทน์จึงสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนของทั้งสองประเทศมากที่สุด ในกรณีการหยุดยั้งบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่นั้น บทบาทของผู้นำทางการเมือง (นายกรัฐมนตรีทั้งสองประเทศ) เป็นผู้อนุมัติขั้นสุดท้ายในด้านหลักการและแผนการ แต่แนวหน้าวางแผน ใช้กลเม็ด และการเจรจาตกลงกันอยู่แก่ฝ่ายทหาร กระทรวงการต่างประเทศเกือบไม่มีบทบาทอะไรเลย ในกรณีนี้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทย และพลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพันธ์ หัวหน้าเสนาธิการสูงสุดกองทัพประชาชน เป็นผู้นำในการเจรจาหยุดยั้งระหว่างสองประเทศที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น...”¹⁶⁵ และมีข้อสังเกตเรื่องความขัดแย้งความเป็นตัวแทนทางราชการระหว่างสองชาติจากกรณีกล่าวอ้างเช่น “...กระทรวงการต่างประเทศของไทยรังเกียจบุคคลคนหนึ่งในการกระทรวงการต่างประเทศของลาวและไม่ยอมรับให้เป็นผู้นำมาเจรจากับฝ่ายไทย ฝ่ายลาวและฝ่ายทหารของไทยร่วมมือกันปฏิเสธการนำของกระทรวงการต่างประเทศของไทยจนประสบผลสำเร็จ...”¹⁶⁶ กรณีนี้เป็นที่ทราบโดยทั่วไปในสมัยนั้นว่าหมายถึงท่านใด ในที่นี้หมายถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น

ผลลัพธ์ของแถลงการณ์ร่วมและรายละเอียดข้อตกลงเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988

รายละเอียดของการเจรจาและนำไปสู่การตกลงกันได้แก่ “...1.ทั้งสองฝ่ายจะเริ่มหยุดยั้งทันทีตั้งแต่วันที่ 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1988 2.ทั้งสองฝ่ายจะแยกกำลังทหารออกจากกันจากแนวปะทะในปัจจุบัน ฝ่ายละ 3 กิโลเมตร ภายใน 48 ชั่วโมง นับจากเวลาเริ่มหยุดยั้ง 3.ให้มีการจัดตั้งคณะเจ้าหน้าที่ประสานงานทางการทหารเพื่อพิสูจน์ทราบตรวจตราและประสานการปฏิบัติตามข้อตกลงในข้อ 1 และข้อ 2 ข้างต้นอย่างเคร่งครัดในทันทีที่หยุดยั้ง 4.ทั้งสองฝ่ายจะสั่งให้ทหารตามชายแดนไทย-ลาว หลีกเลียงการปะทะกันด้วยกำลัง และจะประสานงานกันด้วยความเข้าใจที่ดี 5.ทั้งสองฝ่ายจะเปิดการเจรจากันทางการเมืองโดยเร็วภายใน 15 วัน นับจากการเริ่มหยุดยั้ง...”¹⁶⁷ จากนั้นก็เกิดการเจรจาทางการเมืองครั้งแรกที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3-4 มีนาคม ค.ศ.1988 โดยฝ่ายไทย นำโดย ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และฝ่ายลาว นำโดย พลจัตวา ทองไหล กมมะลิต รองหัวหน้ากรมใหญ่การเมือง กระทรวงป้องกันประเทศ พยายามทำการเจรจาและพิจารณาเรื่องความชอบธรรมเกี่ยวกับสิทธิดินแดนที่พิพาทซึ่งผลลัพธ์ไม่ได้ช้อยติในวัน

¹⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113.

¹⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

¹⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

¹⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

ดังกล่าว ต่อมามีการเจรจาทางการเมืองครั้งที่สอง ณ กรุงเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 17-18 มีนาคม ค.ศ. 1988 โดยตัวแทนชุดเดิม ยกเว้นเป็น “คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว”¹⁶⁸ กำหนดให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองฝ่ายเป็นประธาน โดยมีคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ จากนายฯ ขาดิชาย ชุมพะวิณ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ.1988

ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองได้สลับกันเป็นเจ้าภาพ 5 ครั้ง¹⁶⁹ จาก ช่วงเวลาข้อพิพาทถึงเดือนพฤษภาคม 2001 สามารถตกลงปักหลักเขตจำนวน 136 หลัก ระยะทาง 545 กิโลเมตร คิดเป็น 72 เปอร์เซ็นต์ จากระยะทางบกทั้งสิ้น 702 กิโลเมตร (“...เดิมในการประชุม คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว เมื่อเมื่อวันที่ 9-11 พฤศจิกายน ค.ศ.1988 ตั้งเป้ากันว่า จะตกลงปักปันเขตแดนทางบกให้เสร็จภายในสิ้นปี 2000 ต้องเลื่อนเป้าไปเป็นสิ้นปี 2002 ส่วนการปัก ปันเขตแดนทางน้ำก็ต้องเลื่อนเป้าไปเป็นก่อนสิ้นปี 2003...”)¹⁷⁰

ผู้ทรงคุณวุฒิ-นักวิชาการไทย ยืนยันว่าพื้นที่พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของไทย

จากเหตุข้อพิพาท มีหน่วยงานและบุคคลที่มีชื่อเสียงหลายท่าน แสดงข้อคิดเห็นว่าเป็นพื้นที่ หมู่บ้านร่มเกล้าเป็นของไทย ได้แก่ บุคคลแรก พ.อ.พยนต์ ทิมเจริญ อดีตข้าราชการทหารประจำกรม แผนกที่ทหารบก ผู้เชี่ยวชาญแผนที่ ให้ความเห็น “...พื้นที่ที่พิพาทกันที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแตนนั้นเป็น ของไทยแน่นอน...”¹⁷¹, บุคคลที่สอง นางวัลภา บุรุษพัฒน์ ข้าราชการผู้ใหญ่ สำนักงานสภาความ มั่นคงแห่งชาติ “...ยืนยันเช่นเดียวกันว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นของไทย...”¹⁷² และบุคคลที่สาม รอง

¹⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

“...คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ในการประชุมครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพฯ (27-29 มีนาคม 1988 ได้ แต่งตั้ง ‘คณะอนุกรรมการด้านเทคนิคไทย-ลาว’ ขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อช่วยเหลือคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวใน การศึกษาแผนที่ ภูมิประเทศตามความเป็นจริงและหลักฐานทางหนังสือสัญญา จนสิ้นปี 1993 คณะอนุกรรมการ ด้านเทคนิคได้ร่วมกันสำรวจพื้นที่หลายครั้ง และประชุมร่วมกัน 5 ครั้ง (12-13 มีนาคม 1989, 4-6 มกราคม 1990, 6-7 พฤศจิกายน 1990, 25-27 กรกฎาคม 1991, 28-30 กรกฎาคม 1993) ส่วนคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย- ลาวก็ประชุมกันโดยสลับกันเป็นเจ้าภาพ ครั้งที่ 1 ที่กรุงเทพฯ (27-29 ธันวาคม 1987) ครั้งที่ 2 ที่เวียงจันทน์ (4-6 มกราคม 1990) และครั้งที่ 3 ที่ภูเก็ต (16-18 มีนาคม 1993) แต่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงปัญหาเรื่องดินแดนที่ พิพาทกันที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแตนนได้...”

¹⁶⁹ 8 กันยายน 1996, 3-5 กันยายน 1997, 9-11 พฤศจิกายน 1998, 17-20 ตุลาคม 1999 และ 2 พฤศจิกายน 2000

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

¹⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

“...ตามสนธิสัญญาปี พ.ศ.2450 (ค.ศ.1907) ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ระบุว่า ให้ใช้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำ เทืองที่มีต้นตออยู่ที่ภูเขาเมียงเป็นเส้นเขตแดน เนื่องจากต้นน้ำของแม่น้ำเทืองมีอยู่หลายสาย แต่สายที่มาจาก ภูเขาเมียงมีอยู่สายเดียวคือเทืองงา และแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนกับสยาม พ.ศ. 2451 (ค.ศ.1908) ก็แสดงแนวเส้นเขตแดนไปตามน้ำเทืองงา...”

¹⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

ศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ ศิริไกร คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹⁷³ ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ไทย-ลาว “...พื้นที่ 80 ตารางกิโลเมตรระหว่างแม่น้ำโขงสองสายนี้ เป็นดินแดนของไทยถูกต้องแล้ว...”¹⁷⁴

ข.วิเคราะห์สาเหตุของข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น

ประการแรก ปัญหาแผนที่และเส้นเขตแดนที่ขีดโดยมหาอำนาจฝรั่งเศส ข้อถกเถียงเรื่องเขตแดนรัฐ-ชาติสมัยใหม่จากผลพวงมรดกแผนที่จากอาณานิคมฝรั่งเศสและการจำยอมน้อมรับแผนที่ซึ่งจัดทำโดยประเทศที่มีอำนาจมากกว่าสยาม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศแทบทุกด้าน ชายแดนของรัฐสยามและรัฐเพื่อนบ้าน

ประการที่สอง แผนที่ฉบับต่างๆ จากสนธิสัญญาและพิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญา (protocol) ระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 ในพิธีสารแนบท้ายแบ่งเขตแดนสยาม-อินโดจีน (Commission DE LEMITATION ENTRE L'INDO-CHINE ET LE SIAM) มีแต่ภาษาฝรั่งเศส ไม่มีภาษาไทย¹⁷⁵ จะเห็นได้ว่า “...มิได้ทำกันในฐานะเท่าเทียมกัน...”¹⁷⁶ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า สยามอยู่ในฐานะถูกบีบบังคับให้รับสภาพการทำแผนที่โดยมหาอำนาจอันยิ่งใหญ่อย่างฝรั่งเศสผู้มีความรู้ทางเทคนิคในการทำแผนที่มากกว่าข้าราชการสยามในสมัยนั้น ความไม่เท่าเทียมกันนี้¹⁷⁷ ส่งผลทั้งต่อปัญหาเขตแดนไทย-ลาวในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 ซึ่งเป็นเวลาจุดเริ่มต้นของการปะทะระดับท้องถิ่นโดยอัตโนมัติ และส่งผลต่อเนื่องด้านปัญหาเส้นเขตแดนรอบทิศของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่ตกอยู่ภายใต้ความขมขื่นที่ถูกฝรั่งเศสครอบครอง

“...คณะกรรมการด้านเทคนิคไทย-ลาว ที่จัดตั้งขึ้นในปี 1988 ได้ตรวจสอบภูมิประเทศในเขตพื้นที่พิพาทกันแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสอดคล้องและสนับสนุนเท่าที่ทางกฎหมายของฝ่ายไทย กล่าวคือ เส้นเขตแดนที่ถูกต้องตามพิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ปีค.ศ.1907 จะต้องเป็นไปตามร่องน้ำลึกแม่น้ำโขง-ภูเขาเมี่ยง-สันปันน้ำ มิใช่เป็นไปตามร่องน้ำลึกแม่น้ำโขง-สันปันน้ำ-ภูเขาเมี่ยง...”

¹⁷³ สุรัชย์ ศิริไกร, ‘เสียงปิ่นยังไม่สิ้น: บทเรียนจากปัญหาเขตแดนที่ต้องชำระ’, สารคดี ปีที่ 4 ฉบับที่ 39, พฤษภาคม พ.ศ.2531, หน้า 57.

¹⁷⁴ เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 131.

“...ลาวต้องการให้ใช้ลำน้ำโขงป่าหม่นเป็นเส้นกั้นพรมแดนไทย-ลาว ก่อนมาบรรจบลงสู่แนวแม่น้ำโขง ‘แม่น้ำโขงที่ลาวอ้างนี้เกิดจากภูสอยดาว ซึ่งไม่มีบ่งไว้ในสนธิสัญญา ค.ศ.1907 แต่อย่างไร แต่ลาวพยายามตีความว่า ภูสอยดาวเป็นเทือกเขาเดียวกับภูเมี่ยง และทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว สนธิสัญญาประวัติศาสตร์ ระบุว่าให้ใช้แม่น้ำโขงอันเกิดจากภูเมี่ยง ก็น่าจะเป็นแม่น้ำโขงงาตามทีฝ่ายไทยยืนยัน...”

¹⁷⁵ ปกติจะมีการแปลเป็นภาษาหลักๆ ที่สำคัญๆ ในสมัยนั้น แต่กรณีนี้ออกจากไม่พยายามจัดทำเป็นแผนที่หลายภาษา ในระยะเวลาอันเหมาะสมแล้ว ยังไม่ให้เกิดกรณีประเทศอินโดจีน กล่าวคือ ไม่แปลเป็นภาษาท้องถิ่นในระยะเวลาอันใกล้ แสดงว่า ฝรั่งเศสไม่เห็นความสำคัญตรงจุดนี้

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 135.

¹⁷⁷ ความไม่เท่าเทียมทางอำนาจการเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ ฯ

ประการที่สาม การสู้รบที่เกิดขึ้นในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 นั้นเป็นการกระทำการโต้ตอบตามสัญญาตามการปกป้องดินแดน เป็นการกระทำโดยสุจริตใจของทหารผู้ปกป้องเขตแดนและอธิปไตยซึ่งเข้าใจโดยปราศจากข้อกังขาว่าอาณาบริเวณประมาณ 70-80 ตารางกิโลเมตรในพื้นที่บ้านร่มเกล้าอยู่ในเขตอำนาจอธิปไตยของไทย การโต้ตอบระดับท้องถิ่นของทหารพรานไทยและทหารลาดตระเวนของลาว นำไปสู่ความพยายามของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเบื้องต้นโดยทำการเจรจาระหว่าง นาย สมยศ ตันติยาภรณ์ นายอำเภอณาแก้ว จังหวัดเลย และผู้มีอำนาจในแขวงไซยบุรี พันตรี ดวงจิต เพ็ถลั้งสี¹⁷⁸ ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแต่น จะเห็นได้ว่าอำนาจเต็มในการมีสิทธิ์เจรจาของไทย (นายอำเภอณาแก้ว) มีขนาดอำนาจหรือความสามารถในการตัดสินใจ “น้อยกว่า” ฝ่ายลาวซึ่งเป็นถึง “ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแต่น” สองผู้แทนระดับท้องถิ่นมีอำนาจการตัดสินใจที่ไม่เท่าเทียมกัน เสมือนประเทศขนาดใหญ่ (ไทย) มีผู้แทนที่มีอำนาจขนาดเล็กไปเจรจาด้วยท่าทีที่เสมือนว่ามีอำนาจต่อผู้เจรจาดีกฝ่ายที่เป็นผู้ใหญ่กว่า รวมถึงมีอำนาจเต็มขนาดมากกว่าท่านแรกที่กล่าวถึง

ประการที่สี่ ประเด็นความรู้สึกรักของชาวบ้านที่ทำมาหากิน มองปัญหาดินแดนแตกต่างจากทหารพรานไทยและทหารลาวซึ่งมีคติพจน์ในการรักษาอธิปไตยมากกว่ามองรายละเอียดที่ลึกซึ้ง โดยทหารพรานและทหารลาดตระเวนของลาว มีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจากชาวบ้านสองประเทศซึ่งข้ามเขตแดนเก็บของป่าและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่พิพาทอย่างสุจริตใจ¹⁷⁹ อนึ่ง ตัวแสดงสามกลุ่มหลักระดับท้องถิ่นในพื้นที่ปัญหาข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น นอกจากทหารทั้งสองฝ่ายและชาวบ้านแล้ว ยังปรากฏผลประโยชน์จากการตัดไม้ของนักธุรกิจซึ่งมีมุมมองรวมถึงทัศนคติที่แตกต่างจากกลุ่มคนสองกลุ่มแรกอย่างสุดขีด เน้นผลประโยชน์มากกว่าประเด็นอำนาจอธิปไตยหรือเส้นเขตแดน

ประการที่ห้า การขัดกันด้านธุรกิจสัมปทานทำไม้และประเด็นค่าคุ้มครอง ผลประโยชน์ของ “บริษัทรุ่งตระกูลการทำให้ ของนายสุนันท์ สีลักษณ์ หรือ เสียวชัย หรือ เสียวยู และบริษัทอุตรดิตถ์

¹⁷⁸ สุรัชย์ ศิริไกร, ‘เสียงปืนยังไม่สิ้น: บทเรียนจากปัญหาเขตแดนที่ต้องชำระ’, สารคดี หน้า 68.

เอกสารต้นฉบับใน สารคดี เขียนว่า พันตรี ดวงจิต เพชรราศี ประธานคณะกรรมการเมืองบ่อแต่น แขวงไซยบุรี

¹⁷⁹ เนินเขาสูงต่างๆ มีลักษณะความสูงและรูปร่างไม่แตกต่างกันในภูมิภาคจริง ไม่มีกำแพงหรือรั้วลวดหนามกันประกอบกับไม่มีเส้นเขตแดนที่บ่งบอกอย่างชัดเจน สร้างความไม่แน่ใจให้กับข้าราชการทั้งสองฝ่าย ในทางกลับกันสำหรับ ภูมิภาคเหล่านี้ ชาวบ้านข้ามเขตไปมารวมถึงหาของป่าโดยไม่ได้พิจารณาคำนิ่งถึงว่าเป็นเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศใด ลักษณะที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า ทหารมองภูมิภาคชนิดที่ต้องการแสดงออกถึงการรักษาอธิปไตย แต่ประชาชนและชาวบ้านข้ามแดนเพื่อทำมาหากิน มองภูมิภาคด้วยท่าทีการพึ่งพิงธรรมชาติป่าเขา ซึ่งราษฎรทั้งสองชาติพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคข้อพิพาท โดยไม่มีความรู้สึกว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศ

มอเตอร์เวิร์ค”¹⁸⁰ แต่ไม่ปรากฏนามของผู้ถือครองกิจการบริษัทอุตสาหกรรมฯ เป็นประเด็นที่ซับซ้อน ในความเป็นจริง อาจมีนักธุรกิจรายอื่นที่อยู่เบื้องหลังหรือมีรายละเอียดทางประวัติศาสตร์มากกว่านี้ แต่สื่อมวลชนและเอกสารต่างๆ กลับไม่ปรากฏนามผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ดังนั้น การทำไม้หรือการตัดไม้ในพื้นที่รอยต่อจังหวัดเลย-พิษณุโลก พาดพิงไปทับซ้อนกับอาณาเขตรอยต่อเนินเขาประเทศลาวนั้น อาจมีสาเหตุที่แท้จริงลึกซึ้งกว่าที่ปรากฏในงานเขียนชิ้นต่างๆ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์¹⁸¹ มีทัศนะว่า จุดเริ่มต้นอันเปราะบางของความขัดแย้งด้านผลประโยชน์การทำไม้ ไม่น่าจะเป็นปมหรือสาเหตุหลักของข้อพิพาทสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ภาพนี้เสมือนด้านบนของภูเขาน้ำแข็งที่มองเห็น ส่วนปัจจัยปัญหาหลักที่เป็นเสมือนภาพด้านล่างของภูเขาน้ำแข็งเกิดจากปัจจัยหลากหลายประการ ได้แก่ ผลพวงการค้าเสรีการค้าความสนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 ที่ความไม่ตรงกัน, ตัวแสดงในเหตุการณ์สงครามสามหมูบ้าน ค.ศ. 1984 กลับมาเป็นตัวแสดงที่สำคัญในความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า ค.ศ. 1987, ปัญหายุทธศาสตร์การต่อกรกับ ผกค. รวมถึงปัญหาการใช้เส้นเขตแดนทั้งทางบก-ทางน้ำของสองชาติ, สงครามเย็นเริ่มสงบ แสดงสัญญาณการเปลี่ยนขั้วอำนาจและการลดทอนการทำสงครามตัวแทนระหว่างค่ายประชาธิปไตย-ค่ายคอมมิวนิสต์, สนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาค (unequal treaty) เอื้อประโยชน์ต่อรัฐใดรัฐหนึ่งมากเกินไป การแก้ไขสนธิสัญญาต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีต่อกัน, ปัญหาเชิงเศรษฐกิจบริเวณชายแดนทั้งจากธุรกิจที่ถูกกฎหมาย-ผิดกฎหมาย สามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ทั้งสิ้น เช่น การตัดไม้สัมปทานในพื้นที่ที่ไม่มีความชัดเจนด้านเขตแดน หรือ กลุ่มผลประโยชน์เพื่อความมั่งคั่งจากการค้าสิ่งผิดกฎหมายชายแดน, ปัญหาการเมืองภายในประเทศของทั้งไทยและลาวเอง เช่น ความขัดแย้งในการแย่งชิงความเป็นผู้นำในกองทัพไทย ปัญหานโยบายเชิงปฏิบัติต่อผู้อพยพชาวม้ง-ลาว ปัญหาการเมืองภายในประเทศลาวจากความพยายามพัฒนาประเทศและการยึดถืออุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ฯลฯ เป็นต้น

ประการที่หก ความสำเร็จของการหยุดยั้งผ่านกระบวนการเจรจาที่ประกอบด้วยความลงตัวสามส่วน ได้แก่ ส่วนประกอบแรก มาจากคณะของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรีนครและอดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด และ นาย วงศ์ พลนิกร อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ปูทางการเจรจาในชั้นแรกๆ โดยอาศัยความสนิทสนม

¹⁸⁰ เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 100.

¹⁸¹ รากลึกที่แท้จริงของปัญหาเขตแดนมาจาก การขาดการสื่อสารหรือประสานงานกันระหว่างประเทศในการบริหารจัดการผลพวงมรดกแผนที่แนบท้ายจากสนธิสัญญาที่ฝรั่งเศสครอบงำอินโดจีนและสยาม กล่าวคือ หากมีความพยายามในการทำความเข้าใจเรื่องแผนที่และใช้มิตรภาพระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนน่าจะเป็นทางออกที่ดีกว่าและควรกระทำมาตั้งนานแล้ว ไม่ว่าจะความรู้สึก-มิตรภาพระหว่างไทยและลาวจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่ออย่างมั่นใจว่า สองชาติข้างต้นเคยได้รับความรู้สึกด้านลบต่อการกระทำตนเป็นเจ้าอาณานิคมของฝรั่งเศส ดังนั้นการใช้บาดแผลทางประวัติศาสตร์ที่เจ็บปวดจากการถูกชาติมหาอำนาจบีบบังคับร่วมกันมาก่อน น่าจะทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อกันต่อปัญหาด้านเขตแดนได้

กับ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน และ ท่านไกรสอน พหิวหาร เดินทางลับๆ ไปพบกับผู้นำทั้งสอง โดยให้ “นาย วงศ์ พลนิกร เดินทางไปท่านเดียวก่อนในวันที่ 11-12 มกราคม ค.ศ.1988”¹⁸² และนำไปสู่การเจรจาขั้นตอนอื่นๆ ต่อไป, ส่วนประกอบที่สอง มาจากความลงตัวและความต้องการของทั้งสองชาติในการยุติสงครามผ่านการตัดสินใจทางการเมืองของกรุงเทพฯ และเวียงจันทน์ ผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายต่างประเทศเห็นพ้องต้องกัน การหยุดยิงฯ “...สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประชาชนของทั้งสองประเทศมากที่สุด...”¹⁸³ และ ส่วนประกอบสุดท้าย คือ ความสามารถเฉพาะบุคคล ด้านหน้าที่การทำงานผ่านความเป็นผู้นำทหาร ซึ่งมีภาวะผู้นำและคุณลักษณะส่วนบุคคลของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นส่วนผสมที่ลงตัวในการทำงานประสานระหว่าง ภาคส่วนระดับผู้นำชาติ และผู้นำทหาร ร่วมกับภาคส่วนที่ปฏิบัติงานประสานความขัดแย้งแก้ไขปัญหาระบบราชการ ปัญหาด้านการข่าวและประเด็นการบริหารเชิงการทูตรวมถึงการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นผลลัพธ์ที่ลงตัวในการเป็นตัวแทนฝ่ายไทยในช่วงเวลานั้น เนื่องจากสองฝ่ายไม่พอใจบุคลากรบางท่านในระบบราชการ “...ในกระทรวงการต่างประเทศของไทยรังเกียจบุคคลคนหนึ่ง ในกระทรวงการต่างประเทศของลาวและไม่ยอมรับให้เป็นผู้นำมาเจรจากับฝ่ายไทย...”¹⁸⁴ และ กรณีท่านคำพัน สิมาลาว พบเจรจากับ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ โดยร้องเรียนว่าไทยไม่ควรใช้กำลังทหารนำไปสู่การที่ “...พลเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ดำเนินเอกอัครราชทูตลาวว่ากระทำผิดขั้นตอนทางการทูต...”¹⁸⁵ อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ และ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน ประชุมร่วมกันที่ท่าอากาศยานดอนเมือง นำไปสู่การหยุดยิงสำเร็จเมื่อเวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 นำไปสู่การตกลงออกจากจุดปะทะห่าง 3 กิโลเมตร รวมถึงมีการตรวจเยี่ยมเยียนกันและกันในพื้นที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น โดยมี “...พ.อ.ทวีศักดิ์ เขตสาลี หัวหน้าคณะทหารในพื้นที่ฝ่ายไทย และ พ.อ. สมบูรณ์ สีสะหวาด หัวหน้าคณะทหารในพื้นที่ฝ่ายลาว...หัวหน้าคณะทหารในพื้นที่ทั้งไทย-ลาวจับมือแสดงมิตรภาพและความสำเร็จของการเจรจาโดยให้ทหารทั้งสองฝ่ายถอยออกจากเนินที่หมาย 1428 ไปฝ่ายละ 3 กิโลเมตร...”¹⁸⁶

ประการที่เจ็ด การปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาลลาวและการเบี่ยงเบนประเด็นข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น มีลักษณะเด่นสี่ประการ¹⁸⁷ คือ ประการแรก ใช้ต่อรองกับปัญหาสามหมูบ้าน “...เป็นการสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อให้ไทยยอมเจรจาปัญหาพรมแดนอีก หลังจากล้มเหลวไปแล้ว 2 ครั้ง

¹⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

¹⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

¹⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

¹⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

¹⁸⁶ สุรชัย ศิริไกร, ‘เสียงปืนยังไม่สิ้น: บทเรียนจากปัญหาเขตแดนที่ต้องชำระ’, สารคดี หน้า 55.

¹⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66-67.

ตั้งแต่เดือนเมษายน 2530 เป็นต้นมา ลาวเรียกร้องให้มีการเจรจา...”, ประการที่สอง พื้นที่พิพาทเป็นจุดยุทธศาสตร์ของ พคท. “...เคยเป็นเขตอิทธิพลเดิมของ พคท. ปัจจุบันยังมีการเคลื่อนไหวของ ผกค. กลุ่มดาวเขียวที่นำโดย นาย บุญเย็น วอทอง กับกลุ่มของนายอ๋อง จันดาวงศ์ (บุตรชายของ นาย ครง จันดาวงศ์) ที่นิยมจีนอยู่ด้วย...พรมแดนส่วนนี้ก็เป็นจุดเปราะบางที่พวกลาวปฏิกร หรือลาวฝ่ายขวาที่ต่อต้านรัฐบาลลาวใช้เป็นเขตปฏิบัติการอยู่ โดยเฉพาะพวกม้งฝ่ายขวาซึ่งบางส่วนเกี่ยวพันกับม้งที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในหมู่บ้านร่มเกล้า...”, ประการที่สาม ผลพวงจากลัทธิการเมืองที่สองฝ่ายยึดถือ นำไปสู่การหวาดระแวงต่อกัน ประกอบกับประเด็นปัญหาสินค้ายุทธปัจจัยที่ค้าขายบริเวณชายแดนมีผลต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ การกำหนดสินค้ายุทธปัจจัย 273 รายการของไทยนำไปสู่ปัญหาการลักลอบค้าของเถื่อนบริเวณรอยต่อเขตแดน และ ประการสุดท้าย กลุ่มผลประโยชน์ชายแดนไทย-ลาวทั้งระดับปัจเจกบุคคลและองค์การที่จุดประกายความขัดแย้งในรูปแบบและลักษณะต่างๆ บริเวณชายแดน¹⁸⁸

ประการที่แปด ภาวะผู้นำ¹⁸⁹ ของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ รวมถึงผลงานในอดีต¹⁹⁰ และผลงานช่วงรักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ตลอดจน พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นนักรบ¹⁹¹ ที่มีความสามารถ หมายความว่า พลเอกขวลิขิต ยงใจยุทธ ดำรงฐานะเป็น “ตัวเลือกบวก” ในการเป็นตัวแทนเจรจาฝ่ายไทยและเป็นตัวแทนที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีอำนาจลาว ในขณะที่หน่วยราชการ

¹⁸⁸ หมายความว่า ทั้งผลประโยชน์การค้าและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนสภาพการเมืองระหว่างประเทศระหว่างค่ายคอมมิวนิสต์และค่ายประชาธิปไตยยังรากลึกให้กับวัฒนธรรมการเมืองการปกครองสองประเทศนี้ และ ส่งผลกระทบในทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประกอบกับเกิดการแสวงหาประโยชน์ร่วมกันระหว่างการค้าขายแดนและปัญหาาระบบราชการทั้งสองชาติ ยิ่งทำให้ปัญหาการปะทะเอื้อประโยชน์กับผู้ได้ประโยชน์จากความขัดแย้งทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อการปะทะขยายวงความขัดแย้งกลายเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ราษฎรสองชาติผู้ได้รับความสูญเสียจากสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแตงกลับเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากข้อพิพาทข้างต้น ชาวของแพง การข้ามแดนไปหาญาติมิตรทำได้ลำบาก ตลอดจนถึงต้องระวังภัยจากการสู้รบ รวมถึงประชาชนต้องจ่ายภาษีร่วมอย่างไม่เต็มใจอีกด้วย

¹⁸⁹ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 2 และ 3 หน้า 35 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

¹⁹⁰ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ.ขวลิขิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบแตกหัก หน้า 46-50, 54, 86, 90.

พลโท ผิน เกษร ในฐานะหัวหน้าคณะทูตพิเศษ, พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ และ พลเอก พัฒน์ อัครนิบุตร เป็นทูตลับพิเศษ ทำภารกิจเจรจากับจีนโดยพบ เต็ง เสี่ยว ผิง และ ผลงานในอนาคตต่อไป มาเปิดการเจรจากับ จีน เป่ิง หรือ เฉินผิงหัวหน้า จมค. ในปี พ.ศ.2532 ที่ภูเก็ต

¹⁹¹ หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์กองทัพ, ความหวังใหม่: ชีวิตและผลงาน พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ หน้า 155.

พลตำรวจเอก เภา สารสิน กล่าวว่า พลเอก ขวลิขิต เป็นนักรบทูตที่ดี พยายามติดต่ออย่างดี “...ท่านก็เป็นนักรบทูตที่ดีคนหนึ่งเหมือนกัน...การเจรจาก็อยู่บนพื้นฐานความจริงใจในการแก้ปัญหาฉันทน์ที่พี่น้อง ทำให้สามารถยุติการสู้รบระหว่างสองประเทศได้ในเวลาอันรวดเร็ว...”

อื่นๆ ของไทย แสดงบทบาทลดลงๆ เนื่องจากมีปัญหาภายในองค์การราชการเองและขัดแย้งทางการทูตต่อกัน ระหว่างกระทรวงการต่างประเทศไทยและลาว ดังนั้น เหตุผลที่ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นตัวเลือกบวกในการเจรจา เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้ ประการแรก ซาติกำเนิดและการอบรมเลี้ยงดูจากมารดา พี่สาว ตลอดจนการอบรมกลุ่มเกลาในวังบูรพาภิรมย์และวังเจ้าเพชรราช ส่งผลให้ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เติบโตมาอย่างมีต้นทุนที่ดี¹⁹² หล่อหลอมให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและได้รับไว้วางพระราชหฤทัยฯ รวมถึงเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครองทัพและผู้นำทางการเมืองไทยในสมัยต่อๆ มา, ประการที่สอง ภาระและหน้าที่การงานด้านวิชาชีพทหารทำให้ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เจริญก้าวหน้าโดดเด่นทั้งในฐานะผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและความสามารถในการบริหารกองทัพ อย่างเป็นที่ยอมรับในสังคม, ประการที่สาม การได้รับการสนับสนุนจากทหาร กองทัพ และผู้นำรัฐบาลยุคประชาธิปไตยครั้งใบที่มีลักษณะเด่นทางการเมืองคือ ผู้นำทางการเมืองมีประสบการณ์ดำรงตำแหน่งทางการทหารระดับสูงมาแล้วทั้งสิ้น ต่อมากลายเป็นผู้นำรัฐบาล, ประการที่สี่ ลักษณะโครงสร้างและอำนาจทางการเมืองในสมัยประชาธิปไตยครั้งใบ ผู้กุมอำนาจในกองทัพดำรงบทบาทโดดเด่นทางการเมืองและการบริหารประเทศในขณะเดียวกันภาวะนี้ส่งเสริมให้กระบวนการทำงานของรัฐบาลพึงพิงทหารมืออาชีพไปด้วยพร้อมๆ กัน เน้นให้ความสำคัญและทำงานร่วมกับผู้เคยมีประสบการณ์ในการบริหารและปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ปกป้องอำนาจอธิปไตยและรักษาราชบัลลังก์ มีความจงรักภักดีสูง หมายความว่า ในช่วงยุคสมัยนั้น ผู้จะก้าวมาสู่การเป็นผู้นำจำเป็นต้องได้รับความไว้วางใจจากกองทัพและผู้นำทางการเมือง เหตุผลที่สำคัญที่สุด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เลือคนที่ไว้วางใจ นายทหารคนสนิท (ทส.) ผู้เป็นว่าที่ตัวแทนผู้สืบทอดอำนาจทางการเมืองและพร้อมจะมอบหน้าที่ภาระสำคัญในการเป็นผู้แทนไทยในการปิดการเจรจาหยุดยิงในสงครามบ้านร่มเกล้าครั้งนี้ ดังนั้น การแสดงออกว่าผู้ใดสมควรเป็นผู้นำหรือตัวแทนชาติ โดยมากมักเลือกสรรจากวงการวิชาชีพทหาร ประกอบกับเหตุผลสำคัญจากการที่ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีผลงานและสั่งสมประสบการณ์ในการบริหารกองทัพ ตลอดจนสามารถปฏิบัติตามยุทธศาสตร์หรือยุทธการทางทหาร เป็นที่ประจักษ์ในเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ คุณสมบัติความเป็นผู้นำทหารในครั้งกระนั้น ส่งผลให้ฝ่ายการเมืองไทย พร้อมใจให้ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ทำงานทางการเมืองแก้ไขปัญหาความขัดแย้งบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น โดยประสานงานต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรีและอดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด ที่ทำงานร่วมกับ นาย วงศ์ พลนิกร อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีความสนิทสนมกับ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุณพันธ์ และ ท่านไกรสอน พหิวินัย ผู้นำระดับสูง ผู้มีอำนาจตัดสินใจของประเทศลาว จะเห็นได้ว่า เป็นการส่งต่อการทำงานอย่างลงตัว ทั้งในฐานะทีมงานซึ่งเคยเป็นอดีต

¹⁹² ขวลิขิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ), ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 2) หน้า 35.

ผู้บังคับบัญชา-อดีตลูกน้องสมัยบริหารงานหรือปกครองกองทัพ ตลอดจนการมีแนวคิดทางการเมืองที่สามารถสานงานที่คั่งค้างต่อกันได้ เป็นทีมงานที่มองผลลัพธ์ไปในแนวทางเดียวกัน วัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างกระบวนการหยุดยั้งบริเวณพื้นที่พิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่นให้เกิดขึ้นโดยเร็ว¹⁹³ ในที่สุด พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะทำงานที่ตอนเมือง สามารถตกลงการหยุดยั้งกับทีมเจรจาฝ่ายลาว นำไปสู่ภาวะหยุดยั้ง ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 ถอนทหารออกจากแนวที่กำหนดฝ่ายละ 3 กิโลเมตร, ประการที่ห้า ภาวะผู้นำของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เกิดจากปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานในกองทัพระดับผู้บริหารรวมถึงการอบรมกล่อมเกลานักเรียนนายร้อย จนถึงสมัยเป็นนักเรียนนายร้อย ส่งผลให้มีประสิทธิภาพและได้รับโอกาสในการแสดงผลงานต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับ เมื่อมีความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างรวดเร็ว ยิ่งทำให้สถานภาพนักบริหารและนักการทูตในฐานะนายทหารโดดเด่นเป็นที่ชื่นชมของผู้บังคับบัญชา เมื่อ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับโอกาสในการแสดงบทบาททางการทูต ทำหน้าที่เป็นตัวแทนอย่างเป็นทางการของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในการแก้ไขข้อพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ก็ได้รับการยอมรับจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของประเทศลาวด้วย เหตุผลคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ฝ่ายลาวยอมรับ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นตัวแทนทางการทูตนั้น เนื่องมาจากการยอมรับความเป็นมาในสมัยอดีตตั้งแต่สมัยเด็กจนสมัยปัจจุบัน และ ยอมรับประวัติการทำงานในตำแหน่งปัจจุบันของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ (ก) การอบรมกล่อมเกลานักเรียนนายร้อยที่ใกล้ชิดวังบูรพาและวังเจ้าเพชรราช (ข) การที่ท่านและครอบครัวมีความจงรักภักดีต่อราชวงศ์ไทยและประเทศไทย ทำให้เป็นที่ชื่นชมและยอมรับจากผู้นำประเทศลาว¹⁹⁴ (ค) พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีญาติที่สมรสกับราชวงศ์ลาว (อาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ คือ หม่อมอมภิพร สมรสกับเจ้าเพชรราช) ใกล้ชิดผู้ปกครองลาวในสมัยนั้น (เจ้าสุภานุวงศ์) ซึ่งมีสายโลหิตใกล้ชิดเป็นพี่-น้องต่างมารดากับเจ้าเพชรราช หมายความว่า ทั้งสองฝ่าย (ฝ่ายไทยโดย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) และฝ่ายลาว (เจ้าสุภานุวงศ์) มีความคุ้นเคยกันมาก่อน ประกอบกับมีประสบการณ์ร่วมกันสมัยลาวกู่ชาติช่วงที่เดินทางมาพำนักอาศัยในกรุงเทพฯ เพื่อทำการกู้ชาติ ดังนั้น การที่ผู้เกี่ยวข้องกับการเจรจาทางการทูตในการแก้ไขข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น มีความสัมพันธ์ที่ดีกันมาก่อนส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีต่อไปด้วย กล่าวคือนอกจากเหตุผลสำคัญที่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เคยทำหน้าที่เป็น “ทส. ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ผู้มีอำนาจสูงสุดในฐานะนายกรัฐมนตรีไทยในขณะแล้ว ยังมีเหตุผลที่ไม่สามารถปฏิเสธ

¹⁹³ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อว่า การหยุดยั้งอาจเกิดขึ้นได้ ตั้งแต่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2530 หากตัวแทนฝ่ายลาวได้รับโอกาสให้เดินทางมางานฉลองพระชนมายุ 60 ปี

¹⁹⁴ การบริหารกองทัพไทย จะมอบความไว้วางใจให้กับผู้ที่สามารถสืบประวัติย้อนไปถึงบรรพบุรุษซึ่งสามารถแสดงออกได้ว่ามีความจงรักภักดีฯ ประกอบกับบุคคลผู้นั้นมีความรู้ความสามารถรวมถึงเรียนเก่งด้วย เห็นได้จากกรให้คะแนนและการสรรหานักเรียนนายร้อยเข้าสู่ระบบการเรียนต่อไป

ได้ว่า การมีสายสัมพันธ์โยงใยครั้งนี้ ส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรณีหม่อมอมภิพร (อภินพร) ซึ่งเป็นชายาของ เจ้าเพชรราช สร้างคุณูปการอย่างมากต่อความสัมพันธ์ที่ดีในช่วงเวลานั้น¹⁹⁵ (ง) เนื่องจากฝ่ายลาวโดยเจ้าสุภานุวงศ์ทรงชรามากแล้ว จึงส่งผ่านงานแก้ไขข้อพิพาทและส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดี ไปสู่ ท่านไกรสอน พมวิหาน และ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน ผู้นำรัฐบาลลาวรุ่นใหม่ จากเหตุอ้างข้างต้นเรื่องประเด็นความสัมพันธ์และการคุ้นเคยกันมาก่อน เจ้าสุภานุวงศ์, ท่านไกรสอน พมวิหาน และ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน สามารถแน่ใจและมั่นใจในประวัติที่มีเรื่องราวอันดีของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ จะสามารถมีความเป็นตัวแทนในการเจรจาทางการทูตที่ดี รวมถึงฝ่ายลาวพึงพอใจในตัว พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การเจรจาประสบความสำเร็จ นำไปสู่การหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (จ) ฝ่ายราชอาณาจักรไทยผู้ทำหน้าที่ด้านการทูตโดยตรง ไม่สามารถรักษาสถานภาพนักการทูตให้เป็นที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีอำนาจฝ่ายลาว ส่งผลให้บทบาทของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ถูกแทรกกลางในการทำหน้าที่ กาวใจประสานความสัมพันธ์ภายในกระทรวงการต่างประเทศและรัฐบาลไทยเอง โดยการถูกมอบหมายหน้าที่ตัวแทนทางการทูตให้เจรจาแก้ไขข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ถือเป็นภาวะผู้นำทั้งในฐานะผู้มีประสบการณ์สาขาวิชาชีพอูทการและแสดงภาวะผู้นำที่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจฝ่ายการเมืองของไทยอย่างเคร่งครัดให้ทำหน้าที่เจรจาหยุดยิง ภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นเป็นที่ประจักษ์ทั้งจากผลงานในการทำงานสมัยรับราชการทหารและโดดเด่นมากยิ่งขึ้นเมื่อสามารถประสานงานต่อจากทีมงานไทยที่ปูทางการเจรจาไว้แล้ว นำไปสู่ความสำเร็จหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 เป็นการเริ่มต้นแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนไทย-ลาวอย่างมีมิตรไมตรีต่อกัน กรณีข้างต้น หากผู้แทนฝ่ายไทยเป็นประชาชนหรือนักการเมืองสถานภาพธรรมดา ไม่ใช่ทหารหรือไม่มีภาวะผู้นำโดดเด่น การเจรจาหยุดยิงอาจไม่เกิดขึ้น นอกจากความสามารถในการเป็นตัวแทนทางการทูตแล้ว พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ยังมีคุณสมบัติสำคัญที่สุดของการเป็นตัวแทนในการเจรจา คือ ได้รับการยอมรับจากฝ่ายลาวด้วยเหตุผลต่างๆ ตามที่กล่าวมา หมายความว่า การได้รับการยอมรับจากฝ่ายลาว สำคัญที่สุด สำคัญกว่าเหตุผลประเด็นอื่น

ประการที่เก้า โครงสร้างความขัดแย้งระดับท้องถิ่น บีบบังคับทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมให้เข้าสู่กระบวนการเจรจาเพื่อสันติภาพ¹⁹⁶ ผ่านการตัดสินใจของผู้นำ (leader) กลุ่มผู้มีอำนาจและมีอิทธิพลทางการเมืองและสังคม (elite) ของประเทศไทยและประเทศลาว สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองประเทศ

¹⁹⁵ ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนวิทยานิพนธ์

¹⁹⁶ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 1 หน้า 18 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์อธิบายภาวะผู้นำทหารและการเป็นตัวแทนการเจรจาของระบบราชการกระทรวงการต่างประเทศไทยผ่านตัวแทนทางการทูตผู้ได้รับการยอมรับจากฝ่ายลาวด้วย ในที่นี้หมายถึง การเป็นตัวแทนทางการทูตอย่างเป็นทางการของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งทำงานร่วมกับทีมเจรจาที่ปูทางทางการทูตเพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์การหยุดยิงในพื้นที่เกิดข้อพิพาท โดยอธิบายผ่านแนวคิด “กระบวนการการตัดสินใจที่มีผลมาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้นำในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ (the mind of the foreign policy decision-maker)” ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศชื่อ Valerie M. Hudson นำไปสู่กระบวนการเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทโดยเริ่มต้นกระบวนการสันติภาพผ่านการหยุดยิงเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 โดยอาศัยการตีความผ่านการอธิบาย 5 คุณลักษณะย่อย ดังนี้

คุณลักษณะย่อยประการแรก อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ ที่ใกล้ชิดผู้นำที่เรียกว่า small group decision-making¹⁹⁷ ข้อเสนอสนับสนุนได้แก่ กระบวนการประชาธิปไตยของไทยในยุครัฐบาล เปรม ติณสูลานนท์ มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ อำนาจทางการเมืองตกอยู่ในมือผู้มีประสบการณ์ทางวิชาชีพทหารที่ก้าวสู่อาชีพทางการเมืองในลักษณะวงจำกัด โดยมากเคยมีประสบการณ์ทำงานร่วมกันในกองทัพไทยมาก่อน กระบวนการนี้เกิดขึ้นซ้ำตั้งแต่สมัย พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ตามมาด้วย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งยังคงนิยมอาศัยนายทหารผู้มีความสามารถหรือมีประสบการณ์ที่สามารถไว้วางใจได้เป็นผู้ประกอบด้วยสติปัญญา ความรู้ความสามารถทำงานต่อเนื่องกันมาอย่างเกิดผล เคยเป็นนายทหารคนสนิทของนายกรัฐมนตรีไทยในช่วงเวลานั้นและ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับความไว้วางใจจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างไม่มีข้อกังขา รวมถึงสามารถร่วมงานซึ่งต่อมาในอนาคตได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งในทางการเมืองอีกครั้งเมื่อเปลี่ยนสถานภาพจากทหารวิชาชีพมาสู่นักการเมืองในรัฐบาลสมัยต่อๆ มา กลุ่มผู้มีอำนาจตัดสินใจ โดยเฉพาะผู้กำหนดนโยบายความมั่นคงซึ่งเกี่ยวเนื่องกับข้อพิพาทชายแดนไทย-ลาว หลีกเลียงไม่พ้นที่จะใช้บุคลากรสายวิชาชีพทหารและความมั่นคงให้แสดงบทบาทสนับสนุน ชี้นำกำกับข้อมูลแก่ผู้นำรัฐในการตัดสินใจทั้งด้านการทูตและความมั่นคงของชาติ และภาวะการณ์นี้ปรากฏซ้ำเมื่อผู้นำรัฐมีการตัดสินใจเชิงนโยบายความมั่นคง (policy decision-maker) เห็นได้จากตัวผู้ตัดสินใจเชิงนโยบายเคยมีประสบการณ์ในแวดวงวิชาชีพทหารเช่นกัน¹⁹⁸ ในที่นี้หมายถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี และ ผู้ทำหน้าที่กำกับกระทรวงการต่างประเทศ ในสมัยนั้นก็มีสถานะเคยดำรงตำแหน่งทางทหารมาก่อน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้นำในการตัดสินใจระดับชาติ กลุ่ม

¹⁹⁷ หมายถึง การอ้างกระบวนการและโครงสร้างของกลุ่มที่มีผลต่อการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศ โดยใช้องค์ความรู้เชิงวิชาการทางสังคมวิทยา (social psychology) ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้นำ

¹⁹⁸ ทั้งผู้รับข้อมูลและผู้มีอำนาจตัดสินใจเป็นผู้อยู่ในแวดวงความมั่นคงทั้งคู่

ผู้ให้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนในการตัดสินใจด้านเขตแดน มีประสบการณ์ร่วมกันในการเป็นทหารวิชาชีพมาก่อน ส่งผลให้แนวคิดประเด็นหรือมุมมองต่อการแก้ไขข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น มุ่งไปในการมีฉันทานุมัติหรือตัดสินใจร่วมกันไปในทิศทางไม่ต่างกัน และเมื่อกลุ่มคนจำนวนไม่มากนักตัดสินใจร่วมกัน มอบหมายให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นตัวแทนในการเจรจาทางการทูต ตัวผู้แทนดังกล่าวเป็นอดีตทหารที่มีมุมมองและสวมน่วนทั้งในฐานะที่นักการเมืองที่นายกรัฐมนตรีฯ ไว้วางใจ และสวมน่วนผู้เคยมีประสบการณ์ในฐานะนายทหารระดับสูง บริหารและจัดการยุทธการทางทหารอย่างได้ผลดี จะเห็นได้ว่า กลุ่มคนวิชาชีพนี้เป็นสมาชิกผู้ร่วมทีมในการแก้ไขและมีบทบาทต่อการเจรจาหยุดยิงในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 อย่างแท้จริง

คุณลักษณะย่อยประการที่สอง อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านองค์การระบบราชการ (organization and bureaucracies)¹⁹⁹ ข้อเสนอสนับสนุนได้แก่ หน่วยงานผู้ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ได้แก่ กองทัพ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท กระทรวงมหาดไทย และ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้สัมปทานป่าไม้ กรณีนี้ผู้เขียนวิทยานิพนธ์จะสนับสนุนการอธิบายผ่านสองหน่วยงานหลัก ๆ ได้แก่ กองทัพซึ่งรับภาระโดยตรงในการปกป้องอธิปไตยของชาติ การสู้รบ การปะทะที่เกิดขึ้นและตอบโต้ทันทีในท้องถิ่นเกิดเหตุ เป็นการกระทำโดยอัตโนมัติของผู้มีวิชาชีพทหาร ต่อมาวางความขัดแย้งขยาย นำไปสู่การบริหารจัดการและการเจรจาโดยผู้มีอำนาจตัดสินใจที่กรุงเทพฯ และหน่วยงานที่กล่าวถึงต่อไป คือ ระบบราชการโดยกระทรวงการต่างประเทศเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่นั้นกลับมีการทำงานที่ขัดแย้งกันเองในระบบราชการทั้งภายในกระทรวงและระหว่างหน่วยงานราชการไทย ส่งผลให้การทูตขาดเอกภาพด้วยเงื่อนไขที่มีสาเหตุมาจากการเมืองการปกครองไทยในสมัยเวลาดังกล่าวไม่เอื้อให้กระทรวงการต่างประเทศสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างโดดเด่น ดังนั้น ภาระจึงตกไปที่ ผู้แทนการเจรจาช่วงแรก ได้แก่ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ นาย วงศ์ พลนิกร รวมถึงผู้แทนการเจรจาที่ปิดงานสำเร็จในที่นี้หมายถึง พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ การทำหน้าที่เจรจาทั้งสองช่วง ได้รับการส่งสัญญาณอนุญาตให้ทำงานสานต่อการหยุดยิงฯ จากผู้มีอำนาจทางการเมืองในสมัยนั้น ประกอบกับกระทรวงการต่างประเทศไทยแสดงบทบาทต่อๆ มาในเชิงขัดแย้งกับข้าราชการต่างประเทศของลาวด้วยซ้ำ เช่น เหตุการณ์แรก กรณี ท่านพุมิ วงจิต รักษาการประธานประเทศ สปป.ลาว แจ้งกระทรวงการต่างประเทศไทย ขอเข้าเฝ้าฯ ในหลวงระหว่างวันที่ 3-4 ธันวาคม ค.ศ.1987 เนื่องในวโรกาสเฉลิมฉลองพระชนมายุครบ 60 พรรษา แต่กระทรวงการต่างประเทศไทยตอบว่า ทรงมีภารกิจเต็มช่วงวันที่ 1-7 ธันวาคม ค.ศ.1987 อาจเป็นไปได้ว่า “...ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ย่อมถือว่าเป็น

¹⁹⁹ ที่แข่งขันกันแสดงบทบาทว่ามีความเชี่ยวชาญชำนาญ (turf) ในศาสตร์สาขานั้นๆ ซึ่งองค์การของตนมีหน้าที่หลัก เช่น นักวิจัยจะศึกษาอิทธิพลของกระบวนการและการเมืองในระบบราชการที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

เป็นพิเศษอยู่แล้ว และถ้า ท่านผู้มี วงจิต ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าในหลวง การหยุดยั้งก็อาจจะเกิดขึ้นตั้งแต่ตอนนั้น...”²⁰⁰ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่ออย่างไม่สงสัยว่า หากไทย-ลาวอ้างเหตุการณ์เฉลิมพระชมมาอายุ 60 พรรษา และทำการหยุดยั้งเพื่อเป็นการถวายพระเกียรติฯ แต่ในหลวง เหตุการณ์ระหว่างประเทศ จะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งประวัติศาสตร์ช่วงเวลานั้นก็ผ่านมาแล้วและผ่านเลยไปอย่างน่าเสียดาย²⁰¹ โดยที่สองประเทศขาดโอกาสในการถกฉวยคำอ้างข้างต้น ในการเริ่มหยุดยั้ง คำถามคือ กระทรวงการต่างประเทศมีวัตถุประสงค์อย่างไรจึงตัดสินใจเช่นนั้นในเดือนธันวาคม ค.ศ.1987 เท่ากับเป็นการเสียโอกาสที่ดีไป, เหตุการณ์ที่สอง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ท่าน คำพัน สิมมาลาวง พบเจรจากับ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ.1987 สร้างความไม่พอใจให้วงการระบอบราชการไทยเป็นการชิงดีชิงเด่นในวงราชการ นำไปสู่เหตุการณ์ “...พลเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดำเนินเอกอัครราชทูตลาวว่ากระทำผิดขั้นตอนทางการทูต...”²⁰² ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อโดยสุจริตใจว่า ฝ่ายลาวพยายามใช้ทุกวาระที่จะเป็นหนทางในการปูทางไปสู่การหยุดยั้งบริเวณบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น โดยอาศัยเดือนอันเป็นมหามงคลแห่งการเฉลิมพระชนมมาอายุ 60 พรรษา ให้เกิดประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ “แต่ฝ่ายไทยตอบสนองผิดเจตนาที่ฝ่ายลาวแสดงออกด้วยความจริงใจ” เป็นไปได้หรือไม่ที่ฝ่ายลาวทราบดีว่ากระทรวงการต่างประเทศและการทูตไทยในกรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ขาดเอกภาพในการทำงาน และฝ่ายลาวมองหาหน่วยงาน หรือแสวงหาผู้แทนท่านอื่นในการทำหน้าที่แทนกระทรวงการต่างประเทศซึ่งควรมีบทบาทที่แท้จริงในการทำงานด้านการทูตที่จะนำไปสู่กระบวนการสันติภาพ เพราะเหตุใด กระทรวงการต่างประเทศไทยจึงไม่ได้รับการยอมรับในเหตุการณ์นี้จากฝ่ายลาว คำตอบคือ นอกจากปัญหาสถาบันราชการไทยที่มีการทำงานแบบ red tape การเมืองการปกครองในสมัยนั้นเอื้อให้หน่วยงานทหารและผู้นำทหารกระทำการในฐานะผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ประกอบกับเทคโนโลยีการบริหารราชการสมัยนั้นขาดความทันสมัยในการจัดการกับปัญหาเชิงพลวัตที่เกิดขึ้นรายวันในพื้นที่ข้อพิพาทข้างต้น ปัญหานี้เกิดจากการบริหารองค์การราชการไม่สอดคล้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและข้ออ้างที่สำคัญที่สุด คือ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เชื่อว่า การเดินทางไปเคารพศพหม่อมอมรินพร หรือ อภิพร เพชรรัตน์ หรือ อภินพร เพชรราช หรือ เชื้อ ยงใจยุทธ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2530 ของท่านคำพัน สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ที่นำพวงหรีดจากเจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำประเทศลาว มาเคารพศพชานาของพี่ชายที่เสียชีวิต ณ วัดโสมนัสวิหารนั้นเป็นเรื่องบวกในการจะให้ความสัมพันธ์และประวัติอันยาวนานนี้ให้เป็นผลบวกต่อการเจรจาระหว่างไทย-ลาว แต่กระทรวงการ

²⁰⁰ เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 112.

²⁰¹ ถ้าการหยุดยั้งทำได้ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2530 ประชาชนสองชาติบริเวณชายแดนอาจมีโอกาสลงปีใหม่ พ.ศ. 2531 อย่างปลอดภัยไม่ต้องกังวลปัญหาการสู้รบ

²⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

ต่างประเทศกลับมามองคนละด้าน นำไปสู่เหตุการณ์วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2530²⁰³ ราชอาณาจักรไทยออกแถลงการณ์ตอบโต้กล่าวหาว่าลาวเป็นฝ่ายบุกรุกเข้ามาในเขตแดนไทยก่อน โดยไทยได้ส่งโทรเลขชี้แจงไปที่สหประชาชาติ ในที่นี้กระทรวงการต่างประเทศแสดงบทบาทชัดเจนกับกระบวนการทางการทูตมาโดยตลอด อนึ่ง ไม่มีข้าราชการที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศอย่างโดดเด่นในเหตุการณ์ข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น

คุณลักษณะย่อยประการที่สาม อธิบายการตัดสินใจของผู้นำผ่านพฤติกรรมนโยบายต่างประเทศเปรียบเทียบ (comparative foreign policy) ผ่าน foreign policy behavior²⁰⁴ เหตุการณ์ที่เป็นข้อสนับสนุนคือ ผู้นำลาวส่งสัญญาณขอเจรจาอย่างชัดเจนในเดือนธันวาคม พ.ศ.2530 ทั้งจากเหตุการณ์การใช้ระแฉล้มลงครบ 60 พรรษา และเหตุการณ์อื่นๆ ไม่ว่าจะเรื่องการอ้างอิงความสัมพันธ์ระหว่างการใกล้ชิดกันระหว่าง เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำท่านสำคัญของประเทศลาวกับ หม่อมอภิศร ยงใจยุทธ ในเหตุการณ์ที่วัดโสมนัสวิหารนั้น ถือเป็นพฤติกรรมของผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศที่ส่งสัญญาณบอกต่อการแสดงท่าทีประสงค์อยากหยุดรบ “แต่ฝ่ายไทยแปลสัญญาณบอกนี่ยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร” กล่าวคือ ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศและผู้มีอำนาจตัดสินใจของลาวแสดงพฤติกรรมในทางสันติภาพต่อข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า “แต่ผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศไทยที่มีหน้าที่โดยตรงอย่างเช่นกระทรวงการต่างประเทศกลับแสดงพฤติกรรมในทางตรงข้าม” ผลลัพธ์คือ การสู้รบยังคงดำเนินต่อไปในพื้นที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น โดยเฉพาะช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ.

²⁰³ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 หน้า 134-144.

นายคำพัน ได้กล่าวกับ พลเอก ขวสิต ยงใจยุทธ สองประการ คือ ประการแรก ปัญหาการสู้รบบริเวณอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ไม่ควรใช้กำลังกันเลย น่าจะใช้วิธีเจรจา พลเอก ขวสิต ยงใจยุทธ แจ้งว่าน่าจะคุยกันระดับท้องถิ่น ลาวไม่ควรส่งกำลังมา จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียใจ, ประการที่สอง นาย คำพัน ขอให้ พลเอก ขวสิต ยงใจยุทธ ประสานกับราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง ประสงค์ให้ ท้าว ภูมิ วงจิจิต แห่งประเทศลาว ขอเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายพระพรฯ ครบ 5 รอบ ซึ่งพลเอก ขวสิต ยงใจยุทธ รับเรื่องไว้

ร้อยตรี ประพาส ลิ้มประพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ กล่าวว่าการกระทำของ นาย คำพัน ลิ้มมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ถือเป็นกรณีพิพาททางการทูต ร้อยตรี ประพาสเห็นว่าลาวเป็นฝ่ายพยายามก่อวินาศกรรมเหตุการณ์ชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

²⁰⁴ หมายถึง (จากแนวคิดและการทำทนายของ James Rosenau ที่สร้างการอธิบายนโยบายต่างประเทศ cross-national และ multi-level) ผ่านทฤษฎีพฤติกรรมนโยบายต่างประเทศ (foreign policy behavior) โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างประเทศในกรณีแบบเดียวกัน แต่ส่งผลลัพธ์ไม่เหมือนกัน เช่น บ้างนำไปสู่สงคราม (warfare) บ้างนำไปสู่การลงนามสนธิสัญญา (treaty-making or diplomacy) นักวิชาการ FPA นำพฤติกรรม foreign policy behavior มาวิเคราะห์เพื่อสร้างการอธิบายการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยหวังว่าจะสร้าง Grand theory ให้ได้

2531 พฤติกรรมของผู้กำหนดโดยบายต่างประเทศลาวหรือผู้มีอำนาจในการยุติเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น มีพฤติกรรมไปในทางที่บวกซึ่งตรงข้ามกับท่าทีของข้าราชการฝ่ายไทย

คุณลักษณะย่อยประการที่สี่ อธิบายสภาพความคิด (จิตใจ) ภายในของผู้ตัดสินใจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีความมุ่งมั่นในการตัดสินใจลงไปอย่างนั้น²⁰⁵ ภายใต้เงื่อนไขความตึงเครียดกดดัน (under certain stressful conditions) และบุคลิกภาพส่วนตัวหรือปัจเจกบุคคล (individual characteristics) ที่นำไปสู่การอธิบายและมีความสำคัญในการทำความเข้าใจว่ากระบวนการตัดสินใจเป็นเช่นไร (crucial in understanding how decisions are made) ข้อเสนอสนับสนุนการอ้างคำอธิบายนี้เป็นที่ปรากฏชัดว่า กระบวนการต่างประเทศของไทยขาดจุดยืนในการหาทางยุติข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น การกล่าวหาของผู้เขียนวิทยานิพนธ์มีเหตุผลสนับสนุนจากคำแถลงและข้อวิจารณ์ฝ่ายผู้แทนการทูตลาวที่ประจำอยู่ในไทยอย่างรุนแรง เช่น “..พลเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศตำหนิเอกอัครราชทูตลาวว่ากระทำผิดขั้นตอนทางการทูต...”²⁰⁶ และ เหตุการณ์ที่ ร้อยตรี ประพาส ลิมประพันธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศ กล่าวตำหนิ นายคำพัน สิมมาลาวง ทำผิดมารยาททางการทูต²⁰⁷ สองข้อนี้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมเปรียบเทียบกับผู้นำฝ่ายลาวที่แสดงออกในทางสันติและต้องการให้ไทยมีท่าทีส่งสัญญาณบวกต่อการเจรจา แต่เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้นำในการกำหนดนโยบายต่างประเทศทั้งสองฝ่ายแล้วปรากฏว่าไทยเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ เสียโอกาสในการเจรจาหยุดยิง ส่วนฝ่ายลาวก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ส่งสัญญาณแสดงพฤติกรรมระหว่างประเทศเชิงบวกต่อไทย เป็นต้น

และ คุณลักษณะย่อยประการสุดท้าย คุณลักษณะแห่งชาติมีผลต่อการกำหนดนโยบาย เป็นการอธิบายระดับรัฐกับระดับระหว่างประเทศ (social millieux) ซึ่งมีบทบาทเหมือนกันและมองข้ามไม่ได้ โดยอธิบายผ่านคุณลักษณะแห่งชาติ (national attributes) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ (national attributes determined policy-making) ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะแห่งชาติ	กระบวนการตัดสินใจช่วงพฤติกรรมระหว่างประเทศในสภาพปกติ	กระบวนการตัดสินใจดำรงสถานะข้อพิพาท	กระบวนการตัดสินใจเพื่อยุติข้อพิพาท
วัฒนธรรม	ไทย-ลาว มีวัฒนธรรมร่วมกัน คล้ายคลึงกัน	สื่อมวลชนเสนอข่าวคนไทยดูถูกประเทศเพื่อนบ้าน	ความสัมพันธ์ของครอบครัว พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ใกล้ชิดกับ เจ้าสุภานุวงศ์ ผ่านหม่อมอมรินพร ยงใจยุทธ

²⁰⁵ Increasing attention was directed to the mind of the foreign policy decision-maker

²⁰⁶ เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน มโนรมย์, *ความสัมพันธ์ไทย-ลาว* (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 106.

²⁰⁷ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), *ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001* หน้า 134-144.

ประวัติศาสตร์	ลาวเคยอยู่ใต้การปกครองของไทย	ลาวก็มีแสนยานุภาพที่สามารถป้องกันพื้นที่ข้อพิพาทได้เช่นกัน	บ้านที่เมืองนอง ท้องถิ่นมีการข้ามแดนไปมาโดยไม่มีเส้นเขตแดนขวางกั้น
ภูมิศาสตร์ประชากร	คนสยามมีอำนาจและประชากรมากกว่าคนลาว	ชาวลาวแมนมีประชากรน้อยกว่า แต่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศอื่นในข้อพิพาทครั้งนี้	สองชาติมีสถานภาพเท่าเทียมกัน และแสวงหาโอกาสรวมถึงวิธีการใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การหยุดยิง
เศรษฐกิจ	สยามหรือไทยมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่กว่าลาว	ปิดชายแดน ปิดจุดผ่อนปรนค้าชายชายแดน ไทยเสียหายมากกว่าลาว	การสู้รบไทยสูญเสียมากกว่า 50,000 ล้านบาท ลาวก็สูญเสียเช่นกัน การต่อสู้จึงไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจ ผลประโยชน์จากการค้าชายแดน
สถาบันทางการเมือง	ไทย: ประชาธิปไตยครึ่งใบและการแย่งชิงผลประโยชน์เชิงอำนาจของฝ่ายทหาร	ไทย: กระบวนการระบบราชการ	ไทย: พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ นายทหารคนสนิทของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้แทนทางการทูตต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
	ลาว: รวมศูนย์อำนาจเข้มแข็ง	ลาว: การตัดสินใจอยู่ที่ผู้นำประเทศ	ลาว: เจ้าสุภานุวงศ์ ส่งต่อการเจรจาให้กับ พลเอก สีสวาด
อำนาจและกำลังทหาร	สยามหรือไทย มีกำลังรบเข้มแข็งกว่าลาว	ลาวอ้างว่าได้รับการสนับสนุนจากภายนอกประเทศ	การหยุดยิงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ถือว่าสองชาติมีสถานภาพทางทหารเท่ากัน
อุดมการณ์ที่หล่อหลอมเป็นคุณลักษณะแห่งชาติ	ไทย: ประชาธิปไตย ลาว: คอมมิวนิสต์	ไทย: รักษาอธิปไตย ลาว: รักษาอธิปไตยและมีความเท่าเทียมกับไทย	ไทยและลาว: แนวคิดดำรงสันติภาพภายใต้กรอบประเทศสมาชิกสหประชาชาติ
ภูมิศาสตร์กายภาพ	ไทย: อาณาเขตกว้างขวาง มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ลาว: อาณาเขตไม่มาก ไม่มีทางออกทะเล ฟังฟัง	ไทย: ถูกปิดจุดค้าชายชายแดน ลาว: ขาดแคลนสินค้าเนื่องจากไม่มี	ร่วมกันใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิศาสตร์ และการค้าขายร่วมกัน บริเวณจุดผ่านแดนไทย-ลาว

ตารางที่ 2 คุณลักษณะแห่งชาติไทยและลาวประยุกต์จากแนวคิดของ Valerie M. Hudson (the mind of the foreign policy decision-maker)

ประการที่สิบ ปัญหาตัวแสดงเก่าในความขัดแย้งพื้นที่ใหม่ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เสนอว่า จากปัญหา ค.ศ.1984 กรณีสามหมู่บ้าน ส่งผลให้ตัวแสดง (actors) ที่เกี่ยวข้องช่วงเวลานั้นกลับมาแสดงบทบาทอีกครั้งในข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า บางท่านแสดงบทบาทอย่างสำคัญในข้อพิพาทบ้านร่มเกล้าที่เกิดขึ้น เช่น พลเอก สีละหวาด แก้วบุญพันธ์ รมต.กระทรวงมหาดไทย นายพันคำ สิมมาลาวงศ์ เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย เพียงแต่เปลี่ยนตำแหน่งและอำนาจ actor ต่างๆ มีมากขึ้นแต่ตัวแสดงยวณเวียนเป็นตัวแสดงท่านเดิมๆ ประเด็นเหล่านี้กลายเป็นสงคราม 264 วัน²⁰⁸

ประการที่สิบเอ็ด ปัญหาการทุจริตและอิทธิพลของนายทุน อิทธิพลจากพ่อค้าของเถื่อน ข้าราชการคอร์รัปชัน²⁰⁹ ส่งผลให้ปัญหาข้อพิพาทพื้นที่บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่นับซับซ้อนยิ่งขึ้น การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการขัดผลประโยชน์การค้าชายแดนทั้งของเถื่อนหนีภาษี การลักลอบตัดไม้เกินกว่าพื้นที่สัมปทาน ปัญหาการข้ามแดนในภูมิภาคจริงที่ยังไม่มีการปักปันอย่างชัดเจน และปัญหาเส้นเขตแดน ส่งผลให้การแก้ปัญหาจากระดับท้องถิ่นไม่ได้ผล กล่าวคือ ขนาดของปัญหาขยายวง ทำให้รัฐบาลส่วนกลางที่กรุงเทพฯ และ เวียงจันทน์ต้องเข้ามาจัดการแก้ไขความขัดแย้ง

จากเหตุผลสิบเอ็ดประการ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสรุปคำตอบในประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นสรุปข้อความ	สรุปคำอธิบาย
(1) ลักษณะภาวะผู้นำ (leadership) ของพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ ส่งผลลัพท์ที่ดีต่อเป้าหมายสำคัญสูงสุดของการเจรจา ไม่ให้โครงสร้างความขัดแย้งขยายวงออกไปและทั้งสองประเทศ	-การเคยเป็นอดีตนายทหารคนสนิท (ทส.) ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งต่อมา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีช่วงเวลาที่เกิดสงครามบ้านร่มเกล้า ตัดสินใจเลือก พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นตัวแทนเจรจาหยุดยิง -นอกจากนี้จากสภาวะประชาธิปไตยครึ่งใบ เหล่านายทหารเป็นกลไกหลักในการปกครองประเทศ ประกอบกับมีความวุ่นวายแยกชิงอำนาจในกองทัพ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จำเป็นต้องตัดสินใจเลือกทายาททางการเมืองซึ่งก็คือผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งทางทหารและการทูตอย่าง พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ

²⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 134-144.

ข้อมูลอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของ ชินวัฒน์ แม้นเดช พบว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งเกิดขึ้นในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.2530 (ค.ศ.1987) ถึง 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (ค.ศ.1988) รวมระยะเวลาทำสงคราม 264 วัน

²⁰⁹ ยอดธง ทับทิวไม้, 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้าเบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว หน้า 36.

<p>ตกลงเลือกทางเลือกการ เจรจา คือ หยุดยิง ถอยร่น จากแนวปะทะฝ่ายละ 3 กิโลเมตร, นำไปสู่การยุติการสู้ รบและข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า</p>	<p>-การเติบโตจากวังบูรพาและวังเจ้าเพชรราช ตลอดจนการอบรมกลุ่มเกลลาจาก พี่สาวและมารดา เป็นปัจจัยบวกต่อภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ -พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เรียนเก่ง มีความสามารถ รอบรู้ศาสตร์การบริหาร การ ทูต ตลอดจนประสบความสำเร็จในวิชาชีพทหาร เติบโตในสายอาชีพอย่างรวดเร็ว ได้รับการยอมรับจากวงการเมืองและการทหาร ทั้งในฐานะผู้มีความสามารถ ทางด้านหน้าที่การงานเป็นนายทหารสายเสนาธิการที่เจริญก้าวหน้าในอาชีพ ประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านชาติกำเนิดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อ ผู้ปกครองประเทศลาว เจ้าสุภานุวงศ์ -ครอบครัวและประวัติ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ แสดงออกถึงความใกล้ชิดรับใช้ เบื้องพระยุคลบาท แสดงถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ทำหน้าที่รักษาสถาบันฯ และ อธิปไตยไทย พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นกำลังสำคัญหนึ่งของชาติร่วมกับทหาร และระบบราชการ</p>
<p>(2) คุณสมบัติด้านความ เจริญเติบโตในการเป็นทหาร มืออาชีพและลักษณะเฉพาะ ตนของพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ มีประโยชน์ต่อการ เจรจาต่อรอง การยอมรับ ความเป็น “ตัวแทน” ในการ เจรจาส่งผลเชิงบวกต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ</p>	<p>-ความก้าวหน้าด้านวิชาชีพทหาร การทำหน้าที่ด้านการทูตสมัยเดินทางไปจีนและ การเป็นตัวแทนผู้นำการเจรจาหยุดยิงบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น -การมีอาเป็นหม่อมในเจ้าเพชรราชส่งผลบวกต่อการเจรจายุติข้อพิพาทบ้านร่ม เกล้า-บ่อแต่น หาก เจ้าสุภานุวงศ์ ไม่มีความคุ้นเคยหรือรู้จักกันมาก่อนกับ ครอบครัวพลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ การส่งมอบความสัมพันธ์นี้ไปสู่ พลเอก สีสวาด แก้วบุญพันธ์ และผู้นำลาวระดับสูงอื่นๆ ก็จะทำให้ขาดตัวเชื่อมที่สำคัญ -พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ เป็นนักประสานงาน คุณลักษณะคล้ายคุณสมบัตินักการ ทูตที่ดี สามารถประสานความไม่ลงตัวของหน่วยงานราชการไทยของค์การต่างๆ ให้ ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาข้อพิพาทฯ และได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีไทย ด้วย</p>

ตารางที่ 3 สรุปคำตอบในการวิจัย

บทที่ 5

บทสรุป

สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ยุติลงได้จากการเจรจาหยุดยิงสำเร็จปรากฏผลในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 โดยความผลการเจรจาที่สำเร็จลงได้นั้นสร้างบทเรียนในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งมีปัจจัยสำคัญจากตัวแสดงที่เป็นตัวแทนในการเจรจา สามารถอธิบายผ่าน ภาวะผู้นำของนายทหารในช่วงเวลานั้น ประกอบด้วยคำอธิบายหลายประการ เช่น

ภาวะผู้นำทหารอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสามประการ คุณลักษณะ²¹⁰ character, courage และ competence,

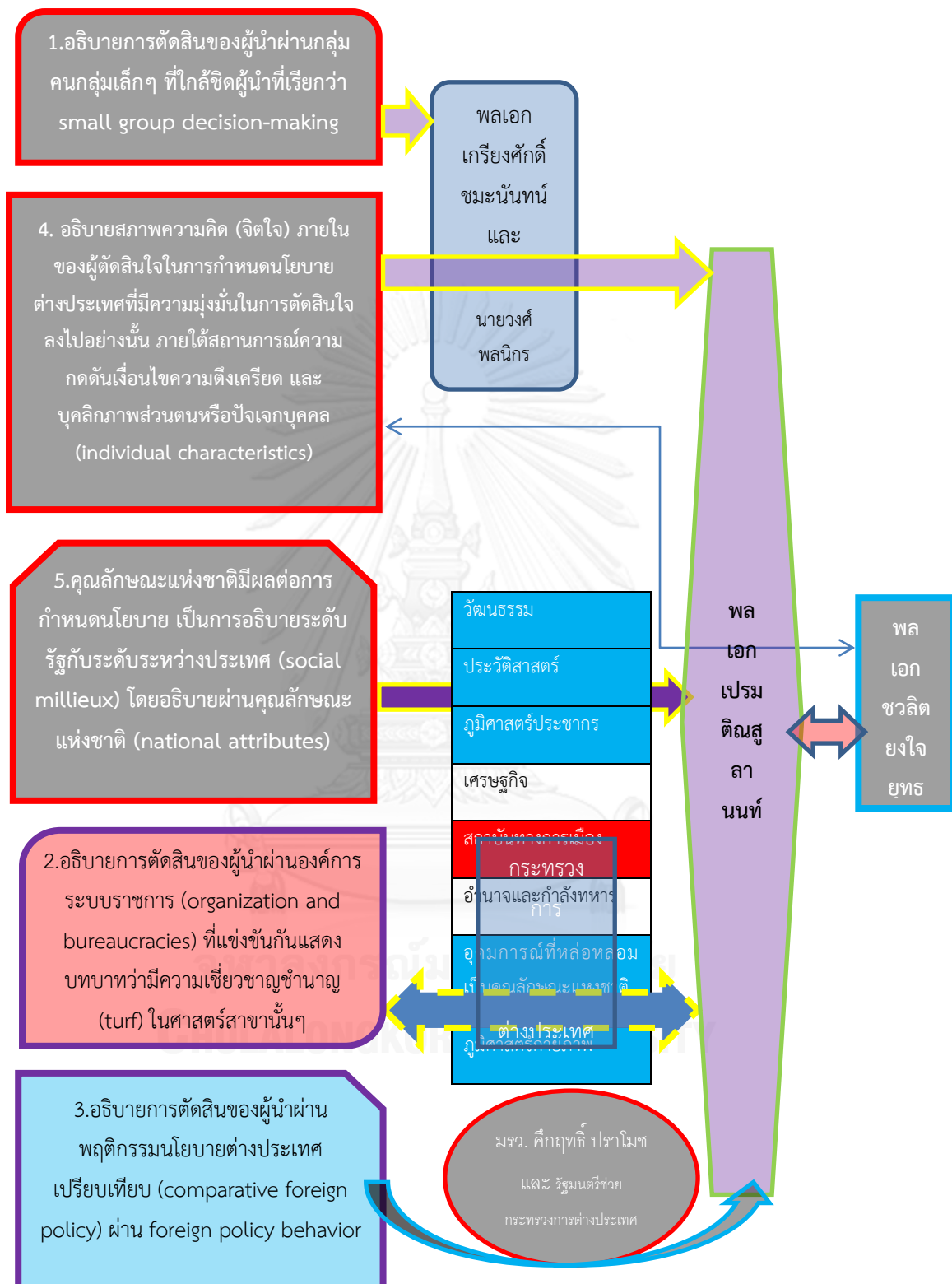
สำหรับภาวะผู้นำของนายทหารไทยนั้นมีเงื่อนไขจากสามปัจจัยที่สำคัญตามบริบทการเมืองการปกครองไทยในสมัยนั้น ได้แก่

ปัจจัยแรก คือ สภาพและคุณสมบัติส่วนบุคคลที่โดดเด่นของตัวแทนซึ่งได้รับความไว้วางใจจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในที่นี้หมายถึง พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายทหารคนสนิทผู้ที่นายกรัฐมนตรียไทยไว้วางใจ

ปัจจัยที่สอง คือ ต้องมีประสบการณ์ทางการทูตและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพทหารเป็นที่ยอมรับทั้งจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมทีมการทำงานต่างๆ จะเห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญวิทยานิพนธ์พยายามโน้มน้าวให้เห็นถึงภาวะผู้นำทหารของนายทหารอนาคตไกลซึ่งหมายถึง พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ และ

ปัจจัยที่สาม คือ ความกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจากสภาพการแย่งชิงแข่งขันกันมีอำนาจปกครองบ้านเมืองเพื่อสืบทอดอำนาจเป็นทายาททางการเมืองยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ เป็นการต่อสู้อันดุเดือดระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องในกองทัพ จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Valerie M. Hudson ในการอธิบายความคิดจิตใจของผู้ตัดสินใจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ภายใต้สถานการณ์บีบบังคับหรือกดดันบางอย่าง (the mind of the foreign policy decision-maker) นอกจากนี้การตัดสินใจของผู้นำสัมพันธ์กับคุณลักษณะแห่งชาติอีกด้วย

²¹⁰ Stokesbury, James L., 'Leadership as an Art', in Taylor L. and Rosenbach, William E. (Edited), *Military Leadership: In pursuit of excellence* pp. 5, 32, 49, 65.

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์เชิงปัจเจกบุคคลฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจวิกฤติบ้านร่มเกล้าผ่านการเชื่อมโยงแนวคิด the mind of the foreign policy decision-maker ของ Valerie M. Hudson

จากข้ออ้างข้างต้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์กล่าวสรุปโดนเน้นในประเด็นความเชื่อมโยงภาวะผู้นำ และสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ให้บทเรียนอะไรต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในประเด็น ดังต่อไปนี้

1.สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น²¹¹ เกิดขึ้นได้อย่างไร

ก.ปัญหาการปะทะ ยิงใส่กันจากเหตุข้ามเขตแดนที่ไม่ชัดเจนไปตัดไม้ ปรากฏให้เห็น เสมือนภาพยอตกภูเขา น้ำแข็ง

ความขัดแย้งและความสัมพันธ์ไทย-ลาว ปรากฏย้อนไปได้ถึง พ.ศ.2518²¹² แต่ สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ที่เกิดการปะทะยิงใส่กันเมื่อ วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2530²¹³ นับเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงที่สุด สาเหตุเกิดจากความขัดแย้งผลประโยชน์การตัดไม้²¹⁴ โดยมีนาย สุนันท์ สีหลักขันธ์ หรือเสี่ยวิชัยเจ้าของบริษัทอุตสาหกรรมดีดมอเตอร์เวิร์ค และบริษัทรุ่งตระกูลการทําม้า สอง บริษัทเอกชนเข้าไปตัดไม้ในพื้นที่ที่ไม่มีความชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดนไทย-ลาว เกิดการยิงปะทะกัน ถือเป็น การตอบสนองการโจมตีต่อกันในทันทีทันใด การปะทะในระยะแรกๆ นับได้ว่าเป็นการปะทะ ระดับท้องถิ่น ณ พิกัดเนิน 1370, 1428²¹⁵, 1146 เป็นต้น

²¹¹ ขวัญดี กายจนเตชะ, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทยกับการพัฒนา ความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2531-2541) (กรุงเทพฯ:วิทยานิพนธ์ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2541), หน้า 45.

สงครามเริ่มต้นประมาณเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ.2530 “...ลาวอ้างว่าทหารไทยรุกล้ำเข้าไปใน ดินแดนลาวโดยไปคุ้มกันให้ออกชนไทยที่เข้าไปตัดไม้ในดินแดนลาวในเขตภูสอยดาว...”

²¹² วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ, ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน หน้า 30, 83-84, 100, 119.

²¹³ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ ไทย-ลาว: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 134-144.

²¹⁴ Raschada Jiwalai, Thai foreign policy toward Laos, 1975-1990 (Hawaii: Ph.D. Dissertation, University of Hawaii, 1994), p. 147.

“...the dispute was definite related to logging business interest along the borders. It appeared that a Thai logging company had stopped paying a protection fee to local authorities and instead was using Thai soldiers or paramilitary for protection...” ความขัดแย้งผลประโยชน์การตัด ไม้ในพื้นที่โดยบริษัททําม้าของไทยที่ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากทหาร

²¹⁵ ทวีเกียรติ เจนประจักษ์, ‘ข้อพิพาทเขตแดน ไทย-ลาว’, ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หน้า 51.

ข. ปัญหาสภาพการเมือง-เศรษฐกิจ-สังคม-การค้าชายแดน และข้อตกลง-สนธิสัญญาด้านเขตแดนไทย-ลาว เสมือนภาพด้านล่างของภูเขาน้ำแข็งที่มองไม่เห็น

การเมืองการปกครองของไทยช่วงเกิดความขัดแย้งสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น เริ่มตั้งแต่ วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 และสิ้นสุดลง เวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 อยู่ในห้วงเวลาการบริหารประเทศภายใต้ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบนำโดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีไทยในสมัยนั้น สมัยนี้ทหารเป็นผู้นำและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริหารประเทศ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้เองสภาพการเมืองการปกครองไทยยังปรากฏการแย่งชิงการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทหารของหน่วยต่างๆ ภายในกองทัพถือเป็น “ความขัดแย้งภายในกองทัพ”²¹⁶ และการเลือกผู้ใกล้ชิด ผู้สนับสนุน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ²¹⁷ เป็นสิ่งจำเป็นต่อความมั่นคงของรัฐบาลประกอบกับเมื่อกองทัพมีการแย่งชิงอำนาจกันเองภายใน ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จำเป็นต้องเลือกทีมงานบริหารบ้านเมืองจากผู้มีประสบการณ์และมีภูมิหลังผ่านงานด้านทหารมาก่อน ในที่สุด บุคคลท่านหนึ่งที่เคยเป็นลูกน้อง-อดีตนายทหารคนสนิท (ทส.) ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้มีชื่อว่า พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ได้ถูกกำหนดให้ทำงานและเป็นตัวแทนของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยในขณะเกิดสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ปลายจากการเป็นนายทหารคนสนิทและการวางตัวผู้สืบทอดอำนาจทางการเมืองที่ต้องมาจากสายทหารส่งผลให้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ได้รับความไว้วางใจจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยเฉพาะปรากฏชัดจากประเด็นการได้รับความไว้วางใจให้เป็นทีมงาน 1 ใน 3 ท่าน²¹⁸ ร่วมเดินทางไปเจรจาทุลาบกับ ฯพณฯ เต็ง เสี่ยว ผิง ผู้นำระดับสูงของจีน

²¹⁶ ศศิธร โอเจริญ, บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2523-2531 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 19-22.

²¹⁷ อ้างแล้ว, หน้า 47.

“...กลุ่มนายทหารหนุ่มเป็นกลุ่มที่มีความสนิทสนมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และเป็นฐานสนับสนุนให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทหารหนุ่มเป็นกลุ่มทหารที่มีบทบาทสำคัญทั้งในทางการเมืองและในกองทัพ ในทางการเมือง สมาชิกในกลุ่มซึ่งส่วนมากเป็นนายทหาร จปร. รุ่น 7 ดำรงตำแหน่งวุฒิสภาพเป็นจำนวนมากกว่านายทหารรุ่นอื่น ส่วนในกองทัพนั้น นายทหารกลุ่มทหารหนุ่มมีความเติบโตในราชการอย่างรวดเร็ว และส่วนมากดำรงตำแหน่งในหน่วยคุมกำลังสำคัญ แม้ว่ากลุ่มทหารหนุ่มจะให้การสนับสนุน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่กลุ่มทหารหนุ่มกลับคัดค้านการต่ออายุราชการ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ขณะที่นายทหารบางกลุ่มพยายามเคลื่อนไหวสนับสนุน...”

²¹⁸ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ.ขวลิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบแตกหัก หน้า 46-50, 54, 86.

พลโท ผิน เกษร ในฐานะหัวหน้าคณะทูตพิเศษ, พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ และ พลเอก พัฒน์ อัครนิบุตร เป็นทูตลับพิเศษ ทำภารกิจเจรจากับจีนโดยพบกับ ฯพณฯ เต็ง เสี่ยว ผิง

2.ความน่าเชื่อถือของ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เกิดจากการได้รับความไว้วางใจจาก นายกรัฐมนตรีไทยให้เจรจาหยุดยิง วันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ นอกจากมีความสามารถในการเป็นนายทหารระดับบริหาร²¹⁹ ตลอดจนมีผลการเรียนดีมากแล้ว ยังปรากฏปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการได้รับความไว้วางใจให้เป็นตัวแทนฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิง ณ บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ปัจจัยนั้น คือ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นอกจากนี้แล้วยังเป็นนายทหารคนสนิทและเป็นที่ยอมรับไว้วางใจให้ทำงานสำคัญๆ ตลอดจน พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ได้ถูกวางตัวให้เป็นที่ปรึกษาทางการเมืองสืบต่อจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากสถานการณ์การเมืองการปกครองไทยในช่วงเวลานั้น เกิดพลวัตการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะระหว่าง “จปร. 5”²²⁰ และ จปร. 7²²¹. ปัญหา นายทหารฝ่ายขวานิยมการปฏิรูป²²², ประเด็นความขัดแย้งของสายเหยี่ยวและศิกระหว่างสายพิราบ²²³ รวมถึงกลุ่มทหารประชาธิปไตย²²⁴, ปัญหาการตั้งบราชการลับ²²⁵ เป็นต้น เหล่านายทหารต่างพยายามช่วงชิงความได้เปรียบในการขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองและพยายามแสวงหาโอกาสการขึ้นสู่ตำแหน่งทางการเมือง²²⁶ แต่ในที่สุด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

²¹⁹ กองบรรณาธิการนิตยสารอรุณสวัสดิ์ (บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด), คั่นแนวคิดพล.อ ขวลิต ยงใจยุทธ (กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์, 2532), หน้า 9, 38.

²²⁰ สุจินดา คราประยูร, วิโรจน์ แสงสนิท, อิศระพงศ์ หนูหนักดี เป็นต้น

²²¹ เช่น มนูญ รูปขจร จำลอง, ศรีเมือง, พัลลภ ปันมณี เป็นต้น

²²² เช่น พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

²²³ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/23 เสมือนเป็น "โมเดลประชาธิปไตย" ของกลุ่มทหาร "สายพิราบ" ได้รับการโปรโมทโดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

²²⁴ ศศิธร โอเจริญ, บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2523-2531 หน้า 49-50.

“...แกนนำของกลุ่มทหารประชาธิปไตยเป็นนายทหาร 12 คน พลตรี ระเบียบ วัณเพ็ญ, พลตรี ขวลิต ยงใจยุทธ, พันเอก ชวดี พิสุทธิพันธุ์, พันเอก ประโยชน์ ถาวรศิริ, พันเอก สุบรรณ แสงพันธุ์, พันเอก ทรงศักดิ์ สุยานนท์, พันเอก ประสิทธิ์ นาวาวัตร, พันเอก สมพงษ์ บุญญศิริกุล, พันเอก มานะ เกษรศิริ, พันเอก สมศักดิ์ พันธุ์เอี่ยม, พันโท พิศิษฐศักดิ์ ณีปวนิช, ร้อยเอก สมชาย วิรุฬผล, นอกจากนี้ยังมี พลเรือนที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มทหารประชาธิปไตย...”

²²⁵ ศศิธร โอเจริญ, บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2523-2531 หน้า 264.

“...การพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2530 เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 งบประมาณของกระทรวงกลาโหม...มีมติให้ลดงบประมาณในส่วนขอกระทรวงกลาโหมลง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ โดยงบประมาณของกองทัพถูกถูกลดลง โดยเป็นงบราชการลับที่ถูกถูกลดลง 4,000,000 บาท จากที่ตั้งไว้ 298,800,000 บาท...”

²²⁶ อ้างแล้ว หน้า 261.

ตัดสินใจเลือกอดีต ทส. คนสนิทอย่าง พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นตัวแทนและเป็นทายาททางการเมืองสืบต่อจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์²²⁷

จะเห็นได้ว่าท่ามกลางความขัดแย้งและแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะจากฝ่ายทหารเองและกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จำเป็นต้องเลือกแบ่งเบาภาระปัญหาในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะประเด็นสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น จึงมอบหมายให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และทีมงาน ทำการประสานการเจรจาหยุดยิงซึ่งสอดคล้องกับท่าทีของผู้นำฝ่ายลาวที่แสดงมิตรไมตรีต้องการเจรจาทันทีเพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่านอกจากปัจจัยระดับบุคคลที่ส่งผลให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนเจรจายุทธได้ สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานของ Valerie M. Hudson เห็นได้จาก การส่งท่าน คำพันธ์²²⁸ แสดงท่าทีของผู้นำลาวที่แสดงออกจากเหตุการณ์การระงับ²²⁹ หม่อม อภินพร รัตนวงศ์ศา ผู้เป็นชายาของเจ้าเพชรราช²³⁰ และเป็นอาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ด้วย กล่าวโดยสรุปคือ ปัจจัยที่นำไปสู่ความน่าเชื่อถือของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ให้เป็นผู้แทนการเจรจาหยุดยิง เกิดจากเหตุผล ดังต่อไปนี้ เหตุผลประการแรก เกิดจากปัจจัยส่วน

ความขัดแย้งจากการจัดสรรตำแหน่ง รมต. ในสมัยรัฐบาลเปรม 5 (5 สิงหาคม พ.ศ. 2529-3 สิงหาคม พ.ศ. 2531) ในขณะที่สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น อยู่ระหว่าง 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2530-19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

²²⁷ พิชาย รัตนดิถิก ญ ภูเก็ต, ‘พลวัตความขัดแย้งทางการเมืองไทย: ขุนนาง ทหาร นายทุน และประชาชน’ ใน ผู้จัดการรายวัน 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

<http://www.manager.co.th/AstWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=9570000057637> วันค้นคว้า 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

หลัง 3 สิงหาคม พ.ศ. 2531 เมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตัดสินใจวางมือทางการเมือง “...ในที่สุดเมื่อ พลเอกเปรม ประกาศวางมือทางการเมืองใน พ.ศ. 2531 กลุ่มทุนอิทธิพลท้องถิ่นและทุนระดับชาติก็ได้ครอบครองพื้นที่แห่งอำนาจทางการเมืองเกือบสมบูรณ์ ขณะที่ฝ่ายกองทัพก็เริ่มลดบทบาททางการเมืองลงไประดับหนึ่ง และเริ่มที่จะสร้างความเป็นเอกภาพภายในขึ้นมา โดยมีนายทหารกลุ่มจปร. รุ่น 5 ที่นำโดย พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นแกนกลางแห่งอำนาจ...” และ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นองคมนตรี

²²⁸ ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 หน้า 134-144.

ท่านคำพันธ์ ได้กล่าวกับ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ สองประการ คือ ประการแรก ปัญหาการสู้รบบริเวณ อําเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ไม่ควรใช้กำลังกันเลย น่าจะใช้วิธีเจรจา พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ แจ้งว่าน่าจะคุยกันระดับท้องถิ่น ลาวไม่ควรส่งกำลังมา จึงเป็นเรื่องที่น่าเสียใจ, ประการที่สอง นาย คำพันธ์ ขอให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ประสานกับราชเลขาธิการ สำนักพระราชวัง ประสงค์ให้ ท้าว ภูมี วงจิจิต แห่งประเทศลาว ขอเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อถวายพระพรฯ ครบ 5 รอบ ซึ่งพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รับเรื่องไว้

²²⁹ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2530 ของท่านคำพันธ์ สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ที่นำพวงหรีดจากเจ้าสุภานุวงศ์ มาเคารพศพพชายาของน้องชายที่เสียชีวิต ณ วัดโสมนัสวิหาร

²³⁰ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, สารานุกรมรัฐประชาติปไตยประชาชนลาวและความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ระหว่างไทย-ลาว หน้า 36.

บุคคล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการทูต²³¹ มาก่อน เห็นได้จากการได้รับมอบหมายให้เดินทางไปพบ เต็ง เสี่ยว ผิง อีกทั้งยังมีประสบการณ์การทำงานและความก้าวหน้าในวิชาชีพทหาร, เหตุผลประการที่สอง เกิดจากสภาพการเมืองการปกครองไทยที่มีการแย่งชิงและขัดแย้งระหว่างผู้นำทหาร ความวุ่นวายและปัญหาการบริหารงานของรัฐบาลประชาธิปไตยครึ่งใบ จึงเป็นสาเหตุให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เลือกอธิบดีนายทหารผู้เคยทำงานใกล้ชิด (ทส.) คือ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ให้เป็นผู้แทนการเจรจาหยุดยิงสงครามบ้านร่มเกล้า-ป่อแต่น และ เหตุผลประการสุดท้าย ผู้นำลาวระดับสูงสุด เจ้าสุภานุวงศ์ ส่งสัญญาณบวกพึงพอใจให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้แทนฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิง โดยมอบหมายให้ ท่านคำพัน สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ประสานงานการเจรจาต่อไป เหตุข้ออ้างข้างต้นถือว่าประสบการณ์ความสามารถ และประวัติความเป็นมาของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ทำให้ผู้มีอำนาจของประเทศลาวพึงพอใจและยอมรับความเป็นตัวแทนในการเจรจาหยุดยิงสำเร็จในวันที่ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531

สรุปได้ว่า พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ มีบทบาทในการเจรจาหยุดยิง ในสามประเด็น ได้แก่ ก. บทบาทของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ในการเจรจาหยุดยิงในฐานะตัวแทนที่ไทยและลาวยอมรับ, ข. บทบาทในฐานะผู้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนำไปสู่การทำงานเป็นทีมประสานต่อการเจรจาหยุดยิง และ ค. บทบาทการเป็นนายทหารที่ประสบความสำเร็จ มีประสบการณ์ทางการทูตและได้รับความไว้วางใจจากนายกรัฐมนตรีไทยในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ

3. เงื่อนไขความสำเร็จของการเจรจาหยุดยิง ยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-ป่อแต่น

ก. เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิง

เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายไทยในการเจรจาหยุดยิงประกอบด้วยกระบวนการทำงานหลายประการ ได้แก่ ประการแรก กระบวนการก่อนการเจรจาหยุดยิง ได้รับการประสานงานจาก พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ ตลอดทั้งได้รับการช่วยเหลือจากทีมงานชุด “พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และนายวงศ์ พลนิกร และ คณะที่มเจรจาทั้งชุดที่ลาวและชุดที่สนามบินดอนเมือง”²³² รวมถึงการประชุมคณะทำงานย่อย การพบปะสนทนาบนโต๊ะอาหาร ที่นำไปสู่คำเรียกว่า “การทูตแกง

²³¹ ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง), พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบ แตกหัก หน้า 7.

²³² พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ นายวงศ์ พลนิกร เดินทางไปกรุงเวียงจันทน์ เจรจากับ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ และ ท่านไกสอน พรมวิหาน นายกรัฐมนตรีของลาวด้วยตนเอง ผลลัพธ์คือ เกิดการเจรจาที่กรุงเทพในวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 ระหว่าง พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ กับ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และ ออกแถลงการณ์ร่วมวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 (ดังรายละเอียดตามภาคผนวก ข)

เขี้ยวหวาน”²³³, ประการที่สอง นอกจากนี้ยังปรากฏรายละเอียดการต่อรอง ระยะการถอยร่นของทหารแต่ละฝ่าย²³⁴ เช่น ประเด็นประนีประนอมการถอย 3 กิโลเมตรจากจุดปะทะเพื่อไม่ให้ลุกลามเกินไปจนเข้าไปในพื้นที่ลาว ตามที่คณะทำงานของประเทศไทยอยากได้ถอยจากแนวรบ 5 กิโลเมตร แต่ลาวเสนอที่ 3 กิโลเมตร, ประการที่สาม ความสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บ ตลอดจนผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ²³⁵ การค้าชายแดน²³⁶ ตัวเลขการค้าไทย-ลาว²³⁷ ลดลง และมีการอ้างถึง “การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาถึง 3,000 ล้านบาท”²³⁸, ประการที่สี่ สภาพความหลากหลายปัญหาทางการเมืองการปกครองของไทยในเวลาเกิดสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต้องพยายามแก้ไขและลดภาระการบริหารงาน อย่างน้อยที่สุดก็คือ เจริญหยุดยิงและดำเนินความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาว เพื่อจะได้มีเวลาจัดการกับปัญหาอื่นๆ ในประเทศ²³⁹ เป็นต้น และ ประการสุดท้าย ผลประโยชน์ของการยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติและเป็นความต้องการร่วมกันระหว่างไทยและลาว

ข. เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายลาวในการเจรจาหยุดยิง

เงื่อนไขความสำเร็จของฝ่ายลาวในการเจรจาหยุดยิงเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ประการแรก การลดความเสียหายของการใช้พื้นที่ในประเทศไทยของกลุ่มชาวม้งต่อต้านรัฐบาลลาว²⁴⁰, ประการที่สอง ผู้นำลาวส่งสัญญาณต้องการเจรจาหยุดยิงผ่านเอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย ทั้งจากความพยายามก่อนและหลังวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ณ งานศพ หม่อมอภินทร รัตนวงศ์ศา “รวมถึงโทรเลขเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 จาก นาย ไกรสอน พรหมวิหาร นายกรัฐมนตรีลาว ส่งถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีไทย เพื่อส่งทูตมาเจรจากับไทย

²³³ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว หน้า 39-41. และ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 88, 90.

การเรียกขานคำว่า การทูตเขี้ยวหวาน โดย วิทย์ บีบีซี

²³⁴ อ้างแล้ว หน้า 39-41.

²³⁵ บุญญรักษ์ นิงสานนท์, เกษม สนิทวงศ์, สุเมธ ตันติเวชกุล, พายัพ พะยอมยนต์, สันติ บางอ้อ และ กิตติ อธิวิริย์, เส้นทางใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ลาว หน้า 21.

²³⁶ มานะ มาลาเพชร, ‘การค้าชายแดนไทย-ลาว: ปัญหาและทิศทาง’ ใน วิทยา สุจริตธนารักษ์ และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้าชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 44.

²³⁷ เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950- ค.ศ. 1991 (ชลบุรี: ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546), หน้า 45.

²³⁸ ยอดตรง ทับทิวไม้, 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้า: เมืองหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว หน้า 49.

²³⁹ ศศิธร โอเจริญ, บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2523-2531 หน้า 85, 87.

ปัญหาการบริหารงานของรัฐบาล ปัญหาการขาดแคลนน้ำตาลทราย ปัญหาเหล็กขี้ผึ้ง เป็นต้น

²⁴⁰ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 84, 87.

และไทยตอบตกลง”²⁴¹, ประการที่สาม เหตุผลด้านเศรษฐกิจ²⁴² และการขาดแคลนสินค้าจากการปิดชายแดน ทำให้พลเมืองบริเวณชายแดนได้รับผลกระทบจากสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น, ประการที่สี่ ลาวไม่พอใจกระทรวงการต่างประเทศของไทย²⁴³ และหาทางออกด้วยการแสดงสัญญาณความพึงพอใจในการที่ต้องการให้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้แทนในการเจรจาหยุดยิงมากกว่าให้กระทรวงการต่างประเทศของไทยทำหน้าที่นี้ และ ประการสุดท้าย ผลประโยชน์ของการยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติเป็นความต้องการร่วมกันระหว่างลาวและไทย

4.สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ให้บทเรียนอะไรต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ก.บทเรียนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญต่อแนวคิดบ้านพี่เมืองน้อง-ผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนบุคคล

นาย นิรันดร์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว กล่าวแก่นักข่าวไทยที่นครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2531 “...ในกรณีความขัดแย้งไทย-ลาว นี้ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และเวียดนามถือว่าไทยลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ควรจะเจรจาทกลงกันให้ได้...”²⁴⁴ และในความเป็นจริง สองประเทศก็มีลักษณะชาติพันธุ์-วัฒนธรรม-ภาษาที่ใกล้เคียงกันสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดีมากกว่าที่จะมาขัดแย้งกัน และ

จากปัจจัยการเมืองภายในประเทศทั้งสองชาติ ส่งผลให้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินการเจรจาหยุดยิง นำไปสู่การยุติสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น

ข.บทเรียนในอดีตช่วงที่ขมขื่นจากการตกอยู่ภายใต้เหลี่ยมของจำวอาณานิคม

สาเหตุ “...สัญญาที่ไม่เป็นธรรมไทย-ฝรั่งเศส...”²⁴⁵ นำไปสู่ปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและการตกอยู่ในวังวนความไม่ชัดเจนของเส้นอาณาเขต ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดการกระทบกระทั่งกัน แต่ทั้งสองชาติก็สามารถออกจากความขัดแย้งได้โดยหลังจากเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น คณะกรรมการร่วมปักปันเขตแดน (Joint Boundary Commission-JBC) พยายาม

²⁴¹ สุวิทย์ ธีรศาตวัต, เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน หน้า 338-347.

²⁴² เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950- ค.ศ. 1991 (ชลบุรี: ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546). หน้า 43, 45.

²⁴³ เขียน ธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม และ ทานตะวัน โมโนรมย์, ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาคนลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 106, 122.

²⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16, 95.

²⁴⁵ สุวิทย์ ธีรศาตวัต, จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มติชน, 2552), หน้า 142.

ตกลงแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนที่ยังไม่ชัดเจน เช่น การปักปันเส้นเขตแดนทางบก²⁴⁶ นำไปสู่ความร่วมมือมากขึ้น²⁴⁷

ค.บทเรียนจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการเมืองระหว่างค่ายประชาธิปไตย-ค่ายคอมมิวนิสต์ และความเสื่อมของอิทธิพลจากสงครามเย็น

มีความเป็นไปได้ที่สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น จะกลายเป็นสงครามตัวแทนระหว่างค่ายประชาธิปไตยและค่ายคอมมิวนิสต์²⁴⁸ แต่ผลจากการเสื่อมและการลดความเข้มข้นของสงครามเย็นทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดความตึงเครียดต่อการवादกลัวยุคคอมมิวนิสต์ ตลอดทั้งจึงมีบทบาทควบคุมการขยายอิทธิพลของเวียดนาม ทำให้ประเทศลาวไม่ได้รับความกดดันจากเวียดนามอีกต่อไป สามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระมากขึ้น รวมทั้งสามารถตัดสินใจต่อสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น ได้อย่างอิสระ²⁴⁹ จนนำไปสู่กระบวนการหยุดยิงและออกแถลงการณ์ร่วมของคณะผู้แทนทางทหารไทย-ลาว วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531²⁵⁰ ตามรายละเอียดในภาคผนวก ข และนับจากการหยุดยิง เมื่อเวลา 08:00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาวก็พัฒนาอย่างต่อเนื่องดีขึ้นๆ ตามลำดับ

5. บทเรียนจากความขัดแย้งสงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น

ทั้งสองชาติมีอาณาเขตติดต่อกัน ไม่ควรให้ผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือกลุ่มใดๆ ขัดกับผลประโยชน์แห่งชาติและถ้อยแถลงการณ์ที่มีต่อกันสมัย พ.ศ. 2522 รวมถึงความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจ-การค้าชายแดน-สังคม ความเชื่อที่ใกล้เคียงกัน มีสายสัมพันธ์แบบ “บ้านพี่เมืองน้อง” ไม่ควรมีทัศนคติลบต่อกัน เหตุการณ์ความขัดแย้งๆ น่าจะมีโอกาสเจรจากันได้ทั้งในระดับท้องถิ่น ผ่านเจ้าแขวงและนายอำเภอท้องถิ่นรวมถึงฝ่ายไทยไม่ควรละเลยการส่งสัญญาณต้องการเจรจาหยุดยิงจากฝ่ายลาว อย่างไรก็ตามการเจรจา-ผู้นำ ไม่ควรละเลยสัญญาณใดๆ ที่จะนำไปสู่ช่องทางการเจรจาหยุดยิง

²⁴⁶ จันทอร พงศ์พันธุ์ภูักดี, การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัย, 2543), หน้า 39.

²⁴⁷ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ หน้า 413. ที่มา

²⁴⁸ จำลอง โพธิ์ทอง, การพัฒนาความสัมพันธ์ไทยลาว หน้า 83.

“...การรบครั้งนี้ มิได้รับกับลาวประเทศเดียว เรารบกับกลุ่มชาติอินโดจีนทั้งหมด...”

²⁴⁹ จากเหตุข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความร่วมมือระหว่างประเทศอาจเกิดได้ทั้งประเทศที่ยึดถืออุดมการณ์ประชาธิปไตย อย่างเช่นประเทศไทย และความร่วมมือระหว่างประเทศอาจเกิดได้กับประเทศที่ยึดถืออุดมการณ์คอมมิวนิสต์ อย่างเช่นประเทศลาว สงครามบ้านร่มเกล้า-บ่อแต่น สร้างความจดจำที่เจ็บปวดจากความร้ายแค้นระหว่างประเทศทั้งสอง แต่ก็ได้ให้บทเรียนของการร่วมมือแก้ไขปัญหาระหว่างกัน

²⁵⁰ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว หน้า 76-77.

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิธีศรี, 2527).

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ระหว่างไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์).

กองบรรณาธิการนิตยสารอรุณสวัสดิ์ (บริษัทสำนักพิมพ์ธรรมนิติ จำกัด). คั่นแนวคิด พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ (กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, 2532).

เขียน ธีระวิทย์, กนกพรรณ อยู่ชา, พรรณสิริ พรหมพันธุ์. สายใยไทย-ลาว ข่าวกเกี่ยวกับลาวในสื่อมวลชนไทย (กรุงเทพฯ: สมาคมไทย-ลาว, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2538).

เขียน ธีระวิทย์, อติสร เสมอแย้ม และ ทานตะวัน มโนรมย์. ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาคนลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544).

เคน นาดิ, สยามรัฐ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (กรุงเทพ: สยามรัฐ, 2531).

คณะกรรมการการทหาร วุฒิสภา. รายงานการสัมมนาเรื่องการปฏิรูปกองทัพไทย (กรุงเทพ: คณะกรรมการการทหาร วุฒิสภา, 2546).

จำลอง โพธิ์ทอง. การพัฒนาความสัมพันธ์ไทยลาว (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2532).

จันทอร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี. การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543).

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. การสำรวจแนวพรมแดนไทย-พม่า-ลาว-กัมพูชา (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540).

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจน์ ละอองศรี (บรรณาธิการ). รัฐชาติ-พรมแดน: ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2553).

_____ . ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540).

ชวณิตย์ กาญจนเตชะ. ความสัมพันธ์ไทย-ลาว: ศึกษาบทบาทผู้นำทางทหารของกองทัพไทยกับการพัฒนาความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือหลังกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้าจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2531-2541) (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2541).

ชินวัฒน์ แม้นเดช (พินเอก). ความสัมพันธ์ ลาว-ไทย: ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจากปี ค.ศ. 1975 ถึง ปี ค.ศ. 2001 (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544).

ชวลิต ยงใจยุทธ. โทรทัศน์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร, นครหลวง: รวมสาส์น, 2515).

ชวลิต ยงใจยุทธ (พลเอก) (เขียน) นุชรินทร์ ศศิพิบูลย์ (บรรณาธิการ). ยุทธศาสตร์ที่จะชนะได้ในวันนี้: วันนั้นชนะได้อย่างไร (พิมพ์ครั้งที่ 2) (กรุงเทพฯ: โลกสีขาว, 2549).

เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวในยุคสงครามเย็น ทศวรรษ 1950- ค.ศ. 1991 (ชลบุรี: ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546).

เดลินิวส์. 12 มีนาคม 2531.

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2555).

ดีเอส 1478. บทความยุทธการบ้านร่มเกล้าเมื่อเมืองที่เมืองน้องทะเลาะกัน ที่มา <http://atcloud.com/stories/20162> วันค้นคว้า 15 เมษายน 2012

ทีมงานการเมือง (เรียบเรียง). พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ: เปิดบันทึกการเดินทางกว่าสองแสนกิโลเมตรสู่ยุทธการรบแตกหัก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันชนะ, 2539).

চারঙ্গক্তি পেখলেচোনন্ত. สยามประเทศไทยกับ"ดินแดน"ในกัมพูชาและลาว (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย, 2552).

นพดล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ). เขตแดนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สถาบันการข่าวกรอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, 2555).

บังอร ปิยะพันธุ์; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจนี ละอองศรี (บรรณาธิการ). ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541).

บุญกรม ดงบังสถาน. การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท เพรส จำกัด, 2548).

_____ . โลกสีขาว ของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 2) (กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท เพรส จำกัด, 2547).

บุญกลม ดงบังสถาน และ ตัก จิตติบรรณ. ชายคนนี้ชื่อ "ชวลิต": แนวความคิดที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2529).

บุญญรักษ์ นิงสานนท์, เกษม สนิทวงศ์, สุเมธ ตันติเวชกุล, พายัพ พะยอมยนต์, สันติ บางอ้อ และ กิตติ อธิวิทย์. 2520. สู่ทางใหม่ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ลาว (ม.ป.พ.: ม.ป.ท., 2520).

บัววร สุกกาแสง. 30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965 - 1995 (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549).

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. กองทัพไทยกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่: การปรับบทบาทของกองทัพไทยเพื่อรองรับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551).

ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว. การอภิปรายเรื่อง ปัญหาการเจรจา ไทย-ลาว ณ ห้องประชุมมาลัย หุวันนท์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10 มี.ค. 2531 / จัดโดย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2531).

ปัญหาการทูตและการทหารของไทย, มติชน 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2531).

ผู้จัดการรายวัน 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

<http://www.manager.co.th/AstvWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=9570000057637> วัน
 คั่นคว่ำ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

เพาพงา อูยยานนท์. ปัญหาและแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ลาว (สิงหาคม
 2531- กุมภาพันธ์ 2534) (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535).

พันทะวง บุตทะสะวง. การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย 1987-1996
 (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

มติคณะรัฐมนตรี 4 สิงหาคม พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 1 กันยายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 15 กันยายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 22 กันยายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 29 กันยายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 6 ตุลาคม พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 20 ตุลาคม พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 1 ธันวาคม พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 22 ธันวาคม พ.ศ.2530

มติคณะรัฐมนตรี 2 มกราคม พ.ศ.2531

มติคณะรัฐมนตรี 6 กันยายน พ.ศ.2531

มติชนสุดสัปดาห์ วันอาทิตย์ที่ 14 กุมภาพันธ์ 2531.

มติชน 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531.

มิตรสัมพันธ์. พี่น้อง ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มนตรีศาสตร์, 2541).

มิตรสัมพันธ์. พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ (ศรีสะเกษ: สำนักพิมพ์มนตรีศาสตร์, 2532).

ยุทธศักดิ์ คมบุญ. พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546).

ยอดธง ทับทิวไม้. 3,000 ล้านบาทที่บ้านร่มเกล้า: เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาว (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน, 2531).

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, มติชน 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2531).

เวียงชัย ท่ามะวง. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมของการค้าชายแดนนอกระบบลาว-ไทย ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและต่อการลดความยากจน (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551).

วงศ์ พลนิกร. ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ: บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดประสารการพิมพ์, 2531).

วิชัย พิไลพงศ์ (พันเอก). ปัจจัยประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, 2521(1978).

วิทยา สุจริตนารักษ์ และ ชบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ). การค้าชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาฯ, 2537).

วิรัช ร่วมพงษ์พัฒนะ. ปัญหาความขัดแย้งไทย-ลาวในช่วงปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531).

วิศวมาศ ปาลสาร. ความขัดแย้งระหว่าง ลาว-ไทย ที่บ้านร่มเกล้า ในทศวรรษหนังสือพิมพ์ ลาว ช่วง ค.ศ.1987-1988 (กรุงเทพมหานคร: สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชีย คณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552).

ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ). เขตแดน พรหมแดน ชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา จุฬาฯ, 2553).

ศิริ ทิวะพันธุ์ (พันโท). จากความรู้สึกนึกคิด: กรณียุทธการบ้านร่มเกล้า จ.พิษณุโลก (กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์, 2531).

ศศิธร โอเจริญ. บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ระหว่าง พ.ศ. 2523-2531 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549)

สารคดี. ปีที่ 4 ฉบับที่ 39, พฤษภาคม พ.ศ.2531.

สำเร็จ ทวีคำ. ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีน ยุคหลังสงครามเย็น (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 11 ธันวาคม 2539 (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2539).

โสมเพ็ญ ชูทรานนท์. ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย: ศึกษานโยบายของไทยต่อลาว ระหว่าง พ.ศ.2518-2523 (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

สุพจน์ ด้านตระกูล. ปัญหาบ้านร่มเกล้าหรือบ่อแตงที่ยังไม่ยุติ (กรุงเทพมหานคร: บริษัท หนังสือลายน้ำจำกัด, 2531).

สุรชาติ บำรุงสุข. กองทัพในยามสันติ: ปฏิบัติการนอกเหนือจากการสงคราม และปฏิบัติการ รักษาสันติภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: บริษัทสแควร์ปรีซ์ 93, 2543).

สุรชัย ศิริไกร. สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรหมแดนไทย-ลาว: 1675-1981 (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527).

สุวิทย์ ธีรศาสตร์. จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มติชน, 2552).

_____. เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553).

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ ที่มา

<http://www.indochinapublishing.com/research/pdf/rsc13282747310030.pdf> วันค้นข้อมูล
ข้อมูล 2 มกราคม 2555.

หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์กองทัพ. ความหวังใหม่: ชีวิตและผลงาน พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ (มปท.: หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์กองทัพ, 2534).

เอกสารการประชุมคณะกรรมการบริหารงานศูนย์กลางพรรค ครั้งที่ 5 สมัยที่ 4 (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์กระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรม, 1988).

อดิศร เสมแย้ม. ‘ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในจินตภาพของลาว’, ใน สัมมนาวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง “ไทยอาเซียน เอเชีย: บนก้าวอย่างสู่ความสัมพันธ์ภาคประชาชน” (กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการของสถาบันเอเชียศึกษา วันที่ 1 ธันวาคม 2553 ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณี ชั้น 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

อภิวัฒน์ วรรณกร. เดินทัพทางไกลหมื่นไมล์แห่งชีวิต พล.อ.ขวลิขิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: มติชน, 2540).

อิศราวุธ อ่อนน้อม (พันตำรวจตรี) (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ). การควบคุมชายแดน (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา ด้วยความสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551).

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

Djwandono, J. Soedjati and Cheong, Young Mun (Edited), Issues in Southeast Asian Security: Soldiers and Stability in Southeast Asia (Heen Mui Terrace, Pasir Panjang, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1990).

Raschada Jiwalai. Thai foreign policy toward Laos, 1975-1990 Ph.D. Dissertation (Hawaii: University of Hawaii, 1994).

Smith, Steve; Hadfield, Amelia and Dunne, Tim (Edited). Foreign policy: theory actors cases (First edition) (Great Clarendon, Oxford, United Kingdom: Oxford University Press).

Taylor, Robert L. and Rosenbach, William E. (Edited). Military leadership: In pursuit of excellence (Colorado: Westview Press, 1984).

Toye, Hugh. Lao buffer state or battleground (London: Oxford University Press, 1968).

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลาว-ไทย

วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบาย-ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ-ความมั่นคง ไทยและลาว มีเนื้อหาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องไปสู่ประเด็น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

ปี	ชื่อผู้แต่ง	ชื่อเรื่อง	ประเด็นนโยบาย	ประเด็นเขตแดน	สภาพแวดล้อม ภายนอกประเทศ	สภาพแวดล้อม ในประเทศ
25	โสม	ลาวกับความ	ทั้งสภาพแวดล้อม	-หลายส่วนของ	-พ.ศ.2519	-ปัญหา
26	เพ็ญ ชุทรา นนท์	มั่นคงของ ประเทศไทย: ศึกษา นโยบาย ของไทยต่อลาว ระหว่าง พ.ศ. 2518-2523	การเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองและ ผู้นำประเทศ ทำ ให้นโยบายลาว เปลี่ยนแปลง ²⁵¹	ลาวเคยเป็นของ สยามและถูก ฝรั่งเศสใช้กำลัง บีบบังคับจัดทำ สนธิสัญญายึด ครองพื้นที่เรื่อยๆ -“...ปัญหา พรมแดน...สาเหตุ ที่แท้จริง เนื่องมาจาก สนธิสัญญาไม่เป็น ธรรมที่ไทยทำกับ ฝรั่งเศส...” ²⁵²	ยุบ สปอ. , เพื่อนบ้านไทย รอบๆ กลายเป็น คอมมิวนิสต์ ²⁵³ ลาวขาดแคลน อาหาร เนื่องจาก ประสบภัย ธรรมชาติ ²⁵⁴ และปีต่อมา	พรมแดนและ การเดินเรือ ตามลำน้ำโขง, ความ หวาดระแวง ของผู้นำลาว ,ปัญหาลาว อพยพ (ลาว ยุบสภา 13 เมษายน พ.ศ. 2518) ²⁵⁵

²⁵¹ โสมเพ็ญ ชุทรานนท์, ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย: ศึกษา นโยบายของ ไทยต่อลาวระหว่าง พ.ศ.2518-2523 (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า จ.

²⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 23, 95.

-สนธิสัญญาฉบับสำคัญที่สุดระหว่างสยามและฝรั่งเศส เดือนตุลาคม พ.ศ.2536 ส่งผลให้ไทยต้องสละฝั่ง ช้ายแม่น้ำโขงทั้งหมดและเกาะในแม่น้ำโขงด้วย

-อนุสัญญาสยามและฝรั่งเศส เพื่อวางระเบียบเกี่ยวกับความเกี่ยวพันระหว่างสยามกับอินโดจีนที่กรุงเทพฯ เมื่อ 25 สิงหาคม พ.ศ.2469 (ค.ศ.1926) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเขตแดน ได้แก่ 1.ลำน้ำโขงที่ไม่มีเกาะและ แยกหลายสายให้ถือร่องน้ำเป็นเส้นเขตแดน, 2.หากมีน้ำไม่ว่าช่วงเวลาใดลำน้ำโขงที่แยกหลายสายเพราะเกาะแยก ออกจากฝั่งไทย เส้นกั้นเขตแดนจะอยู่ร่องน้ำลึกของสายน้ำที่ใกล้ฝั่งไทยมากที่สุด, 3.ดอนเขี้ยว ดอนเขี้ยวน้อย ดอน น้อย ดอยบ้านแพง หาดทรายเพ-เวินกุ่ม ดอนแกงกอง-ดินเหนือ ดอนสำโรง เป็นของไทย

					ประสบ อุทกภัย	
25	จัน	การแก้ปัญหา	นโยบายความ	สนธิสัญญา	การกำหนด	การตั้งองค์กร
43	ทรอร	พรมแดนทางบก	ร่วมมือปักปันและ	ระหว่างไทยและ	เส้นเขตแดน	ความร่วมมือ
	พงศ์พิ	ระหว่างไทยและ	เจรจาเขตแดน	ฝรั่งเศส ไทย	ไทยและลาว	ไทยลาว โดยมี
	นัฐผู้	ลาว	หลังข้อพิพาท	เสียเปรียบ เช่น	เป็นผลมาจาก	JC ทำหน้าที่
	ภักดี		ต่างๆ	สนธิสัญญาไม่	อิทธิพลของ	หลักและแยก
				สอดคล้องกับหลัก	สภาพแวดล้อม	เป็นสองสาย
				กฎหมายระหว่าง	ระหว่าง	การทำงาน
				ประเทศและไม่มี	ประเทศในยุค	คือ GBC
				การปักปันเขต	จักรวรรดินิยม	(ได้แก่
				แดนตาม	และ “... ”	Border
				สนธิสัญญาให้	สภาพแวดล้อม	Security Co-
				เสรีจสมบูรณ และ	ระหว่าง	operation
				การลดอิทธิพล	ประเทศ	Sub-
				ของโซเวียต	ภายหลัง	committee)
				เวียดนาม	สงครามเย็นได้	และ JBC
					เอื้ออำนวยให้	(ได้แก่ Joint
					การปรับท่าที่	Technical
					ระหว่างไทย-	Sub-
					ลาวเป็นไป	committee)
					ในทางที่จะ	
					เสริมสร้าง	
					ความสัมพันธ์	
					ที่ดีต่อ	
					กัน...” ²⁵⁶	
25	พัน	ความสัมพันธ์	ประเด็นการปรับ	ลาวคลายความ	เปลี่ยนจาก	นโยบาย

²⁵³ โสมเพ็ญ ชูทรานนท์, ลาวกับความมั่นคงของประเทศไทย: ศึกษานโยบายของไทยต่อลาวระหว่าง พ.ศ.2518-2523 หน้า 44, 103.

“...ไทยได้เปลี่ยนแนวใช้นโยบาย ‘ทำศึกนอกบ้าน’ ส่งทหารไปสู้กับคอมมิวนิสต์ในลาว เวียดนาม และ กัมพูชา โดยเชื่อว่า ถ้าสามารถยับยั้งคอมมิวนิสต์เอาไว้ในดินแดนลาว ปัญหาคอมมิวนิสต์ในประเทศก็คงแก้ไขได้...”

²⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63, 79.

²⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 54-58.

²⁵⁶ จันทรอร พงศ์พันธุ์ผู้ภักดี. การแก้ปัญหาพรมแดนทางบกระหว่างไทยและลาว หน้า บทคัดย่อ, 44-46, 60.

44	เอก ชินวั ฒน์ แมน เดช	ไทย-ลาว ศึกษา พัฒนาการ นโยบายของลาว จาก ปี ค.ศ. 1975-2001	นโยบายของลาว ต่อไทยหลังวิกฤติ บ้านร่มเกล้า ปี ค.ศ.1988	กังวลและพลาด ระวางไทยได้ บ้านร่มเกล้า-บ่อ แต่น อำเภอลาด ตระการ จังหวัด พิษณุโลก...เป็น ความขัดแย้งที่ รุนแรงที่สุด...” ²⁵⁷	ความขัดแย้ง เผชิญหน้า เปลี่ยนเป็น ความร่วมมือ และ มิตรภาพ ²⁵⁷	เปลี่ยนสนาม รบให้เป็น สนามการค้า ในปี ค.ศ. 1989 สมัย นายชาติชาย ชูนหวีณ
25	ยุทธ	พระราชกรณีย	สมัยพลเอกเปรม	“...การปะทะกันที่	-กระทรวง	
46	ศักดิ์ คม บุญ	กิจของ พระ บาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และ พระบรมวงศานุ วงศ์ในการ ส่งเสริม ความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	ความสัมพันธ์ไทย- ลาวลดระดับลง	บ้านร่มเกล้า-บ่อ แต่น อำเภอลาด ตระการ จังหวัด พิษณุโลก...เป็น ความขัดแย้งที่ รุนแรงที่สุด...” ²⁵⁸	ต่างประเทศ ดำเนิน นโยบายเป็น มิตรกับ สปป. ลาว เพื่อให้ ลาวเป็นอิสระ จากเวียดนาม และได้การค้า	
					-สภาคความ มั่นคง (และ กองทัพ) ไม่ ไว้วางใจชาติ อินโดจีน เพราะเวียง จันทรมีทหาร เวียดนาม ประจำการ มาก และลาว- เวียดนาม	

²⁵⁷ ชินวัฒน์ แมนเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจาก ปี ค.ศ.1975-2001 หน้า บทคัดย่อ, 25.

เป็นผลจาก “...แนวคิดจิตนาการใหม่อันเป็นผลจากการประชุมครบคณะของคณะกรรมการบริหารงาน ศูนย์กลางพรรค ครั้งที่ 5 สมัยที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งมีขึ้นในห้วงปี ค.ศ.1987 ถึงปี ค.ศ.1988...”

²⁵⁸ ยุทธศักดิ์ คมบุญ, พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หน้า 48.

						ร่วมมือกันมากขึ้น ²⁵⁹
25	พັນ	การเจรจาเพื่อ	นโยบายปักปันเขต	สาเหตุที่นำไปสู่	หลังสิ้นสุด	การ
47	ทะวง	สำรวจและทำ	แดน	การบรรลุข้อตกลง	สงครามอินโด	เปลี่ยนแปลง
	บุตทะ	หลักเขตแดน		ระหว่าง	จีน และกรอบ	ผู้นำไทย การ
	สะวง	ลาว-ไทย 1987-		สาธารณรัฐ	แนวคิด	ปรับระบบการ
		1996		ประชาธิปไตย	Linkage	ทำงาน
				ประชาชนลาวและ	theory ที่ชี้	ระหว่าง
				ราชอาณาจักรไทย	นำลาวและ	กระทรวงการ
				เกี่ยวกับการ	ไทยมาสู่การ	ต่างประเทศ
				สำรวจและจัดทำ	เจรจาตกลง	และกองทัพ
				เขตแดนร่วมกันใน	กันได้	การหมด
				ปี ค.ศ.1996		อำนาจและ
						การจากไป
						ของ มรว.คึก
						ฤทธิ์
25	บัววร	50 ปี สะพาน	การพึ่งพาอาศัย	(การเชื่อมเขตแดน	การค้าและ	ลักษณะ
49	สุกลา	มิตรภาพ:	กันและกันเชิง	การคมนาคม	การเชื่อมโยง	เศรษฐกิจ
	แสง	ความสัมพันธ์	โครงสร้าง	ฯลฯ) สะพาน	ผลประโยชน์	ภายในและ
		ลาว-ไทย ค.ศ.		มิตรภาพหลัง	ด้านต่างๆ	ภายนอกเปิด
		1965-1995		เหตุการณ์พิพาท	โดยเฉพาะ	กว้าง และ
				เขตแดนบ้านร่ม	ด้านเศรษฐกิจ	สถานการณ์
				เกล้า ²⁶⁰ การ	และการ	ยุคพลเอก
				สิ้นสุดปัญหาข้อ	เปลี่ยนแปลง	เกรียง
				พิพาทเขตแดนที่	ทางการเมือง	ศักดิ์ ²⁶² (1997-
				บ่อแดน แขวงไซ	ปลายทศวรรษ	1980)
				บุรี สปป.ลาวและ	1980	สถานการณ์
				บ้านร่มเกล้า		ยุคพลเอก
				ประเทศไทย ²⁶¹		เปรม ²⁶³

²⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47-48.

²⁶⁰ บัววร สุกลาแสง, 50 ปี สะพานมิตรภาพ: ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ.1965-1995 (กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 95.

²⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

(1980)

25	เวียง	ผลกระทบด้าน	นโยบายการค้า	การค้าในระบบ	การแข่งขัน	การค้า
51	เซย์	เศรษฐกิจสังคม	ชายแดน	และนอกระบบ	ทางการค้า	ชายแดนช่วย
	ท่ามะ	ของการค้า		บริเวณชายแดน	ระหว่าง	ลดปัญหา
	วง	ชายแดนนอก		ไทย-ลาว ใน	ประเทศมีสูง	ความยากจน
		ระบบลาว-ไทย		ลักษณะการค้า	และการค้าเสรี	ทั้งในการค้า
		ต่อชีวิตการ		แบบ "...socio-	ในโลกยุคไร้	แบบถูก
		เป็นอยู่ของ		economic	พรมแดน	กฎหมายและ
		ประชาชนและ		impacts of		ผิดกฎหมาย
		ต่อการลดความ		informal border		
		ยากจน		trade..." ²⁶⁴		

ตารางที่ 4 วิชยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบาย-ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ-ความมั่นคงไทยและลาว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 69.

²⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

²⁶⁴ เวียงเซย์ ท่ามะวง, ผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมของการค้าชายแดนนอกระบบลาว-ไทย ต่อชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนและการลดความยากจน หน้า 71-74.

ปัญหาเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยโดยอ้างว่าเงินเดือนน้อยและรายจ่ายเยอะ "...I am a government civil servant and my salary is so low that it isn't enough to cover family expenses. So, I work as a border trader as my part time job. I earn extra money which can cover the expenses of food, medicines and the electricity, water and telephone bills..."

ภาคผนวก ข

การข่าว ประเด็นความมั่นคง เศรษฐกิจ บริบทความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ช่วงก่อน/หลังจบ
สิ้นสงครามบ้านร่มเกล้าในฐานะมิตรประเทศที่ดีต่อกัน

ความขัดแย้งที่บ้านร่มเกล้าจากทัศนะหนังสือพิมพ์ลาว²⁶⁵ ปะทะกับ ทัศนะของสื่อมวลชนชาวไทยสามารถอ่านรายละเอียดเนื้อหาข่าวในส่วนตารางต่อไปนี้

ตุลาคม 2530 พลเอก ขวลิขิต รักษาการตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด รับผิดชอบ “โครงการนำพระทัยจากในหลวงฯ” หรือ “โครงการอีสานเขียว” พลเอก ขวลิขิต ให้การเอาใจใส่โครงการนี้อย่างมาก (เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), 2546: 306)

21 ธันวาคม 2530 นายนิรันดร์ ภาณุพงศ์ (เอกอัครราชทูตไทย ประจำลาว) หนังสือ พิมพ์มติชน เสนอข่าวว่า “...คนลาวมีความสำคัญต่อการญาติกับไทยเพราะสายใยที่มีต่อกัน แต่ดูเหมือนคนไทยเองไม่ประสงค์ให้ความสัมพันธ์นั้นเกิดขึ้น และคอยดูถูกเหยียดหยามตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา การแต่งตัวหรือความคิดก็ตามที่ถูกนำมาล้อเลียนในบรรดาคณะชาวตลกไทยทั้งหลาย หรือแม้แต่ในเนื้อเพลง ที่สำคัญที่สุดที่คนลาวมีความรู้สึกเช่นนั้นคือการประณามเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งคนยกย่องเป็นวีรบุรุษ ดังเช่นคนโคราชเทิดทูนยาโมเป็นวีรสตรี เป็นการกระทำที่ย่ำยีความรู้สึกเป็นอันมาก...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 57)

24 ธันวาคม 2530 หนังสือพิมพ์บ้านเมือง รายงานว่า พลโท ศิริ ทิวพันธ์ (แม่ทัพ กองทัพภาคที่ 3) การใช้อาวุธของฝ่ายไทย “...ส่วนของเราที่ใช้ทุกระบบ บางทีก็จำเป็นต้องใช้เครื่องบินบ้าง แต่ก็ใช้เฉพาะในเขตของเรา...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 101), 24 ธันวาคม 2530 สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี เสนอข่าวว่า ปัญหาทบามกระทรวงการต่างประเทศ พลเอก สิทธิ เศวตศิลากล่าวว่าการกระทรวงการต่างประเทศพยายามทำตนเป็น “...เบียบน...” พฤติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศถือเป็นการ “...บริภาษ...” นาย คำพันธ์ สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย “...ทูตลาวคนนี้ไม่ค่อยได้ความ ทำผิดขั้นตอน มีเรื่องอะไรก็ควรไปพูดเจรจากันที่กระทรวงการต่างประเทศซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะอยู่แล้ว การกระทำของทูตลาวคนนี้ ผมซักร้าคาญเต็มที...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 153-154)

14 มกราคม 2531 วิทยูแห่งชาติลาวรายงานเกี่ยวกับ นาย ดวงจิต เพ็ชรังสี (ประธานปกครองเมืองบ่อแตน) และ นายอำเภอบ่อแตน ออกอากาศระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2531

²⁶⁵ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), รัฐชาติ-พรมแดน: ความขัดแย้งและข้อยุติบนเส้นทางสันติภาพอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 146.

“...หมู่บ้านร่มเกล้าเป็นหมู่บ้านเลื่อนลอย ย้ายไปย้ายมา เป็นแหล่งซ่องสุมของพวกม้งอพยพที่มีแผนเข้าไปต่อต้านการปฏิวัติลาว ตาม ‘เอกสารพื้นฐานทางกฎหมาย เกี่ยวกับเส้นชายแดนของตาแสงนาบ่อน้อย เมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรี’ ซึ่งโฆษกกระทรวงการต่างประเทศลาว พิมพ์เผยแพร่ทั่วไป เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2531 นี้ได้กล่าวถึงหมู่บ้านร่มเกล้านี้ว่า ‘บ้านร่มเกล้านี้เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ๆ ตามลัปดาห์สาร ชาวพิเศษ วันที่ 26 ส.ค. - 1 ก.ย. 1987 ได้แจ้งว่า บ้านร่มเกล้าตั้งแต่ปี 1984 โดยรวมเอาชาวม้งจาก พคท. ที่ออกยอมจำนน มาตั้งเป็นหมู่บ้านนี้ขึ้น ฝ่ายไทยได้ฉวยโอกาสเอาบริเวณนี้ ที่หน่วยตรวจชายแดนของลาวมาได้มาเป็นประจำ เอาคนของเขามาตั้งหมู่บ้านและลักตัดไม้ในลาว ซึ่งเป็นรูปการแย่งยึดดินแดนโดยวิธีส่งคนเข้ามาทำมาหากิน ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่ๆ เป็นหลักฐานทางกฎหมาย เพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้ครอบครองดินแดนนี้มาตั้งแต่ภายหลังสนธิสัญญาฝรั่งเศส-สยาม ปี 1907 นั้นไม่ได้...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 86-87)

22 มกราคม 2531 ที่วีช่อง 7, 9, 4 และ ช่องอื่นๆ (เสนอภาพพลเอก เปรม และ นายเชียวโล่ แซ่หลี่) โดยผู้ใหญ่บ้านให้สัมภาษณ์ว่า “...เขาเคยอยู่กับ พคท. เคยอยู่ในบริเวณชายแดนจีนตอนใต้ และเคยอยู่ในลาว...จากการได้ยินเรื่องนี้ก็ทำให้เราเกิดสงสัยในฐานะของความเป็นคนไทยของชาวบ้านร่มเกล้า ที่ทางการบอกว่า เป็นหมู่บ้าน ‘คนไทย’ มาแต่ไหนแต่ไรนั้นยิ่งขึ้น...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 84)

1 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐอ้างถึง “...ส่วนกรณีที่ว่าเวียดนามจะเป็นต้นเหตุในเรื่องนี้หรือไม่นั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบว่า อย่าไปว่าเขาเลย มันอยู่ที่ไทยกับลาว เวียดนามไม่ได้มาทำอะไร อย่าไปขัดคนนั้นขัดคนนี้ อยู่ที่ว่าจะอย่างไรเมื่อมีคนเข้ามาอยู่ในบ้านของเรา ก็เป็นหน้าที่ของเราต้องไล่เขาออกไป เมื่อไม่ไล่แล้ว ไปขัดเวียดนาม ชัดเขมร จะได้ประโยชน์อะไร...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 94), 1 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับ “...ผู้สื่อข่าวถามกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้านี้ลงท้ายจะเหมือนกรณี 3 หมู่บ้าน ซึ่งไทยต้องเสียดินแดนให้ลาวหรือไม่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ตอบว่า นั่นก็เสียไปแล้ว แต่ไม่เห็นมีใครว่าอะไรมันก็คงเป็นอย่างนั้น ถ้ากระทรวงการต่างประเทศและทหารยังไม่ทำอะไร มันก็เสียบ้านเสียเมืองไปเท่านั้น...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 47)

2 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับ “...ขณะนี้ดินแดน 3 หมู่บ้านจังหวัดอุตรดิตถ์ยังไม่สามารถตัดสินได้ว่าเป็นของฝ่ายใดแน่ แต่ในช่วงที่เกิดความรุนแรงจากการสู้รบของทั้งสองฝ่ายนั้นทางรัฐบาลไทยได้มีนโยบายผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการให้ถอนทหารไทยออกจากพื้นที่ 3 หมู่บ้านเสียก่อน ซึ่งใช้วิธีการเจรจาทางการทูตแบบสันติวิธี...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 47)

15 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับ ชาวลาวเข้ามาอาศัยทำเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ (พลัดถิ่น) ในพื้นที่บ้านหนองบัว ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอโขงเจียม จังหวัด

อุบลฯ โดย สส.อุบล นายอิสระ สมชัย แจ้งรัฐบาลเรื่องดังกล่าว และ พลเอก ชวลิต ให้สัมภาษณ์ว่า “...ต่อไปก็อุบลราชธานี เป็นเรื่องราวที่รู้จักกันมาตั้งแต่ต้นแล้ว...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 78-79)

16 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์แหล่งข่าวในหมู่บ้านร่มเกล้า ปรากฏว่า “...ส่วนหมู่บ้านร่มเกล้าเป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่ในป่าดงดิบ ริมลำน้ำเหือง มีภูสอยดาวเป็นภูเขาสูงครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ มีชาวม้งอาศัยอยู่ ปี 2510 พทค. เข้าไปจัดตั้งและช่องสุ่มกำลังพล เพราะสามารถข้ามลำน้ำเหืองเข้าไปในลาวได้ง่าย ที่นี่เคยเป็นสมรภูมิเลือดมาแล้วระหว่าง พทค. กับทหาร เมื่อปี 2525 สถานการณ์ผันแปร ชาวม้งผลจาก ผคท. วงอาวุธมาเป็นผู้พัฒนาชาติไทย กองทัพภาค 3 เข้าไปจัดตั้งเป็นหมู่บ้านเพื่อความมั่นคง มีราษฎร 680 ครอบครัว ห่างจากลำน้ำเหืองประมาณ 6 กม. ตรงข้ามบ้านบ่อแต่น แขวงไชยบุรี...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 85)

17 กุมภาพันธ์ 2531 มังกรห้าเล็บ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับ “...ผมหาเรื่องเกี่ยวกับลาวอ่านอยู่หลายวัน ได้หนังสือของอาจารย์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ มีรายละเอียดเกี่ยวกับประเทศกระจอกประเทศนี้มากมาย และดูเหมือนจะเป็นข้อมูลล่าสุด...ภาพของลาวที่ผมมองผ่านหนังสือเล่มนี้ ลาวก็ยังเป็นบ้านเมืองที่น่าสมเพช น่าสงสาร เจ็บปวดจากสงคราม วัฒนธรรมแผนใหม่ ความสุข ความเจริญต่างๆ ยังต้องพึ่งพาประเทศไทยทั้งสิ้น คน 3 ล้านคนที่ล่าหลังทั้งประเทศ ไม่พัฒนาและด้อยคุณภาพ จะยืนหยัดสู้สงครามกับไทยไปได้สักกี่มื่อเพ็งจะมี ‘กินอิม’ ยังบ่ทันได้ ‘กินแซบ’ หรือกินอร่อยเลย ลาวเอ๋ย ถนอมค่ากระสุนปืนไว้ซื้อข้าวเหนียวมานึ่งกินให้ทั่วถึงเถิด...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 54)

23 กุมภาพันธ์ 2531 พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เข้าพบและเยี่ยมคารวะประธานประเทศและประธานสภาสูงสุดแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), 2546: 45 และ 23 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐเสนอข่าว ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กล่าวหาว่า “...ผมไม่เชื่อว่าสัมพันธ์ไมตรีจะเกิดขึ้นได้ เมืองไทยกับลาว ฝ่ายไทยต้องแข็งไว้ อยากรเป็นบ้านพี่เมืองน้องกัน ก็ต้องเป็นพี่ที่แข็งแรง ไว้ให้น้องลาวกลัว อย่าไปโอนอ่อนผ่อนตามให้มากนัก รบก็รบจริง ให้แตกตักไปเลย อย่ารบบแบบชนะลาวอย่างนี้...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 53), 23 กุมภาพันธ์ 2531 นาย นิรันดร์ ภาณุพงศ์ (เอกอัครราชทูตไทยประจำลาว) กล่าวแก่ นักข่าวไทยที่นครเวียงจันทน์ ดังนี้ “...ในกรณีความขัดแย้งไทย-ลาว นี้ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และเวียดนามถือว่าไทยลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง ควรจะเจรจาตกลงกันได้...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 95)

24 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือเดลินิวส์ รายงานข่าวเกี่ยวกับ “...นักการทูตในกรุงเวียงจันทน์ชี้ คีร์มเกล้า ทำให้ลาวสามารถขีดหน้าขึ้นมาได้อย่างทรนง ในฐานะประเทศหนึ่งในอินโดจีนที่มีกำลังกล้าแข็ง เพียงพอที่จะยืนหยัดอยู่บนขาของตนเองได้...” และ สำนักข่าว เอ.เอฟ.พี. รายงานจากกรุงเวียงจันทน์ว่า “...นักการทูตส่วนใหญ่ในกรุงเวียงจันทน์ต่างมีความเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างไทย

และลาว กรณีบ้านร่มเกล้านั้นเปิดโอกาสให้ลาวได้แสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลกว่า เป็นประเทศอินโดจีนประเทศหนึ่งที่มีขีดความสามารถทางทหารไม่ด้อยไปกว่าประเทศไทย โดยสามารถยืนหยัดต่อสู้กับทหารไทยได้อย่างเหนียวแน่น...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 85)

26 กุมภาพันธ์ 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าวว่า “...ได้ข่าวมาว่าทางฝ่ายรัฐบาลไทยขอให้มีการประชุมที่กรุงเทพฯ ในวันจันทร์ที่ 29 เดือนนี้ แต่เมื่อลาวได้รับแจ้งแล้วก็บอกว่าทางลาวคงยังไม่พร้อม อาจต้องขอเลื่อนเวลาไป 2-3 วัน ยังไม่ทันไรก็เริ่มจะเกียจจนบ่ายเบี่ยงกันแล้ว ต่อไปจะเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบ...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 136)

8 มีนาคม 2531 ม้าศึกสวนคว้นปีน หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าวว่า “...ประเทศกลุ่มอาเซียน...พันธมิตรของเรา ไฉนจึงเจียดบิณฑังเกตไม่ยอมแอะเรื่องนี้...และไม่รู้เหมือนกันว่า เมื่อเผชิญหน้าต่อศัตรูอย่างจริงจังขึ้นมาแล้ว สหรัฐฯ จีน และกลุ่มอาเซียนจะคิดช่วยเหลือหรือไม่ และจะช่วยให้แค่ไหน? ...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 181), 8 มีนาคม 2531 พลเอก ขวลิต และ พลโท ศิริ ทิวพันธ์ แกลงข่าวสื่อมวลชน กรณีหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เมื่อ 8 มีนาคม 2531 พาดพิงว่า “...คำว่าสันติวิธีนั้นไม่ได้หมายความว่าเป็นการยอมจำนน เราไม่ยอมจำนนต่อผู้ใด เรามีจิตใจและความปรารถนา กว้างขวาง เพราะเราสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความรักได้ ไม่ต้องทำสงคราม...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 98), 8 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าว พลโท ศิริ ทิวพันธ์ (แม่ทัพ กองทัพภาคที่ 3) กล่าวดังนี้ “...แนวเขต ไทย-ลาว มีอยู่หลายจุดด้วยกันที่ยังมีปัญหาอยู่ เรียกได้ว่า มีปัญหาตลอดแนว โดยเฉพาะจุดที่มีปัญหามากคือ เขต อ.เชียงราย อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน อ.เชียงคำ จ.พะเยา และอีกหลายจุดที่ จ.อุตรดิตถ์ อย่างไรก็ดี ในเขตดังกล่าวนี้กำลังของฝ่ายเรา ทั้งกำลังประจำถิ่น และกำลังปฏิบัติการได้เตรียมปฏิบัติการอยู่แล้ว...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 77), 8 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าว ดังนี้ “...ในการรบที่ผ่านมากองทัพได้ทำดีที่สุดแล้ว การต่อสู้แต่ละครั้งเช่น บ้านร่มเกล้า ถ้าดูตัวเลขเฉลี่ยในการรบมาอย่างที่เราดำเนินอยู่นั้นทางกองทัพจะต้องใช้เงิน 800-900 ล้านบาท ต่อเดือนในการรบ ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงเงินที่ประชาชนให้ความช่วยเหลือแก่ทหารในแนวหน้า...จากสมรภูมิตบ้านร่มเกล้า เราได้เสียไปแล้ว 2,000-3,000 ล้านบาท...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 104-105), 8 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าว กรณีที่ อาจารย์ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ (อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) ให้ความเห็นว่า “...ตามที่พลเอก ขวลิต ผู้บัญชาการทหารบกแกลงว่าทหารไทยตาย จำนวน 147 คนนั้น ตนเห็นว่าตัวเลขที่ยังไม่ถูกต้อง เพราะตามที่ประเมินกันนั้น น่าจะสูงถึง 400 คน และค่าเสียหายนั้นคงจะสูงกว่า 3,000 ล้านบาท...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 105)

17 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าวว่า พลเอก ขวลิต ชี้แจงคณะกรรมการปกครองรัฐสภา “...กองทัพปกติได้จัดตั้งหมู่บ้านร่มเกล้าขึ้นมา เป็นหมู่บ้าน อพป. จากนั้นก็เอาชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นคนลาวเข้าไปอาศัยอยู่ ทำให้ลาวไม่สบายใจกลัวว่าจะเข้าไปต่อต้านรัฐบาล

คอมมิวนิสต์ จึงมีการกระทบกระทั่งกันเรื่อยมา จนในที่สุดมีการเข้าไปทำไม้โดย ออป. ได้ประมุขอย่าง ถูกต้อง แต่ลาวจับคนไทยไป 7 คน และปล่อยมาพร้อมกับบอกว่าเขตร่มเกล้าเป็นของลาว จากนั้นการสู้รบก็เกิดขึ้น โดยปฏิบัติการทางทหารจริงๆ มีมาแต่ช่วงวันที่ 15 ธ.ค. 2530 ถึง ก.พ. 2531...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 85-86), 17 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายงานข่าว พล.ท. สนั่น เศวตเศรณี กล่าวไว้ว่า “...สถานการณ์อย่างนี้ได้สร้างขึ้นมา ถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยหยาบคายเอาปัญหาชายแดน ดินแดน ปัญหาชายแดนซึ่งมีปัญหาทุกประเทศ...เอาสถานการณ์ร่มเกล้า มาฆ่าสถานการณ์กัมพูชา เอาแผนยุทธศาสตร์งานการกลืนชาติมาทำลายความสัมพันธ์ไทย-ลาว...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 93-94)

23 มีนาคม 2531 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวเกี่ยวกับ “...พล.อ. สิทธิ กล่าวว่า ได้เดินทางไปดูเหตุการณ์แล้ว เห็นว่าฝ่ายเราจำเป็นต้องรู้ไว้ ที่ชาวบ้านทำขึ้นเพื่อเลี้ยงวัวและบริเวณดังกล่าว ล้ำเข้าไปในดินแดนของเขา เหตุที่เกิดขึ้นนี้เข้าใจว่าจังหวัดและฝ่ายทหารคงประสานงานกันรู้ไว้ ดังกล่าว...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 79)

25 มีนาคม 2531 หนังสือเดลินิวส์อ้าง กำแหง ภริตานนท์ รายงานข่าวว่า “...อย่าเข้าใจว่าพอ ‘บึกจิว’ ไปนับญาติกับลาวแล้ว จะต้องหลงลาวตลอดไป คนเราความอดทนมีขีดจำกัด และกองทัพไทยไม่ใช่มีแต่ ‘บึกจิว’ คนเดียว...” (มิตรสัมพันธ์, 2532: 142-143)

8 มกราคม 2532 มติชนสุดสัปดาห์อ้าง สุวพงศ์ จันเพชร รายงานข่าวว่า ตลอดปี 2531 “...มรสุมแรกที่กระหน่ำพลเอก ขวลิขิต อย่างรุนแรง คือ กรณีการสู้รบที่บ้านร่มเกล้า ซึ่ง พ.อ. ขวลิขิตถูกกระหน่ำด้วยข่าวจริงและข่าวลือจนแทบโง่หัวไม่ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดับเครื่องชนของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขณะนั้น ระบุว่าความเสียหายของกองทัพเนื่องมาจากความผิดพลาดของ พล.อ. ขวลิขิต ซึ่งเป็นทหารสื่อสาร แต่ต้องการพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นนักรบ จึงสั่งให้มีการผลักดันทหารลาวอย่างรุนแรง ปรากฏว่าทหารไทยกลับเสียหายอย่างหนัก เสียเอง ...” เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), 2546: 300 จะเห็นได้ว่า พลเอก ขวลิขิต “สั่งทำการรบอย่างเต็มกำลังความสามารถ”

ภาคผนวก ค

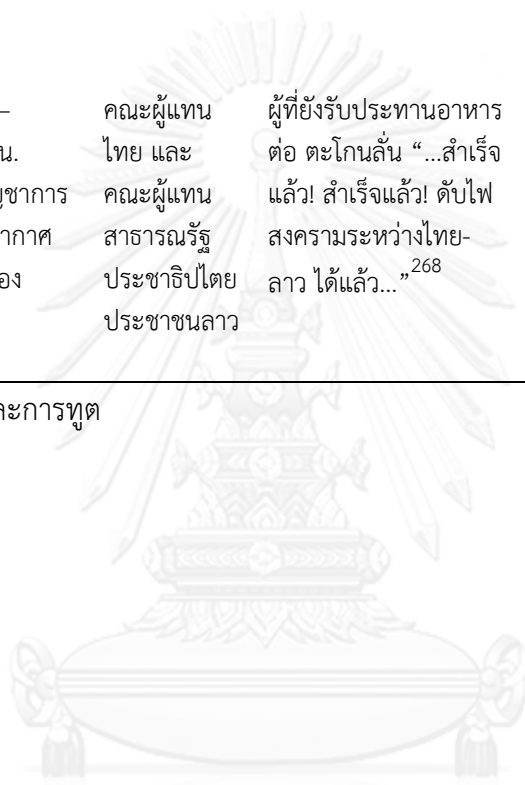
อาหารประสารมิตรภาพไทย-ลาว²⁶⁶

วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เกี่ยวข้อง	รายการอาหาร	เนื้อหาโดยสังเขป
13 กุมภาพันธ์ 2531	นครเวียงจันทน์	พลเอก เกรียง ศักดิ์ ชมะ นันทน์	(อาหารค่ำ) -สเต็กเนื้ออ็อกเก็ตลิ้มอบๆ -ไวน์ฝรั่งเศส	แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (หน้า 36-38)
13 กุมภาพันธ์ 2531	นครเวียงจันทน์	พลเอก เกรียง ศักดิ์ ชมะ นันทน์, คุณ เรื่องศักดิ์	(อาหารเช้า) -(ไม่มีรายละเอียด)	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการหยุดยั้ง ได้ผลทางเลือก 5 ข้อ (หน้า 39-41) (ผู้ติดตาม) และผู้นำทางทหารสาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวม 5 ท่าน
14 กุมภาพันธ์ 2531	บ้านพักรับรอง ของผู้นำทาง ทหาร สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	พลเอก เกรียง ศักดิ์และคณะ	(ไม่ได้บอกเวลา คาดว่า คืออาหารค่ำ) “...ทอด นกเป็ดน้ำเค็ม ฝรั่งเศส...” -อาหารป่า -เนื้ออ็อกเก็ต -ต้มยำปลาจากน้ำจืด -นกเป็ดน้ำเค็ม(ตอนแรก นึกว่านกพิราบหรือไก่ บ้าน)	ทั้งนี้คุณดาว รองผู้จัดการบ้านพัก รับรองอธิบายว่า ผู้นำลาวเคยไป สงครามเมืองเหนือและรับประทาน นกเป็ดน้ำเค็มเป็นอาหารรวมถึง นกป่าหลายๆ ชนิดช่วงสงคราม เป็นการสื่อถึงชีวิตในสงครามสมัย นั้น และสื่อไปถึงการแสดงออกต่อ ความห่วงใยลูกหลานที่เสียชีวิตใน ครั้งนี้ (หมายถึงชีวิตการกินและ ความเป็นอยู่ในสงคราม: ผู้เขียน วิทยานิพนธ์)
16 กุมภาพันธ์ 2531	กองบัญชาการ ทหารอากาศ ดอนเมือง บ้านบางเขน	คณะผู้แทน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	(อาหารค่ำ) - (ไม่มีรายละเอียด)	ตกลงเรื่องที่ยังตกลงกันไม่ได้ เช่น เส้นเขตแดนและระยะทางที่ทหาร 2 ฝ่ายจะแยกออกจากกัน(อย่าง แท้จริง ไม่เกี่ยวกับเขตอำนาจ อธิปไตย ซึ่งปล่อยให้เป็นเรื่องของ คณะกรรมการร่วมๆ)
17 กุมภาพันธ์ 2531	สถานที่จัดการ ประชุม กองบัญชาการ ทหารอากาศ ดอนเมือง	คณะผู้แทน ไทย และ คณะผู้แทน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	(อาหารรุ่งเช้า) ไม่ สามารถตกลงกันได้	ฝ่ายไทยขอใช้ถนนทหารออกจาก จุด 3 กิโลเมตร (เท่ากับลาวถอย หลังห่างแม่น้ำเหืองห่างเข้าไปใน เขตลาวอีก 1 กิโลเมตร=ยากที่ลาว จะตกลง) แต่ ฝ่ายลาวขอใช้ถนนทหารออก จากจุด 2 กิโลเมตร(เท่ากับลาว ถอยมาที่แนวเขตแม่น้ำเหืองห่าง= ไทยอ้างว่าเป็นเส้นเขตแดนไทย พอดี)

²⁶⁶ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว หน้า 10-11, 42-44, 48-52.

17 กุมภาพันธ์ 2531	บ้านพลเอก เกรียงศักดิ์	พลเอก เกรียง ศักดิ์ อดีต รัฐมนตรีที่เคย ร่วมรัฐบาล ผู้นำทหาร สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	(อาหารกลางวัน) -ไวน์ -อาหารทะเล ปู กุ้ง -ข้าวปุ้น (ขนมจีนน้ำยา) -แกง -ไก่ย่างส้มตำ -เซียวหวานเนื้อ	ต้องการ “...การยุติสงครามให้เร็ว ที่สุด...” และพลเอก เกรียงศักดิ์ ยกแก้วชนไวน์กับผู้นำทหาร สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว อวยพรให้การเจรจา “ปายนี” สำเร็จ วิทยุบีบีซีของอังกฤษได้นำไป ออกอากาศในหัวข้อเรื่อง ‘แกง เซียวหวานระงับศึกป่าไม้ไทย-ลาว’ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2531 ²⁶⁷
17 กุมภาพันธ์ 2531	14.00 – 16.00 น. กองบัญชาการ ทหารอากาศ ดอนเมือง	คณะผู้แทน ไทย และ คณะผู้แทน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	ผู้ที่ยังรับประทานอาหาร ต่อ ตะโกนลั่น “...สำเร็จ แล้ว! สำเร็จแล้ว! ดับไฟ สงครามระหว่างไทย- ลาว ได้แล้ว...” ²⁶⁸	ทหารโทศัพท์แจ้พลเอก เกรียง ศักดิ์ สองฝ่ายตกลงกันได้ 2 ประการ คือ (1) หยุดยิงเป็นเวลา 08.00 น. ที่ 19 กุมภาพันธ์ 2531 และ(2) แยกกำลังจากแนวปะทะ ปัจจุบัน ฝายละ 3 กิโลเมตรภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่หยุดยิง

ตารางที่ 5 อาหารและการทูต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁶⁷ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 88, 90.

²⁶⁸ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว หน้า 52.

ภาคผนวก ง
บริบททางเศรษฐกิจ

แม้ว่าในปัจจุบันผลจากการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดี เช่น การสร้างเขตเชื่อมต่อชายแดนเพื่อค้าขายหรือคมนาคมขนส่ง ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทยและลาวจุดต่างๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดำเนินไปได้ด้วยดี ในที่สุดนำไปสู่การสิ้นสุดปัญหาข้อพิพาทเขตแดนที่บ่อแต่นและบ้านร่มเกล้า²⁶⁹ กว่ามาถึงขั้นตอนนี้ เกิดกระบวนการมากมายกว่าความสัมพันธ์ด้านเขตแดนจะเข้าใจกันดี ข้อมูลจากรายงานเศรษฐกิจรายเดือนกรกฎาคม 1995 ของธนาคารแห่งประเทศไทย และจากหนังสือ Statistical Yearbook Thailand ปี 1989, 1990 และ 1991 ปรากฏว่าเปอร์เซ็นต์การคำนวณรวมของไทยที่ส่งสินค้าเข้าจากลาวและสินค้าส่งออกไปยังลาวระหว่างปี ค.ศ.1988-1991 ปรากฏตัวเลข ดังนี้

	1988	1989	1990	1991
สินค้าออกของไทยที่ส่งไปลาว	0.3	0.3	0.28	0.27
สินค้าจากลาวที่ส่งมาไทย	0.1	0.19	0.13	0.13

ตารางที่ 6 เปอร์เซ็นต์การคำนวณรวมของไทยที่รวมสินค้าเข้าจากลาวและสินค้าส่งออกไปยังลาวระหว่างปี ค.ศ.1988-1991

(เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), 2546: 45).

รายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย และจากหนังสือ Statistical Yearbook Thailand ปี 1990-91 ปรากฏตัวเลขการค้าไทย-ลาว ค.ศ.1988-1991 ดังนี้

	1988	1989	1990	1991
สินค้าออกของไทยไปลาว	1,298	1,639	1,683	1,959
สินค้าเข้าจากลาวเข้ามายังไทย	568	1,286	1,134	1,201
ผลรวมมูลค่าการค้าไทย-ลาว	1,866	2,925	2,817	3,160

ตารางที่ 7 ตัวเลขการค้าไทย-ลาว ค.ศ.1988-1991

(เดวิด โอลด์ฟิลด์ (เขียน) มัทนา เกษกมล (แปล), 2546: 43).

²⁶⁹ บั๊วร สุกลาแสง, 50 ปี สะพานมิตรภาพ: ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ.1965-1995 หน้า 98.

ภาคผนวก จ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ช่วงพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า
เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการ

ภาพที่ 8 ภาพศึกพิพาทเขตแดนไทย-ลาว จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.2531 พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (11 พ.ย. 2520-3 มี.ค.2523)

ผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้นำลาว ได้เป็นผู้แทนกองทัพไทยอย่างไม่เป็นทางการ เดินทางไปลาวเพื่อเจรจายุติศึกครั้งนี้ โดยเดินทางไปลาว 2 ประเทศสามารถเจรจาดกกลงได้ ในภาพจากซ้ายไปขวา: วงศ์ พลนิกร อดีตปลัดกระทรวงต่างประเทศ อดีต ส.ส.หนองคาย และรัฐมนตรีหลายสมัยในช่วง พ.ศ.2522-2539 พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ท่านสุทธานุกร ประธานสภาประชาชนสูงสุด และ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน ผู้นำทางทหารลาว (ภาพ วงศ์ พลนิกร ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ: บันทึกเบื้องหลังการยุติสงครามไทย-ลาว, ไน้ระบุพิพิมพ์ ใน ทวีเกียรติ เจนประจักษ์ (เขียน) ชาญวิทย์ เกษตรศิริและกาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), 2540: 125)

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดในช่วงพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการเพื่อเจรจาปัญหาข้อพิพาทเขตแดน ระหว่างวันที่ 29-30 ตุลาคม พ.ศ.2531 โดยมี พลเอกสีสะหวาด แก้วบุนพัน ประธานคณะเสนาธิการทหารสูงสุดกองทัพประชาชนลาว ให้การต้อนรับ ซึ่งก่อนหน้านี้อพลเอกสีสะหวาดได้เยือนไทยอย่างเป็นทางการเช่นกัน ระหว่าง 17-19 ตุลาคม ตามคำเชิญของผู้บัญชาการทหารสูงสุดไทย (ภาพจากหนังสือ “นายจิว”, 2533)

ภาพที่ 9 ภาพ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในช่วงพิพาทเขตแดนบ้านร่มเกล้า เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการเพื่อเจรจาปัญหาพิพาทเขตแดน ระหว่างวันที่ 29-30 ตุลาคม พ.ศ.2531

โดยมี พลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน ประธานคณะเสนาธิการทหารสูงสุดกองทัพประชาชน ให้การต้อนรับ ซึ่งก่อนหน้านี้อพลเอก สีสะหวาด แก้วบุนพัน ได้เยือนไทยอย่างเป็นทางการเช่นกัน ระหว่าง 17-19 ตุลาคม ตามคำเชิญของผู้บัญชาการทหารสูงสุดไทย (นายจิว ไน ทวีเกียรติ เจน ประจักษ์ (เขียน) ชาญวิทย์ เกษตรศิริและกาญจน์ ละอองศรี (บรรณาธิการ), 2540: 154)

ภาคผนวก ฉ

ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญของสงครามบ้านร่มเกล้า

ช่วงปี พ.ศ. 2510-2520 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) เคลื่อนไหวรุนแรงที่จะยึดอำนาจรัฐ พื้นที่ติดต่อเขตลาวในเขตนี้ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเผ่าม้ง ใช้เป็นพื้นที่หลบซ่อนและปฏิบัติการ เพราะสามารถข้ามลำน้ำเหืองเข้ามาในเขตไทยได้ง่าย และบริเวณพื้นที่นี้กลายเป็นยุทธบริเวณสำคัญระหว่างทหารกับ พคท. ชาวม้งซึ่งเป็นแนวร่วมกับ พคท. ถูกปราบปรามอย่างหนัก หนีข้ามลำน้ำเหืองเข้าไปในเขตลาว ช่วงปี พ.ศ. 2525 สถานการณ์ในอินโดจีนเปลี่ยนแปลง ประกอบกับนโยบาย 66/2523 ของรัฐบาลไทยคือใช้ยุทธวิธี “กวานป่า ล้อมบ้าน” ใช้ยุทธศาสตร์ “การเมืองนำทหาร” ทำให้ชาวม้งตัดสินใจกลับเข้ามาตามโครงการเป็นร่วมพัฒนาชาติไทย กองทัพภาคที่ 3 ได้ตัดถนนสายยุทธศาสตร์และแนวชายแดนจาก อ.นาแห้ว จ.เลย ขึ้นไปสิ้นสุดที่บ้านร่มเกล้า กลายเป็นเขตสัมปทานป่าไม้ มีการจัดตั้งชุดทหารพรานคุ้มครองที่ 3405 ขึ้น ต่อมาความสัมพันธ์ของสองประเทศก็มีท่าทีระแวงต่อกัน นำไปสู่การสู้รบในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2530 โดยสามารถสรุปเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า²⁷⁰ ดังต่อไปนี้

วันเดือนปี	เนื้อหา	ผลลัพธ์	ผู้เกี่ยวข้อง
31 พฤษภาคม 1987	เวลา 09:30 ทหารลาว 15 นาย บุกรุกเข้ามาในเขตแดนไทยราว 5 กิโลเมตร ใกล้บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก สังหารและทำลายรถแทรกเตอร์ที่เข้ามาขนไม้ในเขตที่ได้รับสัมปทาน	สังหารคนงานไทย และทำลายรถแทรกเตอร์ 3 คัน	ลาว-ไทย
	เวลา 14:50 ทหารลาวซุ่มโจมตีทหารพราน 2 ครั้ง	ทหารไทย 3 นาย ได้รับบาดเจ็บ	ลาว-ไทย
1 มิถุนายน 1987	ทหารลาวจำนวนหนึ่งบุกรุกล่าจับราษฎรไทยจากบ้านนาผักก้าม และบ้านเหล่ากอหก อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย 2 คนหลบหนีมาได้ (อีก 5 คนถูกจับขังที่บ้านบ่อแดน แขวงไชยบุรี) ส่วนอีก 1 คนถูกยิงตาย	จับราษฎรไทย 7 คน (1 ในนี้ถูกยิงตาย) อีก 5 คนถูกจับขัง ตั้งข้อหารุกป่าเข้าไป ตัดไม้และทำกินในเขตลาว	ลาว-ไทย
8 สิงหาคม	ทหารลาว 200 นาย โจมตีหน่วยทหารพรานบ้านร่มเกล้าด้วย	ทหารลาวยึด 5 เนิน	ลาว-

²⁷⁰ สุวิทย์ ธีรศาตวัต, เบื้องลึกการเสียดินแดนและปัญหาปราสาทพระวิหารจาก ร.ศ.112 ถึงปัจจุบัน หน้า 338-347.

คม 1987	ปิ่น ค. และจรวจ RPG นาน 3 ชั่วโมง กองทัพภาคที่ 3 ส่งกำลังทหารพรานพิสุจน์ทราบพื้นที่ภูเขา สลับซับซ้อนราว 70 ตารางกิโลเมตร และปะทะกับทหารลาว ผสมกับทหารเวียดนาม ประมาณ 1 กองพันที่ยึดเนิน 1428, ทหารลาวยึดเนิน 1370, 1148, 926 และ 905	ระหว่างภูสอยดาว ภู เมียงและภูซัด	ไทย ไทย- ลาว
พฤศจิกายน 1987	กองทัพภาคที่ 3 เปิดยุทธการสอยดาว 01	ไม่สามารถจับได้ ทหารลาวได้	ไทย- ลาว
ธันวาคม 1987	กองทัพภาคที่ 3 ปรับยุทธการใช้ แผนยุทธการสอยดาว 02 ขยายแนวรบ 70 ตารางกิโลเมตร ใช้อาวุธหนักและเครื่องบิน	สองฝ่ายสูญเสียชีวิต บาดเจ็บจำนวนมาก	ไทย- ลาว
พฤศจิกายน 1987- กุมภาพันธ์ 1988	ไทยเสียเครื่องบิน 2 ลำ ไทยเสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 80-900 ล้านบาท ฝ่ายลาวเสียชีวิต 402 คน	ทหารไทยเสียชีวิต 147 คน บาดเจ็บ 166 คนไทยใช้งบ ราว 2,000-3,000 ล้านบาท	ไทย ลาว
29 มกราคม 1988	ตัวแทนกลุ่มผู้รักชาติไทยกลุ่มต่างๆ ประมาณ 3,000 คน ประท้วงหน้าสถานทูตลาว	ประท้วง	ไทย
11 กุมภาพันธ์ 1988	นาย ไกสร พรหมวิหาร นายกรัฐมนตรีลาว ส่งโทรเลขถึงพลเอก เปรม นายกรัฐมนตรีไทย เพื่อส่งทูตมาเจรจา กับไทย ไทยตอบ ตกลง	ความสัมพันธ์และ การสื่อสาร	นายไกสร พลเอก เปรม
16-17 กุมภาพันธ์ 1988	พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก (รักษาการผู้ บัญชาการทหารสูงสุด) กับพลเอกสีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ หัวหน้าเสนาธิการทหารลาว ทั้งสองฝ่ายออกแถลงการณ์ตกลง หยุดยิง	แถลงการณ์ตกลง หยุดยิง มีผล 08.00 ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1988	พลเอก ชวลิต พลเอก สีสะหวาด
19 กุมภาพันธ์ 1988	แยกกำลังออกจากแนวปะทะ ฝ่ายละ 3 กิโลเมตรภายใน 48 ชั่วโมงนับตั้งแต่หยุดยิง	การทหาร	ทหาร สองฝ่าย
3-4 มีนาคม 1988	ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี (ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ไทย) เป็นหัวหน้าคณะ และพลจัตวาทองไหล กम्मะริต (รอง หัวหน้ากรมใหญ่การเมืองกองทัพประชาชนลาว) เป็นหัวหน้า เจรจา	ความสัมพันธ์และ การเจรจาต่อรอง	ม.ร.ว. เกษม สโมสรพล จัตวาทอง ไหล
18 มีนาคม คม	ประชุมครั้งที่ 2 ที่เวียงจันทน์ ยึดถือสัญญาไทย-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1907 เป็นหลัก	ไทยเสนอตั้ง คณะกรรมการ	สหภาพ

1988	<p>คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ ทำหน้าที่สำรวจ ตรวจสอบ ปักปัน เขตแดนตลอดแนว หรือเฉพาะจุด ไทยเสนอให้ยึดหลักฐานในการตีความ 4 ชั้น ได้แก่ ก. สนธิสัญญาไทย-ฝรั่งเศส 1907, ข.แผนที่ประกอบสัญญาปี 1904 และ 1907, ค.แผนที่ของกรมแผนที่ทหารไทยที่จัดทำโดย ภาพถ่ายทางอากาศ และ ง.แผนที่ของทางการลาวซึ่งสหภาพโซ เวียตเป็นผู้จัดทำ ลาวไม่เอาข้อ ข, ค และ ง แต่ให้ใช้ แผนที่ L 708 บ้านบ่อภาค ของกรมแผนที่ทหาร</p>	<p>เฉพาะกิจชายแดน ไทย-ลาว</p> <p>ลาวให้ใช้แผนที่ที่ ไทยเลิกใช้ไปแล้ว แทน คือ L 708</p>	โซเวียต
------	---	--	---------

ตารางที่ 8 สรุปรูปเหตุการณ์บ้านร่มเกล้า

(สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2553: 338-347)

ภาคผนวก ข

คำแถลงการณ์ร่วมของคณะผู้แทนทางทหารไทย-ลาว วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2531²⁷¹

การพบปะหารือระหว่างคณะผู้แทนทางทหารของไทย นำโดย พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก รักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดกับคณะผู้แทนทหารของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นำโดย พล.อ. สีสะหวาด แก้วบุนพัน เมื่อวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ 2531 การพบปะหารือระหว่างคณะผู้แทนทางทหารของทั้งสองประเทศได้ดำเนินไปด้วยความเข้าใจและภายใต้บรรยากาศอันดีเยี่ยม ฉันทัน้องโดยทั้งสองฝ่ายได้แสดงความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะยุติการปะทะและการสูญเสียเลือดเนื้อในบริเวณพื้นที่ติดต่อกันระหว่างจังหวัดพิษณุโลกกับแขวงไซยบุรี ต่อไปนี้ทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงกัน มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ทั้งสองฝ่ายจะเริ่มทำการหยุดยิงทันที ตั้งแต่เวลา 08.00 น. ของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2531,
2. ทั้งสองฝ่ายจะแยกกำลังทหารออกจากกันจากแนวปะทะในปัจจุบัน ฝ่ายละ 3 กิโลเมตร ภายใน 48 ชั่วโมง นับจากเวลารวมหยุดยิง,
3. ให้มีการจัดตั้งคณะเจ้าหน้าที่ประสานงานทางการทหาร เพื่อพิสูจน์ทราบตรวจตราและประสานการปฏิบัติตามข้อตกลงในข้อ 1 และ ข้อ 2 ข้างต้นอย่างเคร่งครัดในทันทีที่หยุดยิง, 4. ทั้งสองฝ่ายเห็นมีความจำเป็นที่จะสั่งการให้ทหารของแต่ละฝ่ายที่ปฏิบัติหน้าที่ตามชายแดนไทย-ลาว หลีกเลียงการปะทะกันด้วยกำลัง และจะประสานงานกันด้วยความเข้าใจ

คณะผู้แทนทั้งสองฝ่ายมีความเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวแล้วข้างต้น เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศที่นำไปสู่การเจรจาแก้ไขปัญหาในบริเวณนี้ในทางสันติ และโดยวิธีทางการเมืองและจะเสนอแนะรัฐบาลของแต่ละฝ่ายให้เริ่มเปิดการเจรจาทางการเมืองโดยเร็วภายใน 15 วัน นับจากการเริ่มหยุดยิง ทั้งนี้เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่มีอยู่เกี่ยวกับเส้นเขตแดนไทย-ลาว ในบริเวณนี้โดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายและความถูกต้องชอบธรรมบนพื้นฐานของสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ.2450 (ค.ศ.1907) และแผนที่ที่เกี่ยวข้อง

กรุงเทพมหานคร

17 กุมภาพันธ์ 2531

²⁷¹ วงศ์ พลนิกร, ผู้ข้ามโขงยามรุ่งอรุณ : บันทึกเบื้องหลังการยุติสงคราม ไทย-ลาว หน้า 76-77.

ภาคผนวก ข

ทฤษฎีและแนวคิดด้านเขตแดน: ปัญหาข้อพิพาทเขตแดน

เขตแดนมีความสำคัญอย่างไร K. J. Hoslti เขียนหนังสือ Taming the Sovereigns: Institutional Change in International Politics ได้ให้ให้นิยามหน้าที่ของเขตแดน²⁷² ดังนี้ ประการแรก เขตแดนกำหนดของเขตพื้นที่อำนาจรัฐใช้บังคับ, ประการที่สอง เขตแดนใช้เป็นพื้นที่ป้องกันอันตรายทั้งศัตรูผู้รุกรานและอื่น (รัฐวางกองกำลัง กองทัพ ตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น), ประการที่สาม เขตแดนกำหนดเขตชุมนุมทางการเมือง (เช่น ถ้าไม่มีอัตลักษณ์เหมือนกัน เดียวกัน หากแตกต่างกัน เหลื่อมล้ำกันในพื้นที่สองพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ต่างกัน อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง), ประการที่สี่ เขตแดนใช้กำกับตรวจสอบการเข้าออกไหลเวียนทรัพยากร (เช่น แลกเปลี่ยนสินค้า ภาษีและอากร) และ ประการสุดท้าย เขตแดนเป็นกรอบสร้างมาตรฐานให้เกิดขึ้นในเขตแดน (เช่น กฎหมาย การใช้ระบบเงินตรา ระบบชั่งตวงวัด) (Holsti, 2004: 95-97 อ้างใน ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ, 2553: 7)

“...คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ได้ประกาศล่วงหน้าหลายต่อหลายครั้งว่า การสำรวจและจัดทำเขตแดนไทยลาวอย่างน้อยทางบกจะต้องแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2546 แต่จนแล้วจนรอด การดำเนินการก็ไม่แล้วเสร็จตามกำหนดการเสียที เหตุแห่งความล่าช้านี้มีหลายประการ แต่สาเหตุหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำหลักเขตแดนได้ อยู่ที่ปัญหาความเข้าใจ การตีความ พยามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญาและแผนที่ไม่ตรงกัน ต่างฝ่ายต่างเลือกใช้เอกสารพยานหลักฐานเหล่านั้นอย่าง ‘คัดสรร’ โดยคำนึงถึง “ผลประโยชน์” แห่งชาติของฝ่ายตนเองเป็นหลัก...”²⁷³ มีศัพท์เฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาณาเขตหลายคำศัพท์และเกี่ยวข้องกับระดับของข้อตกลงที่มีความเข้มข้นหลายระดับแตกต่างกัน²⁷⁴ ปัญหาเส้นลากทางแผนที่เริ่มต้นจากการที่เขตแดนไทยและลาว มีระยะทางยาว 1,810 กิโลเมตร²⁷⁵

²⁷² ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดน พรมแดน ชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา จุฬาฯ, 2553), หน้า 7.

²⁷³ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ หน้า 428.

²⁷⁴ นพดล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 11-12.

“...สนธิสัญญา (Treaty) อนุสัญญา (Convention) ความตกลง (Agreement) ปฏิญญา (Declaration) และแผนที่ (Map) รวมทั้งเอกสารทางกฎหมายและหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่ถือว่ามิผลผูกพันหรือเป็นพันธกรณีระหว่างรัฐทั้งสองฝ่ายในฐานะผู้สืบสิทธิ์...”

²⁷⁵ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ หน้า 412

ข้อมูลระหว่างไทยและลาวด้านความยาวเขตแดนไม่ตรงกัน ดังนี้

สอดคล้องกับข้อมูลของ อิศราวุธ อ่อนน้อม (พันตำรวจตรี) (เขียน) และ สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ)²⁷⁶ (แต่บางข้อมูลระบุว่าเส้นเขตแดน คือ 1,750²⁷⁷ กิโลเมตร) (ข้อมูลจาก พันเอก วิชัย พิไลพงศ์ สรุปความยาวแนวเขตแดนไทยด้านติดกับลาว 1,700 กิโลเมตร²⁷⁸) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลพวงจากความเสียเปรียบคู่สัญญาในการทำสนธิสัญญาเขตแดนกับฝรั่งเศสในยุคล่าอาณานิคม โดยกำหนดให้ใช้ร่องน้ำขีดฝั่งไทยกำหนดเส้นเขตแดนในแม่น้ำโขงตามอนุสัญญา ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1962²⁷⁹ ความเสียเปรียบที่เกิดขึ้น คือ เกาะหลายเกาะในแม่น้ำโขงตกเป็นของลาวจำนวนมาก เป็นต้น²⁸⁰ จากการศึกษาปัญหาเขตแดนต่างๆ พล.ท.นพดล โชติศิริ (เขียน) และ สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ) ได้สรุปพบรูปแบบและลักษณะพื้นฐานปัญหา คล้ายคลึงกัน 4 ด้าน²⁸¹ ดังนี้

ประเด็นสรุป	ลักษณะปัญหา	ไทย-ลาว
ปัญหาการ	-การเข้ามาพัฒนาพื้นที่ของ	ด้านลาวประกอบด้วย 7 ปัญหา เช่น ปัญหาแรก ปัญหา
ตัดแปลง	ประชาชนและรัฐตามแนวชายแดน	ช่องทางห้วยสะแตง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน, ปัญหาที่
สภาพภูมิ	เช่น เพื่อเป็นแหล่งการค้า พื้นที่	สอง ปัญหาช่องทางห้วยโกน-เมืองเนิน อำเภอเฉลิมพระ
ประเทศ	อุตสาหกรรม เปิดช่องค้าขายผ่าน	เกียรติ จังหวัดน่าน, ปัญหาที่สาม ปัญหาช่องทางภูตุ๋ อำเภอ
บริเวณ	แดน (ท่าถนนทางบก ก่อสร้าง	บ้านโคก จังหวัดอุดรดิษฐ์, ปัญหาที่สี่ ปัญหาช่องทางห้วย
ชายแดน	บ้านเรือนร้านค้า สภาพลำน้ำและ	ต่าง-ปางฝ้าย อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิษฐ์, ปัญหาที่ห้า
	ตลิ่งที่ใช้เป็นเขตแดนเปลี่ยนแปลง	ปัญหาช่องทางห้วยพร้าว-หนองปะจิด อำเภอน้ำปาด

“...เท่าที่ประเมินได้ เขตแดนไทย-ลาว มีความยาวทั้งสิ้นโดยประมาณ 1,810 กิโลเมตร โดยแยกเป็นเขตแดนทางบกประมาณ 702 กิโลเมตร กับเขตแดนตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองประมาณ 1,108 กิโลเมตร แม้แต่ความยาวของเส้นเขตแดนที่วางก็ยังไม่ถือเป็นที่สุดเพราะทั้งสองฝ่ายยังอ้างแนวเขตแดนไม่ตรงกัน ทำให้ความยาวของเส้นเขตแดนที่อ้างก็ไม่ตรงกันด้วย ลาวอ้างเส้นเขตแดนส่วนที่ติดกับไทยทั้งสิ้น 1,835 กิโลเมตร คิดเป็นเขตแดนทางบก 735 กิโลเมตร และทางน้ำ 1,100 กิโลเมตร...”

และสอดคล้องกับ งานเขียนของ ธีระบุว่าเส้นเขตแดนไทย-ลาว ระยะทาง 1,810 กิโลเมตร ชินวัฒน์ แม้นเดช (พันเอก), ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ศึกษาพัฒนาการนโยบายของลาวจาก ปี ค.ศ.1975-2001 หน้า 1.

²⁷⁶ อิศราวุธ อ่อนน้อม (พันตำรวจตรี) (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), การควบคุมชายแดน (กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา ด้วยความสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551), หน้า 4.

²⁷⁷ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, การสำรวจแนวพรมแดนไทย-พม่า-ลาว-กัมพูชา (พิมพ์ครั้งที่ 1) (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 6, 13, 22.

²⁷⁸ วิชัย พิไลพงศ์ (พันเอก), ปัจจัยประเทศเพื่อนบ้านและความมั่นคงแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, 2521 (1978), หน้า 57.

²⁷⁹ สุลักษณ์ กาญจนขุนดี, พรมแดนไทย-ลาว: สนธิสัญญา เขตแดน และแผนที่ หน้า 418.

“...สัญญา สยาม-ฝรั่งเศสปี พ.ศ.2469 (ค.ศ.1962) ให้ถือเอาสองฝั่งของเส้นเขตแดนเป็นเขตปลอดทหาร ซึ่งเป็นเขตแดนเดียวกับเขตยกเว้นภาษี ซึ่งมีความกว้าง 25 กิโลเมตร เช่นเดียวกับความกว้าง 25 กิโลเมตร ที่กำหนดขึ้นในปี พ.ศ.2480 (ค.ศ.1937)...”

²⁸⁰ นพดล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 10-11, 16.

²⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 149-156.

	(ถมตลิ่ง พัฒนาพื้นที่ลำนํ้า สร้างสะพาน อาคาร เป็นต้น) -เส้นกันพรมแดนโดยสันปันน้ำเดิม ถูกทำลาย จากการตั้งบ้านเรือน เกิดปัญหารุกล้ำดินแดน	จังหวัดอุตรดิตถ์, ปัญหาที่หก ปัญหาช่องพอก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี และ ปัญหาที่สุดท้าย ปัญหาช่องเม็ก-วังเต่า อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
ปัญหาสภาพภูมิประเทศจริงไม่สอดคล้องกับหลักฐานทางกฎหมายในอดีต	-แผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนมาตราส่วนเล็ก บัญชีที่หมายพิกัด บันทึกวาจา (process verbaux) ที่แสดงตั้งหลักเขตแดน ไม่มีการระบุค่าพิกัดของแต่ละหลักในภูมิประเทศ -แนวเส้นสันปันน้ำในภูมิประเทศจริง แตกต่างกับตำแหน่งที่ปักปันในแผนที่หรือบันทึกทางวาจา (เช่น ในแผนที่ลากผ่านยอดเขาแต่สันปันน้ำในภูมิประเทศจริงไม่ผ่านยอดเขา สันปันน้ำปรากฏลึกเข้าไปในดินแดนของอีกฝ่าย)	ด้านลาวประกอบด้วย 7 ปัญหา เช่น ปัญหาแรก ปัญหาดอยกิวก่อ อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน. ปัญหาที่สอง ปัญหาภูสามเส้า อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน, ปัญหาที่สาม ปัญหาภูจันแดน อำเภอบุณทริก จังหวัดอุบลราชธานี, ปัญหาที่สี่ ปัญหาภูแดนเมือง อำเภอบุณทริก จังหวัดอุบลราชธานี, ปัญหาที่ห้า ปัญหาภูเคติโน อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี, ปัญหาที่หก ปัญหาภูป่าไร่-ภูสาน อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี และปัญหาที่สุดท้าย ปัญหาภูต่างอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
ปัญหาการอ้างแนวสันปันน้ำในภูมิประเทศต่างแนวกัน	-ในอดีตมีการวิเคราะห์เขตแดนผ่านหลักฐานกฎหมายในอดีตทำให้ แต่ละฝ่ายอ้างแนวเขตแดนผ่านสันปันน้ำในภูมิประเทศคนละแนว -ภูมิประเทศต่างกัน ดัดแปลงภูมิประเทศจากทั้ง 2 ฝ่าย ทำให้ปัญหาซับซ้อนแก้ยากขึ้น	ด้านลาวประกอบด้วย 2 ปัญหา เช่น ปัญหาสามหมูบ้านอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์ และ ปัญหาบ้านทุ่งหนองบัว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
ปัญหาอื่นๆ	-ปัญหามวลชน ²⁸² -ปัญหาประชาชนคัดค้านการทำ	ด้านลาวประกอบด้วย 7 ปัญหา เช่น ปัญหาแรก ปัญหาบริเวณแก่งผาโต อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย, ปัญหาที่

²⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 115-116.

“...คณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาว ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานได้ตกลงให้ชุดสำรวจร่วมไทย-ลาว เข้าไปดำเนินการสำรวจรายละเอียดในภูมิประเทศ ซึ่งชุดสำรวจร่วมทั้งสองฝ่ายได้เข้าสำรวจตรวจสอบสันปันน้ำบริเวณดอยกิวก่อระหว่างวันที่ 9-19 มิถุนายน พ.ศ.2542 ด้วยวิธีวงรอบเข็มทิศ ผลการสำรวจพบว่าสันปันน้ำในภูมิประเทศจริงมีความแตกต่างกับเส้นเขตแดนที่ปรากฏในแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างสยามกับอินโดจีนมาตราส่วน 1/200,000 โดยสันปันน้ำในภูมิประเทศจริงไม่ผ่านไปถึงดอยกิวก่อ แต่เส้นเขตแดนในแผนที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างสยามและอินโดจีน ลากขึ้นไปถึง

เขตแดน	สอง ปัญหาหลัก 2-07,08,09 (ผาหม่น ภูชี้ฟ้า) อำเภอเทิง
-ปัญหาทางแดนดินแดน	จังหวัดเชียงราย, ปัญหาที่สาม ปัญหาหลัก 2-08 อำเภอเทิง
-ปัญหาหลักฐานกฎหมายในอดีต	จังหวัดเชียงราย. ปัญหาที่สี่ ปัญหาหลัก 2-24 อำเภอเชียง
ไม่เป็นที่น่าเชื่อถือในสายตา	คำ จังหวัดเชียงราย, ปัญหาที่ห้า ปัญหาบริเวณต้นน้ำเหมือง
ประชาชน	(บ้านร่มเกล้า) อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก, ปัญหา
-การหยุดชะงัก ไม่ยอมให้สร้าง	ที่หก ปัญหาห้วยดอน อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
แนวเขตแดน	และ ปัญหาที่สุดท้าย ปัญหาหลักเขตแดนที่ 15-37 (ภู
	โง๊ะโก๊ะ) อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 9 รูปแบบและลักษณะพื้นฐานปัญหาที่คล้ายคลึงกัน 4 ด้านในการจัดทำเขตแดน

(นพดล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติบำรุงสุข (บรรณาธิการ), 2555: 149-156)

เขตแดนไทย-ลาว

ปัญหาเขตแดนแต่ละด้านทั้ง 4 ด้านของประเทศเพื่อนบ้านไทยนั้น ประกอบด้วย 68 ปัญหา²⁸³ (ตามเอกสารแนบ ชื่อ ภาพปัญหาเขตแดนทางบกระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน) แต่หากมุ่งประเด็นไปเฉพาะลาวและไทย ข้อมูลจากกรมแผนที่ทหาร (กรมแผนที่ทหาร, 2547: 4 อ้างถึงใน นพดล โชติศิริ (เขียน) สุรชาติบำรุงสุข (บรรณาธิการ), 2555: 22-23) นับตั้งแต่ทิศเหนือของไทยถึงจรดร่วมพรมแดน 3 ประเทศ (ไทย กัมพูชา และลาว) เส้นแนวทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีความยาวประมาณ 1,810²⁸⁴ กิโลเมตร ทอดไปตามร่องน้ำลึกยาวประมาณ 1,108

ดอยก๊วก่อ กลายเป็นปัญหาหลักเขตแดนคงค้างมาถึงปัจจุบัน สถานะสุดท้าย คณะกรรมการเขตแดนร่วมฯ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงร่วมกันเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2550 ให้คณะอนุกรรมการเทคนิคไทย-ลาว (เจ้ากรมแผนที่ทหารเป็นประธานฝ่ายไทย) ไปปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สำเร็จโดยเร็ว นอกจากนี้ปัญหาเขตแดนไทย-ลาว บางปัญหาโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาบริเวณแก่งผาได อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และปัญหาบริเวณผาหม่น ภูชี้ฟ้า ในเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นปัญหามวลชนซึ่งเกิดจากราษฎรในพื้นที่ชายแดนคัดค้านการจัดทำหลักเขตแดนตามบริเวณแนวชายแดน อันเกิดจากความรู้สึกหวงแหนแผ่นดินว่าการจัดทำหลักเขตแดนโดยเจ้าหน้าที่สำรวจของไทยอาจจะทำให้ไทยเสียเปรียบ เนื่องจากแนวเขตแดนที่เจ้าหน้าที่สำรวจฯ กำหนดไม่ผ่านบริเวณที่ราษฎรยึดถือ จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการกำหนดแนวเขตแดนและไม่ยอมให้มีการสร้างหลักเขตแดนในบริเวณนั้น...”

น่าแปลกใจว่า เพราะเหตุใดเกิดความคลงแคลงใจระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐในกรณีแบบนี้ (ทัศนะผู้เขียนวิทยานิพนธ์)

²⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

²⁸⁴ มานะ มาลาเพชร ใน วิทยา สุจริตธรรักษ์ และ ขบา จิตต์ประทุม (บรรณาธิการ), การค้าชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 40.

ตัวเลขเส้นเขตแดนยาว 1,810 กิโลเมตรตรงกับข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งกล่าวถึงว่าระยะทางยาวขนาดนี้ส่งผลให้เกิดการค้ำอกระบบง่าย “...จึงยากแก่การควบคุม...”

กิโลเมตร ได้แก่ ก. ช่วงแม่น้ำโขง ประมาณ 955 กิโลเมตร และ ข. ช่วงแม่น้ำเหือง ประมาณ 152 กิโลเมตร กล่าวโดยสรุปคือตลอดแนวลำน้ำแบ่งเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 แนวพรมแดนบริเวณแม่น้ำโขงตอนบน²⁸⁵, ช่วงที่ 2 แนวพรมแดนบริเวณทิวเขาหลวงพระบาง²⁸⁶, ช่วงที่ 3 แนวพรมแดนบริเวณแม่น้ำเหืองและแม่น้ำโขงตอนล่าง²⁸⁷ และช่วงสุดท้าย แนวพรมแดนบริเวณทิวเขาพนมดงรัก²⁸⁸

²⁸⁵ นพดล โชติศิริ (เขียน) สรุชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 22-23.

“...แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญระหว่างไทยและลาวต้นกำเนิดเกิดจากที่ราบสูงของเทือกเขาทิวมาลัยด้านตะวันออก ไหลผ่านประเทศต่างๆ รวม 6 ประเทศ ได้แก่ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม มีความยาวรวม 4,902 กิโลเมตร มีชื่อเรียกหลายชื่อตามพื้นที่ที่แม่น้ำไหลผ่าน ในช่วงที่ไหลผ่านประเทศไทย เรียกว่า แม่น้ำโขง (Khong) แต่คนลาวจะเรียกว่า แม่น้ำของ... แม่น้ำโขงไหลผ่านไทยและลาวมีอยู่ 2 ช่วง คือ แม่น้ำโขงตอนบน และ แม่น้ำโขงตอนล่าง โดยมีขนาดความกว้างมากที่สุด 1.8 กิโลเมตร แคบที่สุด 200 เมตร แม่น้ำโขงในช่วงตอนบนนี้ใช้กันเขตแดนทางตอนเหนือของไทย บริเวณจังหวัดเชียงราย กับ แขวงบ่อแก้วของลาว เขตแดนตอนนีกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดน แต่ในบริเวณที่มีเกาะอนุสัญญา ลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926 (พ.ศ.2469) กำหนดให้ใช้ร่องน้ำที่ชิดฝั่งไทยที่สุดเป็นเส้นเขตแดน นั่นคือเกาะในแม่น้ำโขงทั้งหมดจะเป็นของลาว (ในอนุสัญญาดังกล่าว ได้ระบุชื่อเกาะตอน ที่เป็นของไทยจำนวน 8 เกาะ คือ ดอนเชียง ดอนเชียงน้อย ดอนน้อย ดอนหยาด ดอนบ้านแพง หาดทรายเพ-เว็นกุ่ม ดอนแกวกอง-ดินเหนือ และดอนลำโรง ซึ่งทั้ง 8 เกาะดังกล่าว อยู่ในบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง) เขตแดนช่วงนี้เริ่มจากจุดร่วมพรมแดนสามประเทศ คือ พม่า ลาว และไทย ทั่วโลกรู้จักในนามสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ทางฝั่งพม่าอยู่บริเวณบ้านผากอก (Pa-Kok) จังหวัดท่าขี้เหล็ก (Ta-Chilek) รัฐฉาน ด้านลาวอยู่ในพื้นที่บ้านดอนสัก (Don-Sak) แขวงบ่อแก้ว ฝั่งไทยอยู่ในพื้นที่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เส้นเขตแดนไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขงผ่านอำเภอเชียงของไปจนถึงบริเวณโขดหินที่เรียกว่าแก่งผาได (Pha Dai) ทางด้านลาวจะเป็นจุดแบ่งเขตระหว่างบ่อแก้วกับแขวงอุดมไชย (Oudomxai) ทางฝั่งไทยอยู่ในพื้นที่ของอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ความยาวของแม่น้ำโขงช่วงนี้ ประมาณ 97 กิโลเมตร...”

²⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

“...เขตแดนช่วงนี้จะอยู่ในเขตภูมิประเทศของภูเขาและหุบเขากากเหนือที่มีลักษณะเป็นที่สูงและภูเขา โดยจะอยู่ในบริเวณทิวเขาหลวงพระบาง ทิวเขานี้มีความสูงลดหลั่นต่างๆ กัน ตั้งแต่ 2,000-2,500 เมตร เป็นสภาพทิวเขาสูงสลับซับซ้อนและทึบกันดาร ในบริเวณผาตั้ง ผาหม่น และภูชี้ฟ้า ในเขตอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย สภาพภูมิประเทศบริเวณนี้จะเป็นที่สูงซึ่งหันด้านชันทางทิศตะวันออกไปทางประเทศลาว โดยแนวพรมแดนจะขึ้นบกจากแก่งผาไดทางด้านตะวันออกไปทางประเทศลาว โดยแนวพรมแดนจะขึ้นบกจากแก่งผาไดทางด้านตะวันออกของอำเภอเวียงแก่นในจังหวัดเชียงราย ทอดไปตามสันปันน้ำของทิวเขาหลวงพระบางผ่านลงมาทางจังหวัดพะเยา น่าน และอุตรดิตถ์ จะสิ้นสุด ณ ยอดภูเมียง ในเขตจังหวัดพิษณุโลก ระยะทางประมาณ 507 กิโลเมตร...”

²⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-26.

“...แนวพรมแดนช่วงนี้อยู่ในเขตที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จังหวัดชายแดนของเขตแดนนี้คือ จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ซึ่งมีแม่น้ำโขงใช้เป็นแนวเขตแดนไทย-ลาว ไหลผ่านทั้งหกจังหวัด เขตแดนนี้เริ่มจากยอดภูเขาเมียง ซึ่งอยู่ในบริเวณจังหวัดพิษณุโลก เส้นเขตแดนจะทอดไปตามร่องน้ำลึกของน้ำเหืองงา และแม่น้ำเหือง จนถึงจุดที่แม่น้ำเหือบรรจบกับแม่น้ำโขง (สบเหือง) ในบริเวณจังหวัดเลย ระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตร จากปากแม่น้ำเหือง เส้นเขตแดนจะไปตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำโขง โดยวิธีการกำหนดแนวเขตแดนตามร่องน้ำลึกเช่นเดียวกับแม่น้ำโขงตอนบนนั่นคือ ในบริเวณที่มีเกาะอนุสัญญา กำหนดให้ใช้ร่องน้ำใกล้ฝั่งไทยที่สุดเป็นเส้นเขตแดน แม่น้ำโขงจะไหลวกไปทางตะวันออก ทางฝั่งลาวไหลผ่านแขวงเวียงจันทร์ กำแพงนครเวียงจันทร์ (Prefecture de Vientuane) แขวงบอลิคำไซ (Bolikhambzai) ทางฝั่งไทยไหลผ่านจังหวัดเลย หนองคายแล้วแม่น้ำโขงจะวกลงทางใต้ทางฝั่งลาว ไปแขวงคำม่วน (Kummouan) แขวงสะหวันนะ

สรุป ตลอดเส้นทาง 1,810 กิโลเมตร แนวพรมแดนไทยกับลาว ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ประกอบด้วย ประการแรก เส้นเขตแดนโดยใช้ร่องน้ำลึกซิดฝั่งไทยบริเวณแม่น้ำโขงตอนบน ระยะทางประมาณ 97 กิโลเมตร, ประการที่สอง เส้นเขตแดนโดยใช้สันปันน้ำบริเวณทิวเขาหลวงพระบาง และทิวเขาพนมดงรัก ระยะทางประมาณ 702 กิโลเมตร, ประการที่สาม เส้นเขตแดนโดยใช้ร่องน้ำลึก (thalweg) และอาศัยข้อมูลใน ค.ศ.1931 ที่มีชื่อว่า Trace' de la Frontie're Franco-Siamoise de Me'kong หมายถึงแผนที่ซึ่งแสดงผลการแบ่งเกาะในแม่น้ำโขง ระยะทางประมาณ 955 กิโลเมตร (ยกเว้นเกาะและดอน 8 แห่ง ที่ระบุไว้ในอนุสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ฉบับลงวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ.1926 ที่กำหนดให้เป็นของไทย) และประการสุดท้าย เส้นเขตแดนโดยใช้ร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดนในแม่น้ำเหือง ระยะทางประมาณ 153 กิโลเมตร²⁸⁹

ปัญหาเขตแดนไทย-ลาว

ชุดสำรวจร่วมไทย-ลาว สำรวจและจัดทำหลักเขตทางบก เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2540 ผลลัพธ์คือบางพื้นที่ไม่สามารถตกลงกันได้และยังไม่ได้รับการแก้ไข ประกอบด้วย 24²⁹⁰ ปัญหาที่

เขต (Savannakhat) และแขวงจัมปาสัก (Chumpasak) ส่วนทางฝั่งไทยอยู่ในเขตจังหวัดหนองคาย นครพนม มุกดาหาร และอุบลราชธานี จนถึงทิวเขาของทิวพนมดงรักซึ่งเป็นปากห้วยเล็กๆ ชื่อห้วยดอน รวมความยาวในแม่น้ำโขง ระยะทางประมาณ 858 กิโลเมตร...”

²⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

“...แนวเขตแดนตอนนี้จะเบนออกจากแม่น้ำโขงขึ้นบก ณ บริเวณปากห้วยดอน ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เส้นเขตแดนจะทอดไปตามสันปันน้ำของทิวเขาพนมดงรัก โดยทอดลงไปทางทิศใต้แล้ววกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จนบรรจบกับจุดร่วมพรมแดน 3 ประเทศ กัมพูชา ไทย และลาว ระยะทางประมาณ 195 กิโลเมตร...”

²⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22-27.

²⁹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99-100.

“...1. ปัญหาบริเวณแก่งผาได อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย, 2. ปัญหาหลัก 2-07, 08, 09 (ผาหม่น ภูชี้ฟ้า) อำเภอเวียง จังหวัดเชียงราย, 3. ปัญหาหลักเขตแดนที่ 2-08 อำเภอเวียง จังหวัดเชียงราย, 4. ปัญหาหลักเขตแดนที่ 2-24 อำเภอเวียงคำ จังหวัดเชียงราย, 5. ปัญหาดอยก๊วก่อ อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน, 6. ปัญหาช่องทางห้วยสะแดง อำเภอรุ่งช้าง จังหวัดน่าน, 7. ปัญหาภูสามเกล้า อำเภอรุ่งช้าง จังหวัดน่าน, 8. ปัญหาช่องทางห้วยโก๋น-เมืองเงิน อำเภอนิคมพระเกียรติ จังหวัดน่าน, 9. ปัญหาสามหมูบ้าน อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี, 10. ปัญหาช่องทางภูตุ่ อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี, 11. ปัญหาช่องทางห้วยต่าง-ปางผ้าย อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี, 12. ปัญหาช่องทางห้วยพร้าว-หนองปะจิด อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี, 13. ปัญหาบริเวณต้นน้ำเหลือง (บ้านร่มเกล้า) อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก, 14. ปัญหาห้วยดอน อำเภอโง้งเจียม จังหวัดอุบลราชธานี, 15. ปัญหาช่องพอก อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 16. ปัญหาช่องแม่ก-วังเต่า อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 17. ปัญหาบ้านทุ่งหนองบัว อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 18. ปัญหาภูป่าไร่-ภูสถาน อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 19. ปัญหาภูต่าง อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 20. ปัญหาหลักเขตแดนที่ 15-37 (ภูโง้งโง้ง) อำเภอลิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, 21. ปัญหาหลักเขตแดนที่ 15-39 อำเภอบุณทริก จังหวัดอุบลราชธานี, 22.

สำคัญๆ และปรากฏให้เห็นเชิงประจักษ์มากที่สุด 3 ปัญหาได้แก่ ปัญหาแรก คือ ปัญหาสามหมูบ้าน²⁹¹ อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรดิตถ์, ปัญหาที่สอง คือ ปัญหาตอยกิวก่อ²⁹² อำเภอสอยดาว จังหวัดน่าน และ ปัญหาที่สาม คือ ปัญหาบริเวณต้นน้ำเหือง (บ้านร่มเกล้า²⁹³) ในเขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก-เมืองบ่อแต่น แขวงไชยบุรี

สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว²⁹⁴

ปัญหา	ตัวอย่าง	ผลของปัญหา	อ้างอิง
ปัญหาพรมแดนแม่น้ำโขง	“...ปัญหาการสืบทอดมาจากลัทธิจักรวรรดินิยมของฝรั่งเศสในอินโดจีนที่ยังหลงเหลือปรากฏร่องรอยแห่งความไม่เป็นธรรมมาจนกระทั่งปัจจุบัน...”	“...สนธิสัญญาแบ่งพรมแดนไทย-ลาวในแนวแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นการกำหนดที่ฝ่ายไทยเสียเปรียบ เพราะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของการแบ่งเขตน่านน้ำตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นสากล...”	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 9)
	การใช้ร่องน้ำลึกในแม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน	“...เกิดการละเมิดน่านน้ำในการเดินเรืออยู่เสมอ...”	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 11)
	ปัญหาขบวนการต่อต้านรัฐบาลลาวที่ใช้แผ่นดินไทยเป็นฐานปฏิบัติการ	(เกิดการปะทะกัน)	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 75)
	เปิดจุดพรมแดนน้อยจุด	(ความไม่สะดวก)	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 75)
	ปัญหาอาชญากรรมโจรกรรม	การลักลอบเดินทาง	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 75)
ปัญหาความไม่ยุติธรรมของพรมแดนไทย-		(การสืบทอดจากฝรั่งเศสที่มีเจตนาแอบแฝง: ผู้เขียนวิทยานิพนธ์)	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 75)

ปัญหาจันแดง อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี, 23. ปัญหาภูแดนเมือง อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี, 24. ปัญหาภูเคติโน อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี...”

²⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107-112.

²⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 112-116.

²⁹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101-107.

²⁹⁴ สุรชัย ศิริไกร, สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว: 1675-1981 หน้า 9, 74-86.

ลาวในแม่น้ำโขง

<p>ความไม่ไว้วางใจ และความ หวาดระแวง ระหว่างผู้นำไทย และลาว</p>	<p>ความหวาดระแวง ไม่ ไว้วางใจระหว่างผู้นำไทย กับลาว โดยเฉพาะเมื่อไทย เปลี่ยนรัฐบาลบ่อย</p>	<p>(ความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจ)</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 75,78)</p>
<p>ความหวาดระแวงลาวของ ผู้นำไทย</p>		<p>(หม่อมราชวงศ์ เสนี ปราโมช เมษายน 2519-6 ตุลาคม 2519)</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 91)</p>
		<p>(คณะรัฐมนตรีทหารของนาย ธานินทร์ กรัย วิเชียร 6 ตุลาคม 2514-20 ตุลาคม 2520</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 95)</p>
		<p>“...ฝั่งใจอยู่ตลอดเวลาว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัย อันตราย...”</p>	
		<p>(พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ 11 พฤศจิกายน 2520-22 เมษายน 2522 และ 22 เมษายน 2522-24 กุมภาพันธ์ 2523</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 96)</p>
		<p>พยายามใช้ลาวและกัมพูชาเป็น buffer zone)</p>	
		<p>(พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีนาคม 2523- ปัจจุบันใน พ.ศ.2527 “...ทั้งกระทรวง</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 100)</p>
		<p>ต่างประเทศและสภาความมั่นคงมีความ คิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ ดำเนินนโยบายตามข้อเสนอของฝ่ายสภา ความมั่นคงฯ...”)</p>	
		<p>(29 กุมภาพันธ์ 1980 พลเอก เปรม มองว่า ลาวเป็นบริวารเวียดนาม)</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 84)</p>
<p>ผู้นำและ นโยบายลาว</p>	<p>นิย ม โช เวีย ต และ ยี ด แนวทางคอมมิวนิสต์</p>	<p>การแทรกแซงกิจการภายในจากเวียดนาม (เหนือ) “...ลาวและเวียดนามตั้งศูนย์ ฝักอปรคม ผกค.ไทยที่ บ.สมสนุก ม.มหาชัย แขวงคำม่วน เมื่อจบการศึกษาก็จัดส่งเข้า แทรกแซงเข้ามาในเขตไทย ทางด้าน อ.ฮาตุ พนม จ.เลย...” (3 กุมภาพันธ์ 2520 สั้งปิด พรมแดนไทย-ลาว)</p>	<p>(วิชัย พิไลพงศ์, 2521: 19)</p>
	<p>นิยมเวียดนาม</p>	<p>(เจ้าสุภานุวงศ์ ศึกษาที่ฮานอย เคยมีภรรยา ชาวเวียดนามชื่อ ที กี นัม) (นาย ไกรสอน</p>	<p>(สุรชัย ศิริไกร,</p>

		พรหมวิหาร สำเร็จการศึกษาจากฮานอย มี บิดาเป็นชาวเวียดนาม มารดาเป็นชาวลาว)	2527: 79)
ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ ลาวทำให้ต้องเป็นมิตรกับ ไทย		(เจ้าวงศ์สว่าง โอรสองค์โตของอดีตเจ้ามหา ชีวิตศรีสว่างวัฒนา ถูก ร.อ. คำฟอง นายทหารคนสนิทของนาย ไกรสอน พรหม วิหาร ยิงเสียชีวิต ทำให้เจ้าสุภานุวงศ์ สลด พระทัยมาก)	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 84)
ผู้นำและ นโยบายไทย	-	(การปะทะระหว่างจีนและเวียดนามเมื่อต้น ปี 1979 ลาวให้พลเอก เกรียงศักดิ์ ทำ สัญญาตกลงขับไล่สมาชิก พคท. ออกจาก ดินแดนลาว) (ไทยและลาวในปี 1979 นับว่า มีความสัมพันธ์ที่ดี)	(สุรชัย ศิริไกร, 2527: 81) (สุรชัย ศิริไกร, 2527: 83, 86)

ตารางที่ 10 สรุปสาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว

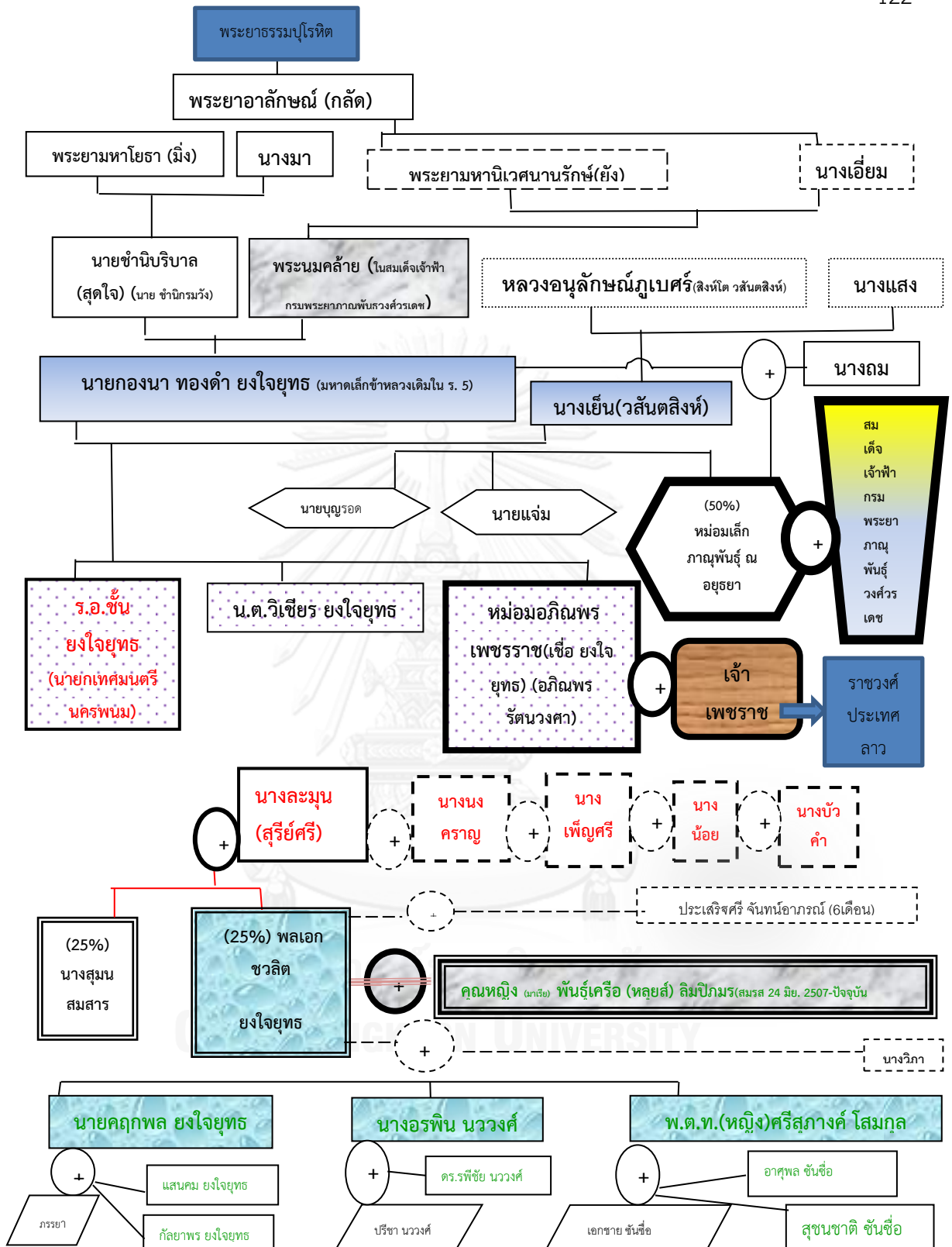
สรุป สาเหตุที่เป็นปัจจัยเร่งยกระดับการใช้กำลังความรุนแรงให้ปัญหาข้อพิพาทดินแดนและเขตแดนมีมากขึ้น พบว่า “ปัจจัยเร่งยกระดับการใช้กำลังความรุนแรงในปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนและเขตแดน²⁹⁵” ได้แก่ ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์, ความรุนแรงร่วมสมัย, ประวัติศาสตร์ความบาดหมาง, การสนับสนุนจากการเมืองภายในของแต่ละฝ่ายในเชิงชาตินิยม, ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงทรัพยากร, ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงยุทธศาสตร์, ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงสัญลักษณ์, สถานะทางกฎหมายของดินแดน/เขตแดนที่เป็นข้อพิพาท, การเกี่ยวข้อของฝ่ายที่สาม, การเจรจาและแก้ไขข้อพิพาท เป็นต้น

โครงสร้างต้นไม้แห่งตระกูลของ พลเอก ขวลิขิต ยงใจยุทธ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁹⁵ ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (เขียน) สุรชาติ บำรุงสุข (บรรณาธิการ), เขตแดน พรมแดน ชายแดน (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 28.

ผู้เขียน เขตแดน พรมแดน ชายแดน ปรับปรุงจาก Daniel J. Dzurek, “What Makes Some Boundary Disputes Important?” IBRU Boundary and Security Bulletin, (Winter 1999-200).

ภาพที่ 10 ประยุกต์ “แผนภูมิตระกูล” ยงใจยุทธ” กับพระญาติสาย ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา และความเกี่ยวข้องสาย เจ้าเพชรราช รัตนวงศา

(อภิวัฒน์ วรรณกร, 2540: 22-23, 61, 65, 386) และ จาก พระยาถึงพลเอก (บุญกลม ดงบังสถาน และ ตัก ฐิติ, 2529: 16).

ความสัมพันธ์ตระกูลยงใจยุทธ และ กองทัพแล้ว การเลี้ยงดู-อบรมในวังบูรพา โดยเฉพาะกรณีสิงโตทองเหลืองก็มีความน่าสนใจไม่น้อย ความผูกพันของตระกูลยงใจยุทธต่อกองทัพ (กระทรวงกลาโหม-กองบัญชาการกองทัพบก) แสดงให้เห็นได้จาก ความพยายามในการนำ “สิงโตทองเหลือง” สองตัวที่หมอบอยู่หน้าวังบูรพา ที่ถูกพ่อค้าซื้อไปช่วงชายวังฯ (10 ล้านบาท) หลังจากพระองค์หญิงรำไพฯ ย้ายมาประทับที่วังสุขุมวิท คุณแจ่ม ยงใจยุทธ²⁹⁶ หัวดีและรักวังบูรพามาก ตัดสินใจนำสิงโตนี้มอบให้เป็นสมบัติพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและ “ผม” พลเอกชวลิต “...วันนี้ ผมได้นำมาประดิษฐานอยู่หน้ากองบัญชาการกองทัพบกเพื่อความเป็นศิริมงคลแก่ทหารต่อไป...”²⁹⁷ นี่เป็นหลักฐานว่า พลเอก ชวลิต ใกล้ชิดกับวังบูรพามาก และส่งผลต่อแนวคิดทางทหารโดยเฉพาะประเด็นมีความจงรักภักดีฯ อย่างมาก คำถามที่น่าสนใจ คือ การถูกเลี้ยงดูมาในวังบูรพา มีคุณอาเป็นหม่อมในสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษี เสนาบดีกระทรวงกลาโหมพระองค์แรก เท่ากับเป็นการได้รับอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมจนหล่อหลอมให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กลายมาเป็นผู้นำทหารหลายๆ ตำแหน่งหรือไม่²⁹⁸

เป็นที่น่ายินดีว่า “ข้อพิพาท²⁹⁹ สู้รบระหว่างไทย-ลาว” ในพื้นที่อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก และ อำเภอบ่อแต่น แขวงไชยบุรีของลาว ยุติลงด้วยการเจรจาตกลงอันดี โดยคณะผู้แทนทางทหารไทย-ลาว ที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 16-17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2531 (ค.ศ.1998) โดยมี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าคณะฝ่ายไทย และ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ ประธานคณะกรรมการธิการสูงสุดของลาวเป็นหัวหน้าคณะฝ่ายลาว

²⁹⁶ พี่สาวใหญ่สุดในตระกูล เป็นข้าหลวงใกล้ชิดสมเด็จพระเจ้าวังบูรพา เมื่อสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมพระองค์เจ้าหญิงรำไพฯ หม่อมมณีในพระองค์อภัสฯ และคณะ (ชื่อกลับมา คู่ละหมื่นบาท) สิงโตกลับมาอยู่วังสุขุมวิท แล้วกลับมาอยู่ในสวนของพระองค์เจ้านรเศรษฐ์ 2 ปี

²⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

²⁹⁸ ถ้าผู้เขียนวิทยานิพนธ์สามารถหารูปถ่ายที่แสดงถึงความใกล้ชิดระหว่างหม่อมและเจ้าของวังบูรพา กับเด็กชายชวลิต ในวัยเด็กก็น่าจะสามารถแสดงความหมายโดยนัยได้ว่าพลเอก ชวลิต ได้รับอิทธิพลทางความคิดหรือใกล้ชิดสมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษี เสนาบดีกระทรวงกลาโหมพระองค์แรก

²⁹⁹ มิตรสัมพันธ์, พี่น้อง ไทย-ลาว สภาพความเป็นมาของความสัมพันธ์ หน้า 1-2.

“...พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวระหว่างวันที่ 14-15 กุมภาพันธ์ นี้ว่า เราไม่รู้ว่าลาวจะเอาอย่างไร ต้องรอดูเขาก่อน และคาดว่ากรพบปะหารือในวันที่ 16 คงใช้เวลาไม่เกิน 2-3 ชั่วโมง และเราไม่ได้หวังอะไรมากนัก พลเอกชาติเอก พะเนียง กานตรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็ได้กล่าวว่า เราไม่รู้ว่าเขาจะมาดีหรือมาร้าย เรานั้นดีอยู่แล้ว แต่เขาจะดีต่อเราหรือไม่ไม่ทราบ...” จะเห็นได้ว่าช่วงเวลานั้น สถานการณ์ไม่แน่นอนสูงมาก แต่เหตุการณ์ก็จบลงด้วยดี การเจรจาเป็นผล (ผู้เขียนวิทยานิพนธ์)

นอกจากนี้ พลเอก ขวลิขิตมีฉายาว่า บิ๊กจิวแล้ว พ.ท. ทัดเทียม เยี่ยมนคร ได้ตั้งคำเรียกพลเอก ขวลิขิต ด้วยคำว่า “...Master and Commander...”³⁰⁰ การเจริญเติบโตทางด้านภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิขิต เปลี่ยนจากฐานะผู้นำทางการทหารมาเป็นผู้นำการบริหารบ้านเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี นั้น แสดงให้เห็นผ่านคำแถลงนโยบายต่อรัฐสภาของนายกรัฐมนตรี พลเอก ขวลิขิต ยิ่งไปกว่านี้ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2534 โดยผู้เขียนวิทยานิพนธ์เลือกนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ วิทยานิพนธ์ เพื่อสะท้อนภาวะผู้นำของ พลเอก ขวลิขิต ดังต่อไปนี้

นโยบาย	บทนำ	เนื้อหา	บทวิเคราะห์ของ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์
นโยบาย ต่างประเทศ ³⁰¹	“...รัฐบาล มุ่งมั่นที่จะ ดำเนิน นโยบายต่าง ประเทศ อย่างเป็น อิสระและมี เอกภาพ...”	“...4.1 เสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงในเอเชีย และสนับสนุนการสร้างสันติภาพของโลก 4.2 จัดปัญหา อุปสรรคและขยายความสัมพันธ์ในทุกด้านกับ ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีพรมแดน ติดต่อกับประเทศไทย 4.3 ดำเนินนโยบายที่ช่วยเสริมสร้างและเกื้อกูลให้ประเทศไทย ได้รับประโยชน์จากการเจรจาพหุภาคีด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับ โลกและระดับภูมิภาค โดยเน้นการทูตเพื่อขยายผลประโยชน์ของ ไทยในการเจรจาแก้ไขปัญหาและกฎระเบียบในด้านการค้าและ การลงทุน การส่งเสริมการส่งออก การดึงดูดนักลงทุนจาก ต่างประเทศ การสนับสนุนเอกชนไทยที่ทำธุรกิจในต่างประเทศ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว 4.4 เพิ่มบทบาทไทยในองค์การระหว่างประเทศทุกระดับ 4.5 ให้ความร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่าง ประเทศในการแก้ไขปัญหาซึ่งจะมีผลกระทบต่อมนุษยชาติ 4.6 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานทูตเพื่อการ บริการประชาชนในต่างประเทศ 4.7 ขยายการส่งเสริมและเผยแพร่ประเทศไทย โดยเน้นความ เป็นประชาธิปไตยและคุณค่าที่ติงามของสังคมไทยด้วยวิถีทาง การทูตและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและทันต่อ เหตุการณ์...”	ผู้นำท่านนี้มี บทบาทเด่นใน การแก้ไขข้อ พิพาทบ้านร่ม เกล้า นักเจรจาทางการ ทูตเป็น ภาพลักษณ์ที่ ชัดเจนจากข้อ พิพาทบ้านร่ม เกล้า ในกรณีสาม หมู่บ้านเรื่องไปถึง UN แต่กรณีบ้าน ร่มเกล้า สองรัฐ ภาคว่าร่วมกันแก้ไข ได้

³⁰⁰ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกขวลิขิต ยิ่งใหญ่ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 8, 207, 208.

“...ได้ฉายาเป็นขงเบ้งกองทัพก็ได้ยึดปรัชญาสงครามและสันติภาพคือ...ชนะโดยไม่ต้องรบ...” (เป็นคำ
แทนบุคลิกภาพที่ตรงกับความคิดของผู้เขียนวิทยานิพนธ์อย่างมาก)

³⁰¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกขวลิขิต ยิ่งใหญ่ นายกรัฐมนตรี แถลง
ต่อรัฐสภา วันพุธที่ 11 ธันวาคม 2539 (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2539), หน้า 16-17.

นโยบาย	“...รัฐบาล	“...10.1.1 พัฒนาและเสริมสร้างให้กำลังทหารมีขีดความสามารถ	ขีดความสามารถ
บาย	มุ่งมั่นที่จะ	ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ	และกำลังทหารใน
ด้าน	พัฒนาและ	10.1.2 สนับสนุนให้กำลังทหารมีโครงสร้าง กำลังพล หลักนิยม	พ.ศ. 2530-2531
ความ	เสริมสร้าง	เทคโนโลยี และยุทธโศปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับสงครามสมัยใหม่	ต้องได้รับการ
มั่นคง	กำลังทหาร	และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางทหาร รวมทั้งพัฒนา	บำรุงในการแถลง
การ	ให้มี	อุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต	นโยบาย พ.ศ.
รักษา	ประสิทธิภาพ	10.1.3 ส่งเสริมให้กองทัพมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่นของรัฐและ	2539
ความ	พหุวัฒนธรรม	ภาคเอกชนในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนสนับสนุนให้	ช่วงเวลาข้อพิพาท
สงบ	และ	ประชาชนมีส่วนร่วมและรับรู้ในกิจการทหารมากขึ้น	บ้านร่มเกล้า และ
เรียบ	สอดคล้อง	10.1.4 ปรับปรุงระบบการคัดเลือกทหารให้เป็นไปด้วยความ	พ.ศ.2539
ร้อย ³⁰²	กับการ	สมัครใจ	ประเทศไทยยังไม่
และ	เปลี่ยน	10.1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้กองทัพมีส่วนร่วมในการช่วย	มีการสมัครใจ
ความ	แปลงของ	ผลิตกำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะฝึกอาชีพให้แก่ผู้ที่	เข้าเกณฑ์ทหาร
ปลอดภัย	สถานการณ์	ผ่านการคัดเลือกทหาร	มากนัก
ภัยใน	จะรักษา	10.1.6 เสริมสร้างระบบสวัสดิการ บำรุงขวัญกำลังพลและ	ทหารหาญจาก
ชีวิต	ความสงบ	ครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมกีฬาทหารเพื่อช่วยพัฒนากีฬาของชาติ	สงครามในอดีต
และ	เรียบง่าย	ให้เป็นเลิศ	กลายเป็นทหาร
ทรัพย์สิน	และความ	10.1.7 ส่งเสริมและสนับสนุนการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและ	ผ่านศึก แน่นนอน
สิน	ปลอดภัยใน	ครอบครัวให้มีรายได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติและ	ว่ากรณีบ้านร่ม
	ชีวิตและ	ศักดิ์ศรี...”	เกล้ามีทหาร
	ทรัพย์สิน...”		บาดเจ็บ ต้องการ
			การดูแล

ตารางที่ 11 การแถลงนโยบายเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2539 ของนายกรัฐมนตรี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ พ.ศ.2530-2531

³⁰² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 11 ธันวาคม 2539 หน้า 30-31.

ภาคผนวก ญ

สรุปแนวคิดและคำพูดของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

วัน เดือน ปี	สถานะ- ตำแหน่ง/ โอกาส	วาทะหรือแนวคิด	ความหมายและ บริบทสำคัญ	ศาสตร์/สาขาวิชา	แหล่งอ้างอิง
ปลา ยปี 25 26	พันโท ชวลิต	“...สันติภาพย่อมสามารถเอาชนะความ รุนแรงได้...” (หมู่บ้านร่มเกล้าและหมู่บ้าน จุฬารกรณ์พัฒนา มีลักษณะร่วมกันคือ กลับใจเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย)	สันติชนะทุก อย่าง (เปลี่ยน มิตรเป็นศัตรู)	Peaceful management และหลักสันติ ของอิสลาม	(บุญกรม ดงบัง, 2548, หน้า 54, 178).
25 มค. 25 31	(คำ ปราศรัย)	“...กองทัพไทยได้รับความสำเร็จยิ่งใหญ่ เป็นประเทศแรกในโลกในการเอาชนะ สงครามประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทยที่ยืดเยื้อมากกว่า 3 ทศวรรษลงได้ บัดนี้ การสงครามด้วยกำลัง อาวุธได้ยุติลงในขอบเขตทั่วประเทศแล้ว เขตอำนาจ เขตอิทธิพล ฐานที่มั่นและเขต จรรยาของขบวนการดังกล่าวได้สลายไป สิ้นแล้ว ชัยชนะนี้ย่อมเป็นความภาคภูมิใจ ของชาวไทยทั้งชาติ เพราะนับแต่ลัทธินั้น ถือกำเนิดขึ้นในโลกก็ได้แพร่ขยายและ ได้รับชัยชนะตลอดมา ไม่เคยมีที่ใดในโลก ที่ลัทธิดังกล่าวแพร่เข้ามาแล้วจะหมดสิ้น ไป แต่ประเทศไทยกลับตรงกันข้าม เรา สามารถยุติสงครามด้วยกำลังอาวุธลงได้ อย่างราบคาบ ความสำเร็จนี้ได้รับการถือ เป็นแม่แบบส่วนหนึ่งของโลกเสรีในการ ต่อสู้กับลัทธิ, ขบวนการ...ก่อการร้าย...”	การสามารถ เอาชนะลัทธิ คอมมิวนิสต์ได้ อนึ่ง พลเอก ชวลิต ไม่เชื่อใน ทฤษฎีโดมิโน ไม่ เชื่อว่าไทยจะแพ้ ลัทธิ คอมมิวนิสต์ (ถ้า จะสังเกต คำ ปราศรัยนี้ เกิด ช่วงที่ข้อพิพาท บ้านร่มเกล้ายังไม่ เรียบร้อย) แสดงว่า ปัญหา ใหญ่ของไทย สมัยนั้น คือ ภัย คอมมิวนิสต์	วิชาการทหาร และภาวะผู้นำ ของนักการ ทหาร (พลเอก ชวลิต)	กอง บรรณา ธิการ นิตยสาร อรุณสวัสดิ์ (บริษัท สำนักพิมพ์ ธรรมนิติ จำกัด, 2532: 19).
29 พย. 25 31	(2529: ผู้บัญชา การ ทหารบ ก) (2530:	โอวาท “...ที่จะได้เห็นกองทัพของเรา เป็น กองทัพที่เข้มแข็งเกรียงไกรที่สุด ต้องการ ที่จะเห็นกองทัพของเราที่เป็นข้าราชการ บาทแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช องค์ จอมทัพไทย ในอันที่จะรักษาพระเดชานุ ภาพไว้ยิ่งชีวิต สามารถเป็นหลักแห่งความ	ความจงรักภักดี และการโน้มน้าว ให้กำลังใจทหาร เกิดความ ภาคภูมิใจ (สอดคล้องกับ “...เนื้อหา	ยุทธวิธีการ ปกครองทหาร	กอง บรรณา ธิการ นิตยสาร อรุณสวัสดิ์ (บริษัท สำนักพิมพ์

	รักษาการ	มันคงปลอดภัยที่แท้จริงของประเทศชาติ	มาตรา 56 ว่า		ธรรมนูญ
	รผู้	(สามารถเป็น) ที่พึ่งของพี่น้องประชาชน	ด้วย		จำกัด,
	บัญชา	และ (สามารถเป็น) หลักประกันแห่ง	‘แนวนโยบาย		2532:
	การทหา	เสรีภาพ...”	แห่งรัฐ’...” ใน		9).
	รสูงสุด)		รัฐธรรมนูญ		
			2521		
25	ผู้บัญชา	ให้ จินเป่ิง ³⁰³ จคม. ยุติการรบกับมาเลเซีย	เช่นสัญญาวาง	การบริหาร,	(บุญกรม
32	การ	และเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย เป็นการยุติ	อาวุธที่ภูเก็ต	การวิเคราะห์	ดงบัง,
	ทหารบก	สงครามภายในทั้ง ปัญหา พคท. และ จค	(ช่วงเวลา	เหตุการณ์	2548:
	กและ	ม. “...พล.อ. พล.อ. พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ กล่าวด้วย	2530-2531		42).
	รักษาการ	ความสงสัยว่าเหตุการณ์ในภาคใต้ยังไม่มี	ปัญหา		
	รผู้	ขบวนการไหนออกมายืนยันว่าเขาทำ ทั้งๆ	คอมมิวนิสต์ด้าน		
	บัญชา	ที่ปกติแล้วเมื่อก่อนเหตุการณ์รุนแรงพวกนี้	ชายแดนอีสาน		
	การทหา	จะรีบออกมาสมอ้างเพื่อขอการสนับสนุน	น่าจะเป็นปัญหา		
	รสูงสุด	จากขบวนการมุสลิมโลก...” ³⁰⁴	กว่าชายแดนใต้)		
27	ผู้บัญชา	“...ยุคโลกาภิวัตน์ ที่กองทัพจะต้อง	ความสามารถใน	การบริหาร	(ประยุทธ์
พ.ศ.	การ	พัฒนาการและปรับบทบาทให้ทันกับ,,	การปรับตัวของ		จันทร์โอชา,
2527-	ทหารบก	การเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลา...”	กองกำลัง		2551:
29					3).
มี.ศ.					
2533					
31	ฯ พณ ฯ	“...กองทัพไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและ	ความ สามารถ	การบริหาร	(คณะ
ก.ค.	รอง	ไม่ได้ขึ้นอยู่กับต่างชาติ...กองทัพไทยต้องมี	ในการปรับตัว	(คำกล่าวการ	กรรมา
25	นายกรัฐมนตรี	การเปลี่ยนแปลง...คนนี่คือปัจจัยที่มี	ของกองกำลัง	เปิดสัมมนา	ธิการการ
46	มนตรี	ความสำคัญสูงสุด สำคัญสุด สำคัญสูงสุด		เรื่องการปฏิ	ทหาร
		มากกว่าทุกสิ่งทุกอย่าง...”		รูปกองทัพ	วุฒิสภา,
		“...เราจะสร้างเสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็	ประชาธิปไตย	ไทย)	2546:
		People sovereignty ไม่ว่าจะเป็			8).
					(คณะ

³⁰³ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า 178.

“... ‘เราต้องขอขอบคุณพลเอก ชวลิต เป็นอย่างสูง ที่ทำให้การเจรจาสันติภาพที่ภูเก็ตสำเร็จลุล่วง แม้พลเอก ชวลิต จะอยู่ในตำแหน่งหรือเกษียณอายุแล้ว แต่ท่านก็ยังเป็นเพื่อนที่ดี’...ทุกวันนี้ จิน เป่ิง ยังไปมาหาสู่กับเพื่อนที่ดี คนนี้เป็นประจำ...” อนึ่ง หมู่บ้านร่มเกล้า และหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา มีลักษณะร่วมและแตกต่างกันอย่างไร? (ผู้เขียน วิทยานิพนธ์)

³⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

		Individual freedom...คือหลักการที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ 66/23 คือคำสั่งที่สลายกองกำลัง เมื่อสลายกองกำลังแล้ว เราออกคำสั่ง 66/25 ในปี 2525 เพื่อทำลายแนวร่วม...”		แนวคิด ประชาธิปไตย	กรรมา ธิการการ ทหาร วุฒิสภา, 2546: 8-9).
		“...เบญจวิธีมีอยู่ 1.cross border development 2.สร้างแนวต้านทานที่ริมชายแดน 3.สร้างความพร้อมรบของกำลังที่มีความเพียงพอต่อสถานการณ์ที่เราประเมิน 4. การสร้างความพร้อมรบใหญ่ของกองทัพ...”	การรับมือปัญหา ชายแดนอย่าง ยั่งยืน	กลยุทธ์และ การวางแผน	(คณะ กรรมา ธิการการ ทหาร วุฒิสภา, 2546: 21).
ต.ค. 25 47	ฝ่าย ความ มั่นคง	พลเอก ขวลิท ถูกสั่งให้ถอยออกมาหรือถูกปลดออกจากความรับผิดชอบฝ่ายความมั่นคงเมื่อต้นเดือน ต.ค. 2547 “...พูดถึงสาเหตุถูกปลดออกจากความรับผิดชอบปัญหาภาคใต้ว่าได้รับรู้ตัวมานานแล้ว...การถูกปลดครั้งนี้ไม่ได้เสียใจ กลับดีใจด้วยซ้ำที่นายกรัฐมนตรีมารับผิดชอบเอง...”	ข้อกล่าวหาด้าน การทำงาน ภาคใต้ และ ความขัดแย้งใน การบริหารงาน	จริยธรรมของ ผู้นำ และการ รู้จักให้อภัย	(บุญกรม ดงบังสถาน, 2548: 306).
25 47	รอง นายกฯ ดูแล ความ มั่นคง	พระราชดำรัส เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา	คำสั่ง 68/2547 และ ‘ทฤษฎี ดอกไม้หลากสี’ และ ‘ถอยคนละ 3 ก้าว’ ³⁰⁵	ยุทธศาสตร์ และการ บริหารกลยุทธ์	(บุญกรม ดงบังสถาน, 2548: รองปก, 249).
25 48	นายก สมาคม	“...พล.อ. ขวลิท ยงใจยุทธ มีทัศนคติว่าถ้าจะติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างรัฐกับรัฐบาล	วิธีการทำงาน ของระบบ	วิชาการทูต และการเจรจา	(บุญกรม ดงบังสถาน, 2548:

³⁰⁵ บุญกรม ดงบังสถาน, การต่อสู้ครั้งสุดท้าย ของพลเอกขวลิท ยงใจยุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 1) หน้า ม.

“...การแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ของ พล.อ. ขวลิท ยงใจยุทธ...คือ การวางยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาภายใต้คำสั่ง 68/2547 โดยน้อมนำเอาพระราชดำรัส เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาเป็นหลักยึด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอ ‘ทฤษฎีดอกไม้หลากสี’ และ ‘ถอยคนละ 3 ก้าว’...” (ผู้เชี่ยวชาญนิพนธ์สังเกตุ) ปกติคำภีษิตไทยมักกล่าวว่า ถอยคนละก้าว การเอ่ยถึงว่า เลข 3 (ถอย 3 ก้าว) ตรงกับเลข ถอยออกจากแนวปะทะ 3 กิโลเมตร กรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า

วัฒนธรรม เศรษฐกิจ จไทย- อิหร่าน	ทำได้ยาก ต้องผ่านพิธีการทางการทูต กระทรวงการต่างประเทศ 4 ปี เสียเวลา ไปโดยเปล่าประโยชน์ อดีตขงเบ้งกองทัพ บกจึงมีแนวคิดต้องการสร้างสะพานเล็กๆ เป็นสะพานสั้นๆ ที่สามารถติดต่อสัมพันธ์ ระหว่างประเทศทั้งสองได้สะดวก รวดเร็ว จึงได้ก่อตั้งสมาคมวัฒนธรรมเศรษฐกิจ ไทย-อิหร่านขึ้น จัดทะเบียนเป็นสมาคม เมื่อวันที่ 14 ม.ค. 2548 โดยมีพล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกสมาคม...”	ราชการ กระทรวงการ ต่างประเทศ (เหมือนเฮนรี่ค ริสซิงเจอร์ หรือ ตรงกับที่ พล.อ. ชวลิต เดินทาง ไปเจรจาที่ลาว กรณีข้อพิพาท บ้านร่มเกล้า)	ต่อรองโดย อาศัยลักษณะ พิเศษของ บุคคล	352- 354).	
-	-	“...มาถึงทุกวันนี้ ด้วยพระบารมีปกเกล้า ปกกระหม่อม...” พลเอก ชวลิต กับ สถาบันพระมหากษัตริย์ “...จะรับใช้มวลประชาราษฎร์ จะสร้าง ชาติให้มั่นคงมีศักดิ์ศรี จะเทิดทูลทุกองค์ วงศ์จักรี จะกอบกู้คุณความดีในแผ่นดิน... จากใจของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เพื่อ ปรากฏไว้ในแผ่นดิน...”	ความจงรักภักดี คุณธรรมและ การเห็น ประชาชนเป็น หลัก	จริศาสตร์ (บุญกรม ดงบังสถาน, 2547: รองปก, 380).	
-	-	“...ในความเห็นของพลเอก ชวลิต เห็นว่า วิชาการที่สำคัญที่สุดที่ พลเอก ชวลิต มี และเขาได้ศึกษา เก็บเกี่ยวประสบการณ์... ในการคบค้ากับมหามิตรรอบบ้านมี 2 ประการ คือ...ให้ซึ่งถือว่ายิ่งใหญ่ คือ ให้ ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ประเทศเพื่อนบ้าน ให้ในสิ่งที่เขาต้องการ แต่ต้องไม่ทำให้ประเทศไทยเราเสีย ผลประโยชน์ สอง วิชาการคบมิตร พลเอก ชวลิต คบมิตรแล้วคบเลย ทั้งเขมร ลาว พม่า เวียดนาม ลิงคโปร์ มาเลเซียและจีน จริงใจต่อกัน ไม่พูดอย่างทำอย่าง...”	การบริหารและ การทูต	การมี ความสัมพันธ์ ที่ดีกับมิตร ประเทศ (วิชา คบมิตร)	(บุญกรม ดงบังสถาน, 2547: 107).

ตารางที่ 12 สรุปลักษณะความคิดและคำพูดของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย พยัญจน์ เอี่ยมศิลป์ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนช่างการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต, ศิลปศาสตบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ), รัฐศาสตรบัณฑิต (ปกครอง), สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ศิลปศาสตมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขา บริหารรัฐกิจ และมีประสบการณ์ทำงานทั้งในองค์การภาครัฐ องค์การเอกชน องค์การไม่แสวงกำไร อาทิเช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, มูลนิธิศุภนิมิต (ประเทศไทย), บริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพจำกัด (มหาชน), มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครฯ และ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY